ION LAZU

VENETICII

Roman, ediție definitivă

EDITURA
BUCUREŞTI 2010

http://www.bibro.net

Partea întâi

ORDINUL DE EVACUARE

Căruța cu militari intrase în sat pe la capătul dinspre Talmaz şi înainta pe ulița mare în trap susținut. Soldatul T.R. de pe banchetă, în loc să se arate mulțumit de râvna acestor căluți de rechiziție, se simțea dator să agite biciul şi să-i plesnească uneori peste crupe cu hățurile, însă fără alt efect vizibil decât fornăielile roibului mărunt din dreapta, care de fiecare dată scutura nervos din cap şi încerca, în pofida ochelarilor, să arunce o privire înapoi, spre a-l sfida pe acest om necugetat. Trecuseră de podul lui Stahov, de Cruce şi de-acum încolo cei din şaraban, fără să spună ceva anume, începură să privească mai cu atenție casele de pe partea dreaptă, ca în preajma unei opriri.

"Nu era vorba de şcoală?" se întoarse majurul spre fruntaş. "Ba da, aşa zicea…", făcu cel chestionat, cu grabă. "Păi, uite primăria, urmează imediat şcoala. Să opreşti, Ioane!" i se adresă celui cu hățurile.

Un sătean încotoşmănat ca de iarnă, tocmai coborâse treptele primăriei şi ieşise la drum. "Ptruu!" Soldatul de pe banchetă trase de hățuri şi opri la poarta şcolii. Fruntaşul, ca om ager ce se considera, pusese mâna stângă pe loitră şi, chiar mai înainte de a auzi bine-cunoscutul "Pas alergător, că ne grăbim…", îşi făcuse vânt şi sărise jos, încă din mers, pe vârfuri, cu fața înainte, având grijă să amortizeze căderea pe pământul moale de pe marginea drumului. S-ar fi zis că a trecut cu brio această probă de agilitate, făcând o bună impresie camarazilor rămaşi în căruță. Însă luându-l

Bibliotecă pentru minte, inimă şi învățătură
http://www.bibro.net

prin surprindere pe sătean, care ar fi preferat ca astfel de acrobații să se producă la o distanță ceva mai mare, sau deloc… Dar dacă un civil îşi poate permite să facă pe buimacul, militarul, mai ales fruntaş, trebuie să fie mereu la datorie! Aşa că execută un stânga-mprejur şi, în secunda următoare îl întrebă pe civil:
"Unde stă cetățeanul Grigore Manu?"
"Grigore Manu stă chiar aici, deasupra şcolii, pe ulicioară", răspunse omul, ca la tablă, folosind jumătate din cuvintele întrebării, şiretlic de care-şi amintise ca prin minune, după zeci de ani. (Apropierea şcolii îl ajutase într-aceasta?) Îşi însoți cuvintele cu un gest al mâinii: pe ulicioară şi la dreapta… Apoi tot el adăugă, cu un plus de siguranță de sine: "Dar acum e înăuntru, la primărie…"
Fruntaşul mormăi un "mulțumesc!" şi, mai înainte ca săteanul să se fi clintit din loc (dar nu chiar asta e diferența?!), țâşni pe lângă el, prin şanț, în pas alergător, făcându-şi în gând socoteala că norocul e din nou de partea lui: n-o să se înfunde prin noroaie, n-o să gâfâie la deal… Primăria e colea! Don' majur vrea să execuți ordinul în doi timpi şi trei mişcări; chiar aşa o să fie, în ce-l priveşte. Odată declanşată, alergarea îşi alegea singură ritmul şi traseul, astfel că militarul se înscrise într-o curbă iscusită printre stâlpii porții, tropăi nediferențiat pe treptele de la intrare şi pătrunse în primăria cea nouă. Gata! Misiunea era ca şi îndeplinită. Printr-o curioasă potriveală, ca atunci când e ca lucrurile să se lege de la sine, plicul cu pricina ajunsese în mâna stângă; fruntaşul ridică dreapta, într-un salut care urmărea să atragă atenția asupră-i. "Să trăiți!"
Lume multă, rumoare. Trase aer în piept, ca să vorbească: mult mai cald ca afară, iar fumul amărui de tutun îi umplu instantaneu gura cu salivă. Şi-o înghiți pe dată şi, tot în ritmul gâfâit al alergării, reuşi să articuleze: "Cine este Grigore Manu?"
I-l arătară. Dar cel căutat auzise el însuşi întrebarea şi se îndreptă spre mesager. Acestuia nu-i rămânea decât să-i întindă scrisoarea: "Aveți un plic de la un domn din Talmaz." "Mulțumesc, camarade!" rosti Grigore Manu.

În mişcarea generală a celor care se întrerupseseră din vorbă ca să afle ce e cu noul venit, nu era timp pentru mai mult de atât, şi pentru o scurtă privire. Aşa că Mesagerul, ignorând într-aceasta tocmai conținutul mesajului adus, ca de altfel şi pe adresant, mai spuse doar un: "Să trăiți!" cu dreapta la bonetă şi cu cealaltă mână uitată goală, cu degetele desfăcute, la semiînălțime, după care execută un stânga-mprejur din seria lui nou-nouță, repezindu-se afară, pe scări, exact în secunda când, după numărătoarea lui care continua să se desfăşoare în gând, ar fi trebuit să apară în raza de observație a majurului; Grigore, la rându-i, tresări: *Ce-i cu aista? Care dintre ai noştri...?* În timp ce întindea mâna după plic, orbit de albul hârtiei, asupra căreia i se concentrase toată atenția, îşi dădu seama că mai bine ar fi dus-o la față, ca să ascundă paloarea care-l lovise… Militar înseamnă veste, auzi o voce anapoda, dinăuntrul cugetului şi, dându-şi seama că firea lui îi joacă o festă, se sperie, abia acum, de-a binelea: *Ce e, domnule, cu plicul aista?* Dar înțelegând un lucru simplu: că plicul îi este adresat anume lui şi nicidecum vreunuia dintre consătenii adunați la primărie, îl trase la sine şi, cu el încleştat între degete, se duse către fereastră, mai la lumină, de fapt ca să rămână singur. Îl ținu o clipă în aer, cu amândouă mâinile, cum ar fi luat de piept un duşman, scrutându-i fața. Apoi strivi plicul la un colț, în felul ştiut, iar prin dezlipitură băgă degetul mare şi îl sfâşie până la celălalt capăt. Scoase conținutul – erau două foi separate, asupra cărora nu se putea decide: un dreptunghi tipărit – ăsta era cel mai important, dar nefiind vorba de bine cunoscuta Foaie de mobilizare, Grigore îl puse instinctiv dedesubt, procedând fără să-şi dea seama ca la pocher când, la împărțirea cărților, zăreşti din zbor una dintre ele şi o pui ultima, înainte de a începe să le filezi. Biletul rămas deasupra, la vedere, scris de mână, cuprindea următorul mesaj:
„Grigore, Ruşii au rupt frontul la Nicolaev şi vin încoace, spre Nistru. Ți-am făcut rost de un Ordin de evacuare pentru întreaga familie. Caută să plecați chiar în astă seară. Dumnezeu să vă aibă în pază! Inginer Ion Giuglea."

În primul moment nu simți nimic, decât căldura din încăpere şi tăcerea nefirească, de parcă sufletul i-ar fi fost pecetluit. Altfel, biletul glăsuia clar: Ruşii au spart frontul, vin încoace… Şi abia acum simți izbitura - şi o decomprimare: spărtura prin care nedreptatea pătrundea în forță, sfâşiindu-l până la celălalt capăt al durerii.
Pe când cerceta Ordinul de evacuare, dintre cei care îl priveau s-a apropiat cumătrul Cozma Bălan, notarul. Un prieten adevărat simte primejdia şi vine să-ți stea în preajmă, cu persoana lui, cu un cuvânt. "Grişa, ce s-a întâmplat? E ceva grav, spune?!" Da, era ceva atât de grav încât nici nu ştiai dacă e bine să spui despre ce e vorba, sau să pleci acasă, pe muteşte şi să nu ai decât grija ta şi-a alor tăi. Pe de altă parte, biletul de la Giuglea, deşi nu o făcea explicit, îndemna la discreție. Se părea că Ordinul de evacuare fusese obținut prin influență, direct din mâna vreunui sus-pus, ca un hatâr făcut domnului inspector de la Gospodărirea Apelor, pentru un protejat de-al dumisale, tocmai ca acesta să nu mai aştepte primirea pe filiera normală, la timpul hotărât de autorități. E tot ce-am putut să fac pentru voi, părea să spună biletul; plecați cât mai repede şi fără să bateți toba, până să înceapă marea îmbulzeală a evacuării…
"Nici că se poate mai rău! răspunse. Ruşii au spart frontul… Uite ce-mi scrie domnul Giuglea. Mi-a trimis un Ordin de evacuare…". Şi îi puse hârtiile în mână, pentru simplul motiv că vorbele lui nu puteau da nicicum măsura nenorocirii care se abătuse asupra tuturor. Cu atât mai mult cu cât prietenului i se citea pe chip, de la orice distanță, groaza. Vezi şi tu ce scrie aici, ar mai fi spus, de parcă abia în acest fel apariția fruntaşului căpăta înțeles, iar mesajul pe care îl adusese atingea dimensiunea unei catastrofe – ceea ce şi era, de fapt. Dar nu mai adăugă nimic cuvintelor pe care apucase să le spună şi gestului plin de obidă.
Bălan îşi aruncă ochii pe hârtii, în diagonală, cu vechea-i dexteritate de notar, parcurgându-le instantaneu, ca pe cele trei silabe ale urgiei, apoi, edificat, le înapoie cu un gest reflex adresantului, întrebând: "Şi acum ce facem?" căci înțeleseseră

amândoi că nu e vorba doar de Grigore Manu, cel care cu numai un minut înainte putuse să pară un privilegiat, în comparație cu consătenii – dacă nu cumva un proscris! nevoit să ia calea pribegiei, pe când celorlalți încă nu li se întâmplase nimic: înțeleseseră deodată că firul s-a rupt. S-a terminat cu neliniştea, cu aşteptarea, cu amânarea, precum s-a terminat cu frica şi cu speranța şi cu deznădejdea – iar mâine, poimâine satul lor va sta în bătaia tunurilor ruseşti, cum se află el atârnat pe clina repede a dealului, expus acolo casă cu casă, ca într-o vitrină.
"Ce facem?" răspunse Grigore. "Fugim unde-om vedea cu ochii! Aici pe linia Nistrului o să fie frontul, ştii bine!" "Aş merge şi eu cu voi"... se ataşă cumătrul Cozma. "Să-i spunem primarului?" "Da" răspunse Grigore nerăbdător, luându-se după notar care deschise uşa biroului său şi îi făcu semn lui Clemente Sârghi. Acesta părăsi degrabă pe Trifan Caraman, directorul şcolii, cu care era în discuție şi, din câțiva paşi, apăru în cadrul uşii, umplându-l pe de-a-ntregul; era la fel de înalt ca Manu, aşa că, văzându-i alături, ca în acest moment, te întrebai de ce trebuie să fie cineva de două ori mai lat decât Grigore, care numai om firav nu putea fi considerat?
Îi spuseră. Îi arătară hârtiile. Dar se vedea bine că primarul deja înțelesese. Altfel cum l-ar fi părăsit fără ezitare şi fără a se scuza măcar, în mijlocul discuției, pe domnul Caraman? Şi de ce capul lui ca un ciubăr se înțepenise pe grumaji? "*Hui trista boha mati!* Acum e acum!" "Ce ne facem?" repetă Bălan. "Tu, Grişa, trebuie să pleci îndată, ai ordin, nu? Iar eu şi Bălan trebuie să rămânem, ca autoritate locală." "Cât să mai aşeptăm?" se frământa notarul. "Trebuie să rămânem la post. Au să înceapă telefoanele, curierii... cine să facă față, dacă nu noi?! Apăi nu ne pune Antonescu la zid, ce crezi? Mulți vor primi azi-mâine Ordine de evauare, poate şi noi. Astă toamnă mi-au cerut o listă cu fruntaşii satului, cu cei din partide, cu funcționarii – probabil se gândeau la o situație ca asta... Să aşteptăm ordinele, nu suntem de capul nostru aici!" "Dar oamenilor să le spunem?" întrebă notarul. "Eu nu pot să fac asta şi nici tu, ar fi încălcare de consemn." Şi se întoarse spre Manu,

săltând din umeri, cu o privire care ar fi vrut să spună: Tu, însă, poţi să le spui, nu e nici o piedică… "Mergi sănătos, Grigori. Şi cine ştie, poate ne-om mai vedea în viaţa asta!"
Plecarea, va să zică, nu însemna doar ceea ce îl îngrozise cu câteva minute în urmă: să-i ia pe ai lui, să părăsească gospodăria, prăvălia, tot ce agonisise în aceşti şapte ani, peste ce fusese de la început zestea Verei - şi să se ducă într-un loc necunoscut, la celălalt capăt al României, la o mie de kilometri de cuibul pe care şi-l întocmiseră, cu mare risipă de energie; plecarea însemna şi despărţirea de Cozma Bălan, de primar, de toţi prietenii şi cunoscuţii care în aceşti ani îl făcuseră să creadă că reprezintă ceva pentru ei.
Pe Sârghi, care îi întindea mâna, îl cuprinse în braţe şi îl strânse tare la piept, simţind în mod învălmăşit că asta nu e totul, că lucrurile nu se pot termina atât de simplu; apoi îl îmbrăţişă pe Bălan şi le spuse: "Plec deseară, dar până atunci mai vorbim, mai trec pe aici… poate sosesc şi alte ordine…" Şi, ca să nu plece imediat, căci i se făcu ruşine - de parcă ar fi spălat putina, lăsându-i pe cei doi prieteni la ananghie -, scoase tabachera, o întinse celorlalţi, apoi îşi aprinse el însuşi o ţigară, trăgând câteva fumuri iuţi şi privindu-i pe rând, în faţă, pe primar şi pe notar. Asta putea să facă, da, cu întreaga tărie a sufletului. Şi chiar acum îi veniră în minte cuvintele salvatoare:
"Mă duc să-i spun Verocicăi!" Iată soluţia! ar fi vrut să însemne exclamaţia lui Grigore, iar cei doi o găsiră cum nu se poate mai firească.

Intră în prăvălie exact în clipa când Vera îşi ridicase privirile de pe tejghea, aşa că îi spuse pe dată, adresându-se parcă anume ochilor ei care voiau să afle ce s-a întâmplat: "Vera, serveşte-le pe dânsele şi închide imediat. Ia toţi banii din vânzări şi să vii acasă. Avem altă treabă!”
Spuse asta, dar nu plecă, aşa cum dăduse de înţeles, ci se postă lângă tejghea, în aşteptare: ca acele femei, pricepând cum stau lucrurile, să plece fără întârziere, lăsându-i singuri pentru ce avea

să urmeze. Însă Vera se duse până la capătul raftului şi reveni cu marfa cerută, aşezând-o în faţa clientelor cu acea abia sesizabilă încetineală care făcea ca fiecare gest al ei să arate importanţa acordată celor două; schimbară câteva cuvinte, trase banii în sertar, spuse la revedere cumetrelor şi se luă după dânsele, ca să încuie uşa pe dinăuntru.
"Ce-i, Grigori?"
Privindu-l încă o dată, nici nu s-ar fi putut să nu-i pună această întrebare, căci Grigore, pălind, se rezemase de tejghea, cu încheietura mâinii aşa de deformată, că te aşteptai să cedeze sub greutatea apăsării. Dar nu era decât durerea, care îl izbise din nou, ca un val, însă atât de brutal că îl făcea aproape uitat pe cel de mai-nainte. Şi îşi dădu seama că durerea pentru celălalt e mult mai mare şi mai aprigă. Ce e durerea mea de bărbat, că trebuie să părăsesc Cioburciul? Am mai plecat, ba dintr-un loc, ba dintr-altul; am să părăsesc acest sat, cu toată jalea în suflet. Dar eu deja ştiu un lucru despre mine: că nici o nenorocire nu poate fi aşa de mare încât să mă desfacă în fărâme şi să nu mai fiu. Acum însă văd că, încă mai tare, mă sugrumă durerea Verei, despre care nu am nici o idee cât de mare o să fie şi încotro se va îndrepta. Acest fapt îi apăru deosebit de clar, de parcă l-ar fi citit cuvânt cu cuvânt dintr-o carte. Scrâşni din dinţi, cum numai în somn i se întâmpla, uneori, şi rosti dintr-o suflare: "Ruşii au spart frontul, Giuglea ne-a trimis vorbă să plecăm neîntârziat!"
Dintr-o singură mişcare! Instinctul alesese fără greş: veştile rele se spun dintr-o dată. Vera rămase stană de piatră, cu ochii ţintă în ochii bărbatului. Dar Grigore, după o clipă, îşi coborî privirile şi se mută din loc. Nu mai avea răbdare nici atâtica! În câteva cuvinte îi spuse ce s-a discutat la primărie; şi încheie: "Trebuie să plecăm în astă seară. Aici va fi prăpădul lumii!" "Lăsăm tot…?" "Lăsăm, Vera, nu avem de ales." "Şi… mai merge cineva cu noi?" "Ştiu şi eu?! Poate primesc şi alţii Ordin de evacuare, cu poşta... Giuglea are relaţii, de aceea l-am primit mai repede... Iar acum zic aşa: În timp ce eu încui aici, tu să intri la alde Vâsoţchi şi să-i întrebi dacă

nu merg şi ei." "Mai bine du-te tu şi rămân eu să încui prăvălia." "Lasă că mergem împreună, *ras-pas*!"
Trecu în cârciumă şi trase obloanele, intră apoi în magazia din spate, fără un gând anume, căci aici nu era vreo uşă de încuiat. Pur şi simplu, privirile îi rătăceau printre rafturile încărcate şi peste stivele de marfă clădite pe podea.
Marfă, nu glumă! De la Căuşani ori tocmai de la Tighina, şi destulă, să tot vinzi un an de zile din ea… Câtă marfă! se gândi, aproape cu voce tare, înaintând printre rafturi...

Din două vorbe le şi spusese cum stau lucrurile şi repede căzură de acord ca familile să plece împreună în refugiu, cu trenul de 9 seara, din gara Căuşani, prin Ungheni; rămânând ca Grigore însuşi să pornească a doua zi, cu căruţa cu caii, prin Bolgrad-Reni-Galaţi, care era un traseu mai scurt şi poate mai ferit şi nu aşa de aglomerat… Aşa că, spunându-le încă o dată să se grăbească şi să fie gata la lăsarea serii, nu mai pierdură nici o clipă.
Când înţelesese că plecarea este singura soluţie, Grigore se agăţase cu amândouă mâinile de sfatul lui Giuglea: căutaţi să plecaţi în această seară şi nu adusese nicicum în discuţie o posibilă amânare. La ce bun? se gândea, de ce să se perpelească femeile încă o noapte?
Ieşind din ograda asta unde se simţea ca acasă, Grigore se uită încă o dată, fără să vrea, la cele două intrări, a prăvăliei şi a cârciumii, care ocupau camerele de la drum ale locuinţei Vâsoţchi, prietenii lor, nedespărţiţi la nunţi şi la cumetrii, în vizite şi în tot felul de ocazii când simţi nevoia să uiţi de grijile zilei. De doi ani nu mi-au luat nici o chirie, se gândi Grigore; mereu au zis: Lasă că ne înţelegem noi, doar n-au intrat zilele în sac… Da, alde Vâsoţchi au să meargă împreună cu Vera şi copiii – asta era ceva! Dar ce fac eu cu prăvălia şi cu toate? se gândi, în pripă.
Veneau alături, înapoi, pe uliţa mare, Vera ţinând totuşi pasul, în situaţia ei de acum, oricât ar fi fost Grigore un lungan cu cracii de-o poştă şi vâslind din umeri, în mers; în pardesiul cel nou,

fluturându-şi pulpanele, izbite în mers de genunchii osoşi. Pălăria neagră, cu borurile ei largi, trase în jos şi împinsă spre ceafă, părea o pasăre dând din aripi, cu nădejde. Abia acum îşi dădu seama Vera că, în marea grabă a plecării de la prăvălie, rămăsese cu halatul pe ea; că şi la Fanea fusese tot aşa îmbrăcată şi că acum merge alături de Grigore, ea în alb şi el în negru – ca un doliu pe jumătate. Dar nici să-şi scoată halatul nu mai avea nici un rost… Cum nu aveau rost nici gândurile astea şi orice clipă pierdută, când erau atâtea de făcut!

Intrară pe ulicioara care urca oblic, acum aveau de îndemnat la deal câțiva zeci de paşi; trecură peste podeț şi Grigore, de la mare depărtare, întinzând nerăbdător brațul, deschise poarta. Ogradă largă, în pantă lină şi întreaga gospodărie se desfăşura pe cele trei laturi, lesne de citit, de la stânga la dreapta: sâsâiacul, grajdurile, hambarul, apoi casa cea mare, care venea cumva deasupra şcolii, fiind despărțită de aceasta printr-un gard înalt, continuat cu un povârniş ca un meterez.

Vera văzu toate astea şi inima i se strânse mai tare; dintre lucrurile şi oamenii care i se îngrămădeau de-a valma în minte: copii, vite, păsări, mătuşi, rude până într-a zecea spiță; pivnița, grădina, Arpintea; vecinii, Milian, Marțian, tiotia Odochia - moartă, fratele - ofițer pe linia întâi, mama moartă şi ea, prăvălia, Nistrul… Îşi dădu seama că numele astea, chipurile astea nu-i veneau în minte acum pentru prima oară, ci continuau să i se perinde prin față fără istov, rotite ca de-o bulboană… "Dar Papa? întrebă." "Da, m-am gândit. Milian o să-l cheme imediat. Să ne sfătuim cum facem…".

Copiii nu erau pe-afară, la joacă. Frig, încă. Îmbrăcăminte călduroasă, asta în primul rând, îşi zise Vera. "Milian, Milian!" strigă, în timp ce străbăteau ograda pieziş. Băietanul apăru în capul scării, probabil se jucase în casă cu copiii, el însuşi copil. "Ia-ți ceva în spate şi du-te să-l chemi degrabă pe Papa. Să vină încoace fără întârziere, ai înțeles?" "Te-ai întors?" se pomeni Grigore întrebând, din obişnuință. Însă fălcile îi tremurau şi n-avea chef de glumă. Şi pe loc înțelese că hazul acestei glume pe care o repetase

în atâtea rânduri nu stătea deloc acolo unde crezuse el; şi că, în modul cel mai serios, ar fi vrut ca Milian să se fi întors deja…
Căldură, în bucătărie. Palaghia învârtea într-o cratiță. Copiii se jucau pe jos, privirile lor abia dacă se îndreptară spre uşă, la apariția părinților. "Copiii au mâncat de prânz? Lasă că le dau eu… Pune cele două cazane cu apă la încălzit, pe plită… Copii, veniți la masă, îndată! Grigori, mai adă lemne! Şi albia din cămară, să le fac baie copiilor. Palaghia, du-te şi prinde două găini, dintre cele porumbace, de anul trecut. Să ți le taie Grigori. Să le penim imediat şi să le punem la fiert. Deseară plecăm în refugiu! Avem de împacheat şi câte altele de făcut. Grigori, vino şi tu la masă, ca să nu pun de două ori."
Se aşezară la masă. Vera cu ochii pe cei mici şi pe drumurile Palaghiei. Încerca să se gândească la fiecare lucru în parte, o dată şi bine.
"Poate aranjăm cu cineva care nu vrea să plece. Un om de încredere; îi lăsăm totul pe mână…" "Acel om nu poate fi Papa?" "Nu cred că e cazul. E om în vârstă, trebuie să meargă cu noi." "Aşa e, dar numai să-l auzi când o să vină…" "O să stați prin gări; să aveți haine groase pe voi şi schimburi pentru cei mici. Actele, neapărat şi Ordinul de evacuare. Să iei bani la tine, Vera, pentru orice împrejurare. Şi ochii mari, mişună tot felul de *bosiaci*, hoți de buzunare… Deci asta pentru voi: haine, bani, acte, mâncare. Însă un bagaj cât mai mic, ca să nu-l pierzi din ochi şi să poți avea grijă de copii şi de tine. Verocica, fii cu băgare de seamă. Te ştiu curajoasă şi hotărâtă… Of, Doamne!"
Se ridică şi merse până la fereastră, ca spre a vedea dacă sosesc cei aşteptați. De fapt se temuse să nu-i dea lacrimile, aşa deodată.
"Da, Vera, spuse, când i se păru că este din nou stăpân pe vocea lui. Merg şi alde Vâsoțchi, o să vă ajutați, cu Saşa şi Fanea."
"Zici tu Grigori, bagaj mic, bagaj mic, dar unde-o să dormim şi pe ce, când vom ajunge…?"
"Aici scrie că avem dreptul să transportăm pe calea ferată până într-o mie de kilograme."

"Atunci eu mă apuc de împachetat, iar tu şi Milian să-mi aduceți în sufragerie lada cea mare, din hambar şi pe cea de zestre, din dormitor. Am să înghesui în ele ce-oi putea şi ce-o să încapă…"

Milian intră şi spune dintr-o suflare: "Deadea Timofei Spiridoncic vine îndată. I-am luat-o înainte cu fuga." (Inimos, băiatul!) "Bine, zice Vera, vezi de-o ajută pe Palaghia la penit." Ea însăşi nu stă o clipă: a strâns masa, acum mâinile ei adună şi împăturesc şi îndeasă, pe când ochii au viața lor aparte, inventariind, alegând, dând de-o parte, căutând traseele cele mai scurte de la obiectele răspândite prin casă ori pe-afară până la cele două lăzi, aşezate una lângă alta. În timp ce mintea ei încearcă să cuprindă şi să strângă acest vălmăşag într-o rețea trainică şi pe cât mai simplă cu putință.
Se aud bocănituri pe trepte, în cadrul uşii apare tatăl Verei, un om înalt, uscățiv şi mustăcios, cu ochelari şi căciulă de astrahan. Înainte chiar de a da bineţe, apucă să zică, rănit în orgoliul său că nu a reuşit să țină pasul cu Milian: "I-am spus să nu mă aştepte, până mă îmbrac şi încui uşile…" Îşi aşază bastonul în colț, după uşă, cât să-şi recapete suflul şi, îndreptându-se de şale, întreabă: "Ce-i graba asta? Milian nu a ştiut să-mi spună…"
Îi spune Vera, în două cuvinte, prevenindu-l că trebuie să se pregătească de plecare şi dânsul. Bătrânul se gândeşte o clipă, apoi începe: E bine să nu le stai ruşilor în cale. Eh, dar cum să lase el casa părintească, unde abia s-a întors, ca om ieşit la pensie? Şi ei, cum să părăsească tot ce au adunat??! Poate că, totuşi, Ruşii vor fi opriți la Nistru…
Şi întoarce problema pe toate părțile, luându-l martor pe Grigore care, ca să câştige timp, ajută şi el la penit. Vera îşi vede de împachetat şi nu ascultă decât cu o ureche… "Vine de-acum primăvara, Generalul Iarnă nu mai are nici o putere…Armata noastră nu mai luptă în stepele calmuce, când va simți sub tălpi pământul românesc, nimeni nu o va mai clinti un pas… Hitler anunță o mare contraofensivă de primăvară…" "Papa, vorbele astea le măcinăm noi-înde-noi de luni de zile. Dar situația este

cum este, ruşii sunt la o aruncătură de băț… Doar inginerul Giuglea nu e nebun să ne pună pe drumuri, iar ordinele de evacuare nu s-au tipărit de flori de măr! Te rog să te pregăteşti pentru deseară, să plecați cu Vera şi copiii, ca să fiu liniştit în ce-i priveşte. Eu mai rămân o zi două, să văd ce pot face cu prăvălia. Sau vrei să mergi cu mine, cu căruța?
Însă bătrânul nu se dă dus: "Uite ce zic eu: poate fi aşa, dar poate fi şi altfel, nimeni nu ştie. Rămân deocamdată, să am grijă de toate. Mă mut aici, casa bătrânească o încui, mai dau pe-acolo cât să arunc un pumn de bulgur la orătănii…" "Papa, nu are rost. De ce să rămâi?! Cu ce să păzeşti, contra unei armate? Cu bastonul? Dacă, Doamne fereşte, încapi pe mâinile ruşilor, apoi îndată au să afle că eşti tatăl unui ofițer care luptă împotriva lor - şi atunci crezi că au să se uite la părul dumitale alb? Vera, tu ce zici?"

"Încăpățânat om!" îi scapă lui Grigore, în urma bătrânului.
Vera îşi vede de-ale ei, este prea ocupată. Îl roagă pe Grigore să nu se mai vânture pe uşă până termină cu îmbăiatul copiilor. Palaghia aranjează albia, toarnă apă din cazanul de pe plită; îi strecoară, la un moment dat: "Nu te obosi atâta, în starea de acum…" Dă din cap: ştie ce face… Goleşte albia după ce o îmbăiaseră pe Ancuța cea mică, apoi după îmbăierea băieților Mihăiță şi Andrei.
Primeniți, înfofoliți şi cu capişoane, stau acum sub plapumă; îi îndeamnă să fie liniştiți, să cânte ceva, să doarmă un pic… Ancuța, dintre frățiorii ei, îi cere mamei un pupic şi îl primeşte în fugă; Andrei, de la perete, moleşit de baie, serios şi cu botic, cu fețişoara lui rotundă, pare chiar grăsuț, deşi nu e nici pe departe. Mihăiță o apucă în treacăt de braț şi îi şopteşte: "Mamă, unde plecăm?" Vera se uită o clipă în ochii albaştri ai primului născut, singulari în familie şi răspunde cu o voce care nu este a ei: "Plecăm cu trenul. Acum încercați să dormiți, la noapte o să călătorim…"
Se ridică de deasupra patului; deja e prăpădită de şale. Se roagă lui Dumnezeu să nu fie o sarcină mai grea decât celelalte. Se îndreaptă spre lăzile cu ferecături de fier forjat, una cu capacul plat, cealaltă

cu capac bombat – dar cât de bombat ar putea fi ca să cuprindă tot ce este de luat?!
Mereu pleacă şi vine, împătureşte şi pune la fundul lăzilor: cuverturi, cearşafuri, covoare. Este cu ochii pe pereţi, să aleagă dintre scoarţe pe cele mai trainice, să scoată tablourile de familie, icoana. Adună câteva perini mari, astea ar fi cele mai bune, în orice împrejurare, le îndeasă şi le ţine un timp acolo, presate la maxim, apoi renunţă, le înlocuieşte cu altele mai mici. Trage sertarele la rând, scoate acte, fotografii, ilustrate, scrisori; aduce un primus, obiecte de bucătorie, înveleşte samovarul. Prea curând lăzile se dovedesc neîncăpătoare. Vera se reazimă cu şoldul de tăblia patului, duce mâinile la tâmple, ochii i se rostogolesc nebuneşte, - ar putea să şi urle, nimeni nu o aude şi nu o ştie, însă urletul i se pare prea puţin pentru câtă obidă îi apasă sufletul. O ia de la început cu lăzile. Timpul trece hoţeşte - sau e dânsa prea înceată? S-a înnorat, ori după amiaza e pe sfârşite? Scoate ce a îndesat în lăzi, încearcă să strecoare înăuntru alte obiecte, mai mărunte: bocăncei, căciuliţe, broboade, ştergare. Dar cum să înghesui patru camere cât nişte săli de dans în cele două lăzi, nu mai late decât nişte sicrie?!

Cu lacăte pe ele, lăzile au fost suite în căruţă, bine ancorate în partea din spate, ca să rămână loc pentru cei care vor merge la gară. Între lăzi şi bancheta din faţă, Milian a pus un maldăr de fân. Apoi aduce armăsarii din grajd, cu hamurile pe ei. Grigore îi leagă la căruţă, le pune căpestrele, le strecoară zăbala în gură. Acum tremură pe nevăzute, sub haine, şi nu de frig. Pentru el acesta este momentul plecării, când botul calului înghite zăbala până în spatele dinţilor şi se închide, cu un pocnet. Durerea se zbuciumă şi tresaltă înăuntrul lui, mai avan ca pielea de pe cal. Vera nu mai termină cu drumurile de la cămară la pivniţă şi la căruţă. Aduce găinile învelite în foi de pergament, le îndeasă în coşul de sub banchetă, încărcat deja.

"Papa, aveți ciorbă, aveți mâncare, Palaghia ştie ce şi cum. Să nu vă luați cu altele şi să răbdați de foame! Milian e băiat mintos, o să-ți fie de ajutor." "Să-mi lăsați cheile de peste tot şi să nu aveți grijă", spune Timofei, luând o poziție marțială pentru momentul despărțirii. "Papa, dacă se apropie frontul, nu mai stai o clipă. Laşi totul şi te urci în prima căruță care să te scoată la Volintiri sau la Căuşani." "Poate nu ajung ei până aici! Nu au tehnică, ruşii sunt cu puhoiul, îi ştiu bine, că doar am făcut armata la ei, nu? Aici are să li se înfunde… Malul ăsta al Nistrului e ca o cetate. Au să bată cu tunurile… ei şi? Mă ascund în *pohrib*… Şi-apoi, cum mi-o fi norocul…" (Dar măcar îl ascultă cineva, în foiala generală ?) "Papa, ce tot spui?! Vera, sunteți gata? Copii, hai sus, pe rând! Milian, dă fuga să deschizi poarta!"
Grigore o ajută pe Vera să urce în căruță. E cu hățurile în mâna stângă. Din golul porții începe să crească silueta firavă a lui Milian, abia desluşită în lumina asfințitului. Se apropie de căruță, sărută mâna Verei, apoi pe a lui Grigore, se trage înapoi, cu ochii în lacrimi. Şi nu e decât copilul cel mai răsărit al unor vecini săraci. "Steluța e a ta, să ştii, dimpreună cu vițelul pe care o să-l fete. Să le stăpâneşti sănătos!" îl dăruieşte Vera. Papa o îmbrățişează peste loitră, apoi sărută copiii, cum se nimereşte; se întoarce spre Grigore, îl apucă de umeri. Grigore, în încurcătură, îi aminteşte că el se întoarce de la gară, chiar în noaptea asta. Dintr-un pas e pe banchetă. Caii au încremenit. Îi atinge cu biciuşca. O atingere abstractă, biciul nu se mai vede, e seară de-a binelea.
Căruța s-a urnit, coboară spre golul porții, de parcă ar aluneca în gâtlejul marelui întuneric din vale. Vera se suceşte pe banchetă, cu ochii pe zidul casei, deja şters ca un fum şi îi strigă bătrânului, care stă locului: "Papa, aprinde lampa în casă, nu stați pe întuneric!" Bătrânul ridică puțin mâna cu bastonul, ai crede că nu a auzit bine, că nu a înțeles spusele fiicei din cauza huruitului roților. Dar a auzit întocmai, nu vorbele ar vrea el să le rețină în căuşul palmei, ci pe Vera cu ai ei cu tot. Sau e un gest de salut? În sfârşit, mâna bătrânului a căzut de la sine, în ograda părăsită.

Căruţa s-a hurducat pe podeţ, acum se înclină pe o parte şi se dirijează orbeşte pe jgheabul ulicioarei. Unul dintre băieţi, aproape adormit după atâta aşteptare, culcuşit în fân, cu pătura trasă sub bărbie şi legănat, simte în el momentul plecării, undeva-departe; o dă pe un fel de lălăială fără înţeles, un cântec destul de tare în ce îl priveşte, dar amestecat cu bătaia roţilor şi acoperit în întregime de tropotul cailor care abia mai ţin atelajul ce vine asupra lor, la vale. Ar fi o jelanie a plecării, dar nu se aude, totuşi, decât huruitul roţilor şi nimic mai mult, iar cei mari sunt legaţi, prin toate firele lor sufleteşi, de ograda din care abia au ieşit. Când roţile din faţă ajung în uliţa mare, trupul căruţei se frământă ameninţător, negăsindu-şi locul cuvenit, gata să se deşire, iar caii îşi pendulează capetele încoace şi încolo, neştiind în ce parte s-o apuce. Grigore trage de frâul din dreapta şi o întreabă pe Vera: "Or fi gata?" mutând prin aceasta toată atenţia dincolo de coamele cailor, spre ceea ce îi aşteaptă în minutele şi orele (şi zilele şi anii…) care au să vină.

Grigore trage căruţa lângă gard, sub fereastra luminată, sare îndată jos şi strigă: "Cumetre, sunteţi gata?"
Fanea se arată în faţa porţii şi spune, din întuneric: "Grigore, vino o clipă înăuntru, cu Vera, avem de vorbit… Saşa nu mai vrea să meargă…"
Asta mai lipsea! După atâta întârziere, lui Grigore nu-i arde de discuţii: "Haideţi, oameni buni, că nu-i de şagă până la Căuşani!" "Vă rog mult să veniţi, măcar un minut, repetă Fanea. Vera, te rog…" "Ce facem, Vera?" "Să vedem ce-i cu Saşa…"
Vera şi Grigore coboară din căruţă, intră cu Fanea în casă.
"Ce-i, Saşa, de ce ne ţii în loc?" întreabă Grigore, încă din uşă.
"Grişa, am spus că mergem, dar… cum să o părăsesc pe mama ? Cu cine să o las?"
"Grişa, ca să ştii, în după masa asta au sosit şi ordinele noastre de evacuare, ale celor de la primărie, şcoală, pichet, ocol, în fine… Până acum am împachetat arhiva şcolii, cu domnul Caraman.

Cozma Bălan pe-a lor, de la primărie. Mâine le vom duce la gară. Din sat au să plece destui, chiar fără ordin de evacuare. Alții însă nici nu vor să audă: rămânem aici, fie ce-o fi! Doar n-o să plecăm cu toții… Însă eu am primit Ordin de evacuare. Am de ales? Spune-i Saşei, nu vrea să priceapă că Siberia ne mănâncă! Ea zice: Pleacă tu, eu rămân cu copiii şi cu mama, care nu poate să meargă, ştii bine…"
Uuf! Uitaseră de tiotia Aglaia, paralizată şi ca vai de ea, bolind de câțiva ani într-o cămăruță din fundul curții şi pe care Saşa o îngrijea cum se cuvine. Ce fusese în capul Saşei când promisese că familiile vor pleca împreună, asta e mai greu de înțeles. Probabil se gândise că o vor lua cu ei pe bolnavă, dar se vede că auzind de o astfel de călătorie, Aglaia, infirmă dar lucidă într-altfel, se opusese cu hotărâre. Acum cei patru discutau înfierbântați. Saşa izbucni în plâns – şi probabil nu pentru prima dată în acea seară; Mihăiță al ei şi micuța Lenca îi ținură isonul.
Grigore se gândea: Ce-i de făcut acum, în graba asta? Vera strângea din buze, în mare încurcătură. Fanea se interesă cum aranjaseră cu Timofei Spiridoncic şi foarte repede îşi pierdu de tot cumpătul: "Să rămân aici, la moarte sigură?! Saşa crede că dacă eu plec, pentru ei pimejdia nu-i aşa mare; n-au să stea ruşii să se lege de-o femeie cu doi copii şi de o bătrână paralizată. Ea spune să plec măcar eu, Cozma spune la fel, voi la fel – şi eu ce să fac?" "Hai Fanea odată, eşti pregătit?" întreabă Grigore, în pripă, cu gândul la tren şi la drum şi la… Nu se putea împăca cu ideea că Saşa va rămâne aici, în calea frontului…"Pregătit?! Am actele la mine, Ordinul de evacuare, ceva bani. Nu mi-a stat gândul la aşa ceva…" "Ba, ți-am pregătit un bagaj cu schimburi şi de-ale gurii" zice Saşa, grăbindu-se să scoată geamantanul din cămară. Se adevereşte că basarabeanul trebuie să fie mereu cu bagajul pregătit. "Saşa, propune Grigore, să meargă Fanea cu noi. Eu mă întorc chiar astă noapte. Mâine lichidez prăvălia, iau în căruță ce-oi lua, îl sui deasupra pe Papa, cu binişorul sau cu forța şi la plecare trec pe aici. Pregăteşte-te! Pentru că de-or veni ruşii, peste tot o să fie

prăpădenie, dar nicăieri ca aici, pricepi? Fanea, repede în căruță, că pierdem trenul! De nu-l vom fi pierdut… Copiii sunt singuri, vezi Vera să nu se sperie, să nu plece caii…" Şi, împingând-o pe Vera spre uşă, ieşi el însuşi, căci îi era peste mână să asiste la despărțirea lui Fanea de Saşa şi de copii. Pe când o ajuta pe Vera să urce în căruță, Saşa îi ajunse din urmă, cele două prietene se îmbrățişară plângând.
Grigore trece în fața cailor, îi ia de căpăstru, dă căruța cu spatele, strigând "țiuric, țiuric!" urcă pe banchetă şi mână caii înapoi, pe ulița mare. Nu se sfătuieşte cu Fanea pe unde vor merge, iar Vera ştie că nu e cazul să se amestece, aşa că dincolo de podul lui Stahov, simțind cum căruța o ia la stânga şi caii atacă în plin costişa, cei doi înțeleg că n-au să ocolească prin Talmaz, ci au s-o taie drept pe şleaul mare.
Până sus, la Mori, cât ține urcuşul cel trudnic, Vera rămâne pe banchetă, între Grigore şi Fanea, dar după aceea îi şopteşte soțului: "Eu mă mut lângă copii!" şi, din mersul cailor, ținându-se de umărul lui, se ridică şi păşeşte peste banchetă. Îşi face loc între cei doi băieți, în fân, o ia în poală pe fetița adormită, trage din nou pătura peste copii, o potriveşte pe sub ei la margine şi aşteaptă să se încălzească ea însăşi, oleacă. Gândurile îi fug în toate părțile, înainte şi înapoi, la lucrurile cele mai diferite din viața ei, însă Vera încearcă să le strunească, spunându-şi cu îndărătnicie că acum nu mai contează decât faptul că este în căruță, împreună cu copiii, că Grişa îi duce la gară şi acolo se vor sui în tren. Simte că trebuie să-şi țină firea, să rămână în fânul din spatele banchetei, cu fetița în poală, cu băieții culcuşiți de-o parte şi de alta, ca o cloşcă adăpostindu-şi puii golaşi. Îşi dă seama că dacă, printr-o minune, i-ar creşte puf şi fulgi la subțiori şi pe brațe, ea nu s-ar scandaliza, ci dimpotrivă, i-ar mulțumi lui Dunmnezeu că o ajută să-şi ocrotească odraslele.
De-acum acest mers al căruței este lucrul cel mai important din tot ce s-ar putea întâmpla sub cerul care între timp s-a spuzit cu stele. Tropotul spornic al copitelor, huruitul roților îi sunt de ajutor când

vrea să-şi imagineze distanţa care creşte în urmă. De când au ieşit la drum liber, Grigore nici nu face altceva decât să îndemne caii; aceştia simt graba stăpânului, n-au de gând să se oprească din alergare, dar lui Grigore, căruia zgomotul copitelor îi sună viu în auz, i se pare mereu că trapul se leneveşte şi atunci ridică glasul, agită biciul în aer, pocneşte cu hăţurile în crupele cailor, menţinând trează presiunea asupra trăpaşilor. S-a lăsat mai bine pe banchetă, spre centru, ocupând în mare parte locul părăsit de Vera, pentru că îi e mai la îndemână să se ştie între cei doi cai, când îi îndeamnă la drum.

Trapul se ostoieşte de-odată, căruţa se răsuceşte adânc în întuneric, spre dreapta, înseamnă că trec de răscrucea spre Volintiri; acum Vera ştie exact cât din drum au parcurs şi cât mai au până la gară. Ea însăşi nu face decât să asculte trapul cailor şi huruitul roţilor, ca un acompaniament strâns, care creşte în auz pe măsură ce alergarea se înteţeşte sau se subţiază uneori; îşi concentrează atenţia asupra modului cum se amestecă zgomotul copitelor unui cal cu ale celuilalt, cum se caută, se ajung din urmă, se potrivesc pentru o clipă într-o singură bătaie, ca imediat unul să-şi vădească nerăbdarea, s-o ia înainte, alegându-se din ritmul celuilalt, să bată în pauzele aceluia, o dată sau de două ori, ca o călcătură anapoda, grăbindu-se apoi să se apropie de ritmul care, de data asta, pare să i-o fi luat înainte. Această despletire şi reîmpletire fără istov a trapului celor doi cai, surdinizat de huruitul şi clinchetul roţilor, pătrunde acum într-o rumoare mai largă şi curând Vera îşi dă seama că sunt pe cale de a ajunge din urmă o altă căruţă, sau de a fi ajunşi de altă căruţă, ceea ce pare greu de presupus, fiind vorba de nişte cai ca ai lui Grigore. Un timp merg în urma celeilalte căruţe, apoi în rând cu ea şi destul de repede o depăşesc, în întuneric, fără măcar să-şi poată da seama dacă era tot din satul lor sau din altă comună. Abia acest fapt sparge tăcerea dintre cei doi prieteni, care nu au schimbat o vorbă de la plecare.

- Or fi fost de la noi din sat?, întreabă Fanea, ca să rupă tăcerea.

- Da' eu ştiu?, răspunde Grigore, nedumerit. Şi, însufleţit de perspectiva unei discuţii, adaugă, cu alt glas: N-am putut să-mi dau seama…
- Au trecut pe uliţă destui, de la noi, iar alţii spuneau că pleacă mâine dimineaţă…
- Nu mai e de aşteptat, asta-i!
- Sunt aproape trei ani de când frontul a trecut pe-aici, ne obişnuisem să-l ştim departe. Undeva, hăt… Şi uite-l din nou, asupra noastră!Câţi au murit, nevinovaţi! Şi ce-o să mai fie!
Grigore tace, pe moment, gândindu-se în fel şi chip. Apoi se pomeneşte vorbind, sub un imbold de neoprit:
- Ce e asta, domnule? De ce să piară milioane de oameni, trimişi să se omoare unii pe alţii?
Dar nu se aşteaptă ca Fanea să-i dea un răspuns mulţumitor. Dacă ar fi existat un astfel de răspuns, l-ar fi găsit şi el, în aceşti ani; sau l-ar fi auzit de la alţii. Însă un răspuns pe măsură nu exista la întrebarea: Nu s-ar fi putut altfel?
- Ce e asta?, izbucneşte el, iar – şi parcă nici nu i se mai adresează lui Fanea, de alături. Cei mari nu ştiu decât să dea ordine: Alinierea! Voi de-aici, trageţi în cei de acolo! Voi de acolo… Să omori sau să fii omorât… Şi pentru ce?! Ca să ne domine ruşii un an, apoi noi pe ei trei ani şi din nou ei pe noi… Să învingă românii! Ba să învingă ruşii! Fără moarte nu s-ar putea? Şi noi, acum…?
Vera îi ascultă, din spatele banchetei. Bănuise că la un moment dat tăcerea va fi ruptă, că prietenii au să vorbească despre front, despre bejenie… că au să fie vorbe multe, după atâta încordare… Spuneau că într-o zi două frontul va ajunge la Nistru, că ai noştri vor încerca să…, ba chiar mai mult; dar noi să ajungem în Regat… şi să aşteptăm acolo, departe de bătaia tunurilor… să vedem ce mai urmează… Într-o lună două vom şti ce avem de făcut: ne lasă să ne întoarcem pe la casele noastre? rămânem în refugiu? cădem iar sub ruşi?
- Să vezi numai ce ne aşteaptă la gară, câtă lume pornită în bejenie! spune Grigore, pe alt ton, de parcă abia acum şi-ar fi regăsit

propria voce. Auzindu-l, Verei i se strânge inima, de o durere ca şi neîncepută. Să ajungem la tren; iar în rest, vom vedea ce va fi, ar vrea să spună. Dar tace, cu dinadins.
- Da' eu, Grişa, izbucneşte Fanea, care la rându-i şi-a regăsit vocea, eu unde merg? Spune-mi! Cui îi las pe ai mei, pe Saşa şi pe copilaşi? Unde merg eu acum? se zbuciumă învăţătorul. Şi nu-şi mai poate stăpâni hohotele de plâns.
Grigore scrâşneşte din dinţi. Lui i se adresează prietenul, dar ce i-ar putea răspunde? A încerca să-l îmbrobodeşti pe un om în toată firea, ca Fanea, ar fi curată prostie. Singur o să se liniştească şi o să vadă ce e de făcut. Se chinuie de grija alor lui. Cum să-i laşi şi să pleci? se întreabă, cu o mirare nouă. Cum de s-a decis Fanea să-i lase pe ai lui şi să fugă? Poate să facă el, Fanea Vâsoţchi una ca asta? şi i se pare că o prăpastie se deschide înainte-i. Dar el însuşi, cum de se putuse bucura, acum vreo jumătate de oră că Fanea s-a hotărât să plece cu ei?
Acum lucrurile i se prezentau în cu totul altă lumină. Cum să-i laşi în calea frontului pe cei dragi? Şi chiar ăsta era zbuciumul lui Fanea: Unde merg eu? Nu cunosc pe nimeni… Cui îi las pe ai mei? se văicărea, pe întuneric.
Şi îl strângea în neştire de braţ pe Grigore, ca omul care se duce la fund. Dar cum să-l ajuţi? Ce să-i răspunzi? Cu Vera se înţelesese din prima secundă. Însă ce-ar fi fost dacă ea n-ar fi vrut să-l urmeze, indiferent din care motiv? I-ar fi lăsat el în Cioburciu şi să plece singur, dând bice cailor? Nici în ruptul capului! Nimic nu l-ar fi putut despărţi de familie. Iar dacă împrejurările l-ar fi surprins departe de casă, cu negustoria, ar fi trecut peste o mie de obstacole numai ca să ajungă la ai lui şi să fie împreună în faţa primejdiei. Nu făcuse aşa, în vara lui '40, când cu retragerea de la Storojineţ, unde se afla în concentrare? Nu trecuse el linia frontului, printre sentinele ruseşti, ca să ajungă la Vera şi la copii? Iar acum, n-ar fi rămas la Cioburciu, împotriva tuturor ameninţărilor, dacă Vera… dar nu, Vera face întotdeauna ce trebuie.

Saşa însă…, ca să vezi! Deşi n-ai cum să n-o înțelegi şi pe dânsa: cum să-şi părăsească mama muribundă? Ce om mai eşti dacă ți-ai părăsit părinții, copiii!? Şi Fanea… ce zăpăceală! Aceste sperietori: Siberia, moartea… Dar uite, învățătorul şi-a dat seama că există ceva chiar mai important decât propria viață (pentru tine, ca om, dacă eşti om !): viața alor tăi. Aşa că nu ştie ce să-i răspundă, când Fanea îl zguduie de braț, hohotind: Unde merg eu, Grişa?
Se răsuceşte spre el, ca să fie mai convingător, îi pune pe umăr mâna în care ține biciul şi îi spune, cu răbdare:
- Fanea, singur ai spus şi singur vezi că toată lumea pleacă sau se pregăteşte de plecare. Nimeni nu ar vrea să rămână sub ruşi. Cine a vrut sub ruşi, a plecat cu ei, în '41. Aşa că eu zic să trecem Prutul şi să aşteptăm câtva timp, să vedem ce urmează…
Fanea tace, se frământă pe banchetă, izbucneşte din nou:
- Toți pleacă sau or să plece! Dar eu unde mă duc? Pe ai mei cui îi las? Spune şi tu, Vera!
Şi se întoarce spre cei culcuşiți în fân, sub pătură.
Vera aude prea bine, dar tace. Nu are de gând să răspundă. Fanea poate să-şi închipuie că a luat-o somnul, după atâta trudă cu făcutul bagajelor, cu… Dar ea însăşi se luptă cu aceleaşi întrebări fără răspuns ca şi cei doi, pe care îi aude vorbind de parcă ea le-ar şopti cuvintele, unul câte unul. Ce-ar vrea să afle Fanea, cu acel "spune şi tu, Vera"? Vrea să ştie dacă nu îl consideră laş pentru că s-a grăbit să-şi scape pielea fugind. Dar simplul fapt că o întrebase dovedea că Fanea e un om adevărat. Pe când Vasea Faraon… acela nu se gândise ce vor zice ei toți: familie, rude, prieteni despre trădarea lui. Când cu Cedarea, nu s-a mai întors de la Bucureşti. Rămăsese Şura cu trei copii. Ce-o fi în sufletul ei, când se dezmeticeşte din aburii băuturii? Acum, cu plecarea, de ce nu trecuse pe la dânsa, să vadă în ce ape se scaldă? Că nu avusese timp nici pentru ea, asta e prea adevărat, dar parcă nici cu gândul nu ajunsese până la Şura. Consătence, prietene din copilărie, cumetre, naşă şi fină…

Acum Grigore, care a înțeles că Vera nu are de gând să se bage în discuția lor, vine cu altă propunere, una dintre cele câteva pe care le ține în rezervă, de aici şi până la gară:
- Fanea, când mă întorc în sat, trec pe la Saşa şi caut să o conving să plece. Uite ce plan am: îi iau în zori cu căruța şi îi duc la Volintiri, la unchiu-meu Vanea Huzunov. Are case mari, e loc pentru ai tăi şi pentru bătrână. Numai să nu stea în bătaia frontului, înțelegi? Pot să-i duc şi mai departe, spre Feştelița, spre Bolgrad, când plec la drum…
- Nu, Grişa. Mulțumesc din suflet, dar eu m-am hotărât. Nu plec nicăieri fără Saşa. Mă întorc chiar acum! Să ne ducă pe toți în Siberia, să împărțim aceeaşi soartă… Opreşte, Grişa, te rog, opreşte!
Grigore e atât de surprins de întorsătura pe care au luat-o lucrurile, că simte o căldură mare în piept. Bucuros şi prea tulburat, de fapt îngrozit de-a dreptul că prietenul lui a ales perspectiva Siberiei. Încearcă să-şi țină firea şi, în rest, apelează la raționamente de bun simț:
- Cum să cobori în plin câmp, omule?! Sunt cincisprezece kilometri până la Cioburciu, e noapte, te mănâncă lupii! Ai răbdare, Fanea, într-o jumătate de oră suntem la gară. O suim pe Vera la tren, mă ajuți să punem lăzile la pat-vagon şi ne întoarcem amândoi în sat, dacă aşa ai hotărât. Şi mâine în zori om vedea noi, vă duc la Volintiri…
- Nu te supăra, Grişa, îl roagă Fanea. Mi-e inima grea…
- Nu-i vorba de nici o supărare. Iar mâine, om vedea ce facem.
Şi încearcă să desluşească printre coamele cailor, doar cu puțin mai întunecate decât noaptea din jur, luminile din vale, Căuşanii…

Te urci în tren şi te gândeşti că tu ai să stai iar trenul o să alerge, ducându-te grabnic la destinație. Şi, când colo, ce brambureală… se frământă Vera, privind cu amănunțime în juru-i. Au plecat din Căuşani, dar nu au prea mers.

Cât să fi înaintat, dacă nu au ajuns încă la Prut? Trenul mai mult aşteaptă prin gări şi pe câmp, dintr-o mie de motive, niciodată clare. Călătorii: storşi de vlagă, înghesuiţi, întorc privirile spre fereastra compartimentului sau spre uşă şi se pomenesc întrebând în gol, pe nimeni anume: Unde suntem? Ce gară-i asta? De ce ne-am oprit? Nu mai plecăm o dată?… Atâtea întrebări ca să-şi arate nerăbdarea, obida, plictiseala… După câteva ore, Vera a înţeles cum e viaţa în trenul refugiaţilor, cum e cu vecinii, cu bagajele, cu copiii, cu mâncatul, cu dormitul claie peste grămadă, cu oliţa. Să ajungi la capătul vagonului era imposibil. Oamenii s-au resemnat: copii! Întorc puţin capul, respiră mai cu fereală, în curând mirosul dispare pe uşă, pe fereastră. Toţi se refugiază, cei din compartiment, cei de pe culoar, din celelalte vagoane: un tren înţesat cu refugiaţi… Însă un tren pe care l-ar întrece şi un melc, dacă s-ar sui pe linie. Şi melcul măcar nu se grăbeşte, pentru că îşi are casa în spinare. Pe când refugiaţilor lucrul care le lipseşte cel mai mult este chiar casa.

Când stai ore şi ore înghesuit pe culoar, aşa-zicând în picioare, dar nereuşind să-ţi aduci trupul deasupra bazei de susţinere, necum să te ciuceşti, ţi se pare că lucrul care-ţi lipseşte cel mai mult - şi singurul pe care nu ţi-l poţi scoate din minte - este să cucereşti un loc pe banchetă, în compartiment, sau măcar pe-o valiză, sau pe jos: un loc unde să te aşezi, să te desfaci în bucăţi, să devii una cu podeaua – dar nici asta nu ţi-ar fi de-ajuns! – şi atunci ai vrea să te scufunzi din tine, mai în adânc, în uitarea de sine; iar când, printr-o minune, ai obţinut un loc pentru tine şi ai tăi şi stai înţepenit pe scaun de două zile şi două nopţii, fără să fi închis ochii o clipă, simţind cum neodihna te dislocuieşe fibră cu fibră, singurul lucru pe care ţi-l doreşti este să nu fi plecat de acasă niciodată, tu şi neam de neamul tău! – căci numai acasă toate sunt adevărate: alergătura şi oboseala, mâncarea şi somnul, dragostea şi aşteptarea şi plictiseala şi tot… Pe când aici, a sta în picioare este o zdrobire şi o despicare din creştet până în tălpi, iar a sta pe bancă înseamnă a putrezi; a mânca este o amânare, a vorbi este o amânare – şi

nimic, nimic nu-i adevărat: nici înaintarea trenului, nici revărsatul zorilor, nici nădejdea că mâine sau altcândva vei trece Prutul…
Era pregătită pentru o aştepare oricât de lungă (până în Oltenia nu ajungi bătând din palme…), pentru veghe şi pândă şi iar veghe. La Căuşani crezuse că e de ajuns să cucereşti un loc în compartiment, ba chiar două locuri pentru ei patru şi să rămâi acolo, ca într-o redută: strivit între vecini, deasupra bagajelor care au crescut peste tot, din podea, ca nişte ciuperci în expansiune, înşfăcându-ți picioarele, înghițindu-te până la brâu, ori atârnând din plasele deşelate, debordând peste margini, hurducăind în mersul trenului, amenințătoare ca versanții unor munți ce stau să se bată cap în cap; apoi, în aceeaşi noapte de pomină, printre refugiați s-a răspândit zvonul că trenul n-o să mai meargă decât până la prima stație, căci la Tighina ruşii au trecut Nistrul, ocupând oraşul, gara… Numai să vedeți, la prima stație au să mute locomotiva în celălalt capăt şi o să luăm drumul înapoi, spre Căuşani şi spre Galați, aşa cum ar fi trebuit să facă de la început… Ba bine că nu, doar se ştie că Tighina e pe Nistru şi că ruşii vor forța frontul anume acolo! Din român organizator şi din coadă de câine sită deasă de mătasă…
Dar nu fusese aşa, oricât de judicios păruse raționamentul domnului înalt, sprijinit de canatul uşii, jumătate pe coridor, jumătate în compartiment, cu capul ba înăuntru, ba afară. (Să te chinui atâta din cauza propriei înălțimi – la asta nu se gândise Vera niciodată…) Au trecut de Tighina în zori, destul de în grabă, ce-i drept; nu a coborât mai nimeni şi a urcat cine a putut; acum oamenii stau ciorchini pe scări, pe tampoane şi cocoțați pe acoperişul vagoanelor, în frigul Babelor pe stil vechi. Însă o dată cu dezmințirea acelui zvon, unele lucruri s-au rearanjat în mintea Verei, direcția nu a mai contat, nici distanțele, nici ocolul, nici trenul propriu-zis - pe care, la o adică, puteai să-l schimbi, să aştepți altul, despre care aflai că va pleca spre Regat peste o oră, diseară, mâine... Nu a mai contat călătoria ei şi a tuturor, ci numai faptul că vor ajunge la capăt, cândva.

Oameni fugind pe lângă trenul care încă nu oprise. Asalt la ambele capeze ale vagonului. De fereastră se apropiară câțiva oameni, unul începu să bată cu palma în geam, Vera se apleacă să-i vadă fața, acum îi înțelegea strigătul: Deschideți, deschideți! Atunci omul care stătuse în stânga Verei, cam gras, ocupând de aceea mai mult decât un singur loc, se deşiră spre fereastră şi o trase în jos. Cel care bătuse cu palma în geam spuse cu o voce plină, acoperind vacarmul: Domnilor, nu s-ar găsi un loc pentru soția mea, gravidă şi cu doi copilaşi? Da, zise rotofeiul şi părăsi pe dată cadrul ferestrei, adresându-se Verei: Doamnă, ocupați şi locul meu, pe moment! Ceea ce Vera execută dintr-o singură mişcare. Îşi făcu socoteala: Cei de pe coridor stau în picioare, e adevărat, dar sunt totuşi în tren, pe când acea femeie…
Rotofeiul preluă de jos, unul câte unul, pe cei doi copii, apoi bagajele familiei, cu care baricadă uşa. Cel de sub fereastră nu mai contenea cu mulțumirile, dar la semnele de a o ridica şi pe soție clătină din cap: O să încercăm pe scară, trebuie să urcăm cumva…
Cei doi copii, aduşi cu hârzobul printre oameni străini, o fetiță şi un băiat numai cu doi trei ani mai mari decât Mihăiță, lungiră gâturile: Mamă, mamă! Rotofeiul, cu autoritatea pe care gestul său i-o conferise, le spuse doar atât: Fiți cuminți şi aveți răbdare, mama o să vină pe cealaltă parte. Iar Verei îi strecură: După ce eu cobor, închideți imediat geamul! De ce i se adresa ei anume, atât timp cât existau bărbați în compartiment, Vera n-ar fi putut să explice. Rotofeiul ajunse cumva la fereastră, se aburcă pe rama ei cu burta, se răsuci spre stânga, îşi trecu pe rând picioarele dincolo, se lăsă să alunece. Vera observă că nu luase cu dânsul nici un bagaj, probabil nu era refugiat, ci se întorcea la Chişinău venind de la treburile lui. Omul îşi dăduse drumul pe pietrişul terasamentului cu o mişcare iscusită, se redresă îndată şi, în aceeaşi clipă, ducând mâna la tâmplă, salută scurt, cu gura strânsă şi fără pic de zâmbet, cum ar fi fost de aşteptat după o astfel de execuție acrobatică, încât Vera se pomeni întrebându-se dacă nu şi-a muşcat limba, în cădere.

Trecuse aproape o oră de când o aştepta pe mama copiilor. Vera le spunea din când în când: Mama vine îndată. Vă este sete? Fetiţa, ca mai mare între cei doi, scutura din cap: Nu, nu! Dar după rotunjimea ochilor înţelegeai că de-abia îşi poate ţine lacrimile. Vera îşi spuse că nu e cazul să-i întrebe pe cei de pe culoar, întâi pentru că, în cumplita înghesuială, era greu de presupus că poate fi observat cineva venind din celalalt capăt al vagonului; şi apoi pentru că nu se făcea să le atragă atenţia asupra reaşezărilor din compartiment. Măcar de s-ar fi urcat în tren! De venit vor veni ei cumva…
Şi încercă să-şi închipuie cu câtă greutate vor fi răzbătut cei doi până la capătul coridorului, în acea porţiune unde înghesuiala şi lupta erau mai crâncene ca oriunde; cum apoi, înaintarea devenind practic imposibilă, gravida lansase mesajul că ar vrea să ajungă la copiii ei, aflaţi într-un compartiment de la mijlocul vagonului. Oameni pe culoar, ca pietroaiele în fundaţia unei construcţii. Şi gravida, nu în faţa unui om pe care trebuie să-l ocoleşti, sau a doi oameni printre care să te strecori, ci în faţa unei zidiri de stânci concrescute, intim sudate, prinse într-un mortar indestructibil. Trupuri cetluite acolo, între pereţii culoarului, de însăşi ideea că orice strădanie de a te mişca este zadarnică, sortită eşecului chiar din stadiul de proiect. Zeci şi zeci, dacă nu sute de inşi, pe numai câţiva metri patraţi, cu copii, bagaje, oale de noapte. Femeia prezentându-se (în gând) în faţa fiecăruia: Sunt gravidă, trebuie să ajung la copiii mei, în al patrulea compartiment… Da, poftiţi! Însă nu se clintea decât aerul celor două cuvinte: da, poftiţi!; în rest, imobilitatea unor stânci, însă bine încinse de căldura cimentării. Nici o cedare a tensiunii dimprejur, nici o slăbire a chingilor, pe care să o sesizezi şi să te dirijezi într-acolo, ca sâmburele prin carnea fructului strivit.

- Credeam că nu mai ajung! spuse femeia, cu ultima rămăşiţă de glas. Şi întinse mâinile spre Vera, ca pentru a o îmbrăţişa pe cea care a avut grija copiilor ei, ca o bună prietenă, ca o soră. Nimeni

n-ar fi interpretat gestul respectiv decât ca pe o efuziune sentimentală. Însă Vera se ridică în grabă şi o sprijini pe femeia gata să se prăbuşească. O ţinu în braţe preţ de o secundă: piept pe piept, burtă umflată pe burtă umflată, după care, cu o răsucire dibace, o făcu să ajungă deasupra banchetei şi să se aşeze pe locul de unde Mihăiţă se ridicase în ultimul moment.
Dar, în prea scurtul răstimp cât o sprijinise pe noua venită, iar capul acesteia balansase deasupra umărului ei, reuşise să perceapă, nu neapărat cu urechea, ci cu însăşi teama care o ridicase în picioare, ca un resort: un sunet nedefinit, între gâlgâit şi hohot, având înţelesul unui plânset-urlet din străfund, nedesfăşurat însă, dar care o eliberase pe biata femeie, în mod miraculos, de toată obida adunată sau care ar mai fi urmat să se abată asupră-i de acum înainte… Nu mai rămânea decât să aibă răbdare ca noua sosită să-şi revină. Căci trenul acesta înaintând spre Ungheni, după ce ruginise ore şi ore la peronul gării Chişinău, dacă nu le putea oferi pasagerilor îngrămădiţi în pântecul lui de ofidian nici spaţiul strict necesar unei extincţii, le pretindea în schimb, repetând la nesfârşit : răb-da-re / răb-da-re / RĂB-DA-RE…

- Oare trebuie să mă şi bucur că mi-am părăsit casă şi tot şi că plecăm, nici noi nu ştim unde?! Atât sunt de ciudate vremurile astea, spuse Olga, pe gânduri, parcă nevenindu-i să creadă că lucrurile stau chiar aşa de rău.
Poate că femeia nici nu se numea Olga – şi Vera se pomeni întrebându-se cum de i-a venit în minte numele ăsta. De prezentări nici nu fusese vorba, deşi sporovăiau de-o bună bucată de timp – şi atunci să fi reieşit că o cheamă Olga din ceea ce povestise până acum? sau era o simplă năzăreală de-a Verei? Oricum ar fi stat lucrurile, o asculta cu luare-aminte, fără să o întrerupă, constatând o dată în plus că unii oameni sunt făcuţi parcă anume să vorbească, să aibă mereu ceva de spus şi de adăugat încă un amănunt, dacă ar mai fi timp; precum există oameni ca ea, făcuţi să asculte, cu toată

răbdarea, fără ca prin aceasta să li se pară că se pun într-o situație de inferioritate.
De cum s-a trezit un pic din leşin, Olga are mereu ceva de spus sau de aflat de la persoana cu care vorbeşte sau despre ceilalți, de aici şi până la capătul lumii – şi anume fără a da impresia că ar trage pe cineva de limbă. Dacă ar fi pus întrebări prosteşti, aşa cum obişnuiesc unele femei mai în vârstă: Eşti măritată? Da' bărbatu' tău unde este?… n-ar fi obținut de la Vera, în cel mai bun caz, decât răspunsuri monosilabice. Înțelese că Olga voia să ştie cu cine are de-a face, în vederea unei apropieri pentru lunga călătorie care le aştepta. Acum Olga spunea:
- Cinci ore am stat în gară la Chişinău. A fost imposibil să ne suim în celălalt tren, oricât ne-am zbătut, eu şi soțul. Spuneau că o să vină altă garnitură, după asta, dar dacă nu venea? Dacă pățeam iar ce-am pățit cu primul tren? Şi uite că am avut un pic de noroc cu dumneavoastră. Numai de-am ajunge mai repede la Ungheni şi să trecem Prutul odată!… Când îmi aduc aminte cât am pătimit în vara ceea! Dumneavoastră ați reuşit să vă refugiați, atunci, în ' 40?
- Nu. Nici vorbă de aşa ceva! Satul nostru e chiar pe malul Nistrului. În zorii acelei zile ne-am trezit sub ocupație. Toată lumea a rămas pe loc. După aceea au mai ridicat ei pe unul, pe altul…
- Ei, în Chişinău s-a aflat că ruşii ne ocupă. Lumea a dat năvală la gară, cu mic cu mare. S-a întâmplat că eram singură cu copiii, la socri - ce-avea Elena? şase ani, iar Nicolae patru, mititelul. George, soțul meu era locotenent major în garnizoană la Bucureşti. Noi, aici la părinții lui. Le-am spus din prima clipă: eu plec la gară cu copiii. Dacă Basarabia se cedează, n-are nici un rost să rămânem noi aici şi George în Regat. Haideți şi dumneavoastră, dar fără întârziere!
De-aici vorbeam cu ei şi de-aici făceam bagajele, îndesam sacoşele. N-au vrut să meargă. Oameni în vârstă, se hotărăsc anevoie, se mişcă mai greu… Într-o oră eram la poartă, cu bagaje şi copii, cu tot. Strada plină ochi de lume, ca la procesiune. Dar ce

pohod! Târându-se, cărând, lovindu-se unii de alții. N-a fost chip să găsesc vreo trăsură sau căruță; până la gară, trei kilometri, prin acea învălmăşeală, credeam că-mi dau sufletul. Îmi venea să arunc sarsanalele cât colo, dar cum să pleci cu copii mici fără lucruri de schimb, fără mâncare şi apă!?

Şi de sus ploua, ploua… Nu pot să spun cum am ajuns la gară. Pe la răscruci se formaseră pichete, grupuri care ocupaseră trotuarul şi nu ne lăsau să înaintăm. Golani, ai fi zis, dar nu! erau ruşi şi evrei, tineri, puştani, dar şi oameni în toată firea. Cu steaguri roşii, ici colo. Opreau trăsurile, încercau să smulgă poşetele doamnelor sau servietele, lănțişoarele… Iar în rest, batjocoreau lumea, înjurau: Plecați dracului în România voastră! Ce căutați aici, *țâhanî*! Întorceau trăsurile din drum, ai fi zis că sunt oameni cu chef, care se amuză sâcâind trecătorii. Dar numai ce auzeai: Trăiască Stalin şi armata roşie! Moarte burjuilor!

Mai târziu am aflat că dăduseră drumul deținuților din puşcării. Acum, acei oameni certați cu legea, înrăiți şi hămesiți, umblau în pâlcuri, de colo-colo, intrau prin prăvălii şi înhățau ce puteau; alții strigau lozinci, făceau pe bolşevicii, amenințau cu Siberia pe toți exploatatorii. Picior de polițist sau altcineva care să facă ordine, să ia partea celor obijduiți. Militarii, în pas alergător, ca furnicile, unii după alții, dar nu s-ar fi uitat ei la ce se întâmplă în jur. De fapt, cum am înțeles mai târziu, primiseră ordine stricte să se retragă fără a deschide foc, evitând orice ciocnire. Huliganii îi scuipau pe militarii noştri şi îi huiduiau, le smulgeau epoleții. Astea toate le-am văzut cu ochii mei, dar câte altele n-am auzit după aceea…De unde aveau arme aceşti oameni? Ce păzise Siguranța noastră timp de douăzeci de ani?

Ei, cum-necum, am ajuns la gară şi printr-o minune, pentru că altfel nu e de explicat, am reuşit să mă urc cu copiii în tren. Se însera. Noaptea aceea, în tren, nu vreau să mi-o mai amintesc… Spre ziuă, numai ce aflu că ne apropiem de Ungheni. Dar uite că ne oprim în câmp. Şi stăm, ca acum. Iar în curând se zvoneşte că nu putem trece Prutul. Blindatele ruseşti ne-o luaseră înainte în

timpul nopții, ajunseseră la podul peste Prut, la ora patru dimineața. Stăteam în câmp, de ore şi ore. Şi ploua, ploua… de credeai că s-a desfundat cerul. Prutul umflat, numai spume. Celelalte pâraie şi ele îşi ieşiseră din matcă; lunca inundată, grânele sub apă. Ne uitam pe geam, apa şiroia ca pe deget, nu ne mai trebuiau alte zăbrele… Paza înarmată rusească îi supraveghea pe lucrătorii puşi să demonteze şinele, să scoată traversele.
Dar cu noi ce-aveau de gând? Ne vor închide într-un lagăr. Deocamdată ne țineau în târgul de vite, sub cerul liber, în ploaie, cu pază militară. Ne aşteptam la ceva şi mai rău, să ne expedieze în fundul Rusiei, dacă nu în Siberia. Cine eram noi? Eram cei care voiseră să fugă de ruşi, nu-i aşa? Duşmanii lor declarați. Vorbele astea circulau printre noi. În rest, n-aveai pe cine să întrebi, cui să-i explici. *Net! Nelzea!* Să te arunci în valuri? După cum era Prutul de înfuriat, nu cred să fi îndrăznit careva. Dar mai ştii? Erau oameni disperați, disperați…
Cine a putut să treacă înaintea noastră, în acea noapte de 28 iunie, a scăpat, dar din dimneața lui 29, n-au mai dat voie nimănui. Dar nici să ne întoarcem nu ne lăsau. Au mai sosit câteva garnituri. Aceeaşi poveste: Nu se trece! *Nelzea!* Ne-au ținut aşa câteva zile. Am mâncat şi am băut *nelzea*. Fiecare om de acolo era un caz şi fiecare ar fi vrut să pledeze pentru cauza lui, dar cu cine să vorbeşti!? Ne-au urcat în vagoane, ne-au mânat înapoi, spre Chişinău. Ni s-a spus că s-a constituit o Comisie ruso-română, la Odessa, să ne adresăm acelei comisii în scris şi să aşteptăm ce va decide ea. Mă întrebam atunci şi ne întrebam cu toții, în vagoanele ticsite: să scriu comisiei? O să-mi aprobe? Nu cumva or să mă treacă pe o listă neagră?
Ne-am întors acasă, la socri. Mă sfătuiesc cu dânşii: ce să fac? Să mă dau legată pe mâna lor? De la George nici-un semn. Granițele se închiseseră ermetic. Ce hotărâre să iau? Şi din ce să trăim noi cinci, fără solda soțului? Mi-am luat inima-n dinți şi am scris Comisiei de la Odessa. Văzusem cum merg lucrurile, încotro se îndreaptă. Mişunau agenții, forfoteau activiştii, vecinii scriau pâre

zi şi noapte, îşi asigurau propria supravieţuire. Precis că mă pârâseră şi pe mine că am vrut să plec din Basarabia. Am aşteptat vreo trei luni, până prin septembrie. Nimic. Nici aprobarea, dar nici un răspuns negativ. S-a aflat după aceea că au fost vreo două sute de mii de cereri din care n-au aprobat decât vreo două mii, aşa că totul a fost zadarnic. Iar cu George din Regat nu reuşeam să comunic în nici-un fel…

Dar soţul, de acolo, de la Bucureşti, era oricum mai informat decât noi, din Basarabia; aşa că el, înţelegând că nu ne vor lăsa să trecem în Regat şi ştiind bine că nu ne putem descurca singuri, a făcut cerere de înapoiere în Basarabia. Nu era numai el în situaţia asta, erau sute de mii, iar statul român a avut înţelegere şi le-a aprobat revenirea la familiile lor, căci dinspre partea ruşilor nu era chiar nici-o speranţă! Vezi bine, n-aveau nevoie de o provincie depopulată, dintr-astea au ei siberii întregi; lor le trebuiau oamenii, pe care să-i facă fericiţi! Aşa că George, odată cu cererea şi-a depus demisia din armată; cariera lui militară, pentru care făcusem atâtea sacrificii timp de zece ani, s-a spulberat într-o clipă… Mi-e groază să mă gândesc ce era în sufletul lui. Dar, practic, n-a avut de ales, s-a aruncat cu capul înainte, gândind că pe malul celălalt îl aşteptăm noi. Vameşii români l-au privit cu jale, vameşii ruşi l-au curăţat de toată adunătura lui de ofiţer. Ar fi trebuit să ştie unde a venit şi la ce se poate aştepta…

Vera o asculta cu atenţie, nepierzând-o din ochi nici o clipă, clătinând uneori din cap sau strângând din buze, cu amărăciune. Nu pătimise la fel cu fratele Mihail? Ar fi putut-o întrerupe spunându-i: Păi şi eu,…sau: Tot aşa fratele meu, ofiţerul…, dar îşi dădea seama că era mai bine să o lase să-şi ducă povestea până la capăt. Se simţea că Olga e o femeie de la oraş, obişnuită să ia parte la discuţii despre mersul lucrurilor în lume, aşa încât, dacă n-ar fi ştiut că e soţie de ofiţer, ar fi zis că are de-a face cu vreo învăţătoare, într-atât semăna felul ei de a vorbi cu cel al domnului Caraman.

În fine, George a apărut: doar cu ce avea pe el! Pe unde vom scoate cămaşa? Nu ne-au dat răgaz să ne dezmeticim. Încă de-a doua zi au apărut agenții. L-au dus la secție pentru interogatoriu şi după aceea nu l-au mai slăbit: la o zi, la două zile îl interogau din nou. Din octombrie până în primăvară. De vreo slujbă, nici vorbă! Am vândut de prin casă, pentru o îmbucătură. Mai aveam prieteni, cunoscuți, ne-au ajutat cât au putut. Am făcut foamea cea mare. Să stai cu mâinile pe piept şi să aştepți să mori? sau să ieşi la drumul mare? Ce căuta el, ca ofițer român, în Țara sovietelor? De ce venise? Ca spion, desigur… Când îl luau, mă întrebam dacă nu-l văd pentru ultima oară; când îl vedeam întorcându-se stâlcit în bătăi, nici să mă bucur nu mai puteam. Pe câți nu-i luaseră şi-apoi nu se mai auzise nimic despre ei!? Pe câți nu-i deportaseră, cu tot cu familie!? Un simplu denunț, o vorbă strecurată de cine ştie ce rău-voitor, precum că ai spus ceva împotrivă şi te ridicau… Pe unii i-au găsit în zori, împuşcați, pe stradă sau la ei acasă. Un primar, un preot, un prăvăliaş de vis-a-vis; nimeni nu avea curaj să întrebe cine a făcut-o sau să ceară anchetă. Aşa că mueam de foame, dar şi mai tare mueam de frică!

Pe George îl anchetau ca spion, iar pe mine, ca fostă învățătoare, mă trimiteau prin comune să pregătesc coruri cu cântece bolşevice, în vederea alegerilor. Cred că ăsta a fost prețul, pentru că pe alții, care se plângeau că n-au din ce trăi, că n-au unde lucra, îi îmbarcau şi-i trimiteau în fundul Rusiei. Aveau, va să zică, grijă de oameni, le dădeau posibilitatea să muncească! „Muncim cu dreptate / Trăim cuviincios / Căci Stalin ne spune / Că-i trai norocos.” Asta îi învățam la cor. Se decretase fericirea generală, raiul pe pământ…

Un an cu ruşii peste noi. Erau în mari pregătiri de sărbătoare: un an de la eliberarea de sub jugul imperialist… Dar li s-a oprit în gât! Ai noştri au trecut Prutul… Credeam că nu mai ajungem ziua aceea când armata română va intra în Chişinău. Iar ruşii, în retragere, dacă ar fi putut să ia totul cu ei, până şi caldarâmul de pe străzi…

Eei, şi când au venit ai noştri, am sperat că totul va fi bine. George s-a prezentat să se reangajeze în armată: România era în război. Te-ai fi aşteptat să-l primească una-două, un ofițer de carieră, nu? Ți-ai găsit! Şi asta nu pentru că s-ar fi împotrivit comandanții sau foştii camarazi de armă, ci pentru că nu dădea voie Legea… În Parlament fusese trecută o lege precum că toți cei care, de bună voie şi în cunoştință de cauză, au renunțat în vara lui ‘40 la cetățenia română, cerând să plece în Basarabia sau Bucovina, nu o mai pot redobândi. Asta de ce? Că doar nu ceruseră să treacă Prutul din simpatie pentru regimul bolşevic, ci se înapoiaseră la familiile lor, sechestrate acolo!

Spunea George: Nu mi-ar fi necaz dacă n-aş fi insisat atâta să vă aduc şi pe voi în Regat. Dar mi s-a spus că se interzice ofițerilor să-şi aducă familiile din Basarabia. Asta s-ar fi interpretat nefavorabil. L-au amenințat cu cele mai aspre pedepse dacă-şi aduce familia. Acum le-a reamintit acelor domni, şi ei ce puteau face? ridicau din umeri, fusese un ordin strict.

Nu l-au putut reangaja, nici pentru front, nici pentru spate. La orice nivel ar fi intervenit, se loveau de respectivul paragraf. A trebuit să-şi ia gândul… Cu chiu cu vai, a obținut un post de suplinitor. Dar nici mai târziu n-a putut să-şi recapete cetățenia, noi da, el nu. Şi totuşi, aşa ruşi cum sântem, ne retragem spre România şi n-avem dorință mai mare decât să trecem Prutul degrabă!

Dar n-a fost să treacă Prutul cu trenul. Aveau să-l treacă cu piciorul, peste podul de la Ungheni şi să urce în altă garnitură care-i aştepta dincolo. În învălmăşala coborârii, cu copiii şi bagajele, la capătul coridorului îi aştepta soțul Olgăi, un bărbat zdravăn, cu capul mare, ochi albaştri şi păr castaniu, cârlionțat. Stătuse tot timpul blocat la capătul vagonului. Le povestea prin ce trecuse, în timp ce călcau din traversă în traversă, cu copiii în cârcă, atenți să nu păşească în gol. Familiile n-ar fi vrut să se piardă una de alta şi au avut norocul să se urce în acelaşi vagon. De data asta, fostul ofițer avu parte de un loc al lui, pe banchetă. Îşi luase copiii pe

genunchi, îi înlănţuise cu braţele şi, cu ochii închişi şi ceafa lipită de perete, rămase neclintit şi mut pe tot parcursul, până la Iaşi, încercând să se liniştească şi să se odihnească un pic. Olga, înţelegând ce e în sufletul lui, nu-l tulbură cu nici un cuvânt. Îi zâmbi Verei şi spuse: Nici n-am apucat să plâng de bucurie, la trecerea Prutului. Dar lacrimile au să mă ajungă din urmă, nu scap eu de ele…

Trenul se pusese în mişcare şi parcurse fără oprire distanţa până la Iaşi. Lumea se buluci la coborîre. Era, pentru unii, capătul mult dorit al călătoriei. Dar după ce valul celor care coborau se mai domoli, un feroviar trecu în lungul trenului şi le spuse celor rămaşi să coboare şi ei, pentru că garnitura asta se va întoarce imediat la Ungheni. Iar pentru Bucureşti se va forma un alt tren, în orele care urmează.

Vera aruncă în grabă o privire spre clădirea gării: un puhoi de oameni se îndrepta spre sala de aşteptare. Ajunşi pe peron, făcură bagajele morman în stînga intrării; fostul ofiţer plecă la biroul de mişcare, să afle la ce oră trage la peron garnitura. Vera îi strînse pe copii în jurul ei, să le fie mai adăpost. Vreme închisă, umezeală, un vînt ursuz cutreiera peronul şi liniile multe şi goale ale staţiei. Locomotiva trenului cu care veniseră, desprinsă de garnitură, se îndepărta de staţie, pufăind. Norii erau la streaşina gării, într-un moment cînd ţi-ar fi fost greu să spui dacă ploaia abia a încetat sau stă să înceapă. Se aplecă să le tragă copiilor căciuliţele pe urechi, să le strîngă fularele la gît. Olga făcea acelaşi lucru cu ai ei. O văzu cum se încordează de-odată, citi spaima pe chipul ei, pe cînd stătea aplecată, neîndrăznind să se îndrepte din şale. Se gîndi, speriată: luna a şaptea, cea mai periculoasă.

Locomotiva revenea în staţie, în plină viteză, pufăind bezmetic şi se pierdu prin spatele garniturii din care coborîseră. Olga se aşezase direct pe bagaje. Se apropie îndată. “Nu mi-e bine deloc! scînci surata. Mi-e teamă să n-o păţesc, la drum. Trebuie să mă întind, cît de puţin, pe un pat. Călătoria asta m-a dat gata! Cînd se întoarce George îi spun să căutăm un loc, undeva, la vreun hotel…

sau o cameră cu chirie. Altfel… Uite-l că vine!" "Foarte complicat, zise acesta, apropiindu-se. Depoul Nicolina e absolut gol, au trimis toate garniturile spre Basarabia, spre Bucovina. Către Bucureşti au plecat, de dimineață pînă acum, patru trenuri înțesate cu lume. Următoarea garnitură este aşteptată de la Botoşani, prin Dîngeni, peste vreo cinci ore…". Olga îl întrerupse cu un gest: "George, am să-ți spun ceva…"
Îşi luară la revedere în mare grabă: "Mi-a părut bine", spuse Olga. "Şi mie", răspunse Vera, punîndu-i mîinile pe umeri. Şi-mi pare rău că ne despărțim aşa… Dar poate ne mai întîlnim, pe lumea asta." "Da, poate dă Dumnezeu!" " O să fie bine! Naştere uşoară!" "Şi dumitale la fel!" "La revedere!" "La revedere" "Doamne-ajută!" Cuvintele se amestecau, pîlpîiua în aer, risipind atomi de căldură, în timp ce familia ofițerului se îndepărta, bălăbănind bagajele.

Era un compartiment la fel de tixit cu refugiați ca toate celelalte cu care călătoriseră pînă acum. Doar că nu se putea deschide fereastra. Încercase Vera, încercaseră şi alții din compartiment. "S-ar mai primeni aerul…", zise Vera. În sinea ei îşi spunea că ar scăpa mai lesne de conținutul oliței, pe care o ținea între glezne, simțind tot timpul cum marginea îi retează carnea pînă la os.
Se gîndea încă la despărțirea din gara Iaşi. Era îngrijorată în privința Olgăi. Şi într-un mod tulbure, îi părea rău că nu-i rămăsese în preajmă. Încerca să se liniştească, spunîndu-şi că într-un mare oraş, la un hotel, mai repede poate fi găsit un doctor, o moaşă… Dar simțea că mai e ceva: un gol în suflet, lăsat de faptul că începuse să se ataşeze de acea femeie şi că s-ar fi bucurat să-şi continuie călătoria împreună. Încerca să-şi abată gînduril, privind chipurile celor din compartiment, ocupîndu-se de copii sau pironindu-şi ochii pe fereastra care se încăpățîna să rămînă blocată. Zorii unei noi zile mohorîte. Dar gîndul i se întorcea la Olga. Cum se cunoscuseră, ce vorbiseră. Îi spui atîtea lucruri din viața ta unui nou venit, numai ca să nu taci? Unele lucruri pe care nici prietenii

nu le cunosc, altele de care uitaseşi tu însuți sau gînduri neaşteptate, care nu ți-au mai trecut niciodată prin minte? Numai ca să nu taci sau ca să-i faci o bună impresie cuiva despre a cărui existență nici nu ştiai acum o oră… I se părea că nu e doar asta… Şi despărțirea brutală, după ce ai apucat să-ți deschizi sufletul. Şi amănuntul caraghios că nu avusese prevederea să mai taie cîteva felii de pîine cu cuțitul Olgăi… Întorcea aceste gînduri pe toate părțile şi, de la un timp, începu să se teamă că o va învinge jalea. Sau era doar foarte obosită, după patru nopți şi trei zile în care nu dăduse ochii în geană? Dacă nu cumva era vorba tot de un şiretlic al firii sale, care se lăsa cu bună ştiință învîrtit în această bulboană, numai pentru a se feri de torentul cel mare: grija pentru călătorie, pentru Grişa, pentru tatăl ei, pentru fratele ofițer în linia întîi – pentru tot ce lăsase în urmă…

Copiii dormeau, încă. După ce toată seara îi ținuse în picioare, adunați în jurul ei, pîndind vreo garnitură care să intre în stație, acum se încălziseră şi dormeau unii peste alții. Dormeau şi cei mari din compartiment. Alți călători, dar parcă aceiaşi. Storşi de vlagă, pustiiți de orice trăsătură distinctivă: basarabeni porniți în bejenie, răsucindu-se în cele mai caraghioase poziții, agățați cu mîinile de plasa de sus sau cu capul căzut mai jos decît genunchii, precum liliecii în hrube. Oameni pentru care somnul părea să fie ultima şansă…
Vera se mira: cum oare de pot aceşti oameni să adoarmă de îndată? De parcă dintotdeauna nu aşteptaseră decît să adoarmă din nou… Îi vezi că se aşază pe locul rămas liber, se foiesc oleacă, îşi caută un sprijin capului, apoi încruntă sprîncenele, ai zice că pentru a se putea concentra asupra unei probleme de maximă importanță, care îi sâcâie de mai multă vreme şi a cărei rezolvare nu mai suferă amânare – dar în secunda următoare deja îi auzi cum respiră adânc, în somn. Poate în felul ăsta se apără de supărare, îşi zise Vera: în somn uiți tot sau visezi lucruri plăcute, din tinerețe. Ca să poți rezista grijii pentru ziua de mâine. Pe când eu nu am reuşit

niciodată să adorm în căruţă sau în luntre sau în tren. Ce-ar fi fost să dorm în luntre, pe Nistru - şi să mă fure curentul, să mă duc oriîncotro, pe întuneric - şi când mă trezesc să nu ştiu unde mă aflu? Luntrea te leagănă, te leagănă, apa clipoceşte, vâslele scârţâie în rame, picăturile curg de pe lopată, se deşiră pe faţa apei; da-da, într-o luntre mai că ai putea aţipi, o clipă două, între două vâsle. Dar în tren… asurzită de morişca roţilor: "răb-da-re / răb-da-re!…"

Aceleaşi întrebări, care nu mai sunt ale unei persoane sau ale alteia, ci sunt slobozite, ba ici, ba colo, de vreunul din miile de gâtlejuri veştejite ale balaurului feroviar: Unde suntem? Ce gară e asta? De ce ne-am oprit? Nu mai plecăm o dată? Prin geamul aburit, un stâlp de telegraf ud, puţin într-o rână şi, mai încolo, peste drumeagul cu urme de roţi umplute cu apă, câteva tufe desfrunzite, rebegite de brumă.

Geamul ăsta cu albeaţă începuse să lăcrimeze. Andrei, din colţul lui, întindea mânuţa să prindă picăturile cu degetul. Vera îi făcu semn să înceteze, dar se pare că tresăririle şi zigzagurile iuţi ale boabelor de apă îl fascinau pe copil. Deodată el se desprinse de canatul ferestrei, îşi apropie gura de urechea mamei şi îi şopti: "E ceva acolo." "Unde, mamă?" "Acolo, sub geam, e ceva negru…" "Ce-ar putea să fie?!" Se ridică pe jumătate, incomodată de mormanul bagajelor şi simţind cum marginea oliţei îi retează gleznele. Îşi lipi creştetul de geamul ud, apoi fruntea, încercând să privească în jos, pe lângă nas şi, în urmă, veni cu tâmpla lângă geam şi zări într-adevăr o dungă neagră, un lucru înţepenit acolo…era, dacă se uita mai bine…şi, strecurând cele două degete arătătoare, apucă briceagul de capete şi îl trase în sus. "E un briceag! îi şopti copilului curios. Stai cuminte, să văd mai întâi ce e cu el". Şi se aşeză la loc, cu briceagul dosit în mână.

Cum ţinea mâna în poală, cu degetele în jos, pumnul îl acoperea perfect. Dar deja ştia despre ce e vorba: un briceag de altoit. Pur şi simplu o ardea, atât era de rece! Îl ţinu aşa câteva clipe, apoi îl

strecură în buzunarul paltonului. Trase pe genunchi coşul cu mâncare. Începu să desfacă ştergarele, scoase pâinea. Băgă mâna în buzunar, dibui briceagul, îl apucă de-un capăt. I se păru dintr-odată greu şi alunecos, în genul unui peşte pe care vrei să-l scoţi din căldare. Mai văzuse aşa ceva, la pomicultori, dar n-ar fi putut spune decât că este un obiect cam ciudat. Şi totuşi, are numai o limbă, ieşită pe jumătate afară şi cu un şanţ de care să o apuci cu unghia. Băgă unghia degetului mare, apucă şi trase cu toată puterea. Dar limba nu se clinti din loc... O fi stricat? Încercă încă o dată, cu toată forţa. Prinse capătul limbii ieşit în afară cu toate buricele degetelor şi se opinti din nou. Limba ieşi din rostul ei pe jumătate. Aş putea să tai cu el, în această poziţie? se întrebă Vera. Făcu încă o încercare, trăgând cu toate degetele şi limba, cu un zvâcnet, se duse până la capăt. Dar îi aluneca în palmă, chiar ca un peşte. Se aburise, îl şterse bine cu un colţ de cârpă. Metalul limbii era cenuşiu, de-o culoare înşelătoare, ca guşa porumbelului, iar ascuţitura, pe care o încercă prudent, cu buricul degetului, era ageră ca briciul lui Grigore şi nu părea nici veche, nici nouă, ci făcută o dată pentru totdeauna.
Le tăie câteva felii copiilor. Abia acum, când ei aveau altă îndeletnicire, rămasă cu briceagul în mână, îl roti încet, trăgând cu coada ochiului, pentru a se bucura de alcătuirea lui. Doamne, ce zăpăcită am putut să fiu, dacă am uitat eu să pun un cuţit în coşul de mâncare! Tot timpul m-am gândit: să nu uit de cuţit, să nu uit de cuţit! Am umblat cu el în mână, dar unde îl voi fi pus? În vreuna din lăzi sau la loc, în sertar? Şi uite că acum avem briceagul ăsta!

În schimb, nu mai aveau pic de apă în ceainic. Singura nădejde ar fi fost ca la prima oprire în staţie să roage pe cineva de pe peron să alerge cu ceainicul la cişmea şi să-l umple. Însă la prima oprire îşi dădu seama că gara era pe partea cu fereastra blocată. Ce-i de făcut? Să aştepte altă oprire? Dar dacă va fi aceeaşi situaţie? Ah, de ce nu s-o fi deschizând geamul ăsta!? În secunda următoare, Vera se ridică şi trase cu toată puterea de geam. Îl deschise fără

dificultate. Deci se gândise ea bine: briceagul fusese pricina blocării ferestrei…
Scoase capul afară, scoase şi mâna în care ținea ceainicul, anume ca să se facă mai uşor înțeleasă, căuta să atragă cumva atenția, să prindă privirea vreunuia dintre cei care alergau spre tren, cu ochii în pământ, să nu se împiedice.
Unii licăreau cu privirea încoace, spre geamul deschis, dar altceva ar fi vrut ei să vadă, în mare grabă, necum să răspundă unei solicitări. "Fiți bun! Fiți bun!" striga Vera, agitând ceainicul. Se opriseră buluc la scara vagonului şi încercau imposibilul: să se urce în tren…"Coboară cineva? Coboară?" Nici un răspuns. Continuau să strige unii la alții, cei de la capătul vagoanelor, cei de pe scări, cei de pe terasament, care încercau să se agațe măcar cu o mână, cu un bagaj…, cei de pe tampoane, de pe acoperiş… Nu te puteai uita la nimeni anume, pentru că fiecare dorea acelaşi lucru: să urce în tren, cu nevasta, cu copiii, cu părinții, toți având în mâini două-trei bagaje, boccele, cufere, geamantane, papornițe, sarsanale…
Un om se desprinse din acea înghesuială şi, cu valizele rupându-i mâinile, în loc să se întoarcă pe peron, o luă înapoi, de-a lungul trenului, sub cine ştie ce imbold. Vera strigă direct spre el: "Domnule, e vreo cişmea în stația asta?" El ridică o clipă capul şi răspunse, în trecere: "Este, în spatele gării." Ce era de făcut? La cine să apeleze? Dai ceinicul şi nu ştii dacă ți-l mai aduce….
Mihăiță, de alături, zise: "Mamă, dă-mă pe mine pe geam şi mă duc să umplu ceainicul." "Dar… ai să poți?" "Am să pot, mamă!" "Oare cât o mai sta trenul ăsta?" "Abia s-a oprit. Nu spuneai tu că stă de-l uită cucii? Mă duc iute!"
Şi asta a fost greşeala ei. L-a ajutat pe Mihăiță să încalece fereastra, l-a prins de mâini şi l-a lăsat să alunece până a ajuns cu tălpile de pământ; i-a trecut ceainicul şi i-a spus să alerge în spatele găii: "Dar să nu stai; dacă nu-l poți umple imediat, vii fuga înapoi, ai înțeles?"
L-a urmărit cu privirea până a dispărut în capătul peronului. Apoi… timpul a început să treacă îngrozitor de repede. Câțiva

oameni s-au agățat, totuşi, de scara vagonului, cei mai mulți au trebuit să renunțe; stăteau încă pe terasament, aşteptând cine ştie ce miracol sau privind înciudați trenul. Nici măcar nu se retrăgeau sub streaşina stației. Căci prinsese să bureze, fără veste, iar prin acea bură, destul de rărit, ca o căruntețeală, se strecurau fire de zloată. Locomotiva îşi drese glasul, acum pufăia apăsat, aruncând jeturi de aburi albi pe care îi scărmănau curenții de pe peron. Iar Mihăiță nu apărea nicicum…

Pe cine să trimită în căutarea copilului? Nimeni nu te ia în seamă, nimeni nu ți se uită în ochi! Impiegatul era de mult în dreptul locomotivei. Vera ar fi vrut să strige, să facă semne spre ceferist, dar de la toate ferestrele trenului se ridicau mâini, se ițeau capete, se făceau semene al căror tâlc ea n-avea de gând să-l dezlege. Începu să strige:"Domnule, domnule!" Numai că Mihăiță nu se arăta, la nici un colț, la nici o uşă. Vera era numai ochi, se aplecase de tot în afară şi, de i-ar fi stat în putință, şi-ar fi lungit gâtul pe după stație, până în spatele gării: Vino, Mihăiță, vino! Ce cişmea e aia la care n-ai reuşit să umpli ceainicul? Ce copil e ăsta care ştie că trenul pleacă dintr-o clipă într-alta şi totuşi întârzie? N-ai putut să iei apă, n-ai luat, dar de ce nu te întorci odată? Copilule!

Asta e, că îi vorbise ca un om mare şi ea s-a lăsat păcălită! Se mişcau oameni pe peron, încoace şi încolo; Vera se temea de-acum că n-o să-l recunoască la timp pe băiatul care caută din priviri fereastra vagonului lor, pe mama lui; care aşteaptă un semn de la ea, o chemare – iar ea, de îngrijorată ce este şi de tare ce s-a speriat, nu se poate concentra să-l recunoască şi să-i strige: "Mihăiță, aici, aici!"… Şi că, din cauza ei şi a zăpăcelii care a cuprins-o, copilul va rămâne în stație… Pierdut, pierdut…

Şi tocmai acum - şi parcă anume ca să-i sporească panica -, pe uşile gării se iviră, începură să curgă fără oprire militari, militari… Bocănind, tropăind, târşâindu-şi tălpile cu potcoave şi placheuri. Ticsind peronul până la bordură, dinspre cele două uşi pe care continua să curgă acest aluat verzui care se închega ca un meterez de netrecut, de netrecut… Mihăiță al ei! Unde e băiatul mamei!?

Tremura din toate încheieturile. Inima bătea să-i spargă pieptul. Se auzi o bufnitură grozavă. Ce era asta? Garnitura se urnise din loc!
Vera înălță brațele: "Mihăiță, Mihăiță! Copilul meu!" Ah, acolo, foarte departe, la uşa gării, îl zări pe băiat. Un militar îl ridicase pe brațe. Băiatul țipase o dată: "Ma-măăăă!" şi apoi se lăsă purtat pe brațe, din soldat în soldat, până la fereastra unde Vera îl aştepta hohotind; îl înşfăcă, nici ea n-ar fi putut spune cum, îl trase înăuntru, din mâinile celor care începuseră să fugă odată cu trenul, mulțumindu-le, mulțumindu-le mereu… Acum îl strângea la piept, spasmodic, sărutându-l la nimereală.
Mult mai târziu, după ce le dăduse copiilor să bea apă şi înghițise ea însăşi de câteva ori, cu nădejde, ca să-şi vină în fire, îl întrebă:
"De ce-ai întârziat atât de mult, băiatul mamei?"
"Pentru că acolo nu era nici o cişmea… Era o fântână. Şi adâncă-adâncă. Nimeni n-a vrut să mă ajute, toți se grăbeau. Singur am coborât ciutura şi am învârtit de roată şi am umplut ceainiul cu cana, pentru că ciutura spartă se golise pe jumătate, iar ceainicul nu încăpea înăuntru…"
"Of, băiatul mamei, trebuia să laşi, dacă ai văzut că nu poți…"
"Dar am putut, mamă! Şi ai văzut că nu i-am dat drumul ceainicului, când mă purtau soldații aceia pe sus? Ai văzut că nu l-am scăpat, nici nu l-am vărsat?"
"Am văzut, băiatul meu drag. Eşti tare destoinic şi mama îşi pune mari nădejdi în tine!"

Îl zări în celălalt colț al compartimentului, chiar lîngă uşă. Nu-l observase cînd a intrat, iar faptul că totuşi aceasta se întîmplase fără ca ea să fi băgat de seamă o mira atît de tare încît n-ar fi putut spune cine ocupase mai înainte locul respectiv: un bărbat, o femeie? Noul venit stătea în colțul lui, treaz printre pasageri care picoteau sau dormeau duşi – şi anume fără să se sprijine cu spatele de perete, ci dimpotrivă, cu capul mare adus puțin în față, privind nedefinit pe deasupra celor de pe bancheta opusă şi clipind doar cînd şi cînd, cît să nu zici că e orb. Cu o legătură pe după gît, dintr-

un material femeiesc, culoarea cafelei cu lapte, înnodată cu fundă mare, neîndemînatec şi aducându-i pe piept un braţ mic-mic, de păpuşă, abia ghicit pe sub mîneca disproporţionată; iar din mîna propriu-zisă se vedeau nişte degeţele subţiri-străvezii, încovoiate ca gheruţa de pui. Şi acel braţ-cîrnăcior, aşa s-ar fi zis, nu pleca din umăr, care lipsea, ci de la baza gîtului. Acesta trebuind să fie braţul lui drept. Iar stîngul? Pornit tot de la baza gîtului, însă de data asta ca o tijă, pe cît de subţire pe atît de lungă şi terminată cu o mînuţă la fel de străvezie, cu trei degete ca gheara de pui. Totuşi, prea lung acest braţ, încît nu putea fi adus în legătura de la piept, lîngă celălalt şi atunci omul îl ţinea ascuns-înfundat între pulpe, în jos de genunchi, căutînd poate un strop de căldură pentru gheruţa palidă. Grumazul de care atîrna această ghirlandă jalnică era însă al unui bărbat atletic, cu dinadins. Un ins ca la treizeci de ani, cu trăsături pronunţate: arcade puternice, sprîncene încondeiate, păr negru tras pe fruntea osoasă, nas acvilin, ochi albaştri, cam bulbucaţi şi cu cearcăne adînci; pomeţi înalţi, obraji supţi, năpădiţi de o barbă nerasă de săptămîni, buza de jos ţuguiată. Acest cap cu trăsături grave, aplecat puţin în faţă, părea tot ce scăpase dintr-un om normal aruncat între două tăvăluguri, o fîşie de trup uman între două zodii năpraznice. Un cap atît de serios, absorbit de cine ştie ce gînduri, privind oareunde şi vîslind arar din pleoape, cît să nu-l crezi mort…

Cu un frison, Vera îşi întoarse capul; încercând să se calmeze… să priceapă: de ce? Şi încă: acela din colţul opus al compartimentului era tot un om? Ce gînduri învîrteşte în cap? Se putuse împăca oare cu acea schilodenie din naştere? Cu hidoşenia care îl despărţea de restul lumii? Rămîne oare întreagă judecata unui asemenea schilod, simţirea lui? Ce-o fi în sufletul bietului om? Vera se frămînta, pe muteşte.

Dar noi, ăştia toţi, îşi zise, care părem întregi, normali, zdraveni, însă am pierdut agoniseala de-o viaţă şi am fost puşi pe fugă, noi, refugiaţii… nu suntem şi noi schiloditi sufleteşte, cu strunele smulse, chiar dacă arătăm nevătămaţi pe dinafară? Stăruia asupra

acestor gânduri, care îi devastau creierii. Nu e doar plecarea, îşi spuse, în panică; nu e doar faptul că shimbăm un loc cu altul. S-ar putea să pleci tu şi la capătul călătoriei să ajungi… altcineva; să nu mai înțelegi de ce îți spun copiii mamă, de ce soțul întinde mâna spre tine…
Când îşi întoarse privirile spre uşă, infirmul nu mai era în colțul lui – de parcă nu ar fi fost niciodată în compartiment. Şi atunci… i se păruse?

Cuiva care a făcut cu acceleratul ruta Iaşi-Bucureşti în şapte ore i se va părea de necrezut şi scandalos că aceeaşi distanță a putut fi străbătută de trenul cu refugiați din Basarabia în şapte zile şi tot atâtea nopți! Cât de încet a putut să meargă el ca să parcurgă în 24 de ore distanța pe care un tren obişnuit o face într-o oră? Pare aproape imposibil! Dacă acela a mers cu şaizeci de kilometri pe oră, cestălalt, mergând de 24 de ori mai încet, nu parcurgea în medie decât 2,5 kilometri pe oră: o viteză de două ori mai mică decât a unui bătrân în mers! Este viteza cu care Ancuța se deplasează pe peronul Gării de Nord, între Vera şi frățiorul mai mare, când acesta o cheamă să-i spună nu ştiu ce şi ea uită să ajungă până la el, preocupată să-şi scâlcieze ghetuțele cele noi…
Fapt este că Vera Manu şi copiii ei, plecați cu Ordin de evacuare pe data de 13 martie 1944 din gara Căuşani, județul Tighina, ajunseră la Bucureşti pe 22 martie şi la Slatina, capătul călătoriei, abia pe 25 martie.
În Gara de Nord stătuse pe peron, cu copiii adunați în jurul ei, de la miezul nopții până la amiaza zilei următoare. Apoi defilaseră prin halte ale căror nume Vera le afla pe măsură ce ele apăreau pe fațada vreunei clădiri, nume necunoscute, care o făceau să simtă cum creşte în urma ei distanța, dar şi înstrăinarea… nume pe care nu avea de gând să le memoreze: Găieşti, Goleşti, Piteşti, Costeşti, …eşti… Şi acum Recea: trenul se strecurase până aici ca într-o văgăună… iar după ce se urni din haltă, luă o curbă aşa de adâncă încât te aşteptai să intre cu locomotiva în coada garniturii, lucru ce

ar fi trecut oricum neobservat în această vale îngustă, cu versanţii abrupţi, de unde nu se vedea nimic, în nici o parte, iar părţile nu se puteau numi înainte sau înapoi, la dreapta sau la stânga…
Şi tocmai pe unul dintre aceşti versanţi începu să urce trenul, atacându-l pieziş şi pufăind avan, gata să-şi dea duhul, într-un efort parcă fără sorţi de izbândă. La nivelul ferestrei, un dâmb golaş, cu scaieţi şi tufe rebegite, păstrând în mărăcinişul sur câteva frunze negricioase, din toamna trecută. Tufele scădeau treptat sub rama ferestrei, apăru dunga unei tarlale şi apoi câmpia deşirată, în lumina puţină a dimineţii. Nici vorbă de oraş sau de altă aşezare omenească. Câteva perdele de salcâmi, la mică distanţă de terasament, cu nelipsitele cuiburi de ciori. Abia acum, la loc deschis, trenul prinse gustul alergării spre o destinaţie care nu avea de gând să se arate, ascunsă mereu vederii; însă în curând roţile clămpăniră la macazuri, stâlpii de telegraf zvâcneau la fereastră, se auziră tampoanele buşind la o curbă mare şi, cu scrâşnet grozav, intrară în staţie: Slatina.
Cum-necum coborâră din vagon, Vera cu ochii pe copii, cu mâinile pe bagaje. Cu sufletul în clocot. Traversară liniile, se luară după puhoiul de oameni, pe peron, prin clădirea gării, pe nişte coridoare care coteau mereu. În spatele gării trebuia găsită vreo trăsură sau căruţă cu care să ajungă "taman în vale, la Prefectură", cum i se spusese, preţ de doi trei kilometri. Îndemna la mers, printre atâţia călători care îi tăiau calea, ca într-adins şi, curios lucru, nu-şi simţea defel picioarele, de parcă i-ar fi fost de plută, însă ca prin minune ele continuau să-şi facă datoria, ca în somn. Se îndreptă spre cea mai apropiată trăsură, fără altă alegere.
După o jumătate de oră, în faţa funcţionarului de la Subprefectură, Vera avea să exclame: Ah, azi e Bunavestire! Domnul acela zâmbise, încurcat. Era un bărbat trecut bine de jumătatea vieţii, blond cândva, cu părul rărit ondulat, pieptănat cu grijă pe spate, cu nasul lung şi cu buze prea groase, însă foarte mobile, pronunţând cuvintele cu oarecare întârziere, după ce ochii şi mimica lui deja te anunţaseră la ce să te aştepţi. Din gura cu dinţi de aur cuvintele

ieşeau deosebit de clare, încât ai fi putut bănui că în tinereţe acest om umblase la vreo şcoală de diaconi, după care îşi luase singur seama şi ţintise mai sus în viaţă.
Acest funcţionar o cercetase cu atenţie, îi ceruse Ordinul de evacuare şi trecuse la birou, în faţa unui registru nou-nouţ. Nu spunea: deci o gravidă cu trei copii, însă cântărea din ochi situaţia, făcându-se că umblă după toc. O repartizau în prima comună de lângă oraş, în Satu Vechi. Funcţionarul ţinu să precizeze:
- Am mai repartizat acolo o refugiată cu doi copii, femeia se află acum în hol, pentru că mai întâi trebuie să dau un telefon primarului, să ştie despre ce e vorba.

O convinse pe cealaltă refugiată să ia împreună o trăsură: ziua era la jumătate, trebuie să ajungă pe lumină; primarul le aşteaptă; şi copiii, flămânzi, obosiţi, cad din picioare… Ieşiră pe trepte, locul din faţa Prefecturii unde îi lăsase trăsura era gol; se îndreptară spre cealaltă parte a piaţetei, unde zărise două trăsuri. (Firme, vitrine, oameni pe trotuare sau traversând în toate direcţiile.) Trecură strada (Restaurant, Cofetărie, Tutungerie). Vera le cumpără copiilor nişte covrigi de pe o tarabă. Îl întrebă pe birjar dacă le poate duce până în Satu Vechi. În Satu Vechi, unde? La primărie. Ehei, e drum până acolo… Şi se tocmiră la preţ.
Din acest loc de pe trotuar, pe lângă umărul birjarului, zări pentru o clipă, pe deasupra părculeţului, faţada Prefecturii cu trei nivele şi cu un ceas imens în turnul central; numai că limbile arătau o oră imposibilă. Merse în grabă să-i aducă pe copii, care se apropiaseră de un lustragiu tare oacheş, mustăcios şi cu gheb în spate, aşezat la perete, pe un scăunel şi cu picioarele răşchirate până în mijlocul trotuarului, de parcă vroia să pună piedică trecătorilor ce ar îndrăzni să-l ignore; îi atenţiona bătând cu peria în lădiţă, iar în rest, vorbea cu toată lumea deodată, hohotind la cine ştie ce glumă făcută tot de el.
Birjarul trase de hăţuri şi dădu bice; era la deal şi cailor nu le cădea bine. Ocoliră piaţeta. De la colţul parcului, Vera, atentă la copii, să

Bibliotecă pentru minte, inimă şi învăţătură
http://www.bibro.net

nu alunece cumva de pe bagaje, zări cu coada ochiului, pe treptele de la intrarea Prefecturii, mare îmbulzeală de oameni – refugiații care veniseră pe jos de la gară.

- Primăria nu e în cătunul ăsta, de-i zice Pârliți, e peste vale, le lămuri birjarul, cocârjindu-se şi mai tare pe capră, cu biciuşca atârnând. Drumul se îndepărta de biserica din capătul cătunului, făcea un cot adânc şi începea să coboare. Caii țineau zdravăn, copitele loveau în legături.
Un coborâş tot mai abrupt, "cam ca la Mori" îşi zise Vera. Dar unde erau Morile şi unde armăsarii lui Grigore?! Abia când ajunseră la baza pantei, gata să treacă peste pod, birjarul slăbi hățurile şi chiar atinse caii cu biciul. Însă nu departe de pod, pe stânga, sub abruptul celeilalte pante, se văzu o fântână cu cumpănă, în rând cu o salcie bătrână, văduvită de crengi. Andrei o prinse de mânecă şi spuse: Mamă, mi-e tare sete! Vera încercă să-l liniştească: Aşteaptă, mai avem puțin…
„Ptruu!” făcu birjarul, trăgând de hățuri. Se întoarse spre cei din spate: „Dați-le apă copiilor, cât o să ne ia?” Sări jos şi, căutând în preajmă, puse o piatră la roată. „Au fost sărați covrigii”, spuse Vera celeilalte femei, destul de tare ca să audă birjarul şi să nu creadă că e vorba de vreun moft. Coborâră în drum, cu copiii după ele. Vera se apropie prima, aruncă o privire în jos: apa era la nici trei metri adâncime; se întinse după ciutură, care atârna undeva, prea sus; o trase deasupra fântânii, o afundă din câteva mişcări şi iute o scoase, plină cu apă. Acum ciutura se aşeză de la sine, ca pusă cu mâna, direct pe marginea roasă a ghizdului. „E rece, să beți cu grijă!” îi îndemnă pe cei mici, continuând să se minuneze cât de bine potriviseră lucrurile fântânarii.

Aveau de urcat. Îi cam dădea dreptate birjarului care ceruse ditai prețul. Chiar înainte de intrarea în sat, drumul care o ținuse oblic, se întoarse pieptiş spre deal, de parcă şi-ar fi pierdut răbdarea. Caii se opinteau, bălegându-se. Apărură casele satului, micuțe, însă

frumos văruite şi cu acoperiş de şindrilă, nicidecum de stuf, ca prin părțile Nistrului. Vera simți o căldură în piept şi, cu mirare îşi dădu seama că în aceste două săptămâni de călătorie cu trenul văzuse atâtea locuri, atâția oameni şi în rest numai gări, halte, cantoane, gherete, magazii, triaje, depouri, remize, dar aproape că nu văzuse case şi ogrăzi; sau poate că privirile ei într-adins nu se opriseră asupra lor, de parcă s-ar fi ferit anume. La ce se gândise, în tot acest răstimp? Cine mai ştie?! Altceva îi era foarte clar: că nu-şi dorise decât să intre într-o casă omenească, unde mănânci la masă, unde te culci în pat, fie el cum o fi. Pur şi simplu, în acest moment nu o mai interesa dacă aceea e sau nu casa ei…
Trăsura ajunsese la răscruce, birjarul trase de hățuri, roțile intrară în şanț, pe urma altor roți care, tăind curba, mutaseră drumul aproape de ghizdul unei fântâni cu roată uriaşă, de fier.
Acum se vedea ulița lungă a satului, oameni trecând în treaba lor sau opriți pe la porți, să se uite la trăsură. Copilandri sărind într-un picior sau alergând de colo colo, sau ciopor lângă gard, sau cărându-se unii pe alții în cârcă; toți încetară joaca, îşi dădeau coate, se luară după trăsură. Unul mai isteț sări pe marginea drumului, să ajungă în rând cu caii; cu ochii la cei din trăsură, fu cât pe ce să dea în nas, împiedicându-se de stănoaga unui podeț. Altul, numai în cămăşuță, deşi măricel de-acum, copil de şcoală, pândindu-l pe birjar, atacă trăsura prin spate şi Vera îl simți agățându-se de arcuri. Dar birjarul, pățit şi vigilent, îl dibăcise şi se întoarse să-l ardă cu biciul, însă trebui să renunțe, de teamă să nu-i lovească pe muşterii. Se răsti: Pleacă, mă, de-acolo! Ceara mă-tii! Istețul care se împiedicase de podişcă trecu iute şanțul, luând distanță şi apoi îl atenționă pe birjar: Nene, nene! Băiatu-ăla se atârnă în spatele trăsurii lu tălică! Birjarul se răsuci brusc spre dreapta şi ridică brațul: De-aia ți-e ție?! Alaiul se lățea. Şi încă nu parcurseseră decât jumătate din ulița satului, atâta câtă se vedea înainte.

- Primăria e lângă şcoală, zise birjarul, trăgând de hăţuri. Ca şi la noi, fu cât pe ce să-i scape Verei, dar îşi înghiţi cuvintele. Acel "la noi" o făcu să i se strângă inima. Şcoala se vedea în stânga, o clădire mai depărtată de la drum, înaltă şi cu ferestre mari. Birjarul oprise în dreptul unei ulicioare, înseamnă că avea de gând să întoarcă aici, unde locul era mai larg. La colţ, un monument cu acvilă, împrejmuit cu gard scund, iar curtea şcolii plină de elevi în recreaţie, hârjonindu-se. Vera îl plăti pe birjar şi îi îndemnă pe copii să coboare, în timp ce Zina îi dădea bagajele la mână, să le stivuiască pe marginea şanţului. Birjarul aşteptă răbdător ca grupul de refugiaţi să se îndepărteze, apoi scutură hăţurile şi întoarse trăsura aproape în loc; acum se vedea bine că ar fi putut face asta şi în dreptul primăriei, dar ce să-i mai zici, le adusese pe femei la destinaţie şi îl aştepta înapoi un drum lung, în gol.
La podeţul primăriei se adunaseră câţiva oameni care le priveau cu interes. Când se apropiară îndeajuns, un om mai în vârstă, deşirat, cu suman şi căciulă neagră, se mişcă în întâmpinarea noilor veniţi şi spuse repede: Bună zâua! Vorbirăm la telefon cu dom' suprefect. Două familii cu copilaşi. Să ne îngrijim de găzduire. Trimisăi după nişte oameni, tre' să vie acuş…
Şi cu asta făcu un pas înapoi, semn că pe moment nu mai avea nimic de adăugat şi îşi întoarse privirile explicit spre cele două capete ale satului, în aşteptarea celor convocaţi. Femeile puseră boccelele jos, cu cei mici ciopor lângă ele. Câţiva şcolari se căţăraseră pe gard, alţii stăteau buluc în poartă, împinşi de cei care se înghesuiau din spate. „Jos, jos!” strigă un şcolar care se afla în dreptul scării. Dar prea târziu! Şcolarii săriseră jos ca arşi, dar domnul învăţător îi luase la ochi, din cadrul uşii şi nu le spuse decât: „Voi patru, la clasă!” După care se făcu nevăzut.
Primarul îşi drese glasul şi privi la vârful bocancilor. Vera se uita spre capătul uliţei, la cei ce se iveau pe la porţi, încercând să-şi anticipeze norocul. Trăsura dispăruse, la răscrucea cu fântână. Aşteptarea se prelungea, primarul se muta de pe un picior pe altul şi la un moment dat se întoarse către cineva din curtea primăriei şi

întrebă, ca să spună şi el ceva: „Ce-a zis, mă, a lu Lemnaru, vine?" „Vine, păi sigur, aşa zise!" Cu asta le arătase refugiatelor că se făcuse ceea ce trebuie, oamenii fuseseră într-adevăr înştiințați. „Cu trinu venirăți?" „Da, cu trenul." „Şi fu lume multă?" „Multă cum nu vă închipuiți, domnule primar. Toată Basarabia e pe drum. Şi Bucovina. Şi lume de pe front şi din Moldova şi de aiurea..." „Şi de când sunteți la drum, cu copilaşii?" „De treisprezece zile, în seara asta se fac treisprezece zile." „Şi noi vă ținurăm acilea, în picere... să fi intrat în primărie, să stați jos..." Vera clătină din cap. Se gândea: De stat pe scaun îmi e mie? Eu m-aş întinde pe duşumele şi aş zăcea acolo măcar o săpătămână. Se aplecă totuşi să ridice bagajele. Atunci îl auzi pe un om care stătuse tot timpul pe scări, sprijinit în baston: „Dom primar, uite-i că vin, Dincă M. Ion şi Geană D. Dumitru!"
Vera se uită în fugă la primar. Acesta înghiți în sec şi se îndreptă de spinare, semn că avea de gând să pună tot sufletul în discuția ce o să urmeze. Era lucrul la care se gândise Vera în timpul călătoriei de zeci de ori: cum o să ne aranjăm? Unde? La cine? Iar acum îşi dădu seama că fusese un zbucium zadarnic, pentru că nu înaintase cu nici o iotă în aflarea răspunsului. Cum au să se uite la ea şi ce au să spună oamenii aceia în următoarele minute, numai asta avea importanță. Se îndreptă ea însăşi de şale şi îl întâmpină pe săteanul care se apropia şi care, văzând dintr-o ochire ceea ce era de văzut, se posomorî pe dată.
- Ce e, mă Niculae, la ce mă chemaşi? întrebă el, în loc de bună ziua şi cu o voce mai înaltă decât te-ai fi aşteptat. Probabil se pregătise să pună întrebarea mai de la distanță, dar dând cu ochii de femeile astea cu copii şi boccele, înghițise găluşca şi făcuse câțiva paşi în plus.
- Ce să fie? O să afli acuşica. Da să-l aşteptăm şi pe Mitică, să nu bat toba de două ori... Venişi, mă, Mitică? Bine că venişi. Bună zâua. Bună zâua! Uite ce e, Ioane şi tu Mitică, uite de ce vă chemai. Primii telefon de la dom' suprefect Ungureanu şi vă spun ce-mi spuse el mie. 'Ce că frontu a ajuns la Nistru şi Antonescu a

ordonat evacuarea basarabenilor şi bucovinenilor. Primele familii de refugiaţi au şi sosit la mine, zise. Am aci două femei cu copii mici. Le trimit la tine, că e mai aproape de oraş, să nu se mai chinuie cu drumurile prin judeţ, cine ştie pe unde. Dar ascultă bine şi să fim înţeleşi: aceşti oameni sunt trimişi cu Ordin de evacuare în regulă, iar noi avem instrucţiuni să le asigurăm găzduirea şi să-i ajutăm să trăiască omeneşte, că doar sunt români de-ai noştri şi n-au plecat de-acasă de plăcerea lor, ci de nevoie. Şi mi-a mai zis el destule, că se vede că are ordine de la Antonescu. Zice: Aste două familii le-am trecut la comuna ta, că trebuie să ţinem evidenţa tuturor pe care îi repartizăm. Scăpaşi uşor, că jos e puhoi de refugiaţi… Ei, asta îmi spuse, încheie primarul, uitându-se pe rând la cei doi săteni.
Aha! făcu Dincă. I-auzi! se miră Geană. Şi tăcură amândoi. Înţeleseseră, vezi bine, dar dacă primarul o lua pe ocolite, atunci lasă-l să ocolească! Ei, asta îmi zise, reluă Niculae. Şi m-am gândit la voi, că sunteţi gospodari de frunte ai comunei şi oameni de înţeles. Cei doi nu se grăbiră să dea semn că sunt chiar aşa cum spusese primarul lor. Acesta, văzând că Dincă şi Geană se lasă greu, tăcând ca peştii, însă cu nişte mutre care voiau să spună: De ce tocmai eu? (Dincă), Chiţule, de îmi faci mie una ca asta? (Geana), le-o trânti: Dumnealor, femei cu copii mici după ele, sunt plecate de-acasă nu de o zi, de două, ci sunt pe trin de două săptămâni. Nedormiţi şi chinuiţi ca vai de lume…
- Tomnai de copii e vorba, i-o întoarse Geană; că poate nu-ţi spusei, da la noi stă fie-mea cu copiii şi a mai venit şi noru-mea de la Teslui, cu copiii ei, de când a plecat Mărin pe front. Şi ce avem noi? Două odăi şi la foc, stăm claie peste grămadă…
- Mă, eu n-am zis că e uşor, de-aia vă şi chemai pe voi, că sunteţi oameni de înţeles. Să-i lăsăm în drum? Satu-ăsta nu poate primi câteva suflete, acolo? Vă mai strângeţi oleacă. O noapte două, n-o fi foc! Şi d-acilea mai vedem, mai căutăm… Poate vă îngăduiţi. Bine, atunci, făcu Geană; dar Dincă îi luă vorba din gură: Dacă e vorba de o zi două, n-o fi foc, cum ziseşi, oameni suntem… Astea-

s vremurile, oftă Niculae Chițu, cu răbdarea pe sfârşite. Noi măcar suntem pe la casele noastre, dar dânşii au pierdut toată agoniseala de-o viață, ei ce să mai zică…
Se terminase toată tocmeala? Vera, simțind că se roşise ca para, se aplecă spre bagaje, ca şi cum dintr-odată s-ar fi temut să nu le încurce cu ale celeilalte familii. Puse mâinile pe două boccele, dar în loc să le ridice, apăsa în neştire pe ele. Fierbințeala din obraji nu voia să se domolească. Dar măcar oamenilor ăstora o să li se pară că sângele i-a venit în obraji pentru că stă aplecată.
Asta vrea să-nsemne "am ajuns pe uşi străine"? Mihăiță se muta de pe un picior pe altul, Andrei se foia sub cotul ei, căutându-i privirea, Ancuța atârna de pulpana paltonului; Doamne, dar nu de mine e vorba acum, ci de copiii ăştia!
Îşi aduse aminte: Uitați aici biletul de la Prefectură, cu numele noastre. Soțul meu trebuie să sosească şi el, vine cu căruța cu caii. Şi aşteptăm nişte lăzi, trimise cu trenul. Ca să ştiți, dacă vă anunță cumva…
Femeile se întinseră după bagaje. Dincă se gândi să dea şi el o mână de ajutor. Chițu răsuflă uşurat, se întoarse spre infirmul de pe scările primăriei şi-i strigă: Dau o fugă pe-acasă. Vezi ce şi cum, că mă întorc la iuțeală!
Se minuna că o scosese la capăt, până la urmă.

"Stați acilea până-l leg, că nu se ştie…", le spuse Dincă. "Muşcă?" “Te face fărâme, nu alta!” Rămaseră la poartă, după ce Dincă se strecură în ogradă, având grijă ca fiara să nu-i țâşnească printre picioare. Striga la câine, dar acesta, cu coama zburlită, se mai aruncă de câteva ori spre gard, lătrând să se înece şi rupând cu colții din ulucă. Stăpânul, tot înjurându-l, îi înfipse mâna după ceafă şi îl târî, împingându-l şi cu genunchiul, spre colțul ogrăzii.
Aşteptau în fața porții, cu bagajele la picioare. Dincă părea să aibă probleme cu legatul câinelui, îl înjura, îl buşea. Dar şi după ce termină cu el, nu reveni să-i ia şi, pe deasupra gardului, Vera îl văzu că urcă treptele casei şi dispare înăuntru, tocmai când

nevastă-sa, dădea să iasă pe uşă, stârnită de la treburi de hărmălaia de afară. "Ce e, Ionele? Cine sunt…?" "Cin' să fie… refugiaţii! Vin încoa' pe capete, de frica ruşilor…" "Şi-acu…?" "Şi-acu… Chiţu mi-i dete mie…" "Cum iaca-cui, să-i ţinem noi?""O noapte două, îmi zise, d'aci le caută alt loc…" "Da' ce-avu cu noi, ozâcă?!""Nu fi proastă, muiere! Că d-alde ăştia o să stea p'aci luni, poate ani. Şi io dacă scap iute de ăştia de-acu, s-a zis, Chiţu nu mai are nas să-mi dea alţii!" "Da' de ce nu-i băgă la ăsta din spate, că e singur…" "Vorbişi să n-adormi! Cum să bage o femeie la un văduv, nu te gândeşti?" "E-tee! Şi unde-i băgăm?" "Păi unde crezi? Îi băgăm dincolo, la drum!" "În ţoalele-ale bune?" "Le iei d-aci!"
Vera se uita la casa lui Dincă. Nu degeaba se gândise primarul la el. Casa avea ceva deosebit faţă de cele văzute până aici: albă, înaltă, acoperită cu tablă, cu prispă închisă; în dreapta, o altă construcţie, ceva mai mică, dar foarte cochetă, iar în spate un saivan încăpător. Toate aceste acareturi, date cu var, străluceau de curăţenie şi aveau un aer milităros, ca trase cu rigla de un meşter maniac, care întinde sfoara şi măsoară de zece ori înainte de a bate un cui. Lemnaru? Asta trebuie să fie meseria lui, sau porecla…
În timp ce privea gospodăria lui Dincă, încercând să anticipeze ce-o aşteaptă, îi auzea, în mare amănunţime, pe cei doi, retraşi în tindă, ascunşi vederii, fără măcar să se mire de asta; ba, mai mult de-atât, fiind în discuţie soarta alor ei, era convinsă că i-ar fi auzit chiar dacă s-ar fi retras în pivniţă, sau dacă ar fi vorbit în gând… În fine, gospodarul reapăru în pridvor şi veni spre poartă.
"Îi detei drumu' cât fusei plecat, că muierea, de, pân casă, cu ale ei şi nu ştii cine îţi intră în curte… Acu haideţi!" Şi le deschise poarta. Vera le spuse copiilor să intre, apoi băgă pe rând bagajele în ogradă şi închise poarta, trăgând zăvorul: începea să înţeleagă cum mergeau treburile aici. Copiii făceau paşi mici, neştiind ce urmează, îi stăteau în cale, căci voia să ajungă mai repede unde avea de ajuns. Nevasta lui Dincă apăruse pe prispă. Noua venită îi spuse de jos bună ziua, dând din cap şi prinse să urce treptele, ţinându-şi echilibrul cu bagajele, atentă şi la fetiţă, care se nevoia

în urma ei, trăgând-o de fustă. Când ajunse pe prispă şi ar fi fost să o privească pe gazdă în faţă, aceasta deja dispăruse, aşa că intră după dânsa în casă. O tindă aici, însă foarte întunecoasă, doar într-un colţ licărea focul din vatră. Gazda îi chema însă în altă parte: "Aci să veniţi…"
Păşiră peste pragul înalt, într-o încăpere mare, luminoasă. Copiii, după ea. Dincă la urmă, cu restul bagajelor. Femeia ajunsese în celălalt capăt al odăii, lângă masă şi de acolo le arăta patul, aşezat la peretele opus ferestrei. O ladă mare, în colţul dintre fereastră şi masă, stivuită cu covoare şi perne. Şi un aer neînceput, în care se baricadase tot frigul de astă iarnă. Un sloi în care să te înfunzi, sfârâind. Vera simţi că nu trebuie să se oprească din mişcare şi, privind în jur, întrebă: "Nu e o sobă aici, sau o plită?" "Nu o mai făcurăm, că iarna durmim cu copiii, dincolo…" Şi cum o să stăm în frigul ăsta?! ar fi exclamat Vera, dar îşi muşcă buzele. Ştia deja răspunsul lui Dincă: Păi ce-mi spui mie? Întreabă-l pe Chiţu, că el te trimise încoace! Are el habar ce e în casa omului?! Aici o să dormim, hotărî Vera şi puse mâna pe pat: teama ei se adeveri – acolo nu era nici o saltea. Un macat dublu, întins direct peste scândurile tari ca osul şi îngheţate bocnă.
Femeia dădu să iasă, dar Vera îi păşi în cale:"Să ştiţi că am cearşafurile mele şi o pătură. Restul bagajelor vin pe tren; aşa că ne mai trebuie ceva, să punem peste noi, la noapte." "Păi ştiu şi eu…?" făcu femeia şi întoarse capul, spre a-şi da seama ce crede bărbatul ei despre asta. Dar Dincă le părăsise fără un cuvânt, ca să nu zică nici da nici nu. Descurce-se cum or şti! "Să văz…" se codi gazda, trăgând cu ochiul spre stiva de pe ladă, înciudată cu nu reuşise să o dosească. "O să vă aduc o cergă, ceva…"
Copiii erau încă în picioare, dar Vera nu avea răgaz să se ocupe de ei; simţea că femeia lui Dincă vrea să o şteargă înainte de a-i cere una şi alta. "E musai să-i îmbăiez pe copii, suntem pe drum de două săptămâni, nu se mai poate…" "Albie am, da e cu rufe la muiat." "Şi atunci…?" "O să le prijon în ceva şi aduc albia, la foc…" Vera nu înţelegea unele cuvinte, dar încerca să deducă

despre ce e vorba, ca să nu scape situaţia de sub control. Îi promisese o albie, asta era clar. “Şi cu apa…? "Aducem de su’ dial, de la izvor." Femeia făcu un gest vag, încotrova. Or, lucrurile nu puteau rămâne încurcate. O oră, două şi se întunecă, îşi zise refugiata. De mâncat au să mănânce ei mai încolo, acum să vadă ce poate face cu baia copiilor. Să-i frec cu cârpa săpunită, altfel ne năpădesc păduchii, îşi zise. Se trase din drumul gazdei, poate o să-i aducă albia promisă. Se mira cu câtă străşnicie se ţine la distanţă această femeie, parcă de teamă că noii veniţi îi vor cere cine ştie ce hatâruri… Sau… s-o fi temând că avem păduchi?! Asta ar trebui să-i dea ghes, la o adică.
"Mamă!"… scânci Ancuţa. Vera o luă imediat în braţe, îngrijorată. Bieţii copii, sunt zdrobiţi de oboseală! O ridică pe fetiţă pe marginea patului, îi desfăcu şireturile, îi scoase botoşeii, apoi băieţilor, aşezându-i unul lângă altul pe pat; puse o pătură pe picioarele lor; le văzu ochii, de aproape. Un fior o străbătu, de slăbiciune: Copiii mei! "Staţi aici cuminţi! Da, Mihăiţă?"
Trecu iute în tindă, dar femeia nu mai era de găsit. Făcu doi trei paşi spre vatră, cu grijă, încercând să se orienteze în semiobscuritate. Pe vatră, în jurul focului, câteva oale de lut burduhănoase, înnegrite de fum. Pământ pe jos, în tindă, pe când dincolo erau duşumele.
Uşa se deschise şi femeia dădu cu ochii de Vera care se fâstâci, pe moment, de parcă ar fi fost surprinsă într-un loc unde nu avea ce căuta: o intrusă! "Vă aşteptam cu albia", spuse. "O adusăi, păi dar! Da o lăsai răzimată de scară, să se scurgă o ţâră…" "Mă duc după apă la izvor, mi-ar trebui nişte găleţi…""Găleţi? N-avem. Adică ar fi unele p’aci, pân grajd, da taman le dădui de mâncare la ăle lighioane…" "Şi atunci…?" "Io aduc cu vadra de colo, mai e niţică apă-n ea…" Şi arătă vadra aşezată pe un taburet, în spatele uşii: un vas din lemn, cam ca un hârdău, însă prea mare şi cu două toarte găurite. "Şi… cum o duceţi?" "În cap, păi, cu glamnicu’ ăsta". Şi îi arătă un colăcel de cârpă, aşezat pe colţul taburetului. Nu cred c-aş putea, vru să spună Vera; dar buzele ei rostiră altceva: "Goliţi-o,

văd eu cum fac!" Dar deja ştia cum o să procedeze; iar în rest nu avea timp de pierdut.
Înşfăcă vadra şi pe-aci ţi-e drumul! Însă vasul era mult mai greu decât îşi imaginase: din doage groase, strânse în cercuri de fier, tare incomodă de dus în mână. De cum ajunse pe ulicioară, Vera o puse pe umăr, gândindu-se că de-acum n-o mai vede nimeni. Dar din cealaltă parte îşi făcu apariţia o fetişcană; venea repede la deal, bătând alandala din braţe şi ducând pe creştetul capului o oală cu apă – numai că, pe cât de dezordonate îi erau mişcările, vasul plutea deasupra fără cea mai uşoară clătinare şi nici vorbă ca vreo picătură să se risipească! Impresia fiind chiar asta: că trupul fetişcanei făcea o mulţime de mişcări periculoase, iar gâtul i se încovoia în fel şi chip, numai şi numai ca ulcica să înainteze lin, ca trasă pe sfoară. Asta o umplu pe străină de uimire şi admiraţie, dar în ce o priveşte, va trebui să se descurce în felul ei. Uliţa răzbătea pe panta dealului, desfăcându-se în câteva cărări; o luă pe cea mai bătătorită şi iute ajunse la izvor, într-o viroagă, sub două sălcii tinere.
Aşeză vadra pe marginea jgheabului, în dreptul vânei de apă care curgea dintr-o ţeavă groasă, de fier. Din când în când încerca vadra, să vadă cât e de grea şi dacă o va putea duce; pe de altă parte n-ar fi vrut să se înşele cu nici o picătură, fiind vorba de baia a trei copii. Trase vadra de-o parte, o împinse iar sub şuvoi: vasul era aproape plin şi l-ar mai fi lăsat…
Pe sub broboadă avea un batic, aceasta fiind ideea ei: să treacă baticul prin cele două toarte, să înnoade colţurile şi să ducă vadra. Zis şi făcut. Colţurile baticului se ajungeau, dar nu se puteau înnoda. Ah, îşi zise, am să leg fiecare capăt cu toarta lui. Numai să reziste materialul! O să reziste, că nu are încotro - şi dacă nu baticul, atunci broboada! Cu mare ce reuşi să urnească vadra şi să o aşeze jos, în cărare.
Apă, nimic altceva decât apa cea mai limpede. Atunci, de unde această greutate care îţi smulge braţele din umeri?! Totuşi, trebuie să o duc! îşi zise. Şi am să o duc chiar de va fi să cad lată, după

aceea! Se vedea chinuindu-se şi desnodându-se la fiecare pas; ştia urcuşul şi îşi dădea seama că va trebui să aşeze mereu vadra jos (bini-işor, să nu verse o picătură!) Ar fi chiar păcat să risipesc din ea, după ce o voi duce atâta cale! Mai bine să vărs acum oleacă: două căni, nu mai mult: un val mic peste buza vedrei… Nu-i mai rămânea decât să numere trei patru paşi, până la prima oprire şi apoi de douăzeci de ori pe-atât, de o sută de ori, asta nu mai avea importanță…

Tresări, prin somn. Atât cât să-i dea prin minte că doarme şi că nu ar vrea nicicum să se trezească, ci să rămână mai departe acolo, în somn, oricât de mult. Dar, la un timp, tresări din nou, de data asta cât să se întrebe de ce s-a trezit. Fusese un zgomot sec şi scurt. Cât şi-ar fi dres glasul cineva. Cât o tuse. Nu cumva…? Ba da, tuşise unul dintre băieți, la picioarele ei. Unde erau, deci? Se ridică puțin de pe pernă şi căscă ochii în întuneric, rotindu-i în jur: o beznă de n-ai fi putut spune unde e fereastra. O trezise… o trezise tusea băiatului. S-o fi dezvelit? Sau a răcit când le făcea baie?

Frica se năpusti asupră-i, ca un câine cu coama zburlită. O trecură toți fiorii; simțea că în frigul neclintit al odăii ei îi arde capul, iar din piept i se revarsă valuri de căldură. Asta ar mai lipsi acum, să i se îmbolnăvească băiatul! Dar să nu-şi piardă firea. Poate doarme cu fața în sus şi i s-a uscat gâtlejul. Era cazul să nu facă mişcări în plus, să nu irosească aerul cald de sub pături.

Aseară când s-a băgat în pat, după ce şi-a făcut ea însăşi o baie şi a îndesat rufele la muiat în apa sleită, pe jumătate udă şi pe de-a-ntregul țeapănă de frig, şi-a tras păturile peste cap – ea, care n-a suportat niciodată să doarmă cu capul sub plapumă! – şi a început să sufle şi iar să sufle aer încropit, descântat de ea: îl trăgea rece ca gheața în piept şi aştepta să se încălzească acolo, în adânc, apoi îl sufla până la ultima picătură: ca să le fie bine copiilor, să doarmă şi să se refacă după atâta neomenească oboseală, iar ea însăşi să se încălzească oleacă, în acest colț care o înghiontea ca un sloi; aşa o şi prinsese somnul, suflând în neştire printre brațe aer cald spre

picioarele copiilor, nedorindu-şi altceva decât să aibă nişte plămâni mari-mari şi încinşi ca foalele: "Iar boii au suflat spre El / Căldură ca să-i facă…"
Iar acum, tusea asta. Poate i s-a părut. Deocamdată să nu mişte, să nu lase să se strecoare sub pături boturile reci ale frigului din încăpere. Picioarele ei erau în continuare lipite de trupul lui Mihăiță, să-l încălzească, să-l împiedice să se rostogolească din pat. Începu să pipăie cu mâna dreaptă, milimetru cu milimetru, zona dinspre mijlocul patului, adunând picior lângă picior şi mâini pe lângă trupuri, trăgând cearşafurile pe ele, să nu se risipească nici un fir de căldură. Iar capetele copiilor erau învelite în căciulițe şi cârpe, de nu le mai rămăseseră afară decât năsucurile. Un copil nu se dezveleşte decât dacă îi e prea cald. Chîî! Mihăiță tuşeşte, a răcit! Probabil are temperatură…
Frica se aruncă din nou asupră-i. Îi simți izbitura labelor în piept şi răsuflarea hidoasă pe față. E trecut de miezul nopții. Afară s-a lăsat gerul. Uşile sunt baricadate, dar asta nu e de-ajuns. Să vadă dacă s-a uscat paltonul şi să-l pună peste băieți? Sau să ia vreunul dintre macatele de pe ladă, iar mîine în zori să-l strecoare la loc, până să prindă gazda de veste? Dumnezeu vede şi înțelege. Nu-i trebuie decât să calculeze mişcările pe care le are de făcut pentru a-şi aduce planul la îndeplinire: din câțiva paşi fu lângă ladă, dibui macatul cel mai gros, îl trese dintre celelalte ca pe o carte, fără măcar să deranjeze stiva, îl despături în aer, pe când se întorcea la pat, îl aşternu de-a latul peste băieți, le pipăi capetele, îi luă temperatura lui Mihăiță, strecurându-i mâna sub guler – nu, nici o fierbințeală! Acum stătea iar lungită la locul ei, sub pături, suflând aer cald, ca mai-nainte…
Te sperii din orice, când e vorba de copii. Iar în ce te priveşte, simți că nimic nu te poate pune la pământ; nici măcar fiorosul zăvod al gazdelor.

Acum, că nu mai era îngrijorată cu Mihăiță, Vera putea să se gândească în sfârşit la cumplita mutenie a femeii lui Dincă.

Simțise, pe semne, că în asta constă puterea ei – să nu spună un cuvânt, să o lase pe străină să atârne de tăcerea ei: nu te lungi la vorbă, nu zâmbi, nu arăta bunăvoință, nu-i întinde noului venit un deget, că îți înhață toată mâna: bună ziua ți-am dat, belea mi-am căpătat, dacă taci nu-ți poate prinde nici o slăbiciune, n-are de unde să te apuce… Toate strădaniile veneticei să dispară, cum dispare orice miros pe horn, cum se pierd scânteile în neant… aşa să treacă prin tine privirile ei întrebătoare, temerile ei, neliniştea… iar de te-ntreabă, orice te-ar întreba, ia-l în brațe pe nu, în seara asta şi mâine toată ziua şi poimâine – au zis că stau doar două nopți, nu-i aşa?
Iată că aveau un pat unde să se întindă fiecare cât e de lung, cu capul pe-o pernă şi să doarmă pe săturate! Ce şi-ar mai fi putut dori, pe moment? Unde le luciseră ochii de dimineață? Unde-i apucase ora prânzului? Iar mâine… va vedea ce va fi mâine. Ajunseseră aici, scăzând din treaptă în treaptă: subprefectul, primarul, Dincă, nevastă-sa. E la ea acasă. Şi se teme că n-o să scape mai repede de noi, care i-am căzut pe cap!
Ce să-i pretind? Ei nu vor să fie scoşi dintr-ale lor, ci să-i lăsăm degrabă în pace, să-şi ducă viața ca până acum, bună-rea, treaba lor: se ceartă, se împacă, au ceva de împărțit, de ascuns lumii, sau nu mai vor să ştie de nimic, să zacă de oboseală, de boală, de supărare… Acasă la tine, tragi uşa, pui zăvorul şi nu vrei să mai ştii de lume. Şi, pe nepusă masă, se pomenesc cu mine, sosită de la celălalt capăt al țării, din fundul Basarabiei, cu trei copii mici după mine şi gravidă în luna a şasea; mâine, poimâine alt copil, cu toată zarva şi zăpăceala ce se leagă de un nou născut: tot timpul oala pe foc, albia plină, scutece întinse la orice oră, pe unde vrei şi pe unde nu vrei. Nemaipunând la socoteală că în câteva zile o să sosească soțul, cu căruța cu caii – păi ăstora le trebuie o casă întreagă şi o gospodărie cu toate pe mână, n-ai cum să te amăgeşti cu gândul că, gata, le-ai dat o cameră, se bagă în colțişorul lor, închid uşa - şi nu-i mai vezi şi nu le mai auzi glasul cu zilele. Ai avut o clipă de slăbiciune, ai zis da şi pe loc te-ai trezit cu puiul de cuc în cuib. Eu

stau țeapănă şi aştept ca aceşti oameni, încolțiți în propria casă, să se uite în ochii mei şi să vadă că sunt cinstită, harnică, destoinică, iar pe de altă parte atât de urgisită de soartă; că n-am de gând să rămân pe capul lor, dacă inima nu le dă ghes să mă accepte… Vezi, asta e, stau țeapănă, mută şi aş vrea ca ei să citească pe fruntea mea că…
Abia acum, încercând să readoarmă, Vera reuşise să descâlcească, de parcă ar fi ieşit din întunericul unei cămări, pe prispă, la lumina clară a amiezii, ghemul simțămintelor şi gândurilor care o frământaseră toată seara. Îşi putu da seama că trezirea asta, în miez de noapte, nu se datora doar faptului că Mihăiță tuşise, de câteva ori; mai fusese ceva: o nelinişte care i se impusese în vis.
…Vedea de la oarecare distanță o coşmelie în mijocul unui câmp deschis. O magazie de scânduri înnegrite, poate o baracă scălâmbă şi cu acoperişul ruinat. Nici o cărare până acolo. În întunericul bălțat al încăperii intraseră doi bărbați vorbind monosilabic. Cel tânăr îl ducea anevoie de braț pe cel vârstnic. Nu le putea vedea bine chipul, dar înțelegea că mai tânărul încerca să-şi aducă tatăl înapoi, acasă, în locuința pe care o părăsiseră de mulți ani. Nu se aşteptau să o găsească în bună stare, dar, pe de altă parte, nu le mai rămăsese decât speranța că vor ajunge acolo şi se vor odihni. Însă nu mai avuseseră putere şi timp să ajungă până la casa lor părăsită şi atunci fiul îl condusese pe bătrânul lui tată în această coşmelie, iar acum încerca să-l convingă că vor rămâne aici peste noapte. Bătrânul, fiind prea pierit, fiul ar fi lăsat să se înțeleagă că asta e chiar locul unde voiseră să ajungă. Buimăcit, bătrânul se crispă deodată, îngrozit că va trebui să rămână peste noapte în această dărăpănătură, într-un frig cu nimic mai prejos decât cel de-afară. Atunci o femeie slabă, poate la fel de slabă ca acel unchiaş, apărută de nu se ştie unde şi văzând cât de descumpăniți erau cei doi, trecu în fața lor, se aşeză în fund, la vreun metru depărtare de peretele de scânduri, cu mari goluri prin care se vedea lumina înserării şi, cu mâinile amândouă zgepțănând, începu să tragă de pe jos vălătuci de pleavă şi paie şi funze uscate, peste picioarele ei, peste genunchi

şi de jur împrejurul şoldurilor, spunând cu un fel de fervoare: "uite aşa o să facem! Uite aşa…" Îmbrăcată într-un halat de casă, maroniu, vechi şi tocat. Cei doi o priveau cum se acoperea cu paie şi frunze, cum se culcuşea, hotărâtă să rămână acolo peste noapte, înfruntând frigul care venea din toate părţile, prin golurile dintre scânduri, prin uşa ieşită din balamale şi care nu se închisese bine, pe la colţurile dezbinate ale barăcii, prin tavanul desfundat…
Iar ceea ce o tulburase pe Vera, simţea asta, nu era doar visul, ci bănuiala că nu era un vis de acum - părea mai curând o viziune din viitor. De ce stătuse ea la oarecare distanţă de baracă? De ce privind silueta bătrânului tată gândul ei se dusese la Grigore? Dar neliniştea ei venea mai ales de la faptul că fiul care îl adusese de braţ nu părea să fie Mihăiţă, cum s-ar fi aşteptat, ci un alt fiu, mai mic. Şi ce să caute într-un asemenea vis Odochia, moartă acum doi ani? Tot gândindu-se la asta şi încercând să păstreze în faţa ochilor imaginea acelei femei cu faţa în jos, cu privirile în pământ, zgrepţănând cu amândouă mâinile, cercetându-i cu luare aminte chipul ascetic şi uimită de convingerea cu care acea Odochie repeta: "Uite, aşa o să face !" îşi dădu deodată seama că femeia din vis nu e sora tatălui ei, ci era chiar ea, aşa cum va fi peste ani şi ani; dacă nu cumva este sufletul ei de acum, însă îmbătrânit de griji, chinuindu-se să reziste în restrişte...
Şi mai fusese, tot aseară, întâmplarea cu câinele lui Dincă. Dar măcar se întâmplase aievea? Ca să-şi lămurească dacă a fost adevărat sau vedenie, Vera începu să-şi povestească întâmplarea cuvânt cu cuvânt: Te-ai ridicat binişor de la foc şi ai ieşit afară, ca să te eliberezi de apăsarea tăcerii cu care te strivea acea femeie. Să priveşti o clipă în jur, să vezi dacă e seară de-a binelea. Să aduci în casă albia pusă la scurs.
Răcoare afară. Din casa cea mică se auzeau bufnituri, la rând, probabil Lemnaru lucra la vreo roată. Cum stăteai aşa, în spaţiul liber dintre casă şi gard, ai auzit în spatele tău o zdupăială; răzleaţă, nimerită între două lovituri ale lui Dincă. Te-ai răsucit într-acolo şi l-ai văzut pe dulău, care se desprinsese de lângă gard şi înainta spre

tine în salturi, pe muteşte. Încă un salt şi se prăbuşea peste pieptul tău. De uimire, ai scos un "ei!" şi te-ai ciucit la pământ, de parcă s-ar fi putut ca fiara să-ți treacă pe deasupra. Dar ştiai bine că nu vei avea acest noroc, câinele îți țintea fața. Iată-l: dezlănțuit, cu botul căscat. Găvane ca ale cuiva care nu vrea să te vadă.. Tu însă l-ai privit în ochi, ca pentru ultima dată şi i-ai spus: "N-am făcut nimic rău…" şi chiar ai ridicat mâna, nedumerită. Câinele mai făcu un salt. Şi, brusc, coama i se pleoşti, sau altceva se întâmpla cu spinarea lui, de parcă ar fi primit o lovitură în şale, în plin salt. Căzu alături, scheunând încet, mai făcu unul sau două salturi mici, caraghioase, ai fi zis că țopăie. Se întoarse în loc, cu capul în jos, ca şi cum şi-ar fi cerut iertare pentru greşeală. "Ce e cu câinele ăsta?" ți-ai zis, cu inima bătându-ți foarte rar, dintr-odată. Şi chiar asta l-ai întrebat, când a venit să-şi lipească urechea de genunchiul tău. "Ce e cu tine, ia spune?" Îl văzuseşi umilindu-se. Şi atunci l-ai lovit de câteva ori, destul de tare, cu încheietura degetelor în ceafă: "Ce e, mă, cu tine? Ai scăpat din lanț? Marş la locul tău!" Şi l-ai împins cu genunchiul: "Spre grădină, hai!" Câinele porni într-acolo. Ai rămas în loc, privindu-l cum se îndepărtează. La un moment dat coama i s-a umflat din nou – sau fusese doar o părere? Abia apoi ai plecat tu însăți spre casă, cu frisoane cutreierându-ți pulpele. Neştiind ce să crezi. Şi nu te văzuse nimeni…

"Doamnă, doamnă!" se auzi strigată, din spate. Trăsese cu ochiul din mers, spre primărie, să-l salute pe Chițu, dacă l-ar fi zărit pe-afară. Nu voia să dea impresia că a băgat capul între umeri, acum că obținuse găzduire, şi, în plus, la primărie ar putea sosi veşti despre lăzile trimise prin coletărie. Vera dădu să se întoarcă din drum, dar primarul îi făcu semne să stea acolo, că vine el. "Bună zâua! Fusărăți la oraş, ozâcă…Ce-ați cumpărat bun?" "Bună ziua! N-am cumpărat mare lucru, față de ce-mi trebuie mie." "Păi de, trebuie…" „Am venit tot într-o fugă. I-am lăsat pe copii singuri." "N-aveți grijă, sunt într-o curte de oameni. Cum v-ați aranjat? vrusei să vă întreb…" "Nici n-am apucat să mă dezmeticesc. Am

fost frânţi de oboseală, după drum…" "Şi gazdele, cum vi s-au părut?" "De, cum să vă spun… Sunt oameni distanţi." "Asta e, n-ai ce să-i faci! ‘Ce că nu e bine să stai nici cu părinţii, când te-nsori, cu socrii nici atât. Dar mi-te cu străinii… Omu, la el acasă, de… Şi sunteţi cu copiii, mai aleargă, mai... vorba aia: cine a văzut copil cuminte şi babă frumoasă?"
Deci asta era! îşi zise. A venit Dincă şi s-a plâns că aleargă copiii pe prispă, îi strică duşumeaua… "Duceţi astea acasă şi d-aci să veniţi la primărie, să vorbiţi cu o muiere", zise Chiţu. "Mi-adusăi aminte de ea, că nici eu nu-i ştiu pe toţi, ce e în spatele porţii, cum ar veni. Poate vă înţelegeţi…" "Vin imediat, numai să las cumpărăturile şi să văd ce fac copiii", spuse Vera, însufleţindu-se pe dată. Şi în gândul ei: Doamne, ce-ar fi…? Să avem acest noroc? Picioarele îi depănau mai spornic, iar mâinile… oricum nu şi le mai simţea, din cauza greutăţii pe care o purtase atâta drum, fără să se odihnească o singură dată.

"Trimisăi după Găiţoaia pe băiatu-ăla de vă-ntâlnirăţi cu el. Mă gândii aşa, că n-o să puteţi rămâne mult la a lu Lemnaru, nu că ar fi el aşa şi pe dincolo, dar are copii la internat, vin sâmbăta şi duminica acasă…; dincolo o să fiţi singuri în curte, că ea se luă cu Reilie şi casa stă degeaba."
Şi, fiindcă Găiţoaia întârzia, primarul se crezu dator să umple timpul cu vorbe: că el n-a vrut să fie primar, că oamenii trag de el, iar el le spune: Veniţi, mă, la primărie, că nu mă poci rupe în o sută de părţi – de, oameni, se mai ceartă între ei, vecinii, rudele - şi eu să mă duc să văd ce i-a făcut ăla, că i-a smuls uluca sau mai ştiu eu ce… Da’ uite-o pe Găiţoaia. Eu îi zic despre ce e vorba şi d-aci o iau din loc, că m-aşteaptă unii cu limba scoasă, taman la Ştreangu… A’ncoa Radă, c-avem ceva de vorbit!" "Bună zâua!" "Bună ziua", răspunse Vera, privind-o în faţă pe săteancă, o femeie mai în vârstă, bondoacă şi zâmbăreaţă, îmbrăcată cu cojocel şi cu fustă lungă până în pământ.

"Uite, Radă, de ce te chemai, să nu mai lungesc vorba. E acilea femeia asta, refugiată din Basarabia. Poate o văzuşi, sau ai auzit, că a mas la a lu Țandără. Acu dânsa e cu ăia mici, mai aleargă… de, ca copiii, şi-l ştii pe Lemnaru. Veni femeia la mine că poate s-o găsi o casă singură, să se mute d-acilea. Şi mă gândii la tine, că stă casa din capu satului goală şi e mai bine să fie o mână de om. Uite, stați o țâră de vorbă, mergeți şi până acolo, să vază şi dânsa ce şi cum, d' acilea îmi spuneți ce-ați hotărât. Ce zici, îi primeşti? Că sunt trimişi de dom' suprefect şi trebui s-avem grijă…"
"Păi ştiu şi eu ce să zic? Mă luaşi aşa…"
"Te luai că n-am timp, aia e! Da cin' să ştie dacă nu tu, că a ta e casa şi n-are cin' să se amestece…"
"Uitaşi de Costică?"
"Nu uitai, Radă. Da ce-l încurcă pe el? Stă la oraş, acolo lucrează, p-aci dă şi el când poate şi când e liber, da nu prea e liber, vezi…"
"Ba vine mai mereu şi un' să tragă? La ăia? Vine-acilea… mai vorbim una alta."
"Da de mas nu mâne aci, să nu-mi spui mie!"
"Nu mâne, că are odaie în oraş şi tre' să fie la atelier de cu zi!
"Păi! Şi Costică al tău e om de înțeles, îi spui: Uite, Costică mamă, îi băgai pe oamenii ăştia că sunt şi ei la un necaz. Ai întâmpinat şi tu destule, ca văduvă de război şi ştii ce-nseamnă. Ajută-l pe om la nevoie şi te va ajuta şi pe tine Dumnezeu. Aşa că eu zic să vorbiți şi să vă înțelegeți ca oamenii. Îi arăți casa, îi spui ce *petrenții* ai."
"Da, o să ne înțelegem…" adeveri basarabeanca.
"Aşa, Radă, duce-vă-ți să vază dânsa ce şi cum. Eu nu mai merg până acolo, că musai să o tai peste dial, taman la Ştreangu."

Vera asculta, o vedea pe Găițoaia că se lasă convinsă şi tot nu-i venea să creadă: chiar s-ar putea? Nu îndrăznea să se bucure, căuta să se domolească pe dinăuntru. Să nu zici hop pînă n-ai sărit; şi chiar după ce ai ajuns pe celălalt mal al şanțului, e mai cuminte să-ți cauți cuminte de drum, fără să faci prea mult caz. Femeia asta pare de înțeles, dar cine ştie cu ce idei vine Costică al ei… Şi apoi

despre ce bojdeucă va fi vorba? Mai întîi să văd cu ochii mei. De fiecare dată grija asta faţă de ce se va întîmpla în clipa următoare reuşea să-i ocupe întreaga atenţie, încît nimeni n-ar fi bănuit că undeva, în adînc, sub gesturile şi privirile şi vorbele ei pulsează o bucurie abia născîndă, doar pe jumătate recunoscută ca atare – ceva la care nici ea nu avea curajul să se gîndească de-a dreptul: oare am reuşit? E posibil să se rezolve?
Îşi spunea: Eu aştept - după ce se termină o răbdare eu scot la iveală încă una, nou nouţă; eu nu mă reped: L-am prins pe Dumnezeu de picior! Pentru că Dumnezeu e deasupra ta şi odată se lasă pe tine şi te striveşte…
Găiţoaia, în stânga Verei, încerca să ţină pasul şi, în rest, turuia, turuia. Copii pe drum, femei pe la porţi, oameni prin curţi, cu treabă. Dar toţi trăgeau cu ochiul: trece Găiţoaia cu basarabeanca, unde s-or fi ducând? Te pomeneşti că Ţandără a mers cu jalba-n proţap la primar şi ăla, ca să scape, i-o dete Găiţoaiei plocon. Altfel ce-ar căuta cu cârdu spre capu satului? Femeie cu trei copii şi-al patrulea pe drum. Da' bărbat o fi având, ori s-o fi prăpădit în război, ca atâţia? O primi-o Găiţoaia, ori n-o lasă Reilie: Te pomeneşti că nici nu-i spuse lu' Costică…
"…Sunt acu' doi ani de când mă luai cu Reilie, ce ne-o fi venit?! Că suntem oameni trecuţi şi dacă nu ne-am luat când furăm tineri… Da muierea de-o avu de-a doua, se prăpădi şi rămase ăsta cu două rânduri de copii, că avea şi de la prima…"
Ajunseseră la capul satului, asta era ultima casă pe dreapta. Gazda întinse mâna, să ridice cercul de sârmă de pe stâlpul portiţei, spunând: "Câine n-am, aci. S-a luat şi el după mine. Mi-ar fi convenit să rămână aci. Da' mi zise Vasile, du peste drum: Ia-l, fă Radă d'acilea, sau fă-i ce i-oi face, că urlă a pustiu toată noaptea, de nu pot da ochiu-n geană…"
Curtea nu era cine ştie ce lată, doar cât să întorci o căruţă, dar destul de lungă, iar dincolo de gard se zărea o grădină cu livadă. O căsuţă, cu prispă joasă. Urcară trei trepte de lemn şi Găiţoaia descuie uşa; pătrunseră într-o tindă cu mult mai mică decât la

Dincă, însă la fel de întunecoasă; uşa fiind acum dată de perete, se vedea în stânga vatra cu horn, iar în rest încăperea devenise un fel de magazioară, unde erau îngrămădite şi rezemate de pereți câte şi mai câte: pirostriile, furca de tors, coşuri, târne, donițe, o albie, câteva unelte de grădină, cu cozi lucioase ca osul. Vera se pomeni privindu-le cu jind, întrebându-se dacă gazda o să i le lase la îndemână. "Astea o să le iau de-aci, să nu stea în drum, o să le duc în celar, sau în pimniță… Să vedeți odaia…"
Lut pe jos, asta văzu din prima ochire. Însă: sobă în partea dreaptă şi două paturi! Tot fără saltele, dar asta conta mai puțin. Aici e lumină, se încurajă Vera. Aici o să fie curat… Privi cu atenție pereții îmbâcsiți şi brusc simți o împunsătură în şira spinării. Abia de-şi putu reprima un țipăt; toată pielea începu să o furnice şi puțin a fost să nu bată din picior, ca la un strănut neaşteptat. În clipa următoare îşi întoarse privirile spre fereastră şi le spuse copiilor, de parcă abia acum ar fi observat ce vreme frumoasă e afară: "Voi, copii, ieşiți la aer! Ce vă tot țineți după noi!?" Şi, fără să mai aştepte reacția lor, îi luă de după umeri şi îi împinse spre uşă. "E bine, e bine…" o aproba pe Găițoaia, care îi spunea că n-a mai dormit aici de vara trecută, dar a lăsat perdeluțele, ca să nu pară casa "cu ochii scoşi."
Ieşind pe prispă, lăsară uşile deschise "o țâră, să se mai primenească aerul", vorba Găițoaiei, care o luă înainte, să-i arate noii venite celarul (ținuse aici găinile) şi pivnița, goală şi ea, căci dusese butoaiele dincolo, la Reilie, unde era mai sigur. Apoi gazda împinse portița spre grădină şi spuse: "Pomii ăştia tot bietu' Ghiță îi puse, Dumnezeu să-l odinească! Era dulgher de meserie, casa e făcută de mâna lui. Eram şi noi la început şi ziserăm să terminăm dintâi o odaie, să nu ne apuce iarna. Bine că i-a pus acoperişul, că d'aci l-a luat la armată şi l-a trimis la război. Veni într-o permisie, primăvara, ca pe-acu şi-mi spune: Radă, mă gândii să sap o pimniță, cât oi sta p-acasă şi să fac un celar, aci, să nu fie casa bearcă. A chemat câțiva oameni, rude. Grinzi avea, câteva scânduri de rămăseseră în pod. Eu le găteam toată ziua. Bietu' Ghiță ar fi

săpat şi la miezu nopţii, aşa era de pornit. Să fârşesc aci, că poimâine plec, zice. Şi cred că în noaptea aia am rămas cu Costică, de-l crescui văduvă, cu poala. Că bietu' Ghiţă al meu s-a prăpădit în războl şi nu s-a mai bucurat de nimic…"

Îşi aruncase o singură clipă ochii spre peretele burduşit, plin de crăpături. Atât a zărit: peretele crăpat. Dar parcă şi peretele a avut o tresărire, ca pentru a ascunde ceva – o ruşine subţire, roşcată. Şi a ştiut pe loc: ploşniţe! Pe moment i-a trebuit toată stăpânirea de sine ca să nu vomite. Iar în rest şi-a zis: Eu înapoi nu dau! Şi a continuat să o însoţească pe gazdă şi să o asculte; să o întrebe de rosturile casei: De unde aduceţi apă? De unde luaţi pământ pentru muruit? Ce e aia? Când întinzi pe jos lut, sau humă, cum îi ziceţi…
Şi în timp ce părăseau ograda, trăgându-i după ea pe copiii care voiau să se mai joace – cheia de la căsuţă era deja în buzunarul Verei – îi mulţumi Găiţoaiei şi îi spuse că înainte de a se muta ar vrea să văruiască, să mai aranjeze câte ceva… A, se gândise şi Găiţoaia, dar deocamdată făcea curat dicolo, că de, Paştele e acilea! "Vezi tale că var e într-o căldare veche, în pimniţă, iei d-acolo!" "O bidinea găsesc?" "D'aia n-am aci, da îţi aduc de dincolo." "Bine, am să vin să o iau când mi-o trebui…"
Vera trepida de nerăbdare: să scape mai repede de Găiţoaia, să se întoarcă la căsuţă. De pereţi mă apuc mâine, îşi zisese. Dar să aduc lutul; şi apa – sunt atâtea vase de umplut. De cărat uneltele în celar, de văzut ce e cu varul cela, se poate conta pe el? Şi ce-i mai trebuie? Gaz, desigur, Şi un pămătuf, o pensulă, sau măcar o cârpă cu care să întindă gazul pe la încheieturile şi crăpăturile scândurilor. Mintea ei nu se mai opri o clipă: În ce aduc lutul? Unde aş găsi nişte nisip? Nu se poate să nu fie la pârâu; şi balegă de cal, dacă e să murui pe jos. Dar asta abia la urmă, după ce termin cu pereţii… Însă ce vorbesc eu, mai întâi şi mai întâi uşile şi ferestrele date cu gaz, ca să nu aibă pe unde scăpa; şi paturile şi tot ce e de lemn trebuie desfăcut în mijlocul camerei şi luat la mână, dat cu gaz şi aşteptat să apară ce e de apărut - şi strivită fiecare

insectă până într-al nouălea neam! Abia atunci am să fiu sigură, când n-au să mai aibă de unde apărea şi unde să se ascundă…

Şi, pe când aducea apă cu găleţile, deja se gândea la drumul sub deal, după lut; o să scoată cuiele din pereţi – aici s-ar putea să fie surprize! O să înlăture cu vârful cuţitului tot ce este coşcovit, o să astupe găurile cu lut şi o să-l îndese şi o să-l bată de n-o să mai poţi strecura un ac. Deocamdată va fi doar ea faţă în faţă cu pereţii ăştia burduşiţi şi plini de păcate de sus până jos.
Mare atenţie la acest moloz pe care-l tragi în jos. O ploşniţă o ia repede din loc, supărată. Nu-i da răgaz! Alta pare că abia îşi trage sufletul, neştiind pe ce lume se află şi încotro să apuce. Nu-i da răgaz! Alta se târăşte prin praf, amărâtă nevoie mare de starea în care a ajuns. Nimiceşte-o! Ploşniţe seci, ca nişte coji, e musai să fii cu ochi-n patru şi, mai ales, să-ţi fie frică de ele, să le pre-simţi de la orice distanţă, cu toată pielea corpului încrâncenată de oroare – ca să nu-ţi scape niciuna; căci se poate să fie luni de zile sau chiar ani de când n-au mai sorbit o picătură de sânge, iar unele nici atât, de la naştere - şi atunci îţi vine să crezi că numai lăcomia lor nemăsurată le ţine în viaţă. Răzuieşti burduşeala de la un capăt la altul, zdrobeşti, striveşti, omori, apoi încerci peretele cu vârful cuţitului. Te uiţi la acea rană de parcă ţi-ai citi destinul acolo. Potriveşti în mână un boţ de lut, îl îndeşi în scobitură, apeşi strângând din dinţi, simţind cum huma intră prin crăpături, încleind şi cimentând; întinzi pasta de la o margine la alta cu degetele, netezeşti ultima oară cu podul palmei. Într-o zi-două se va usca lutul, se va întări acolo, va fi ca un ţăruş înfipt în carnea peretelui, de neclintit ca nodul într-o scândură.
A câta crăpătură ai curăţat-o? Sunt deja şase, lăţite pe acest metru pătrat, mai multă lipitură decât perete întreg. Ei, şi? Oricâţi metri pătraţi mai sunt de curăţat, îi vei curăţa. Ce oră să fie?
Iar după două zile şi jumătate, ieri la prânz, văruise casa pe dinăuntru. După amiază muruise pe jos. Geamurile deschise acum, să se zvânte pereţii văruiţi, să se ducă mirosul de gaz din

scândurile paturilor. Cuiele bătute la loc în pereți, perdeluțele întinse pe ramele ferestrelor. Gata cu ce era înăuntru! Să pun la loc paturile. Le umplu cu paie de la nenea Vasile, care a promis că îmi aduce câte vreau, "că de-acu ieşirăm din iarnă…" Iar deseară, oricât de târziu, mă prezint în fața lui Lemnaru şi îi spun: Domnu Dincă, am terminat curățenia, mă pot muta chiar acum. Vă mulțumim că ne-ați primit şi ne-ați păsuit. Şi să ştiți că vă rămânem îndatorați… Apoi o să-şi ia bagajele în pripă şi o să plece, cu copiii după ea, la Găițoaia. Acasă.
Cîhh! Asta ce-a mai fost? Iar a tuşit Mihăiță? Ce să aibă băiatul? Temperatură nu are. O fi înghițit praf, de la molozul cela. Sau doarme iar cu fața în sus? Obiceiul lui Grişa… De-ar veni odată!
Tresări. Ajunsese fără să vrea la gândul pe care îl ocolea cu dibăcie, ore şi în şir. Şi dintr-odată, ce-i venise? în loc să se gândească la ce o aşteaptă mâine dimineață! Nici de venit cu caii, atâta amar de drum, nu e uşor. E de mers, nu glumă. Iar ea, aici, nu poate aştepta cu mâinile în sân.
Aşa cum sperase, lăzile erau sosite în gară şi tocmi un căruțaş, să le aducă în sat. Trebuise să apeleze la vecinul Vasile, care a venit împreună cu Anica lui şi cu Ion, un flăcăiandru de 13-14 ani, tare țanțoş. Căruța odată băgată în ogradă, o traseră cât mai aproape de prispă. Copiii se încurcau printre picioarele celor mari, trăgând cu ochiul la cai; nu erau caii lor albi, nu era tatăl lor, dar erau lăzile despre care vorbea mereu mama, lăzile în care se găsesc de toate, pentru fiecare dintre ei. Vera îl chemă pe Ion să o ajute să aducă scândura cea trainică de la celar. Fiind vorba de lada cea mare, Vera îi hărăzise locul în tindă, ca să nu se lupte cu ea până în odaie. Cu cealaltă a fost mai simplu; de pe pragul tindei o luară de mânerele de fier, fixate anume la cele două capete şi o duseră în cameră. Plăti căruțaşului, iar vecinului Vasile îi spuse: "Aş merge tot acum cu dumneata să iau paiele alea. Am adus de la oraş foaie de cort şi m-aş apuca să fac două saltele." "Ba, n-aveți de ce veni, că paiele vi le-aduc eu acuş, cu targa."

Vera scotea pe rând lucrurile din lada mică. Le privea cu atenție, le pipăia, ieşea cu ele în prag, să le scuture de câteva ori. Bun prilej de a vedea ce mai fac copiii, îndeosebi Ancuța, cea mai mică dar şi cea mai neastâmpărată dintre ei. La început se învârtiseră printre picioarele ei, privind, întrebând, alergând de la o ladă la alta, gata să o ajute. Inima îi sângera la gândul că ăsta era puținul rămas din tot ce avuseseră; dar pe de altă parte se şi bucura, cu fiecare lucruşor scos la lumină, mirându-se că l-a luat dintre atâtea tocmai pe acesta, la care ținea, sau care îi era deosebit de trebuincios - şi rugându-se cu ardoare ca stiva să nu se subțieze aşa curând. Şi avea să urmeze lada cea mare, din tindă. Într-un fel, deja se gândea la lucrurile de acolo: broboada ceea, cuvertura vişinie… fața de masă…, dar erau tentative pe care n-ar fi vrut să le ducă până la capăt, pentru ca speranța să nu se termine aşa curând. Hăinuțele într-o stivă, pe marginea patului, schimburile într-alta, vasele de bucătărie pe taburet şi pe jos, tablourile, icoana lipite de sobă, sprijinite una de alta. Acum începea să întindă pe celălalt pat pernițele cusute de dânsa ca fată; în mijloc o va pune pe cea cu frunze de viță şi cu strugure, împletit boabă cu boabă – pernița la care ținuse totdeauna cel mai mult, iar de jur împrejur altele: pe fond alb de etamină, într-un chenar dublu, numele copiilor, scrise cu litere mari, măiestrit ornamentate: Mihail, Andrei, Ancuța; iar spre capul patului, alte pernițe delicate la pipăit: de velur stacojiu, de satin bleu, de atlaz alb…
La un moment dat îi auzi pe copii vorbind cu cineva, foarte însuflețiți, iar acela încerca să-i potolească: "Nu vă apropiați, sunt tare murdar de pe drum…"
Grişa! tresări Vera. Şi lăsând lucrul pe care tocmai îl avea în mână să alunece înapoi, în ladă, se repezi afară. Grigore tocmai le spunea copiilo: "Ia suiți-vă voi pe prispă, să vadă tata cât de mari ați crescut!" "Grişa!" "Verocica!"
"Ai venit, *detca*?" "Stai acolo, că vin. Şi îi şopti, pe ruseşte: Sunt plin de păduchi, de să ferească Dumnezeu…" Asta era o sperietură, ce-i drept şi o întâmplare scârboasă, dar de fapt o nimica toată, prin

Bibliotecă pentru minte, inimă şi învăţătură
http://www.bibro.net

comparație cu cealaltă, care-i făcea inima să bată nebunește: de ce nu auzise bătaia căruței? Acum își aruncă ochii pe deasupra bărbatului, de pe prispă direct în drum și o luă cu fiori: unde sunt caii? Unde? În schimb lui Grigore îi răspunse:
- Nu-i nimic, pun îndată apă la fiert. Însă privirile îi rătăceau pe drum.
- Tată, să știi că de-acum Andrei poate să se încheie singur la nasturi, spuse Mihăiță, ca mai mare între frați.
- I-auzi ce ispravă! Înseamnă că ești deja băiat mare, Andreiul tatii! Și voi, Vera, cum ați călătorit?
- Am călătorit ca vai de noi și ca vai de lume, dar am ajuns. Suntem aici de pe 25 martie. Am stat la un gospodar șase zile, iar de ieri suntem aici, în căsuța unei văduve…
- Știu, am vorbit cu primarul, el mi-a spus unde vă găsesc.
- Am pus apa la încălzit și trebuie să mai aduc două căldări, ca să-mi ajungă de opărit îmbrăcămintea de pe tine. Noroc că au sosit lăzile, așa că ai schimburi curate.
Vera se mișca prin tindă după găleți, dar îl fura din ochi pe Grigore, rămas în ogradă, în dreptul scării. Nu era decât foarte obosit și neras și cam ponosit de pe drum, dacă nu cumva îmbătrânit cu an în această lună, însă în rest se lăsa pradă bucuriei de a-i fi revăzut pe ai săi. Nu se întâmplase nici o nenorocire. Îl întrebă deci, fără teamă:
- Unde ai lăsat căruța și caii?
Și era cu gălețile pregătite într-o mână și cu coromâsla în cealaltă.
- Mergem amândoi la apă, lasă coromâsla. Căruța cu caii sunt la Brăila, cu alde Clemente Sârghi. Am tras la Getuța.
Și se întinse după găleți.
- Dar ce e cu Papa, unde a rămas?
Începu să-i pună întrebări, iar Grigore îi povesti de-a valma ce s-a întâmplat la Cioburciu după plecarea ei…

Coboară pe uliță, tot vorbind, bărbatul cu gălețile în mână, femeia cu fetița tropăind măruntel, pe cărarea zbicită. Așa îi zărește într-o

clipită Radu Puiu, care ară în grădină. Grigore se uită peste gard, îl urmăreşte distrat pe omul aplecat peste coarnele plugului, călcând cu picioarele goale în urma brăzdarului; îşi aruncă ochii în cealaltă parte a ulicioarei, vede un ditamai zdrahonul care se opinteşte, răstoarnă bolovanii cu hârleţul, îi taie cruciş şi curmeziş cu lama lucioasă şi ridică o clipă capul, să vadă cine trece spre izvor. Refugiatul spune bună ziua, dă din cap explicit, ca orice străin, din dorinţa de a se face înţeles, gospodarul ridică pe sfert mâna de pe coada hârleţului, răspunde la bună ziua, se socoteşte: Pe ăştia i-a alungat frontul încoace. Alţii plecară de-aci pe front şi nu li s-a mai întors decât numele… Cine ştie ce se alegea şi de mine, dacă nu era naşu-meu, Majuru…

Locuri străine. Şi un timp cenuşiu, închis, fără anotimp; copaci scheletici, de parcă n-ar fi avut niciodată frunză şi nici nu ar urma să aibă, cândva. Doar sălciile, de-un verzui palid, ca şi cum, vopsite în mare grabă, fuseseră apoi spălate cu grijă, ca să se repare greşeala… Pe tot drumul refugiului se menţinuse vremea asta mohorâtă; dar dacă e acum urât, de zile şi zile, poate o să se termine timpul urâcios şi o să vină vremea bună, să ne desfacem din chingi, să începem a trăi…

Din capul ulicioarei, răzbind dintre garduri şi copaci la loc deschis, noul venit se uită curios împrejur, ar vrea să-şi facă o idee despre împrejurimile satului unde au fost surghiuniţi, cu acte în regulă. O vale destul de îngustă şi adâncă, un fel de viroagă, cu pante repezi şi golaşe, în cel mai bun caz nişte izlazuri. Dincolo, pe teşitura dealului vecin se întind grădini împrejmuite cu garduri de nuiele, asemenea celor de pe astă parte, iar dintre copaci se ivesc câteva acoperişuri: capătul unui sat sau doar un cătun răzleţ? Iar mai departe, un petec de pădure şi alte grădini, cu rari pomi şi apoi acoperişurile altui sat… S-ar fi zis că satele se ţin lanţ aici. Dar unde se află terenurile agricole din care să se hrănească atâţia oameni? Şi mai era un lucru care îl nedumerea pe străin: această gîrlă întortochiată, despre care nu puteai spune dincotro vine şi încotro curge.

Bibliotecă pentru minte, inimă şi învăţătură
http://www.bibro.net

Grigore n-a vrut să se spele în tindă, a spus că e destul de cald afară, sub şopron. Vera i-a adus oala cu apă clocotită şi o găleată cu apă rece, să-şi potrivească pentru baie. Grigore n-are de gând s-o lungească, se dezbracă în grabă, pune hainele una peste alta. Vera ştie ce are de făcut: le ia pe un băţ şi le îndeasă în cazanul de pe pirostrii. Le-a spus copiilor să se joace până termină tata cu baia, apoi au să stea la masă.
Cînd Vera revine lîngă şopron, Grigore îşi continuă relatarea începută în drum spre izvor: Cioburciul în refugiu. Cozma Bălan s-a refugiat în Dolj, cum ajunge acolo le va da un semn; pe alde Vîsoțchi i-a dus cu căruța pînă la Volintiri, dar după câteva zile s-au întors: bătrâna trăgea să moară. Şi Dan Popencu? Şi cumătrul Verepceanu? Şi Obrejenii. Şi domnul învățător Caraman. Şi finii Căuşneanu. Unii plecați cu ordin de evacuare, cu trenul, cu căruțele, ori pe jos, unde au văzut cu ochii. Au să ne scrie. O să le scriem. Cei de la postul de jandarmi; cei de la Ocolul silvic...Papa? S-a mutat la noi, i-am dat totul pe mână. Încăpățânat om, Vera, nu te supăra! N-a vrut să meargă cu mine. Am stat câteva zile, am ținut prăvălia deschisă peste program şi să ştii că am vândut, chiar binişor. Am mai lăsat din preț. La câțiva le-am dat pe datorie. Am tras nădejde să apară vreun cumpărător pentru prăvălie – nu s-a arătat nimeni. A trebuit să las şi să plec… Clemente Sârghi zice: Grişa, să plecăm împreună, văd că mi-au dat Ordin de evacuare în aceeaşi plasă. Cred că au hotărât în felul ăsta: Județul cutare din Basarabia se refugiază în județul cutare din Regat. Antonescu are cap de organizator…
- O săptămână am făcut până la Prut, dar ce-a fost pe drum nu ți-ar veni să crezi, ai-ai-ai! Mai mult prin şanțul drumului am mers cu căruța, pe marginea coloanelor care veneau sau plecau spre front, sau direct peste câmp. La Bolgrad am trecut chiar prin fața cazărmii unde am făcut armata. M-am uitat, m-am uitat, dar cu cine să vorbeşti?! Ei, asta e… Şi cu mare ce am ajuns la Reni: o zi întreagă ne-am zbătut până să intrăm pe pod. Clemente Sârghi, om

hotărât, nu glumă! Când să intrăm în Galați, am auzit că ruşii ajunseseră la Nistru. Pe 24 martie…
Vera, cu ochii la copii, ascultă tot ce-i povesteşte Grigore; aude apa şiroind în albie şi aşteaptă ca Grigore să termine mai repede, să nu-l ia frigul. La rândul lui, bărbatul se freacă de zor cu cârpa săpunită, de i s-a făcut pielea ca racul; dar în tot timpul ăsta se uită la cei doi băieți şi la Ancuța cea mică hârjonindu-se în ogradă. Stă cu picioarele în albie, ia apă cu pumnii şi şi-o toarnă după ceafă, însă din orice poziție priveşte fără contenire printre şipcile şopronului la copiii lui.
Băieții s-au alergat prin ogradă, acum Andrei s-a aşezat pe treptele scării şi se uită foarte atent în jos, urmărind poate un gândăcel care a apărut de sub temelia casei. Fetița face doi paşi spre el, apoi se răzgândeşte şi o ia spre cazanul de pe pirostrii, dar se întoarce spre poartă, unde Mihăiță şfichiuie în dreapta şi-n stânga cu o nuia, ca un voinic ce se află. Grigore stă aici, după scândurile şopronului şi simplul fapt că îi poate privi de la o distanță atât de mică i se pare ceva de necrezut…
Cere prosopul să se şteargă. Vera îi întinde schimburile curate. „Ce crezi că am luat în căruță?” o întreabă. Vera are o tresărire, dar se calmează. Îi răspunde, mai în şagă, mai în serios: „Sâsâiacu? Pe Steluța cu vițelul cel nou fătat?” Grigore răspunde cu opinteli, trăgându-şi pantalonii pe picioarele lungi, încă umede: „Vreo cinci saci cu grâu şi trei cu ovăz, asta şi nimic mai mult!”
Acum a ieşit de sub streaşina şopronului, aplecat adânc din spate şi fără pic de zâmbet. Adaugă: „Caii şi căruța, asta e principalul. Ce să fi luat, la un drum de o mie de kilometri?! Decât să omor caii sau să rup căruța şi să rămân pe undeva, mai bine ducă-se! Ne-om descurca noi, cumva…” „Sănătoşi să fim!” îl aprobă Vera. Şi cu asta trece mai departe: „La Brăila am tras la Getuța; lucrează la poştă. Frumoasă fată, nu chiar ca în fotografie…Tocmai primise veşti de la fratele tău, de pe front. Sunt în retragere, dar nu prin dreptul Tighinei, ci mai sus, spre Orhei. Ce-ar fi să treacă prin comuna mea?”

Vera nu ştie ce să răspundă. Oricum, de va fi să treacă pe-acolo, câştigul nu va fi prea mare, nimeni din familia soţului nu mai locuieşte la Ţigăneşti. Cât despre pierdere, ce să mai zici?! Că ai noştri nu au reuşit să ţină frontul pe Nistru şi atunci, nu-i aşa? Basarabia e pierdută, Cioburciul e pierdut, nici vorbă nu poate fi de întoarcere… Probabil că Grigore e totuşi foarte obosit dacă i-a scăpat lui vorba asta. Uite-l cum s-a pleoştit şi ce pământiu e la faţă. „Hai înăuntru, Grişa, să ne aşezăm la masă!”
El o ridică în braţe pe Ancuţa, sus de tot, ca pe un fulg. Vera se cam sperie, abia acum vede cât de slăbuţă e fata asta. Totuşi, faţă de cât a fost de bolnăvicioasă în primul an, de se temuse mereu să n-o piardă, fetiţa se întremase, nu-i fie de deochi! şi e chiar de mirare că nu i-a făcut probleme în timpul călătoriei cu trenul. "Mamă, strigă fetiţa, tata mă înţeapă cu barba!" "Tata a uitat briciul la Brăila, asta e!" spune Grigore, păşind peste prag, în tindă.
Loc strâmt, aici, întunecos ca un pohrib şi bântuit de curenţi. Se apleacă şi o sărută pe obraz pe Vera, ţuguind buzele: "Barba asta", zice. "N-are-aface, detca", răspunde Vera şi îl priveşte de aproape, în mare amănunţime, cu ochii ei cărora nu le scapă nimic.
Grigore, simţindu-se privit, trece din doi paşi în cealaltă încăpere - şi ce vede? Gratii la ambele ferestre, covoarele de la ei de-acasă atârnate pe pereţi, tablourile de familie, icoana, cuverturile, perinile clădite ca un turn, în colţul dinspre perete. Altfel, o cămăruţă de s-o străbaţi din trei paşi. Te aşezi pe scaun şi trebuie să scoţi mâinile pe fereastră şi picioarele pe uşă…
Vera a încercat să aranjeze ca acasă. Or, nu numai lucrurile, dar şi varul de pe pereţi pare din Basarabia, şi muruiala de pe jos şi brâul albastru din jurul casei. Cum de-o fi reuşit, în situaţia ei? Se întoarce spre Vera, ar vrea să-i spună că a făcut minuni, dar ştie că nu asta aşteaptă dânsa, să o laude. Îl lauzi pe om şi gata, două trei cuvinte şi ai terminat, când de fapt aici e vorba de admiraţie. Şi atunci o întreabă: „De ce nu ai aşteptat să vin şi eu, să le facem împreună?” Ea îl priveşte ţintă doar o clipă, sufletul îi tremură: de mândrie - dar numai o clipă, apoi spune: „Trebuia! Ştii ce-a fost

aici? (Iar ce fusese cu adevărat nu are de gând să-i mai spună.) Imediat vă chem la masă."
Grigore iese pe prispă, mereu atent să nu se lovească de pragul de sus. Coboară în ogradă, se uită împrejur. Ce să mai zică?! O căsuță cât să o iei la subțioară! Măcar este ograda asta şi şopronul, o să aibă caii o steaşină deasupra.
Se întoarce în tindă. Şi-a făcut o idee. Asta e, deocamdată! "Da, asta e!" confirmă Vera. "Pune să mâncăm. O să trebuiască să plec la gară, imediat", o anunță Grigore. "Cum, nu stai măcar o noapte, să te odihneşti ca oamenii?" "Nu, Vera, mi-e gândul la cai… În gară lumea vorbea că Ruşii au spart frontul pe Nistru. Şi ține seamă că drumul încoace cu trenul mi-a luat trei zile, înapoi o să fac poate mai mult. Lui Clemente Sârghi i-am promis că mă întorc în trei zile…" "Atunci să mâncăm îndată şi să-ți pregătesc ceva pentru drum". "Da, Verocica, dar repede, te rog!"

Zina îi găsi mâncând, începu să se scuze: a auzit de la gazdele ei că ar fi venit bărbatul celeilalte basarabence şi a dat fuga după noutăți. Noutăți? Toți se refugiază. Frontul e pe Nistru şi se vorbeşte că ruşii l-ar fi trecut în câteva locuri… Mai departe vorbeşte Vera, ca el să termine de mâncat: Grigori pleacă imediat la gară, să prindă trenul spre Brăila, unde a lăsat caii şi căruța…"Cum, se miră Zina, nu rămâneți măcar o noapte, să vă odihniți?" Grigore ridică din umeri: „Trebuie neapărat să prind trenul spre Bucureşti." Şi se ridică de la masă. „Nu-mi da nici un pachet. Mă descurc eu, sunt bufete prin gări. Tu ai cărat alimentele din oraş şi eu să le duc înapoi?"
- Bine, mergi sănătos şi noi te aşteptăm.
- Rămâneți cu bine, spune Grigore. Şi se frământă pe loc, în picioare. Tocmai acum nu-i vine să se rupă dintre ai săi. Şi femeia asta, nu şi-a găsit alt moment pentru vizită!
- Mergi cu bine, Grişa, mergi sănătos! îl îndeamnă Vera, simțind că e nevoie de imboldul ei. Şi ies cu toți pe prispă. Femeile îl conduc până la poartă. Copiii celor două familii sunt deja în drum, la

joacă. Vera îi cheamă înapoi, le spune: „Lăsați-l pe tata, se grăbeşte la tren!” Şi chiar vrea să-l vadă plecat cât mai curând. Aşa a fost ea întotdeauna: dacă e să pleci, atunci pleacă, nu te mai codi! Abia o să te întorci mai curând.
Grigore ridică o mână, se desprinde ca tras pe sfoară. Are ditamai crăcanele. Dar şi până la gară e drum, nu glumă! Uite, soarele e deja la chindie. Privind după tatăl lor, copiii se apără de raze cu mâna.

Hotărârea era luată: va construi un cuptor de pâine, afară, sub streaşina şopronului. De unde această idee? Şi, înainte de toate, mai făcuse Vera vreodată un cuptor de pâine? Nicidecum! Şi atunci, cum de i se limpeziseră toate în minte în aşa fel că nici n-ar fi putut să mai bată în retragere? Grigore aduce nişte saci cu grâu şi atunci de ce să mai batem drumul până în oraş? Bună ar fi o plită în casă, cu rolă, dar asta numai după ce vine Grigore cu căruța şi numai dacă Găițoaia o să fie de acord. Pietre se găseau prin tot locul, pe drum şi pe lângă gard, la adunatul lor o ajutară şi copiii, în joacă. Lutul, din locul ştiut, cu amândouă gălețile pe coromâslă. Cine ar fi bănuit că ea aduce lut şi nisip, tocmai de la pârâu? Făcu câteva drumuri încă în prima zi, cu copiii după ea. Iar în rest, fiecare pas cu gândul său, cu tăgada, – cu întrebarea care putea să revină, după cum îi era voia şi cu răspunsul care se alegea şi se re-alegea întruna până strălucea la capătul cărării, ca un zid proaspăt văruit.

Şapte zile pe drum, de la Brăila încoace, dormind pe apucate, în timpul mersului. Haida-haida, cât e ziulica de lungă, de la un capăt la celălalt al satelor, ieşind la câmp deschis, trecând peste poduri, prin petece de pădure, pe sub şiruri de plopi, printre pâlcuri de salcâmi golaşi, cu cuiburi de ciori. O defilare nesfârşită de case, oameni, cirezi, copaci. Căruțe scârțâind, colb atârnând, lume vânturată. Un copil pe şanț, petrecându-te cu privirea, o bătrână la fereastră, un bărbat în uşa grajdului. Îți faci diverse idei, toate fără

rost, în legătură cu aceşti oameni, din moment ce treci mai departe, iar ei rămân… Este casa lor, gospodăria lor, locul lor în acest sat pierdut.

E seară şi toţi ai casei se adună de pe unde au fost. Treci prin dreptul unor şiruri de porţi, toate închise. Au mîncat, au vorbit, s-au încălzit sub aşternut, i-a luat apa somnului, de-odată cu tot ce-au gîndit sau simţit. Pentru ei nu mai există călători de noapte, oameni care trec pe drum zdruncinaţi de căruţă. Te minunezi: cum de şi-au ales acest loc de pe toată întinderea pămîntului şi se mulţumesc cu el şi îşi trec ziua învîrtindu-se pe lîngă vite, de parcă aici ar fi miezul lumii? Grigore strîngea biciul în mînă, simţea că ni-i lipseşte mult să se dea jos din căruţă, să bată la o poartă oarecare şi să-i strige săteanului trezit din somnul cel mai dulce: Vă înşelaţi, oameni buni, viaţa e în altă parte! Prostii!, îşi spunea, asta mi se năzare pentru că sunt foarte-foarte obosit… Însă tulburarea nu-i trecea de tot, ea scotea din când în când capul: Oare nu asta cauţi şi tu? Oare nu asta ai pierdut?

Haida-ha, la deal, la vale. Ţi se usucă ochii cu care priveşti mereu înainte, printre coamele cailor, până la următoarea curbă a drumului; îţi înţepeneşte gâtul; îţi amorţeşte gândul cu care te întrebi: Unde am ajuns? Cât mai am de mers? Şi iar priveşti: să ajung până la cotitura aia, până la copacul cela strâmb, până în vârful coastei care se zăreşte… apoi om mai vedea. Dacă mergi şi mergi şi nu te gândeşti doar la mers, ai să ajungi, cândva… Ce face primarul? Unde a dispărut, aşa deodată? Aha, a ieşit din drum, vrea să oprim la fântâna ceea, să adăpăm caii… Ehe-hei, mult a fost, mult a mai rămas! De fapt Grigore a ajuns deja la ai lui, cu trenul, drumul ăsta e doar aşa, o păcăleală, ca în jocul acela care te trimite înapoi, când mai aveai un punct până să termini partida. Astea nu sunt decât amânări şi ocoluri şi…

Dar cum ar fi rezistat el la drum fără micul lui secret? Era ca şi cum ar fi avut un bileţel scris de o mână dragă, un bileţel pe care nu-l citise, ci îl ştia mototolit, ascuns acolo, în fundul buzunarului. Te gândeşti la el, îl simţi prin căptuşeală, poţi să-l pipăi în treacăt

sau să-l scoţi din buzunar, la repezeală şi să-l muţi în partea cealaltă. Ce scrie pe acel petec de hârtie? Ceva despre tine: că exişti, în continuare. Aşa i se păruse, în răstimpul călătoriei prin trei sferturi de ţară, de pe malul Nistrului până pe malul Oltului: că înaintând pas cu pas, în ritmul copitelor şi în bătăile de toacă ale căruţei de Brăila, zile nesfârşite, mereu cu drumul în faţa ochilor, îngustându-se între coamele cailor, scurgându-se pe dedesubt, alburiu, ca prundul unui râu secat – i se păruse că de fapt nu a înaintat cu nici o centimă în înţelegerea a ceea ce avea să urmeze în viaţa lor. Nu simţea decât că totul se amână. Şi îşi făcea curaj că la sfârşitul călătoriei o să despăturească petecul de hârtie şi o să afle ce stă scris acolo, de atâta timp, anume pentru el.
Pe tot drumul, nu încetase să tragă cu urechea la ce se vorbea despre situaţia frontului; iar negustorul din el încerca să-şi dea seama ce le lipseşte acestor oameni, ce li s-ar putea vinde, ce s-ar putea cumpăra de la ei. După cum înregistra: uşa unei prăvălii deschise, oblonul tras al unei cârciumi, locul larg al unei pieţe, o îngrămădeală de oameni, pe cineva întorcându-se de la cumpărături cu papornițele atârnând. Să ajungă la Slatina, sănătos şi cu caii teferi şi cu sacii feriţi de umezeală – asta fiind tot ce-şi putea dori în aceste patru săptămâni de când era la drum -, nu-i mai rămânea decât să-şi lase gândurile să bântuie în voie prin Cioburciul celor şapte ani petrecuţi acolo, să se întoarcă la Ripiceni, la regimentul de artilerie Bolgrad, la anii petrecuţi în satul copilăriei… şi din nou la Cioburciu, unde arătase ce poate un om pus pe treabă! Şi acum ce-l aştepta, în afară de faptul că pierduse totul?

"Eu dorm cu tata", silabisi Ancuţa, cu glasul ei subţirel. "Tata trebuie să facă baie, mai întâi, a venit de la drum lung… O să se culce dincolo", îi spune Vera, arătând spre patul de la fereastră. "Dar tu nu vii să ne dai puţină căldurică?" reveni fetiţa. "Nu mai e aşa frig, de data asta am făcut focul în sobă, ca să încălzesc apa. V-aţi liniştit, acolo? Hai, în genunchi şi cu faţa la icoană!"

Şi cu asta părinţii trecură în tindă. De acolo îi mai auziră un timp pe copii foindu-se, şuşotind, apoi în încăpere se aşternu liniştea, semn că îi luase somnul, cu mâinile împreunate sub perină, a rugăciune, ca îngerii să le stea de veghe, aşa după cum, de atâtea ori, le spusese mama. Grigore o ajută să tragă albia în mijlocul tindei, o sprijini să nu se clatine, potrivindu-i în părţi nişte scurtături de lemn. Vera îl rugă să scoată binişor cazanul de pe pirostriile din sobă.
"Cum ai făcut de l-ai băgat acolo? o întrebă, speriat. Asta îţi trebuie ţie, acum?"
"L-am băgat gol şi l-am umplut cu ulcica asta ", îi răspunse, în treacăt. Vera turna acum apă caldă cu oala în albie, iar în spatele ei Grigore se dezbrăca, lăsând rufele murdare să cadă una peste alta în dreptul uşii. Schimburile curate îl aşteptau deja, scoase pe capacul lăzii mari. Vera puse săpunul de rufe la capătul albiei, după ce-l ţinuse o clipă întreagă în mână, bucurându-se din toată fiinţa că, în învălmăşeala şi buimăceala plecării, nu uitase săpunul din cămară, mai de nădejde pentru familia ei decât orice doctor. Grigore potrivi un picior în mijlocul albiei, apoi pe al doilea mai spre capăt şi se lăsă în jos, ţinându-se zdravăn cu mâinile de margini, cu grijă ca apa să nu dea pe dinafară. Cu picioarele lungi, abia dacă are loc şezând în albia asta. Îşi înfundă palmele în apa dintre genunchi, se apleacă înainte, îşi udă părul de câteva ori, găsi săpunul pe pipăite şi începu să se săpunească. Aşa cum stătea acolo, lungan şi ciolănos, lumina de la lampa aşezată pe corlată trecea pe deasupra lui, atingându-i creştetul doar în momentele când îşi îndrepta spinarea, iar Vera îi turna apă să se limpezească pe cap. După asta, deja bine muiat, începu să se frece cu nădejde pe gât, pe umari, pe pieptul cu coaste proeminente şi pe la subţiori, trecându-şi palmele pe spate până spre şira spinării, ba pe la ceafă, ba pe sub braţe, tot încercând să ajungă în acel loc dintre omoplaţi unde simţea o mâncărime sâcâitoare şi o aşteptare nerăbdătoare, ca a părţii din obraz unde încă nu ai ajuns cu briciul, când te razi.

"Vera, zise el, n-ai vrea să…" şi începu să-şi frământe umerii, de parcă ar fi încercat să se debaraseze de suprafaţa în chestiune, făcând-o să se desprindă şi să cadă de acolo, ca o coajă. Ea îi ceru cârpa, o înmuie încă o dată în apa caldă de la capătul albiei, o săpuni bine şi se apucă să-l frece temeinic, în lungul şirei spinării, de la ceafă până la şale. Ştia cu precizie care era locul anume unde Grişa ar fi vrut să-l frece, o suprafață nu cu mult mai mare decât buricul degetului: aici, da? Dar de ce să nu-l spele pe toată spinarea, dacă ei îi era la-ndemână? Doar că, ajungând cu cârpa la punctul cu pricina, apăsa ceva mai tare, apoi revenea încă o dată, cu o mişcare de jur împrejur, urcând din nou spre ceafă, cu grijă pentru cele câteva alunițe roz, nu mai mari decât bobul de mazăre, înşirate la un deget de şira spinării. Grigore îşi încordase spatele ca să nu piardă nimic din frecarea cârpei şi se apucase cu mâinile de marginea albiei, cutreierat de frisoane. Îşi simțea fesele presate între laturile prea înguste ale albiei, pe moment ar fi vrut să bage mâna şi să-şi tragă în sus testiculele prinse între coapse, pe când sexul, plutitor în apa încropită şi gâdilat de clăbucii adunați sub burtă, începuse să zvâcnească de la sine. Vera continua să-l frece cu cârpa săpunită, de sus în jos, făcându-l să alunece uşor, înainte şi înapoi, în ulucul mătăsos din lemn de salcie, aşa că se aplecă mai tare în față, strângându-şi coatele pe lângă piept, ca să nu se dea de ruşine. În rest, era destul de întuneric în tindă. Şi îşi vorbeau tot timpul.

Acum, despre Clemente Sârghi, pe care îl condusese până la prefectură, ca unul care ştia drumul. "Dar câtă lume, Vera, câtă lume! Refugiați ca şi noi. Am crezut că vom pleca două trei familii din Cioburciu şi când colo, toată Basarabia e pe drum! S-a deschis şi o cantină pentru refugiați. Aflând că sunt cu căruța, subprefectul mi-a spus să mă prezint mâine la gară, unde e cantina şi să ajut la aprovizionarea cu alimente şi tot ce mai trebuie… Pe primar l-au repartizat în satul Osica, undeva peste Olt, la vreo douăzeci de kilometri de oraş. Sigur, era mai bine să fi fost împreună, dar a promis că o să vină pe aici, într-una din zilele următoare, să ne

spună cum s-a aranjat şi să vadă unde stăm. Nu-şi găseşte locul, bietul om!"
"Crezi că uşor îi vine ştiind-o pe tiotia Elena rămasă la Cioburciu, singură şi bătrână?" spuse Vera, pe gânduri…
"Păcat! Răzbătător om! Pleci la drum cu el şi ştii că ai pe cine să te bizui. S-o luăm pe-aici, Grişa, hai să tăiem peste câmp! Spunea el o vorbă, mă luam după el. Spuneam eu o vorbă, se lua după mine. Aşa am mers… La Brăila am tras la Getuța, ți-am spus. Stă nu departe de regimentul lui Mihail. Ei, şi Clemente Sârghi, toată ziua în poarta cazărmii, să afle ce se aude de pe front… Vine într-o fugă şi-mi spune. Grişa, ruşii ajunseseră pe Nistru, dar ai noştri au spart frontul şi i-au respins până nu ştiu unde. Şi începe să se zbuciume: Să ne întoarcem, Grişa, ce mai aşteptăm?! Eu mă sui în căruță şi iau drumul înapoi, să ştii…Cu mare ce am reuşit să-l liniştesc. Da, dragă. El trăgea spre Cioburciu, iar eu de-acum spre Slatina. Ciudat, nu? I-am spus: Cumetre, ce mai contează de-acum câteva zile. L-am lăsat pe el cu căruțele şi am venit încoace. V-am găsit, am văzut cum v-ați aranjat, am plecat îndată. Şi chiar ăsta a fost norocul meu, să ştii. Dacă întârziam o oră, azi n-aş mai fi în viață…Am luat din fugă trenul spre Bucureşti, acolo am aflat că pentru Brăila se formează o garnitură în stația Basarab, n-am mai pierdut o clipă. Lume ciopor, dar eu fiind fără bagaj, mi-a fost uşor să urc. Ei, şi când am ajuns la Urziceni s-a aflat că în urma noastră a fost bombardată Gara de Nord. Dar ce bombardament! Au căzut bombe la metru patrat, în gară şi în tot cartierul, s-a ales praful de toate garniturile, vai şi-amar de lumea care s-a nimerit acolo. N-a scăpat nimeni… Mii de morți, aşa se spunea, mare măcel, bucăți de carne amestecate. Maşini pe care suflul exploziilor le-a aruncat pe acoperişul clădirilor, îți poți închipui?Aviația americană! Ca să vezi din ce-am scăpat…”
Vera se închină: “Ferească Dumnezeu!” Gândul îi fuge la Papa, care s-ar putea să fi pornit şi el la drum. Cîte nu se-ntâmplă! Oare de ce nu scrie? Era vrednic la scris, ca şi Mihail, iar acum nici unul nu trimite veşti. Ca mâine, ba nu! Chiar mâine se împlineşte luna

de când s-a despărțit de tatăl ei. Pare de necrezut: o lună de zile! Şi nu pentru că treizeci de zile înseamnă mare lucru, ci pentru că oricâtă durere s-ar aduna înapoi, Vera nu reuşeşte să umple distanța dintre cele două capete ale traseului.
Se ridică în picioare în albie, cât e de lung, şi Vera îi dă la mână câteva ulcele la rând, să se limpezească. Ea a stat tot timpul lângă cazanul de pe vatră, mânuind ulcica, dar şi ca să se interpună între bărbatul gol şi curentul care vine pe horn, periculos. Îi dă ulcica plină, Grigore şi-o toarnă pe piept şi pe burtă la vale, apoi îi întinde prosoapele. Ridică mormanul de rufe murdare de pe capătul albiei şi le întinde pe jos, spre ladă, spunându-i: “Calcă pe ele, cât te îmbraci. Şi aşa le pun îndată la muiat…”
Scoate cu ulcica apa din albie şi o toarnă în lighean. Grigore se gândeşte că ar fi bine să ducă amândoi albia afară şi să o verse în ogradă: “Să te ajut, Vera, să terminăm mai repede…”
Nu trebuie, detca. Du-te şi te bagă sub plapumă, să nu răceşti. E cam curent aici…” “Nu vii şi tu?” “Vin îndată, să termin aici…” Şi după felul cum îl priveşte, direct în față, vrea să-i arate că a înțeles rugămintea din glasul lui.

Vera intră tiptil în cameră, cu lampa în mână, dată la minim. Aici e mult mai cald. Focul din sobă, cei patru care dorm, lipsa hornului. Grigore sforăie, prea obosit. Nu pune lampa în cui, unde îi e locul, ci merge de-o aşază pe masă, cu cutia de chibrituri alături. Se duce la patul copiilor, se apleacă deasupra, ascultă desluşit respirația fiecăruia, printre sforăiturile apăsate ale tatălui. Le potriveşte plapuma la perete. Se îndreaptă din şale, îşi aruncă privirea spre celălalt pat, unde Grigore a adormit pe spate, cu capul întors spre dreapta şi cu brațul ridicat în sus, în aer, cu degetele strânse în pumn, în acea poziție ciudată pe care nu o mai observase la nimeni. Din trei paşi este din nou lângă lampă, se apleacă, pune palma în dreptul sticlei, apropie gura, suflă o singură dată, cu dibăcie, ca flacăra să se stingă, fără însă a scoate fum. Flacăra în formă de inimă aurie se umflă instantaneu, ațâțată de răsuflarea femeii, dar

în aceeaşi clipă se şterge în aer, de parcă ar fi pierdut legătura cu fitilul din care se nutrise; în aceeaşi mişcare se aude un pâc! nostim, ce nu pare să aibă de-a face cu dispariția flăcării sau cu întunericul care s-a înstăpânit. Cu ochii încă orbiți de lumină, sub pleoapele închise, Vera înaintează cu grijă până ce atinge cu genunchiul marginea patului, apucă plapuma şi o împinge cât să se poată aşeza, apoi se lasă pe-o rână, îşi saltă picioarele şi nu-i mai rămâne decât să se strecoare binişor lângă bărbatul ei.
Stă un timp în nemişcare, fără măcar să respire, aşteptând să i se stingă în auz toate foşnetele care o însoțiseră prin cameră şi care par să atârne încă în întuneric, iar gesturile nedesfăşurate să i se astâmpere în trup, cu un sfârâit; să i se ostoiască neliniştea din simțuri şi să poată adormi. Nu întâlneşte, în schimb, decât frigul net, care-i aminteşte că e trează şi înghețată bocnă.
Îşi spune: Gata cu ziua de azi. *Ga-ta!* Şi se aşteaptă ca de la acest gând, mai mult decât de la atingerea cu trupul bărbatului, să prindă a se încălzi. Dar tocmai acum rafalele respirației lui răcăroase, venind asupră-i fără istov, îi încrețesc pielea pe ceafă. Vera se face mică, scade în aşternut, căutându-şi scăparea: se lipeşte cu şira spinării de coastele bărbatului.
Grigore tresare prin somnul-picoteală în care căruța a continuat să-l clatine şi întinde mâna făcută pumn, ca spre a prinde hățurile care erau să-i scape…
Mâna atinge cotul femeii. Trage aer în piept, prelung şi sacadat şi, cu primele şuvițe care-i ies pe gură, silabiseşte: "Da, domnule, mă luase somnul…"
Acum şi-a amintit unde se află, pe întuneric şi nu-i mai rămâne decât să se adune din tot patul, cu plapuma în spinare şi să facă din trupul său un semicerc ocrotitor în jurul celei care, în aceeaşi mişcare sincronizată, se afundă pe de-a-ntregul în îmbrățişarea lui, ca într-un pliu încropit. O rearanjare atât de rapidă, ce pare să o fi luat înaintea gândului de a o face, că lui Grigore îi trebuie ceva timp să se dumirească unde-i este bărbia, unde este creştetul Verei, unde-i sunt coatele, genunchii, vârful picioarelor.

Stau aşa, un timp nedefinit, îmbrăţişaţi ca niciodată şi ca din totdeauna. Apoi el îşi dă seama că nu face decât să respire în acelaşi ritm cu Vera, după cum pântecul ei se umflă şi se destinde sub cotul lui. La începutul căsniciei lor se întâmplase uneori ca, noaptea, treaz lângă această femeie, să-l apuce teama: trăgea cu urechea la cea întinsă lângă el şi-i era imposibil să-i audă respiraţia, oricât de înceată. Doarme atât de uşor sau ce e cu ea? Şi nu îndrăznea să o atingă măcar. Nici acum n-o auzea respirând, în vreun fel, fie că era trează sau o furase somnul. Cu braţul învăluind-o: cotul sprijinit pe cotul ei şi palma strecurată între şold şi saltea, aşa cum nimerise din prima clipă. Altă dată braţul lui cel nesfârşit îşi găsea cale pe la subţioara ei, pe lângă sânul plin şi peste pântecul tare, printre coapse şi printre genunchi şi ajungea să o înhaţe de glezna subţire, ca să nu-i mai scape în nici un fel. Sau, când îi ardea de joacă, după ce se întorceau de la vreo cumetrie, această mână o cotrobăia după voie, de la creştet până la glezne, mângâind şi răvăşind, cu o sârguinţă de neoprit. Acum însă, cu palma ajunsă ca din întâmplare între şoldul ei şi saltea, o trăgea necurmat către sine, ca să nu existe nici un punct dezunit între cele două trupuri.

Vera îi apucă mâna, pe pipăite, îşi plimbă palma de-a lungul ei şi, când ajunse deasupra încheieturii, îl apăsă uşor, dar ferm, ca pentru a-i mulţumi că a ajutat-o să se încălzească. Dar ceea ce păruse că este recunoştinţă se dovedea a fi interdicţie de a începe cotrobăiala, cea care, în atâtea rânduri, o făcea să şoptească. *"Ah, tî, sumaşecii!"* (Ah, nebun mai eşti!), cu o voce gâtuită de emoţie, în care se amestecau, în chip nedesluşit: surpriza, dezaprobarea, încântarea, incitarea… Or, acum, Vera îi apăsa doar încheietura mâinii, într-un gest confuz, între recunoştinţă şi interdicţie, socotind că, poate, la a cincea sarcină a ei, bărbatul ar trebui să ştie prea bine ceea ce e de ştiut într-o astfel de situaţie, iar în rest pântecul i se ridica explicit, ca spre a-i aminti acest lucru.

"Te-ai încălzit?" o întreabă, pe şoptite. Vera nu răspunde, doar dă din cap, scoţând un "îhî" abia auzit. Stă cu bărbia în atingere pe

creştetul ei, cu umărul înfoiat, în încercarea de a o învălui, cu viscerele trase în cavitatea abdominală, anume spre a-i face loc în scobitura pântecului său: ca să ocrotească acest plod ciudat, care, la rându-i, ocroteşte un plod. Desfăcut el însuşi, nespus de tandru şi, totodată, încordat ca un arc, cu săgeata vibrând, la limită.
Brusc, îşi smulge mâna din captivitate, o mută pe şoldul ei bombat, începe să apese şi să strângă în acelaşi timp, cu toate degetele şi, în acest gest pe care nu-l mai poate reprima, simte cum cămaşa femeii s-a desprins cu un zvâcnet dintre genunchi şi prinde să se urce milimetru cu milimetru, dezvelindu-i fesele. Ar putea să jure că nu asta voise el. Dar degetele continuă să mototolească pânza cămăşii şi s-o adune în pumn. Iar pumnul se ridică-n sus. Nestăpânit şi păgân, bărbatul nu se mai consideră răspunzător de ce-o să urmeze, zică femeia ce-o zice, chit că suntem în postul cel mare sau chiar în săptămâna patimilor şi cum s-o mai fi numind…

Drumul înapoi spre casă abia dacă urcă un pic. Şi atunci de ce i se pare Verei că păşeşte cu mare uşurinţă, oarecum plutind, ca şi cum ar merge la vale? Pesemne pentru simplul fapt că a fost la biserică. Au venit să ia Paşti. Slujba a fost frumoasă, copiii au stat cuminţi, iar la urmă s-au aşezat la rând ca să ia împărtăşanie de la popa Ilie, un om înalt şi oacheş, fără cine ştie ce voce. Asta e, fiecare parohie cu norocul ei.
Au ieşit apoi cu toţii în faţa bisericii, sub soarele sfielnic al dimineţii, aşezând în iarbă coşurile pline cu cozonaci şi ouă roşii. Ce înseamnă să intri în lăcaşul sfânt!, îşi spune. Toată oboseala ei din ultimele zile s-a şters ca o părere. De două zile şi două nopţi aproape că n-a dat ochii în geană. În situaţia ei, a frământat pâinea şi cozonacii şi i-a băgat la copt, unii după alţii, ca să economisească lemnele. Coca a crescut şi de data asta, cum creşte la ea întotdeauna, iar când i-a scos din cuptor, cozonacii mai că se revărsau peste marginile cratiţelor în care-i pusese; cei mai înalţi şi mai arătoşi au ieşit cozonacii puşi în două cutii de tablă pentru bomboane. Cutii în care, la plecare, înghesuise nasturi, ace,

cheutori, foarfeci, papiote într-una şi diferite acte şi fotografii în cealaltă; în lipsa unor forme şi tăvi speciale, le-a frecat bine cu nisip pe dinăuntru, le-a spălat apoi şi le-a uns şi uite că i-au fost de mare folos!
Cozonacii au crescut şi s-au răsfrânt ca nişte ciuperci, "au făcut streaşină", cum a zis Mihăiță. "Mamă, uite ce streaşină rumenă!" Tot el le-a spus frățiorilor mai mici, pe şoptite: "Vedeți, ăştia doi mai înalți sunt tata şi mama, iar ceştilalți suntem noi, copiii." Se tot învârteau în jurul cozonacilor aşezați pe masă, apoi trăgeau cu ochiul la pâinile proaspete. Paştele, nu? Din puțina coca rămasă, Vera le făcuse trei hulubi, câte unul pentru fiecare şi îi pusese la copt odată cu pâinile cele mari. Ce hulubi nostimi, cu căpşor, cioc, aripi şi coadă – în fapt nişte vălătuci de cocă, făcută nod şi bibilită un pic, dexteritate pe care Vera o prinsese de la Odochia. Acum, fiecare copil cu hulubul lui în mână, îl întorseseră pe toate părțile, admirându-l, mirosindu-l, comparându-l cu al celorlalți frați, tot apropiindu-l cu ciocul de obraz sau de buze: "uite-l cum mă ciupeşte!" - până le veniseră de hac, fără măcar să-şi fi dat seama – dar ce să mai faci cu un biet ciot de hulub, căruia i-a dispărut coada, aşa de-odată?! Vera îşi spuse că, data viitoare, o să le facă măcar câte doi de fiecare şi ceva mai mari: aceeaşi cocă, vezi-bine, dar ce tare se bucuraseră! "Să vezi ce întâmplare, cumătră", spuse Zina. "Da?" tresări Vera, ca de pe altă lume. I se păruse ei că i-a dispărut orice oboseală, dar această uşurință plutitoare pe care o simțea în tot corpul o şi îndepărta cumva de tot ce era în preajmă. "Ieri am fost la piață, în oraş; lume multă, îmbulzeală; deodată aud chiar lângă mine pe cineva întrebând cum se ajunge în Satu Vechi. Glas cunoscut! Mă întorc: soră-mea, Daria! Ce zici de asta?" "Ce să zic, decât că e foarte bine că v-ați găsit aşa uşor…"
Se opriseră la răscrucea cu monument şi Zina continuă în grabă: "Au venit de câteva zile şi stau într-o comună vecină, Curtişoara; şi nu oricum, ci singuri în ditamai casa! Îi spun cât de rău am nimerit noi şi îndată o aud: Nu poți aranja să te muți cu noi, să fim împreună? I-am spus că am să văd ce s-o putea face, imediat după

Paşti. Dumneata ce mă sfătuieşti?" "Cred că e bine să vă adunaţi la un loc, voi surorile. E numai Daria sau şi cu bărbatul ei?" "E doar cu băieţelul. Al ei e pe front, ca şi Iliuşa al meu…" "Ei, până atunci haideţi pe la noi, să ciocnim un ou, să gustăm din cozonaci…" "Cozonaci… nici n-am făcut…", spuse Zina, cu jind. Cele două se priviră o clipă, drept în faţă. Copiii tropăiau în preajmă, nerăbdători.
Porniră spre capătul satului. Zina se mai înviorase: "E înghesuială mare aici!, repetă. Oamenii ar fi cumsecade, altfel, dar văd eu că nu le cade bine…" Lada Zinei încă nu sosise; iar de pe front nu primise nici un semn, aşa că pusese la poştă o nouă scrisoare pe adresa regimentului lui Iliuşa. O sfătui să-l anunţe pe primar de mutarea plănuită, iar în rest să nu-şi facă griji, Grigore are să-i ducă la Curtişoara cu căruţa, într-una din zilele următoare.
"Îmi pare bine, dar îmi pare şi rău, pe de altă parte, spuse Zina. Mi-a fost mai uşor să ştiu că în satul ăsta e cineva de-al nostru, la care să alerg la nevoie…"
Vera zâmbi uşor, dădu din cap şi murmură: "Şi mie la fel…" De fapt, nici nu ştia ce să spună, nu era nici bucuroasă dar nici tristă cu adevărat, ci doar îngrijorată, în continuare, pentru ambele familii. Sigur, împreună fiind, surorile au să se ajute, au să gătească o singură dată. Şi, de la o zi la alta, au să sosească veşti de pe front, altfel cum? Nu aştepta ea însăşi veşti de la fratele şi de la cumnaţi şi de la alţi cunoscuţi şi prieteni? Şi nu-l aşteapta pe taică-său, care ar fi trebuit să sosească demult? Dacă pleca şi Zina, rămâneau numai ei străini în acest sat… Doamne, sunt totuşi foarte-foarte obosită, îşi zise. Oare unde a dispărut aşa de repede şi fără urmă starea aceea de înălţare şi plutire, pe care o simţise când a păşit afară din biserică, în lumina orbitoare a dimineţii de aprilie?!
Dar au să ajungă numaidecât acasă, unde îi aşteaptă Grigore; vor ciocni ouă roşii şi copiii se vor înfrupta din cozonaci, fiindcă măcar Paştele trebuie să fie Paşte, oriunde te-ai afla pe pământ.

- Allo, domnu'!

De pe bancheta căruţei, Grigore întoarse capul spre locul de pe trotuar unde izbucnise acest strigăt ironic. Fusese o voce de femeie şi el ştiu imediat cine este, chiar înainte de a o fi zărit în îngrămădeala străzii. Şi asta pentru simplul fapt că nu oricine ar fi avut îndrăzneala să strige astfel, din mijlocul unor oameni necunoscuţi, într-un oraş străin… În clipa următoare o şi zări pe soră-sa Dona, oprită pe marginea trotuarului, la numai câţiva paşi de căruţă, plină de bagaje şi veselă nevoie mare, râzându-i cu toată faţa.
Grigore trase de hăţuri, sări jos din căruţă apropiindu-se de Dona, care îl aştepta, amuzându-se ca de fiecare dată când îi făcea o farsă fratelui ei; se aplecă şi o îmbrăţişă strâns, nemaiaşteptând ca ea să-şi elibereze mâinile de bagaje. Când se apleca, precum o făcuse chiar acum, Grigore părea să fie, prin nu se ştie ce ciudăţenie, încă mai înalt decât era în realitate, la cei 187 cm cu care fusese înregistrat la Regimentul 22 Artilerie din Bolgrad, unde îşi făcuse armata. Iar Dona, fiind dintre femeile scunde şi cam butucănoase, nu era uşor să-ţi dai seama din prima clipă că sunt frate şi soră, mai ales că de data asta Grigore era îmbrăcat ca pentru lucru, pe când soră-sa părea coborâtă din vitrina modei de iarnă-primăvară: căciuliţă de astrahan negru, fular alb, palton gri la două rânduri de nasturi, de asemenea cu guler de astrahan, cu cordon lat şi cataramă argintie, poşetă neagră şi ghete înalte, cu garnitură în sus de glezne.
Grigore luă bagajele două câte două şi le aşeză peste fânul din căruţă, iar Dona urcă fără fasoane pe banchetă, urmată imediat de frate-său, care apucă hăţurile. Aşezaţi unul lângă altul, marea diferenţă de înălţime aproape că dispăru, ca prin minune, în schimb acum se observa mai bine cât de mult semănau la chip cei doi: feţe mari, osoase, păr negru coborând într-un V adânc pe frunte, aripile larg deschise ale sprâncenelor, ochii bulbucaţi deasupra unor cearcăne mari, nasul zdravăn ("cârma"), tenul smead cu deosebire; peste toate aceste asemănări ale trăsăturilor "de familie", îi trăda felul cum îşi manifestau amândoi bucuria revederii.

- Dona dragă, de unde ai apărut, aşa de-odată?
- Ian ascultă, tu nu ştii cu cine ai de-a face? M-am interesat la cantina refugiaţilor…
- Deşteaptă fată!
- Păi ce, credeai că scapi de mine, *bosiacule*? Şi râseră amândoi, pe săturate.
- Ia spune, a ajuns frontul la Ripiceni? întrebă fratele, după ce se mai potoliră.
- Încă nu ajunsese, dar nici mult nu mai avea! Să ştii că sunt plecată de-acasă de vreo trei săptămâni. Ah, prin câte am trecut! Am să-ţi povestesc mai pe urmă… Da, dragă, am văzut că nu mai e de aşteptat. Doar ştii ce-am păţit data trecută, cu Lida. I-am scris lui Gică, pe front, că plec la părinţii lui, la Turnu-Severin. Acolo mi-am trimis şi lăzile cele mari, iar vouă v-am scris să plecaţi în grabă şi să lăsaţi *ciortivomati* toată averea!
- Am plecat şi aşa, Dona, chiar că nu mai era de stat …
- Da… şi în Bucureşti m-a prins bombardamentul cel mare…
- Dumnezeule! Doar nu te-ai nimerit chiar în gară, în ziua aceea?!
- Ba da! şi am scăpat doar printr-o minune. Ce crezi, m-am aruncat într-o groapă de bombă… Mi-am amintit ce-mi povestise Gică de pe front, că niciodată o bombă nu cade unde a căzut cea dinaintea ei. Aşa că m-am aruncat în prima groapă din cale şi n-am păţit mare lucru, decât că m-a acoperit cu pământ, de era să mă înăbuşe. Însă bagajele astea nu le-am lăsat din mâini, Doamne fereşte! Râse, apoi schimbă tonul: Ca să vezi din ce-am scăpat! Apoi, zile la rând, trenurile n-au mai circulat. Trăsesem la un hotel. I-am scris lui Gică şi Getuţei, la Brăila, poate ştie ceva despre voi. Şi am început să aştept scrisori... De-acum trenurile mergeau din nou. În sfârşit, vine răspunsul de la Getuţa. Aşa am aflat unde să vă caut. M-am gândit să trec întâi pe la voi şi abia după aceea să plec la Turnu-Severin.
- *Halava i dve uho!* spuse Grigore; şi pe loc se posomorî. Se gândea: Cioburciul pierdut, iar acum şi Ripicenii! Şi doar nimeni

nu ştia mai bine ca Dona ce însemnaseră Ripicenii în viaţa fratelui ei! Dona îl privi cu coada ochiului şi îl întrebă:
- Cum v-aţi aranjat aici?
- Ei, ne-am aranjat… o bojdeucă acolo, ai să vezi tu îndată.
- De la ceilalţi aţi primit veşti? Spune tot!
- Ce să-ţi spun, Dona? încă n-am primit nimic.
- Dar tatăl Verei e cu voi, nu-i aşa?
- Asta e, că bătrânul a rămas pe linia frontului şi de atâta timp n-avem nici o ştire de la dânsul. Nu trece refugiat pe la cantină să nu-l întreb, doar oi afla ceva de la Cioburciu. Vera şi ea…
- Ce e cu Vera?
- Ce să fie, e îngrijorată …
Grigore trase de hăţuri spre dreapta, era un drum mai scurt, pe lângă Şcoala de Minori şi peste câmp, direct spre Satu Vechi.
- N-are rost să mai ocolim prin oraş. O să-l vezi tu, în zilele următoare0,…
- Nu mă interesează oraşul ăsta chiar deloc, dacă vrei să ştii. Şi de ce ai zis zilele următoare, că doar plec mâine, cu acelaşi tren. Am făcut întrerupere.
- Dona, n-o lua aşa… Abia ai venit. Mai stai şi tu cu noi, mai vorbeşti cu Vera…
- Da' ce-i cu Vera, mă rog?
- Ce să fie? Nimic, decât că e în luna a opta.
- Da?! de aia tăceai, motanule?

Grigore, vezi că e cineva la poartă! ar fi vrut să spună Vera, trezită din somn. În gând chiar spuse aceste cuvinte, dar nu rosti nimic cu voce tare, ci îşi ciuli urechile ca să prindă orice zgomot de afară. Noapte în toi, aşa i se părea. Conturul geamului abia desluşit, căci zorii păreau încă departe. De ce crezuse ea că ar fi cineva la poartă? Nimic din acea parte. Dar tot ascultând cu urechea pe deasupra perinei, îşi dădu seama că sub şopron caii se treziseră şi ei, de-a-n picioarele; pocneau uneori din copite, îşi scuturau capetele. Căţelul Bobic, din culcuşul lui de pe prispă, nu dădea nici

Bibliotecă pentru minte, inimă şi învăţătură
http://www.bibro.net

un semn. Este prea mic, deocamdată latră doar la nimereală. Lasă-l să doarmă, să se facă un zăvod de nădejde. Mai bine că nu-l trezise pe Grigore.

Ea însăşi nu mai putea dormi acum decât pe spate, avea doar grijă să-şi întoarcă pe-o parte capul, înainte s-o ia somnul, ca să scape de acel leşin dureros şi prelungit, asemănător cu ceea ce simţi înainte de a vomita. Dar de ce această nelinişte? Îşi ascultă pântecul; nici o durere. Sau se apropiase sorocul? După socoteala ei mai erau trei săptămâni bune. Să adoarmă din nou? Asta nu era aşa de important. E bine că poate să stea întinsă în pat, ca acum, între somn şi trezie. I se pare că atunci şi plodului îi e mai bine, îşi află locul şi se aşază cum îi vine lui. Oare doarme tot timpul? Sau are şi el, de pe acum, momente de trezie, când se ţine pe curent, mişcând uşor, ca peştele?

Un nechezat! Şi bătăi din copite şi capete scuturate desluşit sub pătul, de se auzeau urechile lovindu-se între ele. Răspunzând altor izbituri de copită, în drum.

- Grişa, scoală, *detca*, e cineva la poartă! îi spuse, zgâlţâindu-l uşor.

- Ha! Cine să fie?! Ţi s-o fi părut… sau a trecut vreo căruţă la moară…

- Nu, Grişa. Sunt nişte cai la poartă, mai spuse pe şoptite, ca să n-o trezească pe Dona.

Grigore se ridică în capul oaselor, pe marginea patului, încă buimăcit, din somnul cel dulce. Ce spune Vera? Să fi scăpat armăsarii de sub şopron? Trebuie să iasă în grabă şi să vadă despre ce e vorba. Să aprindă lampa? Afară se crapă de ziuă. Dibuie după haină şi şi-o trage pe mâneci. Apoi se strecoară afară pe uşă. În urma lui, Vera aprinde lampa.

- Ce-i, Vera? o aude pe Dona, din celălalt pat.

Se trezise şi ea şi nu ştia ce se întâmplă. Acum ascultau amândouă.

Grigore coboară de pe prispă şi merge cu paşi mari spre poartă. O deschide şi imediat începe să vorbească nu se ştie cu cine.

- Eu sunt, Grişa, Clemente Sârghi, spune omul din fundul căruței, unde se culcuşise. Dar Grigore, cunoscând atelajul, deja ştie despre cine e vorba. Doar că nu-şi dă seama ce e cu primarul aici, în toiul nopții.
- Bine ai venit, cumetre!
- Grişa, am plecat cu noaptea în cap, anume ca să te prind acasă. Mi-am zis: cine ştie, poate are drum undeva, în zori şi ar fi păcat să nu ne vedem la despărțire. Pentru că să ştii, eu m-am hotărât să plec înapoi. S-a anunțat la radio că ruşii au fost respinşi până dincolo de Razdelnaia; şi atunci…
- Cumetre, făcu Grigore, care încerca să-l ajungă cumva din urmă pe primar în ceea ce gândea şi spunea. Eu n-am auzit de aşa ceva. Basarabanii tot vin şi vin încoace. Şi atunci, de unde până unde…?
- Îți spun, Grigore, am auzit cu urechile mele. Ieri toată ziua numai despre asta s-a vorbit la radio. Oamenii nu ascultă… Dar eu m-am împrietenit cu un pensionar din sat, un om care a fost pe vremuri învățător la Sângerei, în părțile Orheiului; şi, cum îți spun, ieri am auzit cu urechile mele, de mai multe ori, la radio, că ruşii au fost aruncați hăt, peste Nistru. Învățătorul mi-a spus că ascultase şi alaltăieri, deci nu este doar o chestiune de moment, e o acțiune serioasă, ai noştri s-au întărit pe poziții. Da, şi m-am hotărât să plec înapoi. Fie ce-o fi! Acolo mi-e casa, acolo nevasta. Aici, cine sunt şi ce fac? A ieşit lumea la câmp, în grădini, eu n-am pe ce pune mâna, înțelegi? Stau şi mă uit. Nimic nu-i al meu. Am ieşit de vreo două ori cu caii la arat, să ajut şi eu pe câte cineva. Dar s-a terminat şi cu aratul… Să mă ierți că am venit la ora asta, dar voiam să te prind acasă. Şi e drum de mers, nu?
- Drum, nu glumă… Nici nu ştiu ce să zic. Dar haide în casă, de ce stăm aci, la poartă? Hai, dom' primar!
- Nu e cazul, am trecut doar aşa, ca să-ți spun…
- Haide, cumetre, se poate? Să schimbi câteva cuvinte cu Vera. E trează, ea mi-a spus: Grişa, vezi că e cineva la poartă.
- Ca să vezi! V-am trezit pe toți, ce păcat!
- Nici vorbă, cumetre, hai în casă, oameni suntem…

- Fie, dar să ştii că nu stau decât două minute.
- Deschid poarta, să bagi căruța…
- Nu, asta nu, caii mei nu pleacă din loc, doar îi ştii…
Veneau pe lângă prispă, discutând. În tindă primarul spuse:
- Să rămânem aici!
- Dar poftiți, domnu' Sârghi, se auzi glasul Verei.
- Îmi pare rău că v-am trezit aşa în zori, dar n-aş fi vrut să plec fără să-mi iau rămas bun.
- Dar unde plecați, cumetre?
- Înapoi, în comuna noastră. I-am spus lui Grişa: Ruşii au fost respinşi peste Nistru…
Şi de data asta, fiindcă erau mai mulți de față, primarul simți nevoia să vină cu toate argumentele, încheind: "În situația asta, m-am hotărât să nu mai aştept, mă întorc acasă!"
Tăcu, stingherit, gândind: Desigur, femeile astea mă judecă: Uite-l, a plecat singur de-acasă, a lăsat-o de izbelişte pe nevastă-sa, bătrână şi beteagă. Copii nu s-a milostivit Dumnezeu să le dea, ar fi avut cine să rămână cu dânsa, să-i poarte de grijă. Şi se mai cheamă că e primar! Aşa s-or fi gândind femeile. Nu şi Grigore, care e altfel de om, el a înțeles prea bine că nu curajul mi-a lipsit. Dar dacă ea n-a vrut să facă un pas din ogradă! Mi-a spus: Clemente, eşti om în putere şi ai fost primarul comunei sub români, ai primit Ordin, pleacă degrabă, aici nu ai scăpare! Singur ai văzut ce le-au făcut ruşii în '40 fruntaşilor comunei. Aruncă în şaraban ce ştii şi ce-oi putea, dă bice cailor şi nu te mai uita înapoi! Eu sunt mai în vârstă ca tine şi mă simt tare şubrezită. Mi-am trăit traiul lângă tine şi n-am avut a mă plânge. Martor mi-e bunul Dumnezeu. Dacă mi-o fi dat să mai trăiesc, am să trăiesc. Ruşii au treabă cu armata, n-au să se împiedice de o bătrână… Acum au să vadă Vera şi sora lui Grişa că, deşi se aşezase omeneşte în satul unde a fost repartizat, la cea dintâi ocazie, primarul lor, despre care crezuseră cine ştie ce, nu stă o clipă pe gânduri să se întoarcă în Cioburciu, înaintea tuturor! La drept vorbind, i-ar fi putut scrie lui Grigore, sau să-i lase un mesaj la cantina refugiaților, dar voise să

dea ochii cu el şi cu Vera, anume pentru că ţinea în mod deosebit la părerea lor. Acum tăcea, stânjenit, dar şi mândru de hotărârea luată, în stare numai ea să şteargă orice judecată pripită în ce-l priveşte. Era curios să vadă cum o să primească Vera această veste şi ce-o să zică: Foarte bine că ţi-a venit gândul cel bun! sau, dimpotrivă: Cumetre, gândeşte şi singur, acolo e iadul pe pământ…
Grigore se aşezase pe marginea patului, lângă Vera, care îşi luase un halat peste cămaşa de noapte. Primarul stătea pe lada de lângă uşă, iar Dona se ridicase în capul oaselor, sprijinită de tăblie, cu pătura trasă până sub bărbie, scuzându-se: "Mă iertaţi că stau aşa…"
Nu degeaba îl chemase Grişa în casă, îşi dădu seama primarul. De discutat? Ce-ar fi fost de spus, peste ce deja discutaseră afară? Or, Grigore îl adusese aici ca să vadă ce e de văzut. Da, bieţii oameni, refugiaţi tocmai de pe malul Nistrului! Se aciuaseră aici, într-o bojdeucă de s-o iei subţioară; îşi înjghebaseră un cuib, oricât de înghesuit. Copiii dorm, Vera aşteaptă să nască în curând, Dona venise şi ea, tot dinspre părţile noastre, să-i fie de sprijin în perioada cea mai grea. Dar unde era Timofei Spiridoncic? Nu sosise!? Apoi asta nu era încă o dovadă că ruşii n-au trecut Nistrul în zona noastră? Da, s-au adunat aici, zumzăie ca într-un stup. Şi eu? Ce-o să spună Vera până la urmă?
- Până mai schimbăm două vorbe, să pun de-un ceai, spuse Vera, cu chibriturile în mână, gata să aprindă primusul. Şi să vă dau o pâine şi ceva de gustare, la drum…

Se luminase de-a binelea. Clemente Sârghi sări în picioare :
- Trebuie să plec! Rămâneţi cu bine, dragii mei!
- Mergeţi sănătos! Drum bun!
Dona îi răspunde din pat, suplinind cu gesturi faptul că rămânea sub pături. Vera îl conduse până pe prispă, iar Grigore până în drum, sfătuindu-l să nu o ia prin Satu Nou, ci să revină la şoseaua naţională, prin Pârliţi. Îi spuse primarului să se suie în căruţă,

apucă apoi caii de căpăstru şi întoarse atelajul. Şi în tot acest timp îşi vorbeau, se puneau de acord… cum îl va căuta pe Timofei Spiridoncic, cum vor ține legătura… Şi tot vorbind şi îndemnându-se între ei, căruța începu să se îndepărteze. În aceste două luni de când erau prin străini, nu se întâlniseră, nu se căutaseră; li se părea deajuns să ştie că ar putea-o face, oricând. Cu acest gând se şi despărțiră.
Grigore privi în urma căruței până o pierdu din ochi, printre vitele satului, scoase acum pe poartă, la păscut. Clemente Sârghi stătea țeapăn pe banchetă, nu întoarse capul o singură dată. Straşnic om, primarul!
Intră în ogradă, închise poarta şi pe loc tresări. De ce i se păruse că e seară şi a închis poarta ca să se ducă la culcare? Ce era cu oboseala asta cumplită care-l năpădise? Căuta în jur şi nu găsea nimic. Şi îşi spuse că oboseala şi descurajarea veneau de la gândul unui drum atât de lung, înapoi…
Se duse direct sub şopron, la cai. Erau într-un continuu freamăt. Se desfăcu la prohab şi căută din ochi vrea spărtură printre scânduri, apoi rosti încet, cât să-l audă şi armăsarii: "Au plecat iepele primarului şi ați rămas cu buza umflată… Ptruu! Stați cuminți!" Şi îşi odihni palmele pe crupele lor tremurătoare.
În casă, femeile se îmbrăcaseră şi îl aşteptau pe marginea patului.
- A plecat? Hai să mai bei un ceai, spuse Dona. Sorbi de două ori din cană, apoi continuă: Am tăcut mâlc, dar acum vreau să te întreb: Aşa-i că primarul vostru nu e întreg la minte?
- Dona, de ce vorbeşti aşa? Grigore luă cana, țuguie buzele şi sorbi cu zgomot ceaiul foarte fierbinte, cum îi plăcea lui. Lăsă capul în jos şi adăugă, ca pentru sine: Parcă mai este cineva întreg la minte, după toate astea!

M-a ajutat foarte mult, în ultimele săptămâni şi o să-mi fie de şi mai mare folos în zilele următoare, se gândi Vera, privind-o pe Dona cum se agită în jurul cazanului cu apă, pus la încălzit. Dar acum e mai bine să mă lase în seama celor două femei după care

am trimis-o. Îi făcu semn Donei să se apropie de pat şi îi spuse, cu răsuflarea întretăiată: „Dona, îți mulțumesc din inimă, pentru tot. Însă acum am o rugăminte: ia-i pe copii şi duceți-vă cu capra pe vale, la păscut. O să vină vreuna dintre femei să-ți spună când să vă întoarceți acasă. Da?” Dona se uita la cumnata ei şi încerca să-şi dea seama dacă într-adevăr e bine să lipsească tocmai acum. Sigur, Vera se gândeşte să-i îndepărteze pe copii. Totuşi, n-ar putea să-i ducă în livadă, iar caprei să-i care nişte lăstari?

- Vera, spune, mai ai nevoie de ceva?

- Nu, nu-ți face griji. Luați-o pe Mița voastră – aici încercă să zâmbească – şi duceți-vă pe vale. Iar în rest, spune Doamne-ajută!

- Doamne-ajută! repetă Dona, din tot sufletul. Dar rămase pe loc, privind la cele două femei.

- E nevoie să rămână aici şi cumnata mea? le întrebă Vera, ca să aibă şi încuviințarea vecinelor.

- Păi, la ce?! Să meargă d-aci cu copii, cum zâsăşi…

Dona ieşi în tindă chiar mai repede decât s-ar fi aşteptat. Într-o stare confuză, îngrijorată pentru Vera, mâhnită că n-o să fie de față. Dar, pe lângă toată supărarea ei, simțea şi un fel de uşurare că în acele momente va fi pe vale, cu copiii şi cu Mița. Ce ar fi ca de data asta să-l ia cu ei şi pe Bobic, să mai alerge şi el, să se joace cu copiii. Bobic, un cățel negru ca smoala…(neagră e şi Mița, negru e şi purcelul: de fiecare dată când se întoarce de la târg, Grigore aduce acasă ba una ba alta, semn că vrea să încropească o gospodărie; ciudat e numai faptul că toate aceste lighioane pe care pune ochii fratele ei sunt negre…)

Dar ce curaj la Vera! Să nu-i spună ea nimic lui Grigore, de dimineață!? L-a lăsat să plece, ba nu s-a opus să-l ia şi pe Mihăiță. Abia după ce i-a văzut plecați s-a reaşezat pe marginea patului şi i-a spus Donei: Cred că mi-a venit sorocul. Şi a trimis-o după cele două vecine şi după apă…

Dona împături un sac şi-l luă la subțioară, să aibă pe ce se aşeza cu copiii; desprinse lanțul caprei şi o trase spre drum, cu Ancuța de mână. Andrei le-o luase înainte ca să le arate că poate deschide

singur poarta. Până la colțul grădinilor o duse pe Mița de lanț, apoi o împinse la vale, spre gârlă. Era acolo un gard de nuiele, de-a lungul unui şir de salcâmi, însă înțesat de lăstăriş şi de mărăcini şi copleşit de mulțimea crengilor care se lăsau asupră-i, ca o streaşină verde – ispită irezistibilă pentru capra veşnic hămesită. Aici începea o adevărată luptă între Dona care o trăgea mereu la vale şi Mița, care țîşnea spre gard, în două picioare, întinzînd botul după mustoasele frunze de salcâm.
Ce-ar fi fost însă ca nenea Radu Puiu, stăpânul grădinii, altfel vecin cumsecade şi respectuos, să o surprindă cu capra călărindu-i gardul – căci la ce te poți aştepta de la dracul de animal, sau de la animalul dracului, de nici nu mai ştii cum să-i spui?!
La capătul de jos al gardului, dădu drumul lanțului şi o împinse pe Mița în albia gârlei, să bea apă. Capra o luă înainte, lanțul se zvârcoli pe pământ - se târa prin țărână strecurându-se printre pietre şi buruieni, într-o şerpuire solzoasă care-i fura privirea şi-i dădea fiori: un fîşîit-zuruit, o dâră albicioasă pe jos şi firicelul de colb ce rămânea în aer… Dona clipi din ochi, o lăsă din mână pe fetiță, se întoarse şi aşternu sacul lângă buza râpei: aveau de stat, nu-i aşa? De vorbit, de joacă, de cântat. Şi iar de stat. Mița începuse să ia la rând tufele de sub mal.
La un moment dat, Dona se ridică în picioare, privi în toate părțile, apoi se strecură pe lângă gardul din fundul grădinii. Chit că nu o vedea nimeni, rupse cu fereală un lăstar de salcâm, ca spre a se apăra de muşte, ochi un alt vârf de creangă plin cu frunze, îl rupse şi pe ăsta; în curând avea un vraf pe care abia în putea ține în mână. Ei, cât o să melițeze capra asta nesătulă? Îi aruncă lăstarii în spatele unor mărăcini şi continuă să o privească în timp ce Mița aduna frunzele cu buzele ei mobile, le reteza de la cotor şi îşi umplea fălcile cu ele; şi tot aşa, înghițind lacomă, neobosită, cu ghiorțăieli.
Copiii alergau în preajmă. Cineva îşi făcuse apariția în capătul de jos al izlazului, cu câteva oi. În salcâmii lui Radu Puiu mierlele cântau de mama focului. Dona se gândea la Țigăneşti, la câte şi

mai câte… Unde era ea, anul trecut pe vremea asta? Unde este acum Gică al ei şi de ce nu-i scrie? Grigore s-o fi întors cu căruța din oraş? Ce-o fi cu Vera? Îşi dădu seama că, după ocoluri mai mari sau mai mici, nu făcea decât să revină la această întrebare: Să mă întorc acasă sau să mai stau un pic?
Acum se vedea bine că la celălalt capăt al izlazului se afla o femeie foarte înaltă şi slabă, cu o bâtă în mână şi un copil după dânsa, poate mai mic decât Ancuța. Iar cele câteva oi erau doar trei, cu doi miei tărcați. Femeia stătea proptită în bâtă, dintr-o parte, părând să nu fi luat act de prezența celor cu capra. Mierlele se întreceau în cântec, dar parcă răzbătea şi un soi de zumzet. Să fie vorba de un roi de albine rătăcind printre coroanele salcâmilor în floare? Părea mai degrabă huruitul unei căruțe pe drum – sau al mai multora, coborând în pripă, ca la o întrecere necugetată. Ce putea fi?
Curând, peste muchia dealului se revărsă asupra văii, umplând-o ca o piftie tulbure, tremurătoare, un zumzăit-huruit-zbârnâit intens şi autoritar, ca al unui mecanism cu mii şi mii de rotițe dințate care luau la rând fiecare fir de iarbă sau de frunză, zdrumicându-le, tocându-le ca pe o pleavă în maşina de treierat. Valea întreagă şi tot cerul se zgâlțâiau din țâțâni; acest tăvălug sonor înainta milimetru cu milimetru ocupând viroaga şi rămânând asupră-i, în timp ce pe sus, licărind ca nişte minuscule cruciulițe de argint, se târau escadrilele de avioane americane – undeva foarte sus şi totuşi aşa de aproape că suflul lor singur putea să te trântească la pământ! Dona simți cum pielea i se strânge pe brațe, de groază, iar părul i se ridică măciucă în vârful capului. O clipă se crezu pe trotuarul Căii Griviței, lângă magazinul Sora. Îi înşfăcă pe copii şi se repezi sub streaşina malului, ciucindu-se acolo, cu ei subțioară, ca nişte pui de găină. Observând că Andrei e îmbrăcat într-o cămăşuță albă, îi spuse îndată: "Dă-ți-o jos de pe tine!" Copilul nu înțelegea, aşa că îl descheie ea la nasturi, strânse cămăşuta în pumni şi o vârî în

sân. Tocmai acum Andrei se găsi să o întrebe: "Dar de ce să mă dezbrac?" Glasul copilului la urechea ei, atât de clar, reuşi să o calmeze şi Dona îi răspunse: "Se zice că tot ce e alb se vede bine de sus, din avion şi atunci nemernicii dau drumul la bombe… ""Dar Mița, că e neagră?" întrebă copilul, tot pe şoptite. "Ea nu se vede de sus, de-aia nici că-i pasă!"
Însă şi Mița se oprise din melițat şi se uita încoace, cu ochiul ei verde, crăpat în două; blana îi era cutreierată ca de tremurici. Femeia cu bâtă şi băiețelul de lângă ea se făcuseră nevăzuți, parcă spulberați de treierişul din cer. Iar de oițe nici urmă.

Pe cât de mult îi displăcuse Verei tinda astă primăvară, din cauza hornului pe unde căldura se irosea ca nimic, tot pe atât de mult i se părea acum, în plină vară, locul cel mai potrivit pentru spălat, gătit şi alte treburi casnice. Răcoare, aer curat şi lumină doar cât trebuie… Din când în când ieşea pentru câteva clipe pe prispă, ca să-i țină sub observație pe copii, dar şi vietățile de prin ogradă. Însă exista şi în tindă, când lăsai uşa deschisă, un loc numai de dânsa ştiut, de unde îl putea auzi pe cel mic din camera de la drum, dar şi tot ce se mişca în ogradă, dacă nu şi mai mult de atât - ca în acest moment, când urechea ei prinse, de la mare distanță, bătaia căruței de Brăila. Păşi deci pe prispă şi îi căută din ochi pe copii, care se jucau în şanț cu ai lui Radu Puiu. Ştia ce mult le place să meargă cu căruța, aşa că îi chemă şi le spuse: "Mihăiță, Andrei! Vedeți că o să sosească tata cu căruța. Ieşiți-i înainte. Dar să nu mergeți prea departe, da?"
- De unde ştii, mamă, că tata vine chiar acum? vru să afle Mihăiță.
- Păi voi n-ați auzit?
- Ce să fi auzit?
- Căruța, ce alta?! Tocmai coboară dealul de la Pârliți…
Copiii făcură ochii mari, ciuliră urechile: nimic! Dar de ce n-ar fi crezut-o pe mama, mai ales când le dădea o veste aşa bună?

Există, probabil, un alt loc, pe coasta Pârliţilor, de unde bătaia roţilor de Brăila se transmitea direct în tinda casei, peste vale, peste ogrăzile megieşilor, ca printr-un tub invizibil. Şi nu se întâmplase până acum ca Vera să nu prindă la momentul cuvenit acest semnal, aşa încât sosirea propriu-zisă a lui Grigore nu o lua niciodată prin surprindere. Ca şi în alte dăţi, Vera se întoarse iute în tindă, ca să ridice oala de ciorbă pe pirostrii. De dincolo se făcu auzit scâncetul micuţului.
De ce nu i-ar fi foame şi lui, la ora asta? se socoti Vera. Tocmai bine, până soseşte Grigore, până deshamă caii sub şopron, până se adună toţi în jurul mesei, termină şi ea cu alăptatul. Dar trebuie să nu mai piardă nici o clipă. O să renunţe la desfăşatul copilului, pe care în astfel de cazuri îl răsfăţa, eliberându-i picioarele şi mâinile din strânsoarea betelor, menită să facă din el un flăcăiaş drept şi frumos, iar nu un bicisnic şi un crăcănat, cum sunt atâţia pe lume. Ne chinuim noi, dar nu degeaba, vezi bine!

A câta oară dădea jos de pe pirostrii oala cu ciorbă? Îi văzu în dreptul scării pe băieţi. Mihăiţă îl lăsă pe Andrei să urce primul scările şi amândoi intrară în tindă. Cu pete mari pe obraji şi cu chipurile răvăşite.
- Mamă, l-am aşteptat degeaba pe tata. N-a venit…
- Am stat în drum atâta timp…
- O fi întârziat undeva. De ce nu v-aţi tras sub gard, la umbră?
- Ne-am tras, dar soarele a venit după noi…
- Vă e foame, nu-i aşa? Imediat vă pun în farfurii, aşezaţi-vă la masă! Eu am să mănânc cu tata şi cu Ancuţa, n-au să mai întârzie mult nici ei. Dona e şi ea pe vale…
Şi tocmai acum, când le punea băieţilor ciorba în farfurii, auzi în sfârşit căruţa lui Grigore.
Trase de hăţuri, coborî de pe banchetă şi, fără să o lase jos măcar o clipă pe Ancuţa, deschise larg poarta, luă caii de căpăstru şi aduse

Bibliotecă pentru minte, inimă şi învăţătură
http://www.bibro.net

căruța până în dreptul şopronului; tot fără s-o lase din brațe pe fetiță, intră în tindă, prevenind-o pe Vera:
- Caii îi desham eu, imediat.
- Le-am pus deja copiilor, le era foame. Deshamă şi haide să mănânci şi tu cu noi!
- Dar Dona unde-i?
- Pe vale, cu capra, n-a venit încă.
- Stați voi la masă, eu mă duc să adăp caii la râu! O aduc şi pe Dona.
- Bine şi aşa.
Grigore o aşeză pe Ancuța direct pe scaun, la masă, unde-i era locul. Dar rămase cu mâna pe umărul fetiței, ca şi cum s-ar fi temut că, toropită după atâta plimbare, ar fi în primejdie să alunece de pe taburet. Vorbea cu Vera, dar în tot acest timp nu-şi întoarse fața de la fetiță. Ce-i cu fata?
Şi Vera o cercetă cu atenție. Grigore o purtase numai în brațe, de parcă şi-ar fi scrântit un picior, dar Ancuța tocmai începuse să bâțâie din picioare, în felul cunoscut. Atunci...?
- Ce-i cu fata?
- Nimic. I-o fi cald… şi foame… Mă duc la pârâu.
Şi ieşi în ogradă, la cai.

- Dona dragă, de-ai şti prin ce-am trecut!
- Ce-ai pățit, ia spune?
- Ştii că am luat-o pe Ancuța cu mine. Ei, şi la întoarcere n-am mai intrat prin sat, am dat prin spatele grădinilor, e iarbă multă pe sub garduri… Am oprit, am smuls câteva brațe bune, le-am aruncat în căruță, caii ăştia trebuie să mănânce, nu? Mai încoace, la răscrucea spre arie, e o fântână cu uluc, poți scoate apă la cai, fără să-i deshami…
Se opri simțind că ar trebui să vorbească despre altceva sau să pornească de la un alt capăt. Se uita la caii care se adăpau din

Bibliotecă pentru minte, inimă şi învăţătură
http://www.bibro.net

pârâu, cu sorbituri lungi. Cel din dreapta o să termine primul. Ce prostie! Şi tresări, speriat. Dar când începuseră să i se arate semnele, în dimineaţa asta? Şi ce sunt alea semne?!
Te scoli în zori şi imediat te înhami la treburile zilei. De ce atunci să nimereşti astfel de momente ciudate, când stai la pândă şi mizezi pe lucruri care nu depind de tine, dar cărora le dai, dintr-o dată, o importanţă nemaipomenită?
Ieşi pe prispă, când se crapă de ziuă. O pasăre pe gardul dinspre Raiţă. Ce-o fi cu ea? Uite-o că m-a văzut şi ţopăie speriată pe ulucă, gata să-şi ia zborul. Dacă nu zboară până pun piciorul jos de pe ultima treaptă, atunci… (n-o să fie bine!) Parcă faci un pariu cu tine însuţi şi nu ştii cine ai vrea să-l câştige – dar te sâcâie foarte tare chiar faptul că te-ai lăsat prins într-un asemenea joc prăpăstios. O miză atât de mare, pe nimic? De ce asta?
Nu cobori treptele nici mai repede nici mai încet ca de obicei, cauţi să nu faci gesturi în plus, să nu ridici braţele, iar gâtlejul ţi s-a încleştat, fără motiv. Dar să te uiţi spre pasăre, ai voie? Ai, şi tocmai asta faci: pentru că pare o chestiune de viaţă şi de moarte: să vezi dacă pasărea zboară sau nu. A zburat pasărea? Chiar să nu zboare, când eşti atât de aproape de ea?! Doar nu e oarbă! Nu apuc să mai fac trei paşi spre ea şi o să zboare, îţi zici, schimbând miza, cu o pornire rea în tine şi inexplicabilă.
Începi să faci acei paşi: unu-uuu, doo-ooi…, ai pus a treia oară talpa pe pământ şi pasărea tot n-a zburat. Ce să aibă? Că doar nu e legată de gard, Doamne iartă-mă! Îţi dai seama că te afli într-o mare confuzie, nu mai ştii dacă ai mizat pe faptul că o să zboare sau că n-o să zboare. Nu te poţi hotărî dacă ai câştigat sau nu… Fâlf, fâlf! buimaca de pasăre şi-a desfăcut aripile, loveşte aerul cu putere, căscând ciocul, iar ghearele ei zgreapţănă de parcă s-ar sui pe pieptul tău, căutându-ţi faţa. A zburat…, ducă-se! Coteşti la stânga, pe traseul cel adevărat, spre portiţa grădinii. Bobic, de lângă gard, te-a zărit. Stă pe labele de dinapoi şi ochii îi strălucesc

de nerăbdare. Acum o să țâșnească spre tine! Dacă mă ajunge înainte de a pune mâna pe portiță… (atunci e de bine!) O să se repeadă îndată, o face de câte ori te vede, aproape că nu e drept să te îndoiești de asta …
Astfel de gânduri nesănătoase, care te ocolesc cu lunile, ca să te încolțească într-o zi. Cum a fost în dimineața asta, cu baba frântă de șale, care voise să treacă drumul – abia pornisei de-acasă cu căruța, erai la capătul satului - și, zărind-o pe babă, grăbită să treacă drumul, ți-ai zis, parcă la nimereală și fără nici-un rost: Ce-ar fi să se întoarcă din drum? Și baba…, ca orice babă uitucă și zăpăcită!
- De ce te-ai oprit, mutule, nu spui o dată ce-a fost?
- Da…, spuse Grigore. E un uluc acolo, la fântână… M-am gândit să le scot câteva ciuturi cailor, să nu mai bat drumul până la gârlă. Apa asta e pișoarcă…
- Și?, făcu Dona, simțind că de data asta fratele ei trebuie îmboldit să vorbească.
- Am ajuns în dreptul fântânii, am tras de hățuri, caii au făcut doi trei pași spre uluc, și, deodată, au încremenit: cu urechile uite-așa, ca niște coarne în vârful capului…
- Ei, nu spune!
- Da, dragă, ca la lup… Mi s-a făcut părul măciucă. Și caii, stană, înțelegi, cu capetele întoarse și cu piciorul ridicat în aer. Aș fi strigat la ei, i-aș fi lovit cu hățurile, dar nu știu cum, parcă îmi luase maul. M-am uitat la cai, ca la un tablou, m-am uitat apoi binișor înapoi, în căruță: Ancuța nu mai era pe maldărul de iarbă unde o așezasem. Când colo, dragă, alunecase dedesubt…
- Doar n-a călcat-o?!
Dona, care stătuse pe sacul despăturit, sări direct în picioare.
- Stai să-ți spun: căzută sub căruță, printre lăturișuri; când am cârmit, ea a lunecat de pe iarba jilavă. Întinsă pe jos, de-a curmezișul și cu capul în dreptul roții din spate. O palmă dacă mai

era între capul ei şi roată. Mi-a stat inima. Ce să fac, Doamne? Dacă se mişcă acum caii? Mi se uscase gura. Am înghițit de câteva ori. Le-am vorbit cailor, cine ştie ce le spuneam… şi în timpul ăsta am lăsat hățurile din mână pe banchetă, m-am dat jos binişor din căruța, m-am apropiat din doi paşi şi am smuls-o pe fetiță de acolo. Nu zicea nici cârc, albă la față. Am strâns-o la piept: Fii cuminte! M-am tras câțiva metri mai încolo şi m-am lăsat la pământ, de teamă să nu o scap din brațe, aşa tare îmi bâțâiau genunchii. Cât voi fi stat acolo, nu pot spune. Cu ochii țintă la locul unde fusese capul fetiței. Biata de ea, se lipise de mine, îi simțeam inima bătând repede-repede, ca la vrăbiuță, când o prinzi în pumni. Şi caii! Caii nu se clintiseră măcar, în tot acest timp. Nici un centimetru, înțelegi? De parcă aşteptau ca eu să mă dumiresc ce s-a întâmplat…

- Doamne! Prin ce-am trecut! Şi Dona începu să-şi facă semnul crucii.

- Verei nici nu i-am spus…

- Nici să nu-i spui! Mare cumpănă, frate-meu! În câte suntem azi?

- În 4 iulie. Dar de ce?

- De aia! Că azi e ziua de naştere a lui Gică. Uitasem, zăpăcita de mine! Şi doar i-am scris şi l-am felicitat…

- La mulți ani! Şi Dumnezeu să-l ocrotească, acolo unde este! Dona, uite ce mă gândesc eu. Ce-ar fi să-l botezăm pe cel mic în numele bărbatului tău, aşa cum pe Mihăiță l-am botezat în numele fratelui Verei? Şi să-i fii tu naşă la botez.

- Da, cum să nu. Mai ales că şi unul şi altul sunt acum pe front. Şi, cu un oftat adânc: Oare când s-o termina măcelul ăsta?

- Lasă-l să doarmă, cocoană, că la botez musai să fie treaz. Când l-o scufunda popa Ilie în cristelniță, îi sare somnul cât colo! spune vecina.

Se învârtiseră prin casă toate trei cât e dimineața, fără cine ştie ce spor. Un botez sărac şi prin străini… La prânz, când se va întoarce cu căruța din oraş, Grigore o să-l aducă pe popa Ilie. O învățase pe Dona ce şi cum, căci rânduiala e ca mama să rămână acasă. Oricum, de nădejde era vecina Anica, moaşa copilului. O să meargă şi Ionel, băiatul ei; nenea Vasile fiind plecat la vie, cu stropitul, o să ajungă direct la petrecere. Au să stea la masă, au să ciocnească un pahar. Eeh! Unde sunt cumetriile de la Cioburciu, la care venea tot satul, mai ceva ca la o nuntă! se gândea Vera, cu inima strânsă. Tot ca să nu fie bucuria întreagă… Măcar Dona, ce să mai zică? Naşă stingheră, Gică fiind pe front. Anica voise să afle: Dar măcar ştie bărbatu lu tălică? Ştie, cum să nu! I-am scris şi ne-a răspuns: Să vă trăiască! Dar de venit încoace nici vorbă: de pe linia întîi nu pleci cu una cu două.

- Vezi, Vera că în papornită este o sticlă cu borş…
- Ai găsit borş?!
- Da, dragă, în piață. E prima oară când găsesc. Cumpărasem ceapă verde. Prețurile cresc de la o zi la alta, nu ştiu unde om ajunge! De la altă tarabă o femeie mă întreabă: Dar borş nu cumpărați? A, borş! Chiar că îmi trebuie… Am observat că femeia are accent ca în părțile noastre, aşa că am întrebat-o: Sunteți cumva basarabeancă? Da, zice. Şi din ce județ, mă rog? Din Lăpuşna, dacă ați auzit. A, Lăpuşna! Lângă Tighina mea. Suntem vecini, am adăugat, ca să mă aflu în vorbă. Din ce comună? Din Leuşeni. Aha, păi de aceea mi se părea mie că vă cunosc… Glumiți, zice femeia. Doar n-ați fost prin Leuşenii noştri? Ba chiar am fost! îi răspund. Şi i-am povestit cum am dus-o cu căruța pe Tudora, nevasta şefului de post grăniceri. A, zice, e vorba de tiotia Tudora, e vecină cu noi, eu am fost colegă cu sora ei cea mai mică. Pe şeful de post Cazan, prietenul meu, au pus mâna ruşii, în '40, când cu Ocupația, zic. Se întorcea în zorii zilei din patrulă şi l-au înhățat… Nevasta lui a

aşteptat patru cinci luni, a tot întrebat, s-a dus pe la autorităţi, însă nu a putut afla nici măcar dacă Pavel mai este în Basarabia s-au l-au trimis în Rusia. Se făcuse toamna, iar dânsa, cu patru copii, în comună străină, ce să facă? S-a hotărât să se întoarcă la părinţi. Am dus-o eu cu căruţa, cale de vreo sută de kilometri. Prieten la cataramă cu Pavel Cazan! S-a mai auzit ceva de el? Nimic, zice basarabeanca. La un moment dat, atunci, la început, a primit o carte poştală, că e bine sănătos. S-a dus Tudora cu cartea poştală pe la toţi mai marii, pe la procuratură, la puşcărie. Au purtat-o cu vorba. Dar măcar a aflat că e în viaţă, zic. Nu e nimic sigur, au ruşii metodele lor: de cum te înhaţă, te pun să le scrii alor tăi. Ca să te aiabă la mână şi să-i joace pe cei din familie. Scrisoarea ţi-o trimit ei, când consideră că e cazul. Pe Tudora au purtat-o pe drumuri. Până când un encavedist i-a dat întâlnire, la nu ştiu ce gazdă… femeia nu s-a dus, a înţeles că e o cursă… Zic: Poate că Pavel e în vreun lagăr, trăieşte. Zice: Asta e şi nădejdea Tudorei; de aceea nici nu s-a refugiat, a rămas pe loc, sperând din tot sufletul că dacă vin ruşii, poate că apare şi Pavel al ei… Ca să vezi, Vera, noi încă am avut un pic de noroc, să ştii!

- De două ori abia de-a reuşit să ţi-o ia înainte ofiţeru' ăsta cu şareta… şi acu', a treia oară, îl lăsaşi să te-ntreacă din doi paşi, zise Niculae Chiţu, nedumerit.
- Într-adins l-am lăsat să treacă în faţă. O să oprească şi o să ne facă şi nouă semn să oprim. Numai să vezi!
- Păi de unde ştii?
- Eu nu văd cum se uită la armăsarii mei?
Şi ar mai fi spus, dar colonelul, oprind şareta pe marginea drumului, se întorsese cu faţa spre ei şi le făcea semn să încetinească. Ptruu! Şi Grigore trase de hăţuri, oprind căruţa chiar lângă şaretă.
- Bună ziua, cetăţeni!

- Să trăiți, domnule colonel!
- Fii bun, cetățene, i se adresă el direct lui Grigore, ai dumitale sunt armăsarii?
- Ai mei, domnule colonel!
- Şi din ce comună eşti dumneata?
- Ne-am refugiat aici, în Satu Vechi, lângă Slatina. Dar de fel suntem din Basarabia.
- Da, cunosc. Eu sunt comandantul Regimentului 3 Artilerie Olt, din Slatina.
- Am auzit de el. Că doar şi eu tot la artilerie am făcut armata…
- Şi unde anume, mă rog?
- La 22 Bolgrad, dar ce-i drept, sunt contingentul 31…
- Cu atât mai bine, poate ne înțelegem, ca între artilerişti, nu? Zici că armăsarii sunt din Basarabia?
- Da, să trăiți! I-am cumpărat din târg de la Volintiri, acum doi ani.
- Aha, înțeleg… Uite de ce te-am oprit: îmi plac armăsarii dumitale şi aş vrea să-i cumpăr pentru regiment, la un preț bun, dacă ne înțelegem.
- Domnule colonel, vă răspund cinstit: armăsarii mei nu sunt de vânzare.
- Nici la un preț… foarte bun?
- Sunt cai de nădejde şi eu am familie grea…Din asta trăiesc…
- Da, înțeleg situația. Îmi pare rău. Totuşi, dacă te răzgândeşti, te-aş ruga să nu-i vinzi altcuiva…mai ales că eşti la un pas de Slatina. Şi am stat deja de vorbă, ca între artilerişti, nu? Uite *carta* mea de vizită. Mă cauți la adresă şi facem târgul pe loc.
Colonelul scoase o carte de vizită din portofel, i-o întinse lui Chițu, care i-o trecu pe dată lui Grigore. Apoi le făcu semn să-şi continuie drumul, iar soldatului îi ordonă să întoarcă şareta.
- Ai văzut? zise Grigore, însuflețit. Şi, impresionat de insistențele colonelului, continuă: Nici n-avea el drum încoace, dar s-a luat după noi, fiindcă i-au plăcut armăsarii mei. Dar nu-i dau, în ruptul

capului, cum ziceam. Ăştia nu sunt cai să-i vinzi. Tragi cu dinţii, dar îi păstrezi. Dacă nu erau armăsarii ăştia, aşa cum îi vezi, apăi nu plecam eu cu căruța, tocmai de pe malul Nistrului. Îi vindeam pe te miri ce şi mă suiam în tren, cu ai mei… Pe unde suntem acum?
- Zic c-om fi ieşit din Strejeşti; mai avem vreo zece kilometri până la Drăgăşani.
- Tocmai bine, ajungem spre spartul târgului, când scad prețurile. Uită-te la mine: purceii aici au să fie cu cel puţin o sută de lei mai ieftini ca la Slatina.
- Aşa zisăşi?
- Şi aşa este, că nu degeaba umblu la piață şi-n obor. Doi zici că vrei să iei?
- Doi…, păi unu' pentru noi şi unu' pentru Filomiţa.
- Începe să merite, nu? Economiseşti, colo, două sute. Însă pentru mine n-ar merita să bat atâta drum şi să omor caii, pentru două trei sute. În lada din spate încap zece-doişpe purcei, pe puţin. Spre seară suntem înapoi, acasă. Mâine, la prima oră, îi vând la obor. Peste o săptămână, iar la Drăgăşani, pentru purcei sau pentru altceva care se vinde bine. Trebuie să trăim din ceva. Şi să am din ce cumpăra nutreț pentru caii ăştia, care mănâncă, nu glumă...
- Mănâncă. Păi!

Bine măcar că e vară şi timp frumos, putem sta cu fereastra larg deschisă. Altfel cum să dormim atâtea suflete într-o cămăruță ca asta? se gândea Vera. Şase cu Gelu cel mic, şapte cu Dona şi acum opt cu Gică, venit în permisie. A crezut că stau aici numai o noapte, ca să plece a doua zi la Turnu-Severin, dar au renunțat la planul lor. Ar fi însemnat să piardă tot timpul pe tren şi nu s-ar fi ales decât cu oboseala. Aşa, o să plece la Turnu-Severin doar Dona, după ce Gică se va întoarce la regimentul lui, în Moldova.

Bibliotecă pentru minte, inimă şi învăţătură
http://www.bibro.net

Toată după amiaza, cu Grigore şi cu vecinul Vasile Dincă, la un pahar, au vorbit despre război, despre o posibilă întoarcere a armelor… Şi ce o să fie după aceea? Am pierdut războiul, am pierdut şi Basarabia, a doua oară. Cine a rămas acolo, nu mai pupă România! Ruşii închid granița, cum au mai făcut-o, şi peste Prut n-o să treacă nici pasărea-n zbor! Cioburciul acolo, noi aici… Gică vine din linia întâi, el ştie care sunt mişcările, la ce ne putem aştepta. Mihail a trimis o scrisoare acum trei săptămâni. Urări de bine pentru noul născut… "Foarte bine că i-ați pus numele de Gheorghe, al Sfântului martir care l-a ucis pe balaur. Dar în casă, micuțului ar fi bine să-i spuneți Gelu, e un nume pe care l-a purtat unul dintre primii voievozi…" Numai de la Papa nici o veste de atâta timp. Oricum, au căzut bine prăjiturelele făcute pentru ziua Ancuței. Înainte de prânz, pe când băieții se jucau în livadă cu Gică, fetița se apropiase de maică-sa, care spăla, ca de obicei, pelincile celui mic, şi, spre mirarea ei, o întrebase: "Mamă, nu-i aşa că azi este ziua mea?" Probabil o auzise vorbind în tindă, cu Dona. "Da, împlineşti trei anişori. Să creşti mare şi să fii cuminte! V-am pregătit ceva bun pentru desert." Ancuța s-a luminat la față, a sărit de câteva ori de pe un picior pe altul, încântată, apoi a fugit spre gădină, strigând: "Azi e ziua mea! azi e ziua mea!"
Uite că a împlinit deja trei ani… Doamne, ce s-a mai chinuit cu ea, până la vreun an şi jumătate. Mereu între viață şi moarte. Întinde mâna şi îi pipăie căpşorul. Ca şi în seara trecută, s-au culcat de-a latul patului, ea şi copiii, iar Grigore pe ladă, cu picioarele sprijinite pe un taburet. Dona şi Gică, în patul de la fereastră. Au stăruit să ia cu ei pe vreunul din copii, dar ce rost ar fi avut?! În fine, s-au liniştit toți, fiecare în colțul lui.
Au stins şi lampa, să nu mai dea şi ea căldură şi să le ia aerul. Copiii au adormit demult, doarme şi Grigore, de asta nu te poți îndoi, fiindcă sforăie, bietul de el. Nimeni nu e vinovat de somnul lui. Dar e de vină Vera că e trează încă şi că aude şi simte tot ce se

întâmplă în preajmă, nu numai în cămăruța asta cât o nucă, dar şi în ogradă, în şopron şi la poartă?!
Cei doi din patul de la fereastră, care nu s-au mai văzut de luni şi luni de zile, desigur că tare greu se pot stăpâni… Sângele lor dă în clocot, pe cât ar vrea ei să nu se facă de ocară. Din prima clipă după ce s-a stins lampa, în acea foială prin care omul îşi caută poziția somnului, Gică s-a şi lipit de Dona, dintr-o singură mişcare, cu tot corpul şi şi-a înfipt degetele în burta ei. E cu buzele pe obrazul Donei, iar dinții lui mărunți vibrează în efortul de a nu-i străbate pielea, în timp ce-i suge cu lăcomie carnea - şi n-ar fi de mirare ca mâine dimineață locul să apară învinețit…
Dona încearcă să-l potolească. Degeaba. Aduce binişor o mână, i-o pune pe față, îl mângâie liniştitor, îl împinge cu blândețe. A băut şi ea în seara asta un pahar cu vin, el mai multe, şi-l înțelege. Dar, fir-ar să fie! unele lucruri nu se cuvin… E clar, Vera încă n-a adormit. Şi chiar de-ar fi să doarmă, somnul ei e mai subțire ca foaia de ceapă, iar patul ăsta e guraliv ce nu s-a pomenit. Ieri după masă, când au plecat cu capra la păscut, în crângul dinspre Satu Nou, sub un motiv sau altul Vera l-a întors de la poartă pe Andrei, care se luase după ei, încântat la culme de şotiile nesfârşite ale unchiului Gică. I-a lăsat, deci, singuri pe vale, să se descurce cum or şti…
Tot aşa, azi dimineață, venind vorba că de ziua Ancuței ar vrea să coacă nişte prăjiturele, Vera spusese că trebuie să facă un drum până-n sat, la Găițoaia, ca să ia înapoi sita pe care i-o împrumutase încă de la Rusalii; şi plecase, luându-i cu ea pe copii: "ca să nu facă vreo năzbâtie". Asta numai ca să-i lase singuri pe ei doi. Dona îi puse mâna pe față şi îl împinse uşor. Gică îşi desprinse buzele de pe obrazul ei, dar îi înhăță între dinți degetul mare. Mai-mai să-l strivească, dându-i fiori din creştet până în vârful picioarelor. Mult mai târziu, îşi apropie gura de urechea ei şi, înecându-se cu propria salivă, îi şopti: “A adormit!” Doar atât. Se înțelegea prea bine despre cine e vorba. Dona scutură din cap, continuând să răsufle

Bibliotecă pentru minte, inimă şi învăţătură
http://www.bibro.net

rar, ca omul care a luat-o pe calea somnului; apoi încearcă să-i răspundă, tot în şoaptă: "N-a adormit!"; îşi modulă respiraţia pe aceste silabe, o dată, de două ori, de trei ori, încercând să articuleze "n-a adormit!", însă încet, ca Vera să n-o audă. Dar nu se auzea nici ea însăşi… Atunci, mai spuse o dată şi i se păru că acum a izbutit, deşi era mai mult un oftat: "N-a adormit…" După care, înciudată că nu fusese destul de iscusită, îi întoarse spatele lui Gică.

Vera, ce să facă? Dona continua să răsufle adânc şi, cândva, tresărind, ca din somn, spuse cu voce răguşită: "Gică, unde sunt chibriturile, vreau să merg afară, mi-e nu ştiu cum de la vinul ăla…" Şi se ridică în capul oaselor, în pat. "Hai că merg şi eu!" spuse Gică. Şi cei doi, de mână, pe bâjbâite, se strecurară spre uşă. În tindă, Gică aprinde primul chibrit, căutând clanţa. Între timp, Dona ochise sacul împăturit, pus decuseară la îndemână, pe ladă.

"Cioburciul ras de pe faţa pământului… Când am plecat, mai erau în picioare trei case, atât, din tot satul. Trei case…" Asta era tot. Pentru aceste câteva cuvinte făcuse el pe jos o mie de kilometri? Asta avusese de spus, asta spusese. Restul se subînţelege: A rămas acolo, până în ultima clipă. N-avea nici-un chef să plece din satul unde se născuse şi unde se întorsese ca să-şi trăiască anii bătrâneţii. Şi, în afară de asta, pe mâna cui să lase averea? De ce atâta risipă şi jaf?! Până să năvălească inamicul, fură şi prăduiesc ai noştri. Îţi intră străinul-vecinul în casă, în hambar, în staul şi pleacă încărcat. Hai că ăştia nu mai sunt aici, tot ce-a rămas e de izbelişte. Mai bine să iau eu decât altul… Nu mai puteau să ducă, dar tot intrau să vadă ce-i de luat. Lăsau ce aduseseră şi se încărcau cu alte lucruri, mai pricopsite. Şi atunci, decât să se lase jecmănit pe faţă, mai bine să dea cu mâna lui. Asta în ultimele zile, când se hotărâse să plece el însuşi, pentru că nimic nu mai era de sperat şi nimic de păstrat. Milian o luase pe Steluţa cu viţelul, aşa cum fusese promisiunea

Verei. Lui Lagutin, i-a legat-o pe Joiana în urma căruței. Îşi notase totul pe spatele unei fotografii şi abia aştepta să prezinte Verei şi lui Grigore situația. Deocamdată le istorisea cum a fost. Dar povestea nu-i ieşea deloc. Şi asta pentru că erau prea multe de spus şi toate la fel de urâte. Cum se ascundea în pivniță, la bombardamente. Cum se ducea noaptea după apă. Îl întrebau soldații: De ce nu pleci, uncheaşule, nu vezi că aici e iadul pe pământ?
Acum însă era prea târziu ca să se întoarcă la punctul de unde ar fi trebuit să înceapă cu povestitul: apariția ruşilor în lunca Nistrului, trecerea alor noştri pe cestălalt mal, primul bombardament. Casa Odochiei sărise în aer încă din prima zi. Noaptea, pe bâjbâite, căci era o prostie curată să aprinzi lampa sau un chibrit, s-a dus să vadă. Un morman de moloz. Bucăți de acoperiş încă fumegând. A trebuit să aştepte zorile ca să-şi poată da seama că totul fusese făcut pulbere şi că nu mai era nimic de scos din dărâmături…
" În fiecare zi bombardamente, uneori şi noaptea. Case lovite în plin, săreau în aer. Altora li se aprindeau acoperişurile de stuf şi apoi ardeau una de la alta, ulițe întregi. Cine să le stingă şi cu ce? La Nistru, era imposibil să ajungi - îți interziceau ai noştri, îi primejduiai şi pe ei: ruşii trăgeau la orice mişcare. Zilnic atacau ca să treacă Nistrul, dar ai noştri îi respingeau… Şcoala dărâmată până-n temelii, atât au ochit în şcoală, în biserică şi în primărie…, iar casa voastră… mai întâi au nimerit sâsâiacul, a ars mocnit două zile: scrum s-a ales din cele două vagoane şi jumătate de porumb. A venit rândul casei. Bomba a căzut în dormitor. Tot molozul s-a prăvălit peste gura pivniței, unde mă ascunsesem. Până a doua zi la prânz am scormonit şi am dărâmat din gura pivniței, de-am izbutit să ies afară. N-a scăpat nici casa bătrânească; la răscrucea aceea n-a căzut o bombă, ci vreo patru, cinci. Spulberată, de parcă n-ar fi fost niciodată acolo o casă, cu pivniță dedesubt şi cu tot ce ştiți… pomii din spate, tocați mărunt, mărunt. În picioare n-a rămas decât

un pui de nuc, din colțul gardului spre Stahov. Apucasem să pun în servietă actele, fotografiile, căciula asta. Şi bastonul în mână, atât…"

Le spusese cum a fost de Paşte?…"Ce câini, ruşii cei pravoslavnici! Să nu ne tihnească Sfânta zi a Învierii. Nu ştiu pe-aici, dar la noi a fost o vreme tare urâcioasă, în toată săptămâna patimilor: ploaie şi lapoviță, împreună. Iar după "Veniți să luați lumină!", când femeile s-au dus în cimitir şi erau numai lumânări aprinse pe morminte, au început împuşcăturile, bubuielile: ruşii atacau, încercau să treacă Nistrul, umflat cum se nimerise, cu zeci de bărci. A fost bătălie în toată legea; de-abia pe la 7-8 dimineața au reuşit ai noştri să-i arunce pe celălalt mal… Iar peste câteva ore, basarabencele noastre s-au dus la ostaşii din tranşee, cu cozonaci, ouă roşii şi vin. Să le mai treacă năduful şi să se bucure de Sfintele Paşti…"

Gata, povestise tot? Acum vedea bine că aşa ceva nu se poate povesti şi poate nici nu trebuie să încerci măcar. Cui ajută să înşiri atâtea grozăvii? Ți se încleştează fălcile, nu alta.

Cinci luni rezistaseră ai noştri în acea parte a Nistrului. Până spre jumătatea lui august, când ruşii au spart frontul la Tighina şi în jos, la Limanu, înaintând din ambele părți. Cu servieta strecurată într-o straiță, aruncată pe umăr şi cu bastonul în mână, a pornit în pribegie. Asta putea să le spună alor lui: "Am parcurs toată această distanță după cum a vrut Dumnezeu - cu căruța, când mă lua cineva, dar mai mult pe jos; mâncând din straiță, bând apă pe la fântâni şi dormind pe unde se nimerea. Două luni încheiate am bătut țara asta cu piciorul şi uite că m-a ajuns toamna din urmă."

După ce înțeleseseră că din satul lor n-a mai rămas nimic, ai lui îl încolțeau cu întrebările, voiau să afle despre vecini, prieteni şi rude: "Ce ştii de Fanea Vâsoțchi?"

"Alde Vâsoțchi, spuse Papa, se întorseseră în sat, cu bolnava, care, pe de altă parte, nu era aşa bătrână şi avea inima puternică. Au mai

stat în Cioburciu vreo două săptămâni, până când acoperişul lor s-a aprins, de la casa Varvarei. În noaptea aceea a ars şi prăvălia voastră, cu magazie cu tot. De la vâlvătaia de alături, sticlele de monopol se încingeau, apoi pocneau şi pe unde sărea alcoolul, se răspândea şi focul… În şanțul uliței, la adăpost de dogoarea flăcărilor şi de gloanțele ruşilor, Saşa plângea cu băiețelul în brațe şi cu maică-sa alături. Fanea m-a întrebat dacă am o roabă. Dar la ce-ar fi vrut să o folosească nu mi-a spus. Poate se gândea s-o aşeze pe soacră-sa în roabă şi să o împingă până la Mori. O idee nebunească, sunt cincisprezece kilometri până la Volintiri, însă nu pot spune dacă lui îi trecuse prin minte aşa ceva sau doar mi s-a părut. Fapt e că atunci cănd am ajuns cu roaba în ulița mare, ei nu se mai aflau acolo. Mi-am zis că o fi trecut vreo căruță de-a militarilor sau altcineva care s-a milostivit de ei".
"Prin Galați-Brăila ai venit?" întreabă Grigore. "Da, pe-acolo." "Ca şi mine. Dacă n-ai vrut să vii atunci…" Dar dacă îi respingeau?" Grigore lasă capul în jos, n-are nici un chef să reia discuția asta. Îl întreabă, în schimb: "Pe la Getuța ai trecut?" "Da, am trecut. Am şi rămas la ea o noapte, n-am vrut să stau mai mult. Mi-a spus că tocmai vă scrisese şi mi-a dat adresa. Şi că primarul nostru, cu câtăva vreme în urmă, voise să treacă podul înapoi, în Basarabia, dar văzând cum stau lucrurile, s-a întors din drum şi s-a aşezat într-o comună, spre Făurei." "Hai, c-om mai vorbi, dar acum să stăm la masă…", îi îmbie Vera.

Tocmai terminaseră ciorba şi le punea mâncarea în farfurii când Gelu dădu semne de nerăbdare, prin somn. Vera lăsă lingura pe marginea farfuriei şi, pentru că era tatăl ei de față, nu-l ridică din pat pe micuț ca să-l pună la sân, ci se lungi lângă el, întoarsă cu spatele; îi gângurea, ca şi cum ar fi vrut să-l adoarmă, dar de fapt se descheiase la bluză şi îi dădu să sugă. Atunci îl auzi pe Papa: "Asta nu-i treabă!" Vera tresări, surprinsă. Dar nu se întoarse spre

cel care izbucnise, sub cine ştie ce impuls, ci cercetă, în grabă, chipul micuţului, ca şi cum sperietura ar fi putut trece la el. Gelu nici măcar nu deschise pleoapele. "Ce-i, Papa?" "Nu-mi place să cad pe capul vostru, asta-i!" "Papa, se poate?! Eu tot gătesc, nu-i aşa?". "Nu vreau să te chinui din cauza mea!" Deci, tot la ea se referise. Cum Vera tăcea, cu umerii ridicaţi, parcă ţinându-şi respiraţia, ca să nu spună cine ştie ce lucru neplăcut, tatăl ei continuă: "Familia voastră s-a mărit. Şi ai acum pe cap toate treburile gospodăriei. Nu mai e Milian, nici Marţian, nici Palaghia…" "Dar şi atunci, nu tot eu găteam?" "Însă erai la tine acasă, cu toate la îndemână; eu pot să-mi am singur de grijă. Numai că… omul ăsta, Toma Preda, la care stau, nu are de niciunele. O să cumpăr de la oraş una, alta. Nu ştiu cum poate trăi aşa. Nimic nu face, cât e ziulica de lungă. Se aşază pe bancă, la poartă, se uită la cei care trec pe drum, stă şi dă din picioare, precum copiii. În casă, la fel. Stă pe marginea patului, se uită pe geam, se uită în pământ, nu spune o vorbă. Numai dă din picioare. Când îl răzbeşte foamea, îşi taie un darab de pâine, o molfăie o oră: dinţi nu mai are! - la urmă, dă peste cap o cană de apă şi face: C-he! E, adică, mulţumit, s-a săturat, nu-i mai trebuie altceva. Şi e mai tânăr ca mine cu cinci ani; încă în putere. Toată ziua, ca un popândău…" Vera simte mustind dispreţul tatălui. "Dumneata, Papa, nu-l băga în seamă. Ai camera dumitale. Doar nu v-aţi luat la sfadă?" "Aşa mă cunoşti? Şi ce-am avea de împărţit?! Ne-am înţeles cu plata chiriei, i-o achit la începutul lunii, în rest, îl las într-ale lui. Doar mă mir: ce-o fi în capul unui astfel de om?… Eu, cu pensia pe care o primesc, slavă Domnului, pot să trăiesc foarte bine, fără să supăr pe cineva. (Asta vrusese să precizeze). Dacă-mi cumpăr şi lemne pentru la iarnă..." "Grigori zicea de dimineaţă că trece pe la depozit să vadă dacă au primit lemne. Iar în problema cealaltă, nu mai discutăm: vii la prânz să mănânci cu noi."

Gata, Gelu îşi luase partea. Vera se încheie la bluză şi se ridică din pat. Isprăviseră de mâncat, avea de strâns de pe masă. Abia acum îl privi cu atenţie pe Papa. Părea chiar uşurat că încheiase o discuţie neplăcută. Avea pe faţă ceva din destinderea copiilor, după ce i-ai certat şi ai schimbat vorba. Nu era prima dată când surprindea ceva copilăresc pe chipul greu de pătruns al lui Papa. Dar asupra cauzei se poate să se fi înşelat, căci îl auzi spunând: "Ştii că mi-a venit pensia aici, la noua adresă? Antonescu s-a ţinut de cuvânt; pensiile curg, învăţătorii şi preoţii refugiaţi au primit posturi din chiar ziua sosirii în Regat…"
Vera îl asculta din tindă, unde dusese farfuriile. Reveni în prag şi-l întrebă: "Dar partea dumitale din solda lui Mihail, ai primit-o?" "Nu, n-am primit-o, încă. Mi-am zis că fiind o nouă adresă, mai întârzie." "Ei, să ştii că nici noi n-am mai primit nimic. E acum a doua lună. Iar ieri, că şi de aceea te chemasem, a sosit scrisoare de la Getuţa: ar fi aflat, prin nu ştiu ce ofiţer, că Mihail a căzut prizonier…" "Prizonier sau…?" "Prizonier, Papa, *cestno slovo!* Aşa ne scrie, că a fost luat prizonier cu mai mulţi din bateria lui" "*Oi, hospodi!*" Şi se ridică, nerăbdător să citească el însuşi scrisoarea.

- Am fost să dau la cai, spuse Grigore, închizând cu grijă uşa la tindă. A început iar să viscolească. Tace, anume ca Vera să asculte încă o dată vuietul viforniţei în horn. Trebăluieşte pe lângă vatră. Nu i-o fi frig? Oricum, el o să mai stea puţin aici, să se dezmorţească, înainte de a intra unde sunt copiii. Zice, agitat, dintr-o dată:
- Două zile să mai fi tărăgănat lucrurile, mă prindea viscolul pe drum. Aşa, m-am întors la timp, gazul e dat şi avem podul plin cu grâu şi porumb. Ar vrea să adauge: Vezi cum am aranjat totul? Dar nu spune nimic, ştie că Vera chiar la asta se gândeşte acum.

…Îi spusese că nu mai e gaz pentru lămpi, iar primusul e gol. Grigore îi ceruse garnița şi o pusese imediat în căruță, ca să nu uite să se oprească a doua zi dimineață la pompa de la capătul străzii Piteşti. La găzărie, coadă, oameni veniți cu noaptea în cap, înfofoliți, înfrigurați; mormăind, înjurând, cârtind. Înțelesese dintr-o ochire: nu era gaz! Iar vânzătorul pe care, de câte ori trecea pe acolo, îl vedea împingând maneta pompei, în timp ce lichidul se ridica zvâcnind într-unul dintre cilindri şi se scurgea din celălalt, nu era de zărit, baricadat probabil în ghereta lui. Un om tocmai se desprinsese din îngrămădeală şi se îndrepta spre răscruce:
- Ce e, nene, nu au gaz?
- N-au! De trei zile vin acilea, de la miezul nopții şi degeaba!"
- Care să fie cauza?
- Cauza e pe mă-sa, că zice că nu veni cisternele la gară. ‘Ce că trinu a fost îndreptat în altă parte.
- Da’ de unde zice că-l aduce?
- Dracu’ să-i pieptene!"
Lui Grigore îi încolțise un gând: ce-ar fi să… Şi, în orele următoare pusese planul la cale. Gazul se aducea de la Târgovişte, aflase asta chiar de la impiegatul gării, care-i spusese că nu prea sunt speranțe ca în următoarele zile să sosească garnitura aşteptată. Cerințele frontului, înțelegeți… A doua zi, interesându-se la primar, dăduse de Nicolae Popa din Satu Nou, care se întâmpla să aibă două butoaie de tablă. Se prinseseră părtaşi la afacere. Un drum până la Târgovişte nu era un fleac, dar mai făcuse el drumuri la Vâlcea, la Piteşti. Cu atât mai bine că nu era singur la drum…
"Nu mergi dincolo?" o întrebă. Vera încuviință din cap. Terminase cu gătitul. Trecură în camera copiilor, la căldură. "Nici n-am apucat să-ți spun ce-am pățit la Târgovişte", începu Grigore de cum se aşeză pe marginea patului. Copiii se întrerupseră din vânzoleală. Vera însăşi îl privi o clipă, apoi se îndreptă spre sobă şi se rezemă cu spatele. Aştepta povestea, pe care, măcar în parte, o

şi bănuia, căci la venire el îi spusese, în treacăt: "Era să ne prindă viscolul. Noroc cu şuba asta." Acum însă, fiind şi copiii de faţă, găsise momentul să le spună întreaga poveste: "După ce-am stat la coadă la gaz, vreo jumătate de zi, dacă nu mai mult, că erau căruțe, un şir lung, pe mai multe străzi… Dar am ajuns de-am luat, în fine… Se făcuse seară. Unde să mai pleci, la ora aceea?! Până să ajungem la un han de la marginea oraşului, se făcuse chiar noapte de-a binelea. Frig şi fulguia de sus. Căruța am băgat-o în curtea hanului, printre alte căruțe, dar loc înăuntru, nici să arunci un ac. Nenea Popa s-a strecurat în han, eu n-am mai avut loc. Ce facem? mă întreabă, din grămada de oameni înghesuiți pe lângă pereți şi pe podele. Dumneata rămâi acolo unde eşti, eu o să dorm în grajd. Şi cu asta, au încuiat uşa hanului, să nu intre viscolul. Mă gândeam că sunt cu şuba pe mine: intru în grajd şi mă aciuiesc pe undeva, voi găsi eu un colțişor ferit unde să mă adăpostesc. Nădejdea mea era să mă sui în pod şi să-mi fac loc în fân. De unde fân, de unde pod?! Nu era nici-un pod. Doar acoperişul şi atât. Loc printre cai sau în iesle, nici gând. Am ieşit afară. Acum, de sus ningea de-a binelea. Ştii, Vera, ce-am făcut? M-am aciuat, dragă, sub căruță, mi-am tras căciula pe ochi, am ridicat gulerul şubei, am băgat pulpanele între glezne, să nu-mi înghețe picioarele şi acolo am stat până la ziuă. Peste noapte a nins, nu glumă. În zori, Nicolae Popa a dat nămeții cu lopata şi m-a scos de sub căruță. Ieşeau aburii din şuba mea… Îl aud pe nenea Nicolae: Intrasem la grele bănuieli, domnu' Manu. Ziceam că te găsesc înghețat, Doamne fereşte! Eu, de colo: Păi nu te uiți ce şubă am?… Da, dragă, viscolul ăla a fost ce-a fost. Dar ian te uită ce-i afară?

"Ehei, urât scrie la cartea golanului!" răbufneşte Grigore, după ce a închis cu greu uşa în urma lui. Îşi bate mâinile una de alta, îşi freacă degetele până simte că încep să iasă scântei din ele. Abia după aceea îşi scoate căciula şi o scutură deasupra vetrei.

Mihăiță se uită la tată-său și nu înțelege despre ce carte ar fi vorba. Unde e acea carte şi când a avut răgaz să o citească? E bucuros că tata s-a întors din viscol şi o să le spună cât sunt de mari nămeții şi dacă au voie să iasă afară, la joacă. Ilie al lui nea Radu se lăudase că are o sanie grozavă şi o să se dea cu ea. Îi spusese tatei: Vreau şi eu sanie, ca alții! Ne trebuie scânduri, de când caut şi nu găsesc; să smulg din gard? Ieri, însă, la întoarcerea acasă, tata dăduse jos din căruță o şa de lemn şi spusese: Asta o să vă fie sania! Se mai pomenise aşa ceva?! Se putea ca o şa de lemn, hodorogită, să fie folosită ca sanie?
Mihăiță ardea de nerăbdare să vadă minunăția. Dar dezlegarea nu fusese încă dată. Ce e cu nămeții grozavi pe care-i privise pe fereastră, toată dimineața? Chiar nu se putea ieşi afară? Lui Mihăiță i se părea că, la un moment dat, auzise glasuri de copii, pe uliță. Să-l întrebe de-a dreptul pe tata? Deschise gura să vorbească, dar parcă într-adins, tata aruncă o privire împrejur şi spuse:
"Prăpăd, nu alta, copii! Nămeți cât mine de înalți şi încă mai mari! Dacă mai ninge, ne îngroapă de vii! Pe de altă parte, dacă se opreşte viscolul, într-o zi, două, oamenii au să dea zăpada şi atunci o să puteți ieşi pe drum. Dar până atunci… De-aseară, după cum am văzut că spulberă zăpada, am dus-o pe Mița sub şopron, la cai, iar porcul l-am băgat în pivniță. A viscolit toată noptilița. În zori, primul lucru: hai să văd ce-i afară. Dar cum să faci? Zăpadă, până la piept. Am luat lopata şi, cu chiu cu vai, am răzbit până la intrarea pivniței. Când colo, viscolul dăduse uşa de perete şi toată pivnița plină de zăpadă până-n gură. Ce-o fi cu porcul? Nu l-oi găsi țeapăn? Apucă-te şi aruncă zăpada. Am făcut un fel de tunel. Tăiam o bucată, o aruncam afară, ascultam, nimic. Şi, de-odată, domnule, dau de porc, taman în fundul pivniței: stătea aşezat pe patru labe, uite-aşa şi numai două găuri mari în dreptul nărilor. De cum pufăia: groh, groh!"

Grigore se uită în ochii copiilor, măriți de mirare, umezi de încântare şi un fior repetat îi trecu printre spete. Îşi frecă mâinie una de alta, ca pentru a-şi fărâmița capătul fiorului ce-l străbătuse. Vera era de-acum în tindă. Ea oricum îl auzea şi de acolo.
"Vera, încălzeşte-i lăturile! Îndată ies să văd ce e cu caii."
Şi cu asta trecu dincolo, în tindă, lăsându-i pe copii să se gândească în fel şi chip la grozăviile iernii de afară, la Balaurul pe care tatăl lor începuse să-l hărțuiască, dar cu care avea încă de luptat, nu glumă, ca ei să stea aici, la adăpost şi la căldură şi să le fie bine…

"Vera, ți-am spus cu cine m-am întâlnit zilele trecute?"
Nu. Nu-i spusese. Era mereu aceeaşi întrebare. Grigore se întâlnea în drumurile lui cu tot felul de basarabeni, cunoscuți sau nu, pe care-i dibuia la repezeală, după accent sau după cum umblau şi priveau. Intra imediat în vorbă, curios să afle de unde provin şi, mai ales, unde s-au stabilit şi cum se descurcă. La ce-i foloseau lui toate astea şi cu ce-i putea ajuta pe aceşti oameni, rupți de la matca lor şi nevoiți să-şi încropească un nou rost? Poate nu era mai mult decât faptul că-i vedea stingheri, cu aerul lor speriat, căutând să se strecoare fără a atrage atenția, vorbind cât mai puțin, conştienți că accentul lor îi trădează fără greş. Şi atunci el, care abia dacă-şi trage sufletul cu cei patru copiii în spinare, intra în vorbă cu aceşti oameni, anume ca să le dea curaj, să-i facă să înțeleagă că lucrurile nu sunt aşa de îngrozitoare pe cât par. Nu eşti singur, uite că mai sunt şi alții ca tine şi nu mor de frică; şi-au luat inima-n dinți, vin la târg, umblă printre tarabele din piață, după cumpărături. Ai să te descurci şi dumneata! Sau îi căuta pe aceşti oameni ca să aibă ce-i povesti Verei când se întorcea din oraş, ştiind că ea rămâne toată ziua în casă?

Dar nu erau oare poveşti pe care le născocea chiar Grigore, ajustându-le de la o zi la alta, după cele ce se întâmplau în mintea

şi în sufletul lui? Aşa îi povestise, de curând, cum zărise în târg un cunoscut de-al lui şi, de teamă să nu-l piardă din ochi, îl strigase pe nume, iar insul se făcuse pe dată nevăzut, de parcă l-ar fi înghițit pământul. Mare minunăție! Îl căutase în locul cu pricina, apoi în toată acea parte a târgului, fără nici-un rezultat, ajungând să creadă că a avut o vedenie. Ca, la un moment dat, şi în altă parte a târgului, omul să răsară lângă el şi să-i explice, pe şoptite, cu un zâmbet vinovat şi trăgând cu coada ochiului în preajmă. "Cumetre dragă, iartă-mă, dar când mi-am auzit numele, m-am speriat aşa de tare că m-am ascuns sub o căruță. Acum vreo zece zile, nu mai mult, pe-un cumnat de-al meu, cu familia lui, i-au dus jandarmii la tren şi i-au expediat înapoi, în Basarabia."

De data asta cu cine se întâlnise Grigore?

"Vera, să nu-ți vină să crezi: m-am văzut cu şeful postului de jandarmi, Luca Deliu. În obor, dau piept în piept cu el. Ca să vezi! S-a întors în comuna lui, de lângă Ploieşti – ştii că el era regățean, numai nevastă-sa era de la noi… A simțit el ceva, şi-a dat demisia din jandarmerie. Am venit aici să cumpăr nişte purcei, zice, sunt aproape de două ori mai ieftini… Eu, de colo: Păcat că Ploieştiul e aşa departe, aş cumpăra porci şi i-aş aduce cu căruța la voi. A, zice, pentru asta nici nu trebuie să vii până acolo cu căruța; nici eu nu sunt cu căruța. Am sosit cu trenul. Purceii îi trimit cu lada, la pat-vagon. Nu costă cine ştie ce. Păi atunci cum facem? zic, cu ochii în ochii lui. Dar şi el se boldea la mine, că înțelesese despre ce e vorba. Am aranjat ca eu să cumpăr purcei de aici, să-i pun la tren pe adresa lui, el îi vinde acolo şi împărțim câştigul. Ce zici de asta?"

Ce să zică? Bine că s-a întâlnit cu Deliu şi vor face afaceri împreună. Dar gândul ei era tot la copii. De două săptămâni băieții sunt internați la spital. De data asta au fost la consult şi cu cei mici, să vadă dacă nu s-au îmbolnăvit şi ei. Fiindcă scarlatina se ia, nu? Băieții de unde o luaseră?

Omul ăla din Satu Nou, Ion a lu' Dascălu, intrase să bea o jumătate de vin, cum obişnuiau şi alţii în trecere pe aici. În primăvară Grigore făcuse un drum la Drăgăşani şi adusese un butoi cu vin. A chemat pe Vasile Dincă, pe Radu Puiu, pe Ion Raită să guste vinul. Oricum, butoiul aştepta în căruţă, trebuia coborât în pivniţă. Lumea a aflat pe dată că refugiatul are un vin ce nu s-a pomenit şi mai ieftin ca la cârciumă…

A lu' Dascălu, la plecare, mai mult ca să se afle în vorbă, fiindcă cocoana îl condusese până pe prispă, îşi aruncase ochii spre cei doi băieţi şi îl întrebase pe cel mare: Venirăţi de la scaldă? Păi gărla aia mai e de scaldă? Se uitase în treacăt la umerii şi la burţile copiilor, mânjite ici colo de noroi; Mihăiţă a intrat iute în casă, roşu la faţă de ruşine.

Aşa l-a găsit Vera. Nici nu l-a mai certat pentru că întârziase pe vale sau pentru că venise acasă murdar. Ruşinea o să treacă, supărarea o să se ducă şi ea, de noroi o să se spele îndată – dar ce se făcea ea acum, că băiatul era bolnav? Roşeaţa din obraji şi de pe gât era una, dar uită-te pe piept şi pe burtă şi pe la subţiori! Acolo unde ochii străinului nu zăriseră decât urme de noroi, ochii ei de mamă văzuseră boala, primejdia. Nu putea spune despre ce este vorba, dar pe de altă parte era convinsă că boala e foarte serioasă. De unde ai luat-o?, îi venea să strige. De parcă simplul fapt de a şti în ce împrejurări se îmbolnăvise Mihăiţă ar fi ajutat la ceva….

"Ce e azi, duminecă, nu? Ei, joia asta mi-e în gând să mă duc la târg." Nimic nou într-asta, se gândi Vera; se duce la târg în fiecare joi, probabil că altceva vrea să-mi spună. "Mă frământ mai de mult, ce să fac cu armăsarii ăştia: să-i mai ţin sau să-i vând?" Era chestiunea cu nutreţul, mereu discutată. Armăsarii mâncau, nu glumă. Fân nu se prea găsea pe-aici; să-i ţii numai pe ovăz te costă o avere, iar să le dai coceni şi paie, cum se obişnuia în Satu Vechi, însemna să-ţi baţi joc de ei, nimic alta. De un an şi ceva de când se

află la Găițoaia, asta fusese veşnica lor grijă, dar abia astăzi Grigore punea în discuție problema vânzării armăsarilor. "Mi-am amintit de colonelul cela, mai avem *carta* lui de vizită?"
- O avem, cum să nu, de curând am dat din nou de ea.
- Îi vând armăsarii. El o să-i îngrijească aşa cum se cuvine, au ovăz la magazia regimentului. Iar eu îmi cumpăr nişte cai mai micuți; ne dăm după vremuri, asta e! Şi cu restul de bani intru într-o afacere care ar putea să meargă. Ți-l aminteşti pe Ştefan Vlad?
- Nu prea ştiu de unde să-l iau…
- Oltean, de pe-aici, ne-am reîntâlnit de curând. Am făcut nişte afaceri cu el, la Cioburciu. M-a căutat de câteva ori la noi acasă…
- Aha, un bărbat înalt, roşu la față şi cu ochi întunecați. (Un ins care Verei nu-i plăcuse de prima dată, n-ar fi putut spune din ce cauză). Mi-l amintesc, da.
- Acela e! Vrea să deschidă o fabrică de mezeluri, deocamdată cu câțiva lucrători: Caziu, eu şi Franț; pe Franț îl ştii! Noi o să facem tot: cumpărăm vite din obor, le tăiem, facem mezeluri. Totul merge la popota armatei ruseşti. Ăştia plătesc peşin. Pentru local Ştefan e în tratative cu Gălbenuş, de pe Obrocari, inspector la Siguranță. E aproape de târg, are ditamai casa, nişte dependințe, o pivniță… Ce zici de toate astea?
- Ce să zic? Vezi ce faci, Grigori.
Mai mult de-atât ce-ar putea spune? Vezi ce faci! Păi nu erau hățurile în mâinile lui?

Hățurile erau în mâinile lui şi primarul Niculae Chițu lângă el, pe banchetă. Stând unul lângă altul, primarul nu-l putea privi direct în față, altfel s-ar fi mirat cât era basarabeanul de răvăşit la chip: încercănat şi negru la față, mult peste ce-ar fi fost de aşteptat de la un ins smead de felul lui şi bătut toată ziulica de soare şi vânt. Şi încă, pe chipul lui abia de răzbătea o câtime din marea supărare care îi încleştase sufletul. Grigore se decise să vorbească, mai ales

că totul era hotărât şi din momentul ăsta nu se mai putea schimba nimic.
- Azi la prânz vine veterinarul de la regiment să castreze armăsarii.
Grigore tăcu. Era absolut convins că o veste ca asta nu poate lăsa indiferent pe nimeni. Şi într-adevăr, primarul tresări pe banchetă:
- Chiar îi castrezi, domnule?
Era într-adevăr ciudat: ce i-a venit să-i castreze?! Timp de mai bine de un an nu îndrăznise să-l întrebe de ce nu-i castrează, de ce nu i-a castrat de mult… Dar ce întrebare ar fi fost aceea, când avea înaintea ochilor nişte armăsari cum nu s-au mai văzut în tot județul? Cineva care poate să țină asemenea animale, jos pălăria! nu mai ai nimic de zis! Ar fi fost şi păcat ca asemenea mândrețe de armăsari să nimerească pe mâinile vreunui bicisnic.
- Îi castrez! adeveri Grigore şi în vocea lui jalea se lupta cu hotărârea deja luată. Nu mai pot să-i țin, asta e. Şi mai rău e că nu pot să-i vând! Am fost de câteva ori cu ei în obor, am fost şi prin alte târguri, degeaba! Nimeni nu se încumetă să cumpere aşa ceva. Îmi şi zice unul, care le dădea târcoale: Ce să mă fac, neică, cu aşa lighioane, că armăsarii ăştia rup hamurile ca pe nimic şi zboară peste gard, de mă lasă bătând din buze!? I-am întors-o eu deşteptului: Numai că eu, uite, îi am de cinci ani şi mai bine. Cine nu se pricepe, măcar să nu se bage, ca musca…
- Păi, nu? Bine-i ziseşi! Da' acu' să te-ntreb: Nu încercaşi la colonelu ăla, de ne opri pe drum, la Doba? Că zicea că-i ia în orice moment…
- Zicea el, săracu'! Am fost la Regimentul 3 Olt şi mi-au spus că domnul colonel a murit în luptele din munții Tatra. Mare păcat de-un asemnea ofițer. Am făcut un drum şi până la boieroaica din Pleşoiu, dar, drept să-ți spun, n-am ştiut cum să plec mai repede de acolo. Armată rusească încartiruită la conac, cu comandament cu tot. Numai de cumpărat nu-i ardea ei! Asta e cu armăsarii mei. Toți se minunează şi rămân cu gura căscată, dar nimeni nu cutează să se

Bibliotecă pentru minte, inimă şi învăţătură
http://www.bibro.net

apropie, să ofere un preţ, oricare ar fi el… Aşa că azi aştept veterinarul. Vine cu şase militari care să-l ajute să-i trântească la pământ. Mi-a zis: Ți-i castrez pe gratis, cetățene. Eu aşa armăsari n-am mai văzut din Basarabia… Păi, din Basarabia şi sunt… Ei, uite, tocmai de-aia, nu-ți iau nici-un ban… Mulțumesc, să trăiți! îi zic. Dar de plătit tot am să-i plătesc, mai ales că vine cu atâtea ajutoare, nu ? După aceea, mai aştept vreo două-trei săptămâni, până se vindecă şi ies cu ei la vânzare. Îmi cumpăr alți cai, mai micuți. Ei, şi cu asta… Ce-a fost n-o să mai fie!
Ce-i venise, deodată? Smuci hățurile. Armăsarii tresăriră, de parcă neliniştea stăpânului li s-ar fi transmis prin hamuri. Ridicară capetele, săgetară cu urechile, bulbucară ochii. Coamele fremătau, spornic. Greabănele unduiau, crupele se umflau pe rând, ca nişte foale. Grigore îşi ținu privirile pe crupele cailor. Zărea oare firicelele de păr sur înspicate ici colo pe pielea albă ca atlazul? Îşi spunea că da, le zăreşte, dar de fapt doar le ştia acolo - şi în rest aştepta să i se zvânte ochii de lacrimi, fără ca primarul să prindă de veste. Îi povestise lui Chițu despre venirea veterinarului doar ca să poată da drumul din piept acelei jelanii grozave care îl strângea în chingi. Dar ăsta era adevărul adevărat: ce-a fost n-o să mai fie!
Nu se mai mira de această ciudățenie a firii sale; alții îşi spun păsul ca să se "răcorească", să se elibereze de presiunea lăuntrică; ori, la el era tocmai invers: abia când reuşea să dea glas obidei din lăuntru, abia atunci o simțea cu adevărat, vie şi crâncenă, prăbuşindu-se asupră-i. Strivindu-l din creştet până-n tălpi. Abia vorbind, înțelegea el însuşi adevăratele dimensiuni ale dramei prin care trecea.
- Păi ziseşi că-ți iei alții, nu? îl iscodi Chițu. Eu cred că o fi chiar mai bine, cu ăştia cam băteai la ochi, prea sunt nu-ş cum, din cale-afară…
Dar nu d-aia îi vând!, ar fi vrut să strige Grigore, atât de tare încât s-o creadă nu numai Chițu, dar şi el însuşi.

Bibliotecă pentru minte, inimă şi învăţătură
http://www.bibro.net

- Că nici nu-ţi mai spusăi, continuă primarul, numai stătui cu inima cât un purice: Prin toamnă încă, de-abia venise socrul matale, primesc un telefon, că să înaintez o listă cu refugiaţii de-i am în comună, cică se interesează ruşii de ei. Eu atunci, dacă am văzut, ce-mi vine, zic: Să trăiţi, dom' suprefect, da' eu n-am pe cine să vă dau pă listă, că-mi trimisărăţi înainte de Paşti, parcă, două familii, două neveste cu copilaşi. Şi alţii de-atunci nu mai mi-aţi trimes. Iar ăia, de mi-i trimisărăţi, au plecat de mult de la mine: o femeie se mută într-o comună vecină, unde-şi găsise nişte rubedenii, iar ailaltă familie, n-a mai stat nici ea mult, a plecat într-o noapte de nici nu aflai încotro o luară, dacă nu cumva le-o fi venit gându' să se întoarcă acolo de unde venise. Că s-a pomenit şi cazuri d-astea. Îi şi auzii pe unii: Bă, ce bezmetici şi ăştia, de se aciuiseră acilea, nu le plăcu la noi şi o luară cu ochii-nchişi înapoi, la ei în Basarabia, taman când ruşii vin încoa'. Iar alţii zicea: Mai bine că scăparăm de ei, ce ne trebuia nouă duşmani în casă? Vezi bine, astea le-am spus eu numai aşa, din ce mi-a venit în minte. Şi am încheiat: Deci, nu am pe nimeni să dau pe listă… Bine, primarule, răspunzi… Răspund, să trăiţi!
- Aşa, va să zică! se întoarse Grigore, foarte îngrijorat că un pericol atât de vechi, aproape uitat, reuşea să-l sperie în halul ăsta.
- Aşa. Da' nici nu-ţi mai spusăi, că şi dom' suprefect vorbea cam din vârful buzelor, văzui eu. Dar ieri iar primii un telefon, zice: Mă, primarule, te-am întrebat şi te întreb iar, că şi pă mine mă încolţiră: A rămas ceva refugiaţi pe la tine prin comună? Eu răspunsei ca şi data-ailaltă. Da' mă gândii să-ţi spun. Acu' trebuie să fim cu luare aminte, că ruşii sunt acilea, peste noi…

Simţind că Găiţoaia îşi făcea loc spre uşă, Vera se luă după ea. Avea de gând să o conducă până la poartă şi apoi să-şi vadă de-ale ei, lăsându-i pe bărbaţi să stea de vorbă cât or vrea. De pe prispă Găiţoaia se mai întoarse o dată şi-i spuse fiului ei:

"Costică, maică, vezi să nu te-ntinzi, că te-aştept cu masa şi d-acilea trebuie să pleci, că mâine e luni…"
"Bine, du-te, că vin eu!"
Încă nu e beat de-a binelea, îşi făcu socoteala Vera, altfel i-ar fi trântit, ca în alte rânduri: Du-te, dom' le d-acilea, nu-mi purta grija, că ştiu eu mai bine ce am de făcut!
Avea Costică al Găițoaiei această toană: să vină uneori, dumineca după amiază pe la basarabeanul de stătea în chirie la el. Mai schimbau o vorbă, puneau țara la cale, la un pahar. Ce mai, îi plăcea să discute politică. Nemții..., bolşevicii, adică ruşii... Ai noştri, vorba cântecului: "Uite-aşa cum ne vedeți / I-am f.… în c… pe nemți! /Uite-acuş, acuş, acuş / O să-i f… şi pe ruşi…" (Când îi băturăm pe nemți? Aha, în războiul ălălalt… Îi băturăm pe nemți, îi băturăm pe ruşi, acu îi bat ruşii pe nemți…) Ce contează că nu ştia unde se află Germania sau Rusia…, îşi făcuse o părere a lui. Se luptă ăia cu ăilalți… Dar şi mai grozav e să stai ca acum şi să dai cu gura. Auzise el multe, la oraş, nu ca ăştia de la coada vacii…
După vreo două ore de tocat frunză la câini şi după destule pahare, Costică simțea că se destupă la minte, nu alta. Pur şi simplu se minuna şi el ce idei puteau să-i vină. În plus, începea să bage de seamă lucruri care până atunci nu-i spuseseră chiar nimic, gesturi, amănunte, o privire a basarabencei spre soțui ei, cine ştie ce cuvânt dintr-o frază de acum zece minute. Nu-i vorbă, ceva anume dădea să alunece în privirea lui, dar se uita țintă la sticlă, la solniță, la colțul corlatei şi pe dată acea amețeală se stingea, rămânea proptit cu coatele pe marginea mesei, față în față cu omul ăsta care nu se grăbea să încheie discuța, nici nu-l lua peste picior, ca ăştia de pe-aici.
Dar la o adică de ce să se fi grăbit refugiatul, care oricum nu trebuie să plece nicăieri, în timp ce el, Costică, proprietarul casei, musai să o ia din loc, pe căldura cea mare, taman în Caloianca, în loc să se trântească în patul de colea, la răcoare şi să nu mai ştie de

el până mâine? Da vezi, Găițoaia, cu mintea ei de muiere, păcălită de Chițu, îi lăsase să stea aci, în odaia lui şi în patul lui; şi dacă tot e musai să ia în picioare drumul până în oraş, apoi asta să fie mai spre seară, nu-i aşa? Atâta lucru merită şi el. Dar despre ce fusese vorba?! Uite că-i bătură ruşii! Popor mare şi puternic! Care construieşte o viață fericită pentru toți. Şi ne dă şi nouă exemplu…
- Îi ştiu bine pe ruşi, doar am trăit printre ei, spune Manu.
- În Rusia?
- Ba în Basarabia, domnule, dar Basarabia a fost a ruşilor până la Unirea din 1918. După aia a trecut înapoi, la România…
- Şi ruşii rămaseră, nu plecară…?
- N-au plecat decât autoritățile, armata. Lumea a rămas pe loc. Proprietari, patroni, oameni care aveau un rost. Statul român nu i-a prigonit.
- Pe ruşi, în Basarabia? Păi Basarabia nu e românească?
- Sigur, e majoritar românească. În satul de unde am venit noi, românii erau majoritari. Dar se găseau şi câteva familii de ruşi, de lipoveni, de evrei…
- Evrei, la sat?
- Da, evrei. În Basarabia erau evrei şi prin comune, nu ca aici. Dar la oraş, cum ar fi Chişinăul, Tighina, ruşii şi evreii erau majoritari. Pe stradă se vorbea mai mult ruseşte.
- Zău? Şi dacă-i cunoşti aşa de bine, spune-mi şi mie, sunt aşa de speriat cum zice unii?
- Cine zice?! Nu, domnule. Ruşii pe care i-am cunoscut eu erau oameni cu scaun la cap. De ce? În Basarabia nu au venit terchea-berchea trei perechea; au venit oameni serioşi, capabili, care făceau afaceri.
- Şi atunci de ce-ați fugit încoa'? Că ştii vorba aia: De ce ți-e frică, de aia nu scapi…
- Îmi pare rău că dumneatale ai spus vorba asta. Noi nu am fugit de ruşi. Eu şi familia mea am venit aici cu Ordin de evacuare de la

administrația română. Puteam să nu execut ordinul? Dumneatale știi ce e aia un ordin, că doar ai făcut armata, nu?
- Nu, fusăi trecut în rezervă, ca singur susținător al familiei. Da' știu ce e aia un ordin.
- Atunci înțelegi că n-am fugit. Comuna noastră e chiar pe malul Nistrului, în zona frontului și am primit ordin să ne evacuăm. Oficial, adică. Ce-i drept, au mai plecat și alții, după voia lor. Dar nu de frica bolșevicilor. S-au retras din fața frontului. Pe-aici nu a trecut frontul, nici la ducere, nici la întoarcere, poate de aia nu înțelegeți… Dar dacă, să zicem, linia inamică ar fi peste gârlă, la Cotești și tunurile ar trage în casele astea, păi n-am lua-o la fugă numai cu ce-avem pe noi?
- Păi văz că n-ați venit numai cu ce aveați pă voi!
- Și asta ce înseamnă, după dumneata? Înseamnă că nu am fugit, ci am plecat din timp, cu repartiție. Ba încă ni s-a permis să punem pe tren câte o mie de kilograme de familie…
- Știu, domnule. Alții e care nu știe și ăia zice că ați fugit de bolșevici și tot peste ei ați dat! Vorbim și noi, nu e supărare…
- Sigur, nu e supărare, vorbim… de ce nu?
Cizmarul făcu din cap spre ușă, semn că avea de gând să se ducă până în grădină. Grigore rămase pe scaun, în tindă. Se gândea, cu ciudă: Prostul dracului! Îmi pierd timpul cu un nătărău. Tare l-aș mai da afară în brânci! Dar cum? că e casa lui, ticălosul!
Vera îl întrebă de dincolo: Grigore, ai nevoie de ceva? Nu, Vera, nu! Asta voia să însemne că speră să se descurce singur, numai că îi trebuie multă-multă răbdare. Nu e dracul așa de negru, își face curaj Grigore.
Costică se întoarse de unde fusese, își reluă locul pe taburet, dădu cu ochii de paharul plin și zâmbi: Bună treabă!
- Hai domnule, să servim un pahar, că de vorbit am vorbit destule, dar de băut n-am băut mai nimic! îl îmbie Manu. Sănătate!
- Sănătate, că-i mai bună decât toate.

- Aşa e! Dar despre ce vorbeam? Aha, despre ruşi. Oameni cu scaun la cap, luminați, gospodăroşi. Eu de copilandu am plecat din satul natal la un unchi de-al nostru la Chişinău, ca băiat de prăvălie. Însă negustoria nu prea mergea, era sărăcie, imediat după război… Ei, şi în fiecare săptămână venea cineva cu căruța, aducea mezeluri de la fabrică, la prăvălia noastră, la altele din cartier. Venea un lucrător, dar uneori venea chiar patronul, un rus, Smirnov; venea el ca să nu-i țină din treabă pe lucrători. Eu primeam marfa, cântăream, semnam, unchiul meu avea încredere.
Vorbeam cu patronul, cu acel Smirnov, a văzut el ce e cu mine şi numai ce-mi spune: Uite, Grigore, tu eşti băiat dezghețat, nu e de tine să lâncezeşti într-o prăvălioară. N-ai vrea să vii la mine? Umbli cu căruța şi distribui marfa la clienți. Dormi la mine, mănânci cu noi la masă, îți mai dau şi un ban de buzunar. Mi-ar fi convenit, mai ales că era mare foamete, cum zic, după război. Dar, îl întreb, n-o să se supere deadea Mitea? Vorbesc eu cu el, nu-ți face griji! M-a lăsat să plec. M-am dus la Smirnov şi bine am făcut. Scoteam calul din grajd, îl înhămam, îmi umpleau căruța cu mezeluri, cu specialități, trăgeam capacele, încuiam lacătul şi plecam pe la prăvălii; acolo cântăream clientului, scriam în registru. După vreo trei ore mă întorceam la fabrică, băgam calul în grajd, îi dădeam apă şi nutreț. După aia eram liber până a doua zi. Dar ce să fac în oraş eu, un flăcăiandru?! Intram în hală, era cald, bine, vorbeam cu lucrătorii, glumeau cu mine; mă uitam cum prepară mezelurile, mai puneam mâna să-i ajut la una la alta… Maistru era un polonez, Peterson îl chema, dar ce maistru! Odată, la ziua de naştere a patronului, s-au adus la masă salamuri fel şi fel, preparate de maistrul Peterson. Tăiai felia de salam şi citeai: La mulți ani! în ruseşte, desigur… Da, existau astfel de maiştri la noi. Mă înprietenisem cu lucrătorii, când nu eram plecat cu *razvosca,* numai în hală îmi petreceam timpul. Peterson vedea că am tragere de inimă, după nici un an am lăsat căruța, am trecut în hală, ca

lucrător. De-acum eram plătit în rând cu ei, îmi luasem cameră în oraş. O duceam chiar bine. După o vreme am trecut la alt patron, Moiseev, avea o fabrică de mezeluri şi mai mare, cîştigam bine, pot să zic. Am stat la Moiseev până în februarie '31, când m-au luat la armată. Când să plec, patronul m-a chemat la el, mi-a plătit pe o lună înainte şi mi-a spus: Grişa, cînd vei ieşi din armată să te întorci la fabrică, te primesc pe loc, cu salariul pe care îl vor avea colegii tăi. Şi chiar aşa a fost. Asta e ce-ți pot spune despre patronii ruşi – oameni de nădejde, nu ciurucuri. Înțelegi dumneatale? (Nu înțelegi chiar nimic, boule! Dar asta nu înseamnă că nu-ți povestesc întocmai aşa cum a fost, se gândea Grigore, privindu-l din când în când în față pe cârpaci. Poate o să-ți intre în cap că există şi oameni adevărați!)
- Cumsecade, nu, ruşii?
- Oameni grei, domnule, să ştii.
Multe ar fi avut să-i spună cârpaciului, însă era sigur că pe o ureche îi intră şi pe alta îi ies. Manu ridică paharul şi îl goli dintr-o sorbitură. Ce păcat de un vin aşa bun! Strica orzul pe gâşte… Şi totuşi, nu putuse să nu povestească din toată inima despre acei oameni, fiind vorba chiar despre tinerețea lui, care nu trebuia răstălmăcită din cauza unui neisprăvit de cizmar, pe deasupra şi beat.
- Eh, de-acu' o să mă duc şi io, zise Costică, dând să se ridice. Dar se poticni şi se prăbuşi la loc, pe taburat. Grigore, bucuros că o să scape în curând, se uită la paharul oaspetelui şi întrebă:
- Mai merge unul?
- Merge…
I-l turnă. Cizmarul îl dădu pe gât şi imediat Grigore îl prinse de braț şi îl ridică de pe scaun: Aşa, cu încetul… Cizmarul plutea spre prag. Răcoarea de afară îl lovi în față. Se înserase, deja? Spuse, amintindu-şi de ceva şi plutind mai departe, pe prispă: Încetu' cu-ncetu' se face oțetu'…

- Am trecut şi pe la cai, spuse Grigore, dând să închidă uşa.
- Las-o larg deschisă, te rog! Omul ăsta miroase a mortăciune. Mi s-au întors maţele pe dos.
- Vera! Tu cu nasul tău!
- Nesuferit om! Şi bicisnic la minte. L-aş ocoli de la o sută de kilometri!
- Asta e, Vera, ce să-i faci? Crezi că mie îmi convine să-şi scoată colţii pe-aici? Nu vezi că i s-au urcat la cap fumurile politicii? Ca la *bosiacii* noştri, când au venit ruşii, în '40.
Vera strânsese de pe masă, ştersese în grabă, spălase paharele, de parcă în veci de veci n-ar fi fost pe-aici neisprăvitul de cizmar. Spuse:
- Bine că măcar copiii au adormit. Hai să stăm la masă.
- Ştii la ce mă gândeam? La ce ne-a povestit domnul Gălbenuş, în primăvară, imediat după alegeri. Atunci nu ţi-am mai spus, că eram şi eu speriat. Vine acasă cu întârziere şi-i spune soţiei, eram şi noi de faţă: Uite, dragă, ce fac comuniştii ăştia. A fost trimis de la Bucureşti un terchea berchea, tinerel şi foarte înfipt, e de-aici din judeţ, fost ucenic de cizmar la Roşu, sub Grădişte, un bezmetic pe care l-a dat ăla afară, în brânci. După ce s-au numărat voturile şi s-a văzut că a câştigat alegerile domnul Niculescu, directorul Băncii Agricole, nici una nici două, cizmarul s-a luat în colţi cu el şi la iuţeală, i-a înfipt cuţitul în burtă. Au chemat imediat Procuratura, pe domnul Mihăilescu în persoană, înjunghiatul a fost transportat la spital, dar a murit după câteva ore. Acum toată lumea e în fierbere, Bucureştiul nu mai pleacă din telefon, comandanţii ruşi sunt peste noi şi nu ştiu ce-o să mai iasă… Asta povestea domnul Gălbenuş, care fusese chemat la faţa locului. Acum am văzut ce-a ieşit: guvernul Petru Groza. Aşa că să fim cu ochii în patru: oamenii ăştia nu au nici un Dumnezeu. Te vând una două! Mai bine să i se pară că îl iau în seamă, *sfolociul*!

Bibliotecă pentru minte, inimă şi învăţătură
http://www.bibro.net

- Şiiit, Grigore, să nu trezeşti copiii!

- Grişa, nu ştiu ce are Bobic de latră, ian vezi!
Până să se dezmeticească Grigore, Vera se dă jos din pat, trece în tindă, aprinde felinarul şi, neliniştită, începe să umble cu el prin încăpere. Ce să fie? Lupii, de pe-acum, la capră, la porc? Au fost astă iarnă, pe viscolul cel mare. A ieşit Grigore cu securea, a sărit şi nenea Vasile. Dar acum? Nu e decât octombrie… Bobic nu se mai opreşte din lătrat. Grigore apucă felinarul cu stânga, securea cu dreapta şi iese afară, în noapte. Vera se arată în prag, îl vede ducându-se la cocină, la Mița, apoi sub şopron, la cai. Vorbeşte cu caii, ca Vera să-şi dea seama că nu s-a întâmplat nimic, totul e în regulă. Ar trebui să apară cu felinarul. Dar Grigore întârzie. Vera crede că tocmai acum ar fi bine să se grăbească. Un fior îi trece prin umeri: Grigore? Da! răspunde, doar atât, anume ca ea să nu-şi facă năzăreli. Probabil băşica bărbatului e mai mare, se gândeşte Vera şi, încolțită de frig, intră în tindă.

- Grigori, Grigori! Scoală degrabă!
- Ce-i, Vera? De ce nu dormi la miezul nopții?
- Grigori, eu nu aud caii…
- Ce nu auzi?
- Nu aud caii … oare ce să fie?
- Vera, ce spui acolo? Cum nu-i auzi?
- Îi aud şi prin somn. Iar acum m-am trezit de-un timp şi nu-i aud deloc. Ce-o fi cu ei? Mă duc să aprind felinarul. Grăbeşte-te!
Dar Grigore a şi sărit din pat, drept în mijlocul camerei. Dibuie securea în spatele uşii, ia felinarul din mâinile Verei, tremurătoare. Ea trage zăvorul, el smuceşte uşa; un pas pe prispă, al doilea direct pe pământul din fața treptelor. Lumina se zburătăceşte, el vede şi nu vede ograda, oricum ştie cu ochii închişi unde e şopronul: uite căruța, n-a mişcat-o nimeni din loc, trece pe lângă ea, mai să o

izbească. Vera e cu un pas în urma lui, uşa şopronului e deschisă (de ce?!), îşi apleacă la timp capul, să nu se lovească de pragul de sus, destul că pe moment nu poate vedea ce e înăuntru – dar în secunda următoare vede că nu mai e nimic de văzut: un loc gol, necunoscut, pereți jupuiți, cotloane ascunse. Ridică felinarul, îl îndreaptă încoace şi încolo: se arată ieslea înaltă, doldora de umbră, dar nu cât să cuprindă un cal, cu atât mai puțin doi! Iar deasupra, căpestrele spânzurate…
Vera şuieră: Nu-s caii!
Grigore clipeşte ca un nebun: Cum adică? Erau aici acum o oră. Smuceşte capul, o împinge cu cotul: Dă-te la o parte! Mintea îi fulgeră: i-au luat! Dar spaima întreabă: unde or fi? Pe-aici, pe undeva, pe după şopron, pe după casă, s-au dezlegat şi...
Se repede fără rost la pivniță, nu s-a oprit decât când felinarul s-a înecat, apoi lumina l-a năpădit pe nas – vede uşa pivniței încuiată; se întoarce în fugă pe lângă Mița, lungită la pământ, lângă gard, cu capul ridicat, privindu-l cu ochi tulburi, de broască. Mee! Ajunge la portița dinspre grădină: dată de perete! Cine ar lăsa-o deschisă, noaptea?! Dar dacă a uitat-o deschisă chiar el, iar caii s-au dezlegat, apoi sigur că pe aici au trecut în livadă. Să fie în spatele casei, între salcâmi? Nu, i-ar fi auzit îndată Vera, care şi aşa e cu un pas în urma lui şi dă doamne să vadă mai bine decât el! Mai sigur, tot în spatele şopronului, pe lângă gardul spre Raită – de-ar fi, s-ar auzi mişcîndu-se,… înseamnă că au luat-o spre păpuşoi…
Se repede într-acolo. Vera, şi mai iute, îl apucă de cot: Stai, Grişa, nu te duce! Grigore o târăşte după el vreo doi paşi: Ce spui? Dacă sunt în păpuşoi? Lasă-i să mănânce! Dar nu te duce acolo! Grigore pufneşte, pare să nu înțeleagă. Însă fiorii îi prind umerii în chingi. Ridică felinarul, aşteaptă să-şi tragă suflarea, să-l podidească lumina. Dintre pomi se uită spre marginea lanului, străduindu-se să zărească vreo mişcare, ceva... Printre şirurile de porumb i se păru că vede numai capete şi coame şi greabăne de cai, înghesuindu-se

unii într-alţii. Fă, Doamne, o minune! Să mă trezesc acum şi Vera să-mi spună că am avut un vis rău. Dar nu ea m-a sculat ca să-mi spună că ne-au furat caii?! O-oh! Atunci fă, Doamne, o lumină mare în mijlocul nopţii, să-i văd pe hoţi cu caii de funie! Să mor cu ei de gât! Strigase asta, sau doar o dorise prea tare? Vai mie! Prost de-a binelea, tocmai acum…

Spuse: Nu sunt aici! Şi o luă la fugă spre ogradă. Îl fulgerase altă spaimă: au lăsat deschisă portiţa spre grădină, dar nu pe aici au ieşit, pe-aici doar au intrat… Au ieşit cu ei în drum şi acum sunt cine ştie unde! Alerga spre drum dar ştia că, oricum, nu e bine: dacă poarta de la drum e închisă, înseamnă că tot în grădină trebuie să se întoarcă şi să scormonească; iar dacă poarta e deschisă, atunci s-au dus demult, demult…

Hai, domnule!, ar fi vrut să exclame, scârbit; ce mă aiureşti cu chestii de astea, uite-l, nu e?! Dar paşii lui, oricât de mari, nu-i erau de-ajuns pentru câte locuri ar fi vrut să cutreiere deodată. Hai, domnule, chiar aşa?!… Bobic, întins jos, pe-o rână, cu ochii sticloşi. De aceea nu-l auzeam lătrând!

Vera, Bobic! mai apucă să spună, făcând peste el un salt. Şi din acea săritură părul nu-i mai căzu la loc, pe frunte, ci i se făcu mătură. Îşi spunea de-acum lucruri fără noimă: nu sunt în şopron, nici în pivniţă, nici în livadă, iar în ogradă oricum nu sunt – şi atunci?! Că doar văzuse cai care ies în drum şi trec pe la toate porţile din toate satele, scuturând din coamă, de parcă s-ar lepăda de tot ce-i ţinuse legaţi de stăpân: şi nu se opresc din mers şi nimeni nu are cum să le stea în cale, să-i prindă de căpăstru, să-i oprească: şi-au luat lumea în cap… Şi îşi aminti cum se aruncase el în căruţă, la Feşteliţa, beat criţă şi caii îl duseseră acasă, douăzeci de kilometri, în crucea nopţii…

Ce ar fi să-i vadă la colţul ogrăzii, unul lângă altul, întorşi cu capul la coada celuilalt, aşa cum îi găseşti uneori în câmp, vara, toropiţi de căldură, fără chef de păscut, doar apărându-se de muşte? În loc

de asta zări, de la mare distanță, poarta de la drum dată de perete. Şaptezeci şi şapte de lacăte să fi pus, peste tot! De ce n-am pu-us, de ce? Dar îşi dădu seama că e pe o cale greşită: în satul ăsta nimeni nu are lacăt la poartă, cel mult un zăvor…
Ajunseră în drum. Încotro să o fi luat hoții? La stânga? Ar însemna să străbată tot satul, până în celălalt capăt, ca să iasă spre pădurea Streahareț, sau spre câmpul gării. Proşti ar fi? Îi simt câinii, îi întâlneşte cineva… Mai curând în partea astălaltă, afară din sat; au dat colțul, sub grădini, s-au băgat în valea Ştreangului şi…
Aşadar, încotro? Zice că pui urechea la pământ şi… Zice că te uiți cu mare grijă şi desluşeşti în țărână urmele de copite, ca să ştii în ce parte au luat-o… Pentru a-i auzi, ar trebui să nu fi ajuns ei la kilometri distanță. Pentru cercetarea urmelor, ar trebui să fie ziua-n amiaza mare… sau să aibă el acum şaptezeci şi şapte de felinare, nu numai unul şi ăla astupat de vânt! Se întoarse în fața porții, puse felinarul pe pământ. Potcoave în țărână? Era de văzut aşa ceva? Parcă… Sau au tras cu o creangă după ei? Însă şi dacă s-ar vedea… sunt urme de copite de când a dus caii la adăpat şi s-a întors cu ei. Deci care sunt urmele de acum? Vera, tu vezi ceva?
Vera se apleacă, umblă de-a buşilea prin țărână. Sunt urme de potcoave, nişte înțepături, însă nu reuşeşte să le dea de capăt. Dacă ar fi ziuă… sau dacă ar fi un joc nevinovat. Dar nu e. Pierd doar timpul, atât. Grigore smulge securea, înşfacă felinarul, fuge pe drum la vale, până la colț, dă şi colțul, lumina nu se mai vede. Vera se sperie rău, se ia după el. Îndată îl vede întorcându-se. Stă pe loc şi îl aşteaptă. Deja i se pare că a câştigat mai mult decât a pierdut.
Grigore tropăie la deal. Înțelege: pe drum faci zgomot. Ce le-a fost lor să o ia prin grădina din spatele casei lui nea Vasile? Sau prin cea de lângă Raiță? Grigore dă să sară şanțul. Vera îl ia din scurt: Unde te bagi, Grişa? Dacă sunt ascunşi în tufe? Oameni ca ăştia sunt în stare de orice… Să-l sculăm pe nenea Vasile. Să dăm alarma în sat, să iasă cu felinarele…

Grigore se repede la poarta vecinului, bate tare cu coada securii în ulucă, se întrerupe doar cât să strige: Nene Vasile, nene Vasile! Câinele Florea latră la poartă, ca turbat. Bate iar în gard şi strigă: Nene Vasile! Dacă ar fi fost vreme de vară, vecinul ar fi dormit pe prispă, cum îi e obiceiul. N-ar fi îndrăznit răufăcătorii… Cum ne-au mai pândit ! Cum au pus totul la cale!
- Ce-i, vecine, ce s-a-ntâmplat?
O întrebare care-l scoate din sărite pe Grigore. Nu se poate stăpâni: Haide repede! Mare nenorocire, nene Vasile. Ne-au călcat hoții, mi-au furat caii!
- Ai? Acu' viu!
Dar în loc să se apropie, paşii lui se îndepărtară, prin întuneric. S-o fi dus să-şi ia felinarul. Îl zări pe prispă, aprinzându-l, dar tot nu se grăbi încoace, ci dădu un ocol pe la grajd… Ce om! Vrea să vadă dacă boii lui sunt la loc… Acum vine, tot într-o fugă.
- Cum făcură? …Pe unde căutaşi? … Înspre gârlă! îndeamnă el.
Grigore îi spune cum s-a întâmplat nenorocirea.
- Pân grădină veniră, aşa zic, aruncară gogoaşa la ăl câine, îi luară şi d-aci… s-au tras la gârlă, păi…
Vera nu vrea să lase lucrurile aşa. Zice: Să mai sculăm nişte vecini şi să le luăm urma. Doar n-o să-i lăsăm să plece cu caii, de sub nasul nostru!
Grigore, convins că dă cu gura degeaba: Domnule, ăştia au ştiut ce şi cum. Pe noaptea cea mai neagră. M-au pândit… ce mă fac eu fără cai? Asta era toată puterea mea. Sunt cu patru copii mici, prin străini. Cum au avut aşa inimă? Să mă lipsească de căluții mei, în prag de iarnă. Încotro să mă îndrept acum? De ce m-ai pedepsit, Doamne?
Se uită în jur, rătăcit. Apoi spune:
- Uite cum fac, Vera. Plec chiar acum în oraş, la Gălbenuş. Îl trezesc din somn. O să înțeleagă. Să dea telefoane pe la posturile de poliție, pe unde o şti. Tu du-te şi încuie-te în casă, cu copiii.

Doar vorbesc cu Gălbenuş şi mă întorc. Nene Vasile, scoală-l şi pe Radu Puiu, căutați caraula de la primărie, să descuie şi să dea telefon…

O porni pe mijlocul drumului, fără felinar, pe-o noapte de să-ți bagi degetele în ochi. Ori stă să plouă? Asta e vremea când se fură caii, îi şopti o voce hâtră, dintr-un cotlon al minții. Se opri la Toma Preda, bătu la poartă, începu să strige: Papa, Papa! ca bătrânul să înțeleagă cine îl caută. Se auziră uşi deschise, paşi împrejurul casei, tot fără pic de lumină. Papa, Papa!
- Tu eşti, Mihail?
- Sunt eu, Grigore. Nenorocire! Ne-au furat caii, chiar acum.
- I-ați căutat? Or fi scăpat prin grădină…
- I-am căutat şi cu nenea Vasile, nu sunt nicăieri. Ni i-au furat şi gata! Mergi matale la Vera şi stai cu copiii până dau eu fuga-n oraş, la poliție.
Îl lăsă pe bătrân la colțul casei, numai în izmene şi porni în grabă. La primărie, nimeni. Smuci de uşă, ocoli clădirea, strigă. Omul de caraulă s-o fi dus acasă, la căldură…
Avea de alergat. Cum necum, deja vedea gardurile şi podețele, se putea ține pe mijlocul drumului – dar la ce bun, dacă nu apăreau caii? Ajungând la răscruce, ştia că o va lua la stânga, prin Pârliți; deşi mai scurt ar fi fost drumul pe Dealul Viilor şi prin pădurea Strehareț. O clipă rămase încremenit: Mai mi-e frică mie acum, după cele întâmplate?! Şi o zbughi înainte. Puteau fi paşi mai mari decât ai lui şi o fugă mai spornică? Nici câinii, dacă l-ar fi simțit izbind cu bocancii pietroaiele de pe drum, n-ar fi avut timp să-l latre din urmă. Îndată răzbi dintre gardurile satului, pe drumul liber din Dealul Viilor. Nu era musai să ții drumul, te loveai de zidul porumbului şi o luai încotro trebuie, tot într-o alergătură. Zdupăiala lui se auzea de departe. Dar dacă ar fi avut răgaz să stea pe loc, să tragă cu urechea, la pândă? S-ar fi auzit nişte copite de cai prin

miriște? O pocnitură… Nimerise într-un tufiș, sau într-un gard de nuiele, nu mai avea importanță… Era pe drumul dintre viile sătenilor. Fugind în lege.
Abia acum avea de tras după sine firele atâtor gânduri: cine, cum, când? Dacă o făcuseră țiganii, cum credea nenea Vasile și cum însuși bănuise, atunci chiar că nu e nimic de făcut și de sperat. Țiganii vin de la mari depărtari și se duc cine știe unde. Trec imediat caii altor țigani, care-i despart, îi schilodesc - le taie o ureche, le scot un ochi, le fac albeață, punându-le nu' ș ce frunză sub pleoapă. Mari meșteri într-astea. Îi ard cu fierul. Le retează coama, le scurtează coada, le fac pielea tărcată cu var, cu te miri ce zemuri de buruieni. Grigore a auzit atâtea povești, nu le-ar termina o viață. Chiar de-ar fi să-l vezi vreodată, în târg sau legat la vreo căruță de șetrar, cum ai recunoaște în gloaba chioară și bălțată frumusețea de roib ce ți-a fost furat acum trei ani?! Țiganii! Își trec caii furați din mână în mână, în câteva săptămâni sunt la celălalt capăt al țării…
Să fie ai Codrencei, care știu locul? Sau niște hoți de meserie? Ăștia te pândesc, îți află mișcările. Intră în ogradă, vor să afle dacă ai câine vrednic, unde îl ții legat… S-au dat în vorbă cu vreun sătean: Nu știți unde am putea să bem un pahar de vin? Au intrat la noi, Vera i-a servit… Cine mă cunoaște pe mine și îmi vrea pieirea? Fostul stăpân? Vreun basarabean de-al meu, ajuns la ananghie? Concurența?
Ajunsese la marginea pădurii; altfel de întuneric aici, altfel de neliniște, cu fiori. Își dădu drumul la vale, pe scocul cărării, cu mâinile întinse plug în față. Se scufunda de la un pas la altul, frunzișul din părți foșnea, înseamnă că încă mai era pe fața pământului…
Se poticni în poiana din vale. Nu mai căută podișca, trecu pârâiașul direct prin apă, urcând de-a bușilea în drumul mânăstirii. Școala.

Cimitirul. Pe prima stradă la stânga. Unde sunt eu şi unde hoţii, cu caii de funie?
Bătu cu curaj la poarta lui Gălbenuş, ferecată pe dinăuntru. Îl rugă pe inspector cu cerul şi cu pământul să-l ajute în acest mare necaz. Şi în grabă plecă de la poarta lui. Întunericul se cernea, abia. Prea devreme pentru un vlăjgan cu securea sub braţ, pornit să spargă lemne…

Intră în casă. Aprinse lampa, apoi se duse să încuie uşa. Se aşeză pe marginea patului. Mai avea rost să bântuie pe-afară? Doamne Dumnezeule, cu ce-am păcătuit înaintea Ta? Sărmani copii, dormind sub pături, nu ştiţi că nu mai avem caii. Unde o fi acum Grigore? Ce e în sufletul lui oropsit? Caii erau singurul nostru sprijin. Cum, Doamne, de-au venit tocmai la noi? Fiindcă suntem mărginaşi, scoşi afară, împinşi la capătul satului. Unde vin hoţii noaptea şi lupii pe viscol. O încolţiseră pe Miţa; a sărit Grigore cu securea, a dat gură la nenea Vasile. A venit cu felinarul, foarte hotărât şi el. Altfel fiarele se-nădesc, azi îţi sfâşie dumitale capra, mâine dau iama în coşarul oilor mele…
Nu cumva ţiganii de astă iarnă?… I-a adus prima zăpadă. Se opriseră cu căruţa în dreptul gardului spart, de parcă ar fi ştiut că locul acela e al nimănui. Asta ne mai trebuia! îşi zisese. Să vezi că se aciuiază aici! Îi pândea, de la geamul cu gratii; ninsoarea se înteţise, de-abia îi mai zărea… Unde să se mai ducă pe-o asemenea prăpădenie? Să-şi puie cortul în valea Ştreangului? Îi mănâncă haitele, noaptea, cum s-a mai auzit. Aici măcar sunt în sat, sunt câinii, sunt vecinii. Şi tot nu-i trecea ciuda: De ce tocmai aici? Ţiganii aduc ghinion, se zice…
Trăseseră căruţa la colţul gardului şi acum se apucaseră de făcut cortul, pe locul viran. Dar nu mult după asta, cei ce mişunaseră împrejurul cailor, în loc să se cuibărească în cort, la adăpost de

ninsoare, ieşiseră în drum şi se răspândiseră pe la casele din preajmă: să cerşească, să…
De la o zi la alta, Vera se obişnuise cu expediţiile lor. Puradeii, dar şi ţigăncile, vreo două trei, puteau să-ţi stea la poartă cu orele, în lătratul câinilor, în frig şi în ninsoare, de ţi se făcea lehamite şi te duceai să-i alungi - ei asta şi aşteptau: că vreodată, oricât de târziu, scârbit, gospodarul va veni să-i alunge, să se termine hărmălaia de la poartă… Copilaşi de-o şchioapă. Numai cu o cămăşuţă pe ei, goi de la puţică în jos, cu picioarele direct în zăpadă, vineţi de frig, milogindu-se: dă-mi o bucată de mămăligă, să mănânc… Mi-e foame!…
Acest "mi-e foame!" care îţi năruie lăuntrul… Dacă le întindeai ceva, de bucurie se dădeau peste cap, se rostogoleau pe jos în faţa ta, arătându-ţi curişorul ţuguiat şi murdar - dar făceau tumbe şi dacă nu le dădeai nimic; ţi se încurcau în picioare, să nu treci, să nu pleci… Ochi negri, ca la şoricei, feţişoare înguste cât muchia palmei. Le e frig, le e foame… sunt nişte suflete urgisite, copii ca ai tăi. Să le dau un boţ de mămăligă. Îi arunci şi unui câine de pripas, când se aşază pe labele de dinapoi şi te priveşte drept în ochi, scheunând şi înghiţindu-şi balele. Arunci bucăţica în aer, de la distanţă; o înhaţă din zbor, clămpănind şi aplecându-şi apoi capul, de parcă ţi-ar mulţumi… Ţigănuşii sunt totuşi pui de om, oricât de jumuliţi. *Şo mai chiros? Mai beşios…* Păi de ce staţi şi nu puneţi mâna să faceţi măcar un bordei, pentru iarnă?! Bordeiul te adăposteşte, dar te şi ţine pe loc, în schimb cu căldările musai să umbli prin sate..., uneori vând, iau bani. Ce fac cu ei? Se zice că ar avea aur. Că pe nişte şetrari i-au prins la graniţă cu kilograme de aur ascuns în osia căruţei. Fetele le cumpără pe bani buni. Şi atunci, de unde? Nu din furat?
De cum se crapă de ziuă, ţigănuşii pe drum! Doi trei puradei veneau aţă la poartă şi în urma lor Codreanca, mama lor. Să cerşească. Să-i ghicească Verei: Hai să-ţi ghicească Codreanca, hai

cucoană! Că gura îți râde, da inima-ți plânge. Ai să trăieşti mult, dar… Nu, nu!, tresărea Vera, mie să nu-mi ghiceşti deloc! Îi lăsa să intre în tindă, dar nici un pas mai mult. N-ar fi vrut ca țiganca să se uite în ochii copiilor ei. Se zice că au puteri nefireşti, îți fură vlaga, sănătatea, mințile, te trezeşti lingav, neom… În ce-o priveşte, Vera se credea în stare s-o înfrunte pe țigancă, pentru că tot despre o înfruntare era vorba, nu? Dar numai ştiindu-i pe copii la adăpost, în spatele uşii bine închise.
Codreanca se vedea că este gravidă, oricâte fuste va fi avut pe ea. Ce s-o întrebe? De unde veniți şi de ce v-ați oprit taman aici? Țiganca ştia ea prea bine să se plângă, să se milogească, să-ți scormonească sufletul… Vera număra în gând cât i-a lăsat să stea în tindă. Îşi spunea: s-or mai fi dezmorțit, i-am ținut deajuns; îi mai păsuiesc un pic şi de-aci îi dau afară, fie ce-o fi! Mămăliga s-a nimerit să fie caldă. Să mă lase cu ale mele… Codreanca repeta la nesfârşit: Venim taman de la Buh, ne-a dus acolo Antonescu, să ne omoare… Şi începea să-l blesteme. Să nu blestemi la mine-n casă! i-o reteza Vera. Să nu blestemi! repeta, înfricoşată. Mai bine zi mulțam că ați scăpat! Eh, am scăpat noi,… da' câți au murit de-ai noştri… Mama mea a murit şi soru-mea la fel şi câți alții, de foame şi de frig… Față de frigul de acolo, iarna de aici li s-o fi părând floare la ureche, iar şederea în tindă un adevărat răsfăț, credea Vera. Îi dădea afară, dar la o oră două țigănuşii, aceeaşi, nu alții, veneau din nou la poartă, fără Codreanca.
Nu era de-ajuns iarna cea cumplită. Țiganii ăştia sunt o adevărată pacoste! Nu făcuse mai bine nenea Vasile, care de la început nu le deschisese poarta, oricât de mult ar fi cerşit ei? Mai cerşeau şi acum, din când în când. Nu se învățaseră minte, sau ce sperau?
Cei mari, vreo patru, cu bocăneala, cu cazanele lor. Iorgu, țiganul cel bătrân şi mustăcios, tatăl Codrencei şi Ion, un pirpiriu, însă tot cu mustață… Şi iar venea Codreanca. Iarnă în toi, nămeți la genunchi: Buh… Antonescu… Nu vrei să-ți ghicească Codreanca?

Vera îi încălzea un blid de mâncare. Se gândea că nu mai are mult până la soroc. Ciudaţi oameni! Ai zice că trag a rău, şi-o fac cu mâna lor, parcă într-adins… În curând a aflat că ţiganca a născut şi că i-a pus celui mic numele Gheorghe, ca al băiatului cucoanei.
Să fie mâna lor? Că doar cerşitul la ei e nunai aşa, de faţadă. De bază e furatul. La Bug muriseră de foame pe capete, după ce îşi mâncaseră caii; aşa că să nu-mi spună ei că aceşti cai nu sunt de furat. Şi atunci? Şi o săgetă: Ne-au furat caii! Acum ce ne facem noi, numai cu mâinile goale şi cu patru copii mici ?
Stătuse pe marginea patului, cu mâna pe plapuma pe care o potrivise sub Ancuţa. Simţea că o răzbeşte frigul – o răzbise mai demult, dar abia cum îşi dădea seama că dârdâie de-a binelea… Se strecură lângă fetiţă, la cald şi continuă să aştepte. Uite-o cum stă. Copiii ei. Lampa ridicată. Noapte de toamnă. Cântă un greiere, dar aşa de prelung, de amânat, că parcă are de gând să termine în noaptea următoare cri-criul pe care l-a început astă seară. Ai zice că totul e în ordine.. dar mâine dimineaţă o să se vadă adevărul gol-goluţ: caii nicăieri! Şi toată lumea care a dormit buştean azi-noapte o să-i căineze pe venetici: O păţiră…
Doamne, îi smulgi flămândului bucătura de la gură? Are cineva o mie de oi şi i se prăpădeşte una dintre ele, cea mai ticăloasă, care nu se mai poate ţine de turmă, şchiopătând şi poticnindu-se şi behăind înspăimântător. O înhaţă lupul din viroagă. Şi omul acela bogat, stăpânul turmei, aflând de la paznici că a fost păgubit, îi suduie şi ridică biciul asupra lor şi i se întunecă ziua în jur, căinându-se cu mare amărăciune: Nu mai am o mie de oi! (Şi nu e decât o pagubă în cuvinte, căci paguba bănească şi-o va trage din plata paznicilor, aşa după cum a fost învoiala la început…). Iar noi, sărmanii, nu aveam pe lume decât aceşti căluţi…. Într-o străfulgerare şi-i închipuie târâţi cu grăbire de cei doi hoţi, prin fundul unei gârle, printr-o beznă mai groasă decât a nopţii propriu-zise…

Răstignită pe pat, neînstare să schiţeze un început de gest. Doamne, caii nu mai sunt ai noştri de aseară. Din clipa când Grigore s-a îndepărtat de grajd iar lumina felinarului a alunecat de pe crupele lor. Alergam zăbăuci încoace şi încolo, deşiram paşi zadarnici, pe când hoţii îi înşirau spornic pe ai lor, întru îndepărtarea de locul faptei. Ăştia n-au fost oameni, au fost diavoli! Să ştie ei că în noaptea asta n-o să iasă luna până-n zori…!? De când aşteaptă ei noaptea asta nenorocită! Stane de piatră să se facă şi acolo să rămână în veci! Furtul e ca o moarte, aşa i se păru. Vine la fel de repede şi năprasnic…
O să apară Papa, spre dimineaţă. O să-i spună că toată noaptea a orbecăit spre Ştreangu, spre Porcu, spre Strehareţ… Unde-o fi acum Grigore?

Ochii lui Grigore scormonesc târgul; picioarele îşi fac singure loc printre vite, căruţe, saci, lădiţe. Or, ochii lui scormonesc, vântură, scotocesc toate colţurile, toate chipurile de oameni. Se gândeşte: Noi doi am stat cândva faţă în faţă, eu şi hoţul. Eu nebănuind nimic. El s-a uitat la mine şi şi-a zis: Pe ăsta am să-l fur! După care s-a tras de-o parte şi a început să mă pândească şi să-şi urzească ticăloşia. Neamţul de Franţ crede că am plecat la un fel de distracţie: să cumpărăm un cal pentru afacerea noastră, cu bani de la toţi patru: Gălbenuş, Caziu, Franţ şi Ştefan, pentru că eu pun la bătaie căruţa rămasă după ce mi-au furat caii. Franţ, cel mult crede că în timp ce taie târgul în cruciş şi-n curmeziş, Grigore, din vechea lui obişnuinţă, se uită şi de vreo vită mai ciolănoasă, de vreun porc lat în şale. O fi şi asta.
- Scumpi! îi aruncă, peste umăr. Nu văd ce ne trebuie nouă: un cal mare, în putere, care să tragă cât doi. Ar fi cel al omului din coada târgului, cel cu sprânceană albă. Bun cal, dar nu a lăsat un leu din preţ. Se vede că nu-i negustor. Poate mă duc duminecă la Băbeni…
- De ce la Băbeni, mă rog?

- N-ai auzit că l-am întrebat pe Sprânceană Albă şi mi-a spus că e din Băbeni? Apoi crezi tu, Franţ, că de prost a bătut el drum de-o zi până aici? A văzut că la ei caii sunt ieftini şi a venit încoace. Şi atunci, eu să fiu mai prost ca el?! Mă duc la Băbeni.
- Da, e ca tine, Grigore… dar nu înţeleg de ce te omori atâta. Nici nu sunt banii tăi, de data asta. Dacă e bun calul, cumpără-l şi să terminăm o dată.
- Banii sunt ai voştri dar munca e a mea. Şi eu nu-mi bat joc de ea, înţelegi?
- Nu-l vezi pe Ştefan? Aista aruncă cu banii…
- Treaba lui! Nu are patru copii de crescut. Zburdă…
- Ne mai învârtim mult?
- Ne mai pierdem timpul prin partea asta a târgului, să creadă Sprânceană că am plecat. N-o să vândă calul, la cât cere el. La spartul târgului merg la el şi-l întreb: Mi-ai cerut atâta pe cal. Cât ţi s-a dat? Dar cinstit. O să spună drept sau o să mai umfle. Dar eu nu-l las: La Băbeni cât ai primit? Eu ştiu că acolo i-au dat mai puţin. Îi zic: Bre nene, eu vin duminecă la Băbeni, matale ai să fii acolo. Şi ai să mi-l dai cu mai puţin decât ţi-am oferit aici. Asta-i treabă? Mă gândesc că ai şi altceva de făcut. Doar n-ai să baţi târgul tot anul. Ia banii pe care ţi-i dau. E un preţ bun, că vezi cum e târgul. Ca să nu-l duci înapoi şi să vin eu să-l cumpăr de la Băbeni, că ne facem de râs amândoi. Ce zici de asta, Franţ?
- S-o vedem şi pe-asta!
- Ai s-o vezi!

Lucruri de-astea poate înţelege neamţul, dacă i le explici. Dar cum să înţeleagă Franţ ce e în sufletul lui Grigore, de-o săptămână încoace?
Nici o veste, din nici o parte. "A venit vulpea şi-a furat cocoşul…" Asta e situaţia. Să privim nenorocirea în faţă. Învîrtea cât e ziua la maşina de tocat, învârtea până la cea mai târzie oră a serii. Şi se

pomenea mirându-se că hârşâitul ei se continuă la nesfârşit, că nu-l întrerupe cineva, deschizând brusc uşa şi spunându-i doar atât: Hai, domnule, că s-au găsit caii dumitale! Pentru o veste ca asta Vera l-ar fi trimis pe Timofei Spiridoncic până pe Obrocari, la orice oră. Şi el, Grigore, ar fi mai învârtit de câteva ori la maşina de tocat: de cinci şase ori. Nu mai mult de zece ori. Destul ca să-şi poată înghiţi temeinic lacrimile.

Pe drumul spre carmangerie, tot aşa, mergând şi iar mergând cu ochii în pământ, dus cu gândurile cine ştie unde, deodată tresărea, înălţa privirea, se uita neliniştit împrejur. Nu alerga nimeni după dânsul? Nu-i ieşea nimeni în cale, grabnic, pentru a-i aduce vestea cea bună?

Sau stătea cu faţa-n sus, în patul de la perete, după amiaza. Vera credea că se odihneşte – poate chiar sforăia, uneori – dar, de fapt, el îşi ducea mai departe gândurile, fiecare pe firul său, întretăindu-se sau nu, după cum le era cursul.

Concurenţa?, acei Gică, Rică şi Fănică, trei măcelari din trei mahalale ale oraşului, meseriaşi fără firmă şi de ocazie, care nu-şi ridicaseră o faimă prin vreo dovadă de iscusinţă, ci bătându-se cu pumnul în piept: "adu-l la mine că ţi-l tai în doi timpi şi trei mişcări Şi ei să fi aranjat cu vreo lepădătură să-i fure caii lui Manu, ca să lovească în măcelăria care le luase apa? Dar, nu!, aici era mâna unor pricepuţi. Puteau să fi fost doi sau trei cei ce au făptuit ticăloşia, asta nefiind treabă pe care s-o ducă la capăt un singur om: să stai la pândă, să arunci gogoaşa la câine, să înfăşori cele opt copite în cârpe, să legi boturile, să tragi cei doi cai după tine şi să-i mâni din urmă, pe muteşte, - iar, la nevoie, să te aperi şi să omori, să fugi … O căruţă poate-i aşteptase undeva, la şosea; a doua zi puteau fi în drum spre cine ştie ce târg, printre alţi geambaşi.

Foarte repede bănuiala lui căzuse pe fostul stăpân. Cutare-cutare, din Dobriceni. Spusese la postul de poliţie. Semnalmentele: un om ca la 35 de ani, slăbuţ, cu moţ castaniu pe frunte, ars de soare, ochi

căprui. Era vechiul obicei al lui Grigore: Dar dumneatale din ce parte eşti? Unde vine comuna asta? Iar dacă vorba se întindea, întreba de familiile de basarabeni pripăşite pe-acolo. După câteva zile, polițistul îi spuse: Nu există nici un om cu acest nume în Dobriceni, în afară de preotul comunei, om la vreo 70 de ani, care nu mai pleacă de-acasă; cai nu mai are de dinainte de război… Să se ducă o dată acolo, în zi de duminică, îmbrăcat ca vai de lume şi târând un picior. Mai făcuse el asta, pe vremea ruşilor, ca să-şi scape pielea. Să ia satul la rând. Să dea de acel Iuda…
Răsufla opintit, ca prin somn, să creadă Vera că l-a răpus oboseala. Dar el se visa la prânz, ciucit la câțiva paşi de uşa bisericii din Dobriceni, trăgând cu ochiul la cei care ies de la slujbă; şi după amiază, dând târcoale pe la horă. Să-i sară ticălosului de gât şi să-i strige: Tu zici că eşti Ion Bălaşa, hoțule de cai!?… O părere, vezi bine, pentru că un nemernic de ăsta n-o să spună niciodată numele comunei din care este, ci al uneia din celălalt capăt al județului, de peste Olt, de peste Jiu… La mintea cocoşului… Nici eu, dacă aş fura, n-aş spune cine sunt şi de unde vin…
Şi ăla a venit în sat, în lipsa mea, a mirosit ce şi cum. S-o descos pe Vera, poate îşi aminteşte de un ins aşa şi pe dincolo… O pun pe jăratic, degeaba. Pentru că acela avea mustață, iar a doua zi şi-a ras-o, purta pălărie, şi a doua zi şi-a pus căciula, avea un moț în frunte, iar a doua zi coarne de țap şi coadă între picioare şi copite despicate în bocanci. Diavolul în persoană!
Ce alta ar fi diavolul decât un ins adus de vânt, care-ți jură că e om şi care pare să aibă chip omenesc, dar nu este om!? Grigore se răsuci pe-o parte, înghiți de câteva ori, tot ca prin somn. De data asta gândul lui o luase razna de tot. Grigore se freacă la nas cu podul palmei, nasul lui e împins de pe un obraz pe altul, în răzbunare. Deodată ridică o horcăială ca din fundul beciului. I-a venit alt gând: Reilie? Altfel de ce ar fi venit a doua zi dis-de-dimineață şi s-ar fi învârtit prin ogradă, precum că l-a trimis

Găițoaia să aducă sapele? Ca să amestece urmele? Ca să-l vadă lumea că e acasă şi nu are nimic de ascuns? Ca să se bucure în sinea lui, ştiindu-i departe, la adăpost, pe cei cu caii? Alta acum!? Zici că eşti treaz şi că gândeşti cum nu se poate mai limpede, din aproape în aproape, dar ai adormit de mult şi mintea ți-a luat-o pe mirişte…
Toate astea au fost numai aşa, ca să dau la spate nişte bănuieli fără temei, să scap de ele, îşi zise. Chestia este că acel om a stat cândva în fața mea, m-a privit şi l-am privit şi eu. Doar că el ştia…
O chemă pe Vera să-i spună la ce s-a gândit, dar, spre mirarea lui, când ea se aplecă asupră-i să-l asculte, se auzi spunând, cu un glas înşelător: Ce ciudat, Vera, m-am visat la mânâstirea Răciula, într-o pivniță mare, mare. Ajunsesem acolo cu brigadierul silvic, unul de prin părțile astea. Locuia la mănăstire. Mă lua cu el la vânătoare. Nu găseam uşa de la pivniță, să ies afară.
Țiganii? Te opreşti la o idee ca asta doar dacă nu vrei să te mai frămânți zadarnic. Or, lui Grigore i se părea că, dimpotrivă, stă în puterea minții lui să-l dibuiască pe făptaş. Pentru asta nu avea decât să scruteze cu de-amănuntul toate întâmplările ultimelor săptămâni, să ia la rând fiecare dintre chipurile care îi ieşiseră în cale în acest răstimp, să le pătrundă taina. Nu era nici o grabă, trebuia numai răbdarea şi atenția şi mintea limpede a omului care gândeşte singur. Şi totuşi! el, care putea frunzări atâtea chipuri de oameni, chemându-le după cum îi era voia, după numele de la catalog şi de la armată: Cireşan Iosif Gheorghe, din comuna Ştaierdorf, județul Timiş-Torontal, Rogoz Petre Ion…el, în stare să însuflețească pe loc oricare din aceste nume şi chipuri, spunând, cui ar fi voit să-l asculte, cine ştie ce întâmplare hazlie în legătură cu respectiva persoană, el, Grigore Ion Manu, artelnic şi aşa mai departe…, tocmai acum, când ar fi fost să nu scape din mâini nici un fir, se pomenea prefirând o mie de fire, fără să poată duce la capăt nici unul. Dintr-odată, se îndoia de ce văzuse, de tot ce-şi

aducea aminte. Simţea o teribilă neputinţă în a despărţi ceea ce era important de ceea ce nu avea nici o legătură cu cazul furtului, de a hotărî care sunt faptele propriu-zise şi care sunt presupunerile... Din ce în ce mai prins în plasa acestei încurcături nenorocite, însă neînstare să ajungă la o încheiere. Când mai fusese el aşa cu capul în traistă?! De când începuse această neatenţie şi zăpăceală? Simţea că năduşeşte, că i se încinge capul. Foarte mirat şi descurajat dintr-odată, în ce-l priveşte. Oare sunt la fel de nevolnic precum toţi ceilalţi?… În rest, înjura la carmangerie, faţă de colegi, acasă se căina Verei sau tăcea, cu ochii pe pereţi. Dar în sinea lui pusese cruce cailor.

Vera aprinsese primusul şi tocmai umplea ceianicul, când auzi portiţa de la drum deschizându-se. Cu noaptea-n cap! Şi inima îi tresări, de o rea presimţire. Nu se grăbeşte cineva la ora asta cu o veste bună. Era felul ei, să pună răul înainte, în speranţa că, totuşi, mai există şi altceva pe lume decât răul şi numai răul! Iar de-ar fi fost să răsune copite de cal, le-ar fi auzit cu mult înainte de a se deschide portiţa. Se auzea, în schimb, un pâşâit de paşi. Ieşi repede în prispă. Molda-Moldiţa, pe care o adusese de curând Grigore din oraş (sora răposatului Bobic) încă nu se dăduse la lătrat.
Pe lângă prispă venea Găiţoaia. În loc să se înalţe, pe măsură ce se apropia, femeia asta se făcea tot mai mică, de parcă s-ar fi pregătit să coboare în pivniţă. Se opri în dreptul treptelor. Dădură din cap, muteşte, şi una şi cealaltă. Vera îi aruncase Radei o singură privire, se feri deci să numească bună o dimineaţă care se arăta dimpotrivă. Grigore avea să se scoale imediat. Zise Găiţoaiei :
- Haidem în tindă! Ce este?
- Dădui mai întâi pă la primărie, să-i spui lu Chiţu. Da încă nu venise… Că el ne-a-ncurcat. Acuma…
Şi femeia se opri, cu gând să înceapă din altă parte. Dar Vera voia să ajungă mai repede la neorocirea de care simţea că va fi vorba.

- Acum, ce…?
- Acuma s-a-ncurcat rău lucrurili… că se-nsură Sandu, băiatu' ăl mare a lu' Ilie; veni cu una taman din Zorleasca, cum o fi găsit-o? Şi fata asta, de-o aduse, 'ce că ea nu se mai întoarce la mă-sa decât cu nuntă, că fuse fată mare. De unde nuntă?! Că n-avem de niciunele. Trebuie să tai vita, să pui porcu' jos. De unde?! Şi, din una-n alta, că stai fată acilea, unde singură venişi, că doar ştiuşi ce faci… Păi, un' să stau? Să durmim toți într-un pat? Că văz că aşa e treaba, acilea… Le veni gându că să se mute tinerii acilişa. Căşunară pă mine, să le dau la tineri casa asta. Cum să v-o dau? Da' Costică? Păi, nu? Şi d-aci s-a pornit cearta... Toți cu gura pă mine: Dă-le-o, dă-le-o! Ce ai cu copiii? Cu gura pă mine, mai să mă şi betegească. Băuseră, de! Care mai de care, scoaseră colții la mine, ca câinii. Căzui eu de proastă, de i-am slugărit trei ani?!
- Eşti cu acte, cu Ilie?
- Ne-am luat aşa… nu-ți spusei?
- Şi cum cred ei că ai să le dai casa lui Costică?
- Păi eu n-am zis la fel? Săriră la mine, cu pumnii: Atunci te du-n mă-ta, la casa lu Costică! aşa-mi strigară. Şi să nu mai pui picioru' aci… Îmi aruncară ăle trențe în uşă. Durmii în şopru, de-am înghețat bocnă şi plecai d'acolo până să se crape de ziuă, să nu dea dă mine când iese p-afară…
- Şi-acum, ce facem?
- Nu ştiu. Şi nici n-am la cine mă duce…
Începu iar să plângă, se vedea că mai plânsese în dimineața asta.
- Eu zisăi să fie bine pentru toți. Da' aşa oameni păgâni n-am pomenit… Şi nu venise alde Chițu.
Asta e! Să-i spună lui Grigore cum stau lucrurile şi să vorbească el cu primarul, să vadă ce se poate face.
Când a auzit ce şi cum, Grigore s-a ridicat pe dată în capul oaselor. Asta mai lipsea, în prag de iarnă: încă o năpastă! Pusese toată toamna bob pe bob şi fir pe fir, să se adune într-un culcuş; or, acum

trebuia să părăsească acest culcuş, să iasă în câmp deschis, în calea restriştilor, fără măcar un acoperiş deasupra capului! Încotro s-o apuce? Să se înghesuie în cămăruța unde stă Papa? Un gând nebunesc, un gând anapoda…La Franț? La Caziu, care şi el are doi plozi! Altundeva în oraş, la vreo gazdă, precum ceilalți refugiați? La vreunul din vecinii ăştia, oameni de treabă, dar cu casa plină de copii?!… Şi te pomeneşti că Verei îi e chiar milă de Găițoaia, o căinează pe femeia asta de pripas.

Îi spuse Verei: Cumva trebuie să facem. Aici ori în oraş… Dar ce le-a venit? Spumega de furie. Apoi tot el îşi luă seama: prins cu munca şi răscolit de marile încercări prin care tocmai a trecut, făcuse greşeala să uite faptul că ei nu erau decât nişte venetici, oameni fără un adăpost, rămaşi la cheremul altora, care în orice clipă te pot zvârli în stradă, sub un motiv sau altul. Pe când această Găițoaie, văduvă, amărâtă şi la voia oricărui pezevenghi de bărbat, are totuşi o casă a ei, un loc unde se poate aduna de pe drumuri, când e încolțită - să închidă poarta în urma ei şi să zică, după cum o duce mintea: eu vă dau iaca-cui pă toți, cu Reilie în frunte, uite aşa!

Abia acum, auzind pentru a doua oară numele primarului, Verei îi mai veni inima la loc. Nu fusese de la început vorba că ar fi putut să-i primească chiar el, la Sărăceşti, în casa fiică-si? Îi spuse lui Grigore să-l caute neîntârziat pe Chițu şi să vadă cum se pot aranja lucrurile. Găițoaia e în tindă. Nu are unde pleca. I-o fi şi ruşine, după toate astea…

- Tu, oricum, începe să strângi, spuse Grigore, cu fălcile încleştate. La prânz vin cu căruța de la Gălbenuş şi, până spre seară, ne-om muta, Dumnezeu ştie unde…

Se uită roată în jur: copiii dormeau în paturi somnul cel mai dulce, dinspre ziuă. Mihăiță, premiantul tatei! Deja în clasa a doua. Se minunează doamna Tătaru, basarabeancă ea însăşi, ce minte ascuțită are acest băiat. Andrei şi el, care se consideră băiat mare,

n-a vrut să mai stea încă un an, s-a dus în clasa întâi, să-i calce pe urme lui frate-său. Peste vreo oră îi scoală Vera şi îi pune în mişcare, pe unul la şcoală, pe celălalt cu Miţa… Acum numai la şcoală n-o să le stea mintea, când vor auzi de mutare. *Tristabohamati!*

Îşi trase la iuţeală pantalonii pe el. Vera îi aduse cana cu ceai, îl înghiţi din câteva sorbituri, cu o bucăţică de zahăr în gură. De dincolo auzea discuţia femeilor, Găiţoaia nu mai smiorcăia, se găsise să întrebe dacă s-a auzit ceva de cai. Ce să se audă? Cui îi pasă… caii furaţi sunt buni-furaţi. Găiţoaia se minuna, îi căina pe păgubaşi. Probabil, îşi zise Grigore, cu ciudă, se uită în jur şi îşi face socoteala: Au de luat asta şi asta şi asta; se duc d-acilea, rămân eu în casa mea...

În fine, era gata de drum. Deschise uşa de la tindă. Găiţoaia îşi trase iute picioarele sub scaun, se feri într-o parte, mormăind ceva. Grigore nici măcar atât. Spuse doar: Vera, mă grăbesc. Şi într-adevăr, al treilea pas era în prag, următorul pe prispă, jos în curte…

- Să nu-mi spui mie că julitura asta e de la datul pe gheaţă, că nu te cred. Asta e de la bătaie. Cu cine te-ai bătut, de data asta?
- Cu Gheorghe a lu' Cârciumaru, de-aci din Sărăceşti.
- Şi din ce v-aţi luat, mă rog?
- Este a nu ştiu câta oară că ne face rusnaci, pe mine şi pe Andrei…
- Şi ţie ce-ţi pasă? Că doar eşti băiat mintos…
- I-am spus mereu că nu suntem ruşi, suntem români ca şi el…
- Fii atent aici: lui Cârciumaru nu-i pasă ce neam eşti, român, rus, neamţ sau altfel; lui îi e ciudă pe tine că eşti primul în clasă, iar el e repetent…
- Păi tocmai! I-am şi zis: Ţi-ar conveni să fiu rusnac, că nu aş şti boabă românească, dar aşa eu sunt premiant, iar tu coada cozii! Atunci a sărit la bătaie. A dat el, am dat şi eu…

- Asta-i treabă, să vă scoateți ochii dintr-o prostie? Să nu-l fi luat în seamă nici atâtica… Atunci mai tare l-ar fi durut.
- Pe ăsta să-l doară?! Numai să-l auzi cum îl îngână pe Andrei: Şi faşi, bre? Şi să strige după noi : Veteticilor, plecați înapoi, la rusnacii voştri?!
- Urât din partea lui. Am să vorbesc cu taică-său. Iar tu ocoleşte-l pe cât poți, că are frați mai mari şi căşună cu toți pe tine. Tocmai acum te-ai găsit să te juleşti, când să plecați cu colindul?
- Ne laşi, mamă?

- Ai înghețat de tot, *detca*!
- M-am mai încălzit un pic…
- Degeaba fac focul toată seara, îndes paie în sobă cu nemiluita, dar la ce să te aştepți de la nişte paie, mai ales că mare parte din căldură iese pe horn. Nu mă pot obişniui deloc cu sobele astea oarbe… Vii aşa târziu…!
- Avem de lucru, Vera, am rămas doar eu şi Franț, învârtim la maşina de tocat de ne apucă amețeala.
- Iar a venit fata aia a lui Prică, țiganul din capul satului. Să le dai nişte mațe. A venit şi a plecat şi iar a venit. Înseamnă că nu au chiar nimic de pus pe masă. I-am zis să nu mai aştepte, că nu se ştie dacă vii pe-o asemenea vreme.
- Cum să nu vin?!
- Măcar în nopțile mai grele, ai putea să rămâi la Franț, zici că el e singur.
- Să rămân la Franț, ştiind că voi sunteți la doi kilometri de mine?
- Mă gândeam că prea te oboseşti; şi că e primejdios, iarna, singur pe câmp.
- Ei, e şi nu e… Am cuțitul pregătit în papornință, deasupra pachetului de carne. Dacă e ceva, îl scot şi…
Îşi ia seama, îi pare rău că i-a scăpat o vorbă ca asta. Dar şi aşa, Vera nu vede cuțitul în papornință, când umblă să scoată carnea? Pe

de altă parte, de ce să o sperie cu dinadins? Adevărul e că îi țâțâie fundul, pe o vreme ca asta, prin pădure. Învârteşte la maşină, înăuntru e cald, vede pe masă mormane încă netocate şi se întreabă când o să le termine. Nu poate lăsa pe mâine. Mâine se duce la târg, din zori. La oboseala lui, simte că ar putea dormi şi acolo, pe un scaun…

De cum se desparte de Franț, simte ca o apăsare pe suflet: Drumul până la Sărăceşti! Dar se repede înainte, prin nămeții de zăpadă. Pe prima stradă la dreapta şi la deal! Imediat apare cimitirul oraşului. În lungul lui e un zid trainic, înalt, care se duce pe lângă drum – măcar de-ar ține zidul ăsta mai mult! Pe cealaltă parte, un pâlc de copaci, prin care nici nu vezi cum se cuvine, chit că zăpada e încă luminoasă, la ora asta. Îndeamnă la drum, ştie că peste două sute de metri e ferma şcolii agricole, înconjurată şi ea de garduri înalte. Nici țipenie la poartă. Câinii fermei nu se aud, curtea pustie, grajdurile ferecate. Două trei becuri înşirate spre fundul curții, fac să pară locul şi mai pustiu. Lasă în urmă ferma. Intră în pădurea cea bătrână a Strehareţului, are de ajuns la gârlă, trebuie să treacă peste pod. Inima cât un purece. Cam pe-aici ar veni fiarele, ca să dea târcoale fermei… Îşi face curaj, iese de pe pod la drum deschis; de-acum măcar vede pe unde merge, îşi face socoteala că pe zăpadă s-ar zări de departe orice mişcare, lupii alunecând de pe coastă, printre nucii şcolii, sau urcând în salturi din cealaltă parte, de pe scocul gârlei. Asta e partea cea mai spăimoasă a drumului. Aproape un kilometru, îndemnând la limită şi trăgând cu ochiul în toate părțile. Călcând mai mult pe vârfuri, fără bocănituri, scoțând talpa din zăpadă fără să scârțâie, lăsând acolo, în pâsla ei, toate zgomotele amorțite – şi avântându-se mai departe, oarecum în felul stafiilor, care nu fac zgomot şi nu lasă urme…

În fine, drumul se bagă între gardurile a două grădini, ăsta e un loc cu multe dungi şi pete şi umbre jucând în fel şi chip, din mers, un loc cu unghere şi ascunzişuri unde nu ştii ce te aşteaptă. Şi acum

gârla Porcului, o viroagă pe unde s-ar putea strecura haita spre marginea satului. Trece podețul peste apă, un podeț îngust, numai din trei bârne şi fără parapet, pe care cu greu ar încăpea doi inşi unul lângă altul. Aici ar fi locul unde să te retragi, dacă eşti încolțit şi să încerci să te aperi…
Uneori, în somn, sau în coşmarurile cu ochii deschişi, Grigore îşi imaginează scene de luptă cu haita, atacându-l pe la unul din capetele podețului. Cuțitul în dreapta, papornița în stânga şi bine proptit cu picioarele pe bârne, să nu se dezechilibreze, să nu facă un pas greşit – în aşteptarea primului asalt al lupului, gata să-l lovească din aer, între coaste şi să-l prăvălească în hăul de dedesubt. Apoi pe al doilea… Fiarele simt mirosul sângelui cald, un lup ar vrea să sară în gârlă de la această mare înălțime, haita bate în retragere, lupii din spate o zbughesc primii, pe la coada podețului, în firul apei, unde se văd zvârcolindu-se lupii răpuşi. Au ajuns, se reped să sfâşie… Şi, în aceeaşi secundă, o izbitură teribilă în şale - lupoaica cea mare care l-a atacat de la celălalt capăt al podețului…
În schimb, se pomenea spunându-i Verei:
- Ca să vezi ce întâmplare… Acum două trei seri, tocmai trecusem podețul şi, când să urc spre drum, simt ceva în spatele meu, o dihanie care ieşea din viroagă… M-a luat cu fiori: Lupu'? Mă gândeam să arunc în grabă o bucată două de carne din paporniță şi în timpul ăsta căutam din ochi vreun copac în care să mă cațăr… Când mă uit mai bine, un câine, dragă, cine ştie ce-o fi căutat pe-acolo…Am stat să văd ce face. A luat-o cu ocol, a ieşit deasupra mea, pe cărare şi de-aci şi-a văzut de cale… Dar fără mare grabă. El înainte şi eu în spatele lui, urcând pe cărare, la vreo cincisprezece paşi unul de altul. Din când în când se uita înapoi, să vadă dacă nu m-am oprit, apoi îşi vedea de drum. Şi aşa am urcat toată coasta, unul în spatele celuilalt, prin zăpadă, până am ajuns în sat. Al cui să fi fost câinele, n-am idee. Dar parcă niciodată nu m-

am bucurat mai mult de prezența unui câine. Mă gândesc că poate şi lui îi părea bine că nu e singur la drum, noaptea…
- Grişa, e periculos pe-o vreme ca asta. Cu fiara nu te pui… Îmi amintesc de o întămplare de la noi, cu preotul din Ermoclia. Plecat la drum într-o noapte de iarnă, cu sania. L-a atacat haita, în câmp. Nu i-au mai găsit decât ciubotele, cu labele picioarelor înăuntru… iar caii cu sania s-au oprit abia după zece kilometri, în mijlocul satului Copanca.
Grigore îşi desfăşa obielele de pe picioare. Le privi deodată cu mirare: doar labele picioarelor, în fundul ciubotelor… nimic altceva să nu rămână din tine…
Această întâmplare de demult, aceste nume de locuri îi răsuciră Verei un cuțit în piept. Stătu câteva minute pe marginea patului, chircită, cu ochii strânşi. Grigore, de alături, întinse mâna după cana cu ceai. Vera spuse, abia auzit – sau glasul îi suna stins din cauza emoției:
- Nu mai ştiu dacă ți-am povestit: Mi-a ieşit şi mie un lup în cale. Într-o iarnă, am plecat cu sania până la Râscâieți. Mă trimisese mama la deadea Diomid să-i spun ceva. Doar am ajuns acolo, am vorbit ce era de vorbit şi îndată am întors sania. Plecasem de-acasă imediat după prânz, de cum am închis prăvălia. Cât să fi făcut până la Râscâieți? Dar iarna seara se lasă îndată. Îndemnam la drum… deodată calul se opreşte. La vreun an după aceea l-am vândut, iar hamurile ni le-au furat mai târziu, când plecasei tu la fabrica de zahăr. Da… calul cela, cuminte cal, Suslic îi spuneam, se opreşte în drum, sforăie, se cabrează, se frământă pe loc, de parcă n-ar fi reuşit să urnească ditamai greutate. Îl ating cu frâul, nimic. Când mă uit mai bine, în marginea drumului, un lup! M-au trecut fiorii, asta e. Nici n-a trebuit să-l văd ca lumea, prin ceața care se lăsase. Mâinile mi s-au încleştat pe hățuri, de nu mi le-ai fi putut desface decât cu cuțitul; iar în rest, lupul se oprise şi el din mers. Nu-mi puteam lua ochii de la el: a stat aşa clipe întregi, uitându-se spre

sanie, apoi a trecut drumul şi s-a tot dus peste câmp, oblic, până s-a pierdut. Suslic se frământa pe loc, fornăia. L-am atins din nou, nu voia să urnească sania cu nici un chip. În sfârşit, a pornit din loc, cu salturi mari. Şi numai într-un galop a ținut-o până ce-am intrat bine în sat. Nici nu i-am mai spus mamei prin ce-am trecut, ca să nu-şi facă griji degeaba. Dar ce spaimă am tras, n-am să uit cât oi fi…

- Asta la noi, în Basarabia? întrebă Andrei, ca prin vis.

- Da, la noi în Basarabia, până să mă mărit… Dar tu de ce nu dormi?

- Adormisem… şi m-am trezit aşa, din pricina poveştii cu lupul…

Îi spuseseră că Satu Vechi e colea: treci de Pârliți şi îndată dai de Satu Vechi. Ce-or fi înțelegând oamenii ăştia prin "colea"? Colea, la o sută de metri? sau colea, la cinci kilometri? Valijoara în mâna stângă, în ea sunt câteva haine şi o jumătate de pâine. I se părea grea şi aşa. Slăbit rău de tot în cei doi ani de prizonierat: mort şi înviat şi… Simțea că nu se ține foarte drept, pe mijlocul drumului; i se împăienjenesc ochii, i se împleticesc picioarele. Foarte drept. Ca să nu o ia razna, cu valijoară cu tot…

Zărise satul de departe, câteva case printre pomii desfrunziți. A suit coasta pas cu pas – dacă mergi ajungi, asta o ştie orice militar. Acum păşea pe drumul satului, vedea case în dreapta şi-n stânga, dar nimeni la poartă, prin ogradă, ca să întrebe: unde locuieşte familia Manu? Însă imediat o să ajungă la răscruce, acolo au să fie oameni, o să afle încotro trebuie s-o ia, mai are mult de mers? La răscruce, nimeni. O fântână cu roată de fier. Asta e roată de la obuzier, din celălalt război, îşi zise, cu o tresărire. Se uită în curte: uşa încuiată, geamurile oarbe, nici o orătanie. Pe cealaltă parte, o casă scundă, cu spatele la drum, cu ferestruică nu mai lată de-o palmă. Ah, dar mai încolo, pe mijlocul drumului, zări două

persoane care nu aveau de gând să se urnească din loc. O luă într-acolo.
Un om tânăr, înalt şi mlădiu, dar cam şleampăt, un orăşan delăsător, după cum i se păru, privindu-l din spate; şi o domnişoară gesticulând larg, foarte zâmbăreață, pe care o vedea din față, însă nu prea bine, pentru că se aşezase chiar în dreptul junelui, ca din întîmplare, dar cu intenția de a nu-l lăsa să treacă mai departe până ce nu va isprăvi ce avea să-i spună. Se apropia de cei doi, călcând tacticos, cu cizmele exact pe mijlocul bombat al drumului, pregătindu-se să le dea bună ziua. Şi să-i întrebe de familia… Politețea spune că tocmai pe acest bărbat care stătea mereu cu spatele ar fi trebuit să-l abordeze, ori asta nu-i venea la îndemână; şi de altfel, la numai câteva case mai încolo, zărise un sătean stând pe podeț şi privind încoace cu interes, poate aşteptându-l pe flăcău să sosească odată, sau aşteptând să o vadă plecată pe tânără. Va vorbi cu acel om, care oricum e localnic şi deci mai în temă decât cei doi, aflați, se pare, doar în trecere. Făcu trei paşi în diagonală, ca să-i ocolească. În dreptul lor, întoarse o clipă capul, spuse bună ziua şi trecu mai departe.
Tânăra femeie, care până acum, tot încercând să prindă privirea lunganului din fața ei, pentru a citi acolo motivul fofilării lui, nu înregistrase decât faptul că un alt bărbat, străin de loc, se apropia pe mijlocul drumului, întorcând ea însăşi o clipă capul pentru a răspunde la salut, îşi opri ochii pe silueta militărească, cu chipul prelung: un domn, da, de o paloare neobişnuită şi căruia atât de bine i s-ar fi potrivit coiful alb de paradă, cu panaş, din visul ei de azi-noapte:
…Se afla în holul de la IOVR şi dintr-odată îşi dăduse seama că a pierdut poşeta, cu toate actele pentru pensie, obținute atât de anevoie… Începuse să se agite, să caute, să întrebe. Se prezentase un domn ofițer necunoscut şi îi dăduse poşeta, uitată la ghişeu. Ofițerul era înalt şi suplu, cu dolman alb, de paradă şi cu coif. O

imagine cu care se alesese din acel vis ca un film. Ce-i drept, străinul care tocmai trecea avea pe umeri un dolman cenuşiu, de campanie… Vlăjganul din fața ei, scăpat pe moment de sub privirile scrutătoare, nerăbdătoare ale tinerei, răsuflă uşurat, întrezărind o posibilă salvare. Pe mine să mă lăsați cu caii mei, cu jocul de pocher şi cu femeile pricepute, care singure vin peste mine. Mi-ar fi lene şi să te iau în brațe, măi fătucă! Degeaba te iţeşti, degeaba aştepți să mă reped la tine…
Băiatul răsfățat şi repetent al domnului inspector cutare şi duduia de la oraş, îşi spuse străinul, cu mare surprindere. Astfel de năzăreli nu-i stăteau în fire. I se părură cu atât mai ciudate cu cât, de fapt, gândul lui, de luni şi ani de zile şi cu atât mai temeinic acum, când fiecare pas îl apropia de ținta sa, rămăsese acelaşi: să o revăd pe sora mea şi pe ai ei!
Săteanul de pe podeț se clinti din loc, se întoarse. Oare o să intre în ogradă înainte de a ajunge în dreptul lui, ca să-l abordeze? Şi să trebuiască să se întoarcă la cei doi amorezi cu dispensă? Dar nu. Omul se aşezase pe o bancă lipită de gard, poate că se plictisise să aştepte în picioare până când cei doi se vor despărți.
- Bună ziua. Vă rog, unde locuieşte aici o familie de basarabeni, Grigore şi Veronica Manu?
- Păi a locuit o vreme aci, în capu' satului, dar de astă toamnă, după ce le-a furat caii, se mutară la Sărăceşti.
- Le-a furat armăsarii?
- Nu, pe ăia i-a vândut. Cumpărase alții mai mici, negri, pe ăia i-a furat…
- Doamne Dumnezeeule, asta mai lipsea!
- Belele peste belele; acu' se mutară în Sărăceşti.
Şi se întoarse să arate: undeva în spatele grădinii...peste vale... I se păru că străinul nu stă bine pe picioare, că se clatină cu bagajul în mână. Însă nu era asta, căci noul venit făcu un pas dincolo de podeț şi aşeză jos valiza, pe loc neted, zvântat.

- Dar dumneata eşti vreo rudă?
- Da, sunt frate cu doamna.
- E colea, peste gârlă. Ai dumitale stă chiar la intrare, în capu ăsta al satului. Zic s-o luaţi chiar p'aci, pe uliţa asta, şi ţineţi poteca, vă scoate la pod. Urcaţi dealu' şi daţi de ei.
Îi mai arătă o dată unde vine capătul acelui sat, peste vale…
Cu ochii pe deasupra grădinilor, ca să-şi fixeze reperul. Se îndreptă spre ulicioară, dădu colţul gardului. Nici o privire spre locul din drum, la mai puţin de o sută de paşi, unde îi ocolise pe cei doi. Dar simţi că locul acela e pustiu, de parcă perechea de amorezi nu fusese decât o sâcâială în mintea lui chinuită.
Pe ulicioară, urme de copite, întipărite adânc în lutul maroniu, dând un fel de trepte coborâtoare. Păşea cu grijă, din prag în prag, să nu-şi julească bombeurile. Un şănţuleţ de la ploaie, pe mijlocul ulicioarei se preschimba de la un pas la altul într-o adevărată viroagă, pe care fu nevoit să o ocolească, strecurându-se pe sub gard. Şi alte trepte de coborât, scobite de copitele vitelor, pe vreme de ploaie.
Ajunse în capătul ulicioarei, la colţul grădinii, unde se deschidea o privelişte largă asupra văii. Unde era deci acel cătun? Auzi: Sărăceşti! Omul îi spusese: cărarea te duce singură…
O luă pe cărare, dar în curând ea se înfundă în spatele unor sălcii; grăbi pasul, curios să vadă ce urmează. Într-o scobitură a pantei, un firicel de apă. Se zărea şi o captare, sub forma unui sicriu de beton, văruit şi cu o cruce deasupra. De pe ţeava de fier (ofiţerul se întreba de unde provine o astfel de ţeavă de doi ţoli) apa ţâşnea strălimpede, cu un fel de voioşie nepăsătoare. Îi este sete?, se întrebă. Îi era de toate: sete, foame, somn, în fel şi chip, dar ideea apei reci, cobâlţăindu-se de colo-colo prin burta goală îi tăie orice chef de a sorbi, fie şi o înghiţitură.
Trecu peste pârâiaş, ceea ce pierduse coborând spre izvor trebuia acum recuperat, la urcuş. Valijoara se îngreuna în mână, de la un

pas la altul, slăbiciunea amenința să devină leşin. În fine, urcând pieptiş, simți că răzbeşte deasupra.
Loc larg, aici, şi o adiere de vânt, înviorătoare. Cărarea se întindea lină sub paşi, ai fi zis că urmăreşte curba de nivel, dar, de fapt, ea cobora pe nesimțite. Iar aici, la colțul unei grădini, chiar lângă cărare, dintr-un copac mare, doar pe jumătate înverzit, se ridica, neagră şi uscată, o creangă lungă-lungă, cu o singură ramură, îndoită la vârf, ca o gheară amenințătoare, aplecată asupra văii şi a drumețului.
Patru ani de când nu se văzuse cu sora lui şi cu ai ei. Atâtea zile şi nopți, din Westfalia până la Bucureşti, apoi alte ore şi ore înapoi, spre Slatina, cu trenul care ocolea, ocolea… Aceşti kilometri pe jos, de la gară. Cât mai avea? Uite colo reperul: vârful dealului, pâlcul de salcâmi. Să coboare în vale, să treacă puntea, să urce apoi, numărând paşii, până la teşitura dealului, unde începe satul. Abia atunci totul se va sfârşi. Acest ocol zadarnic şi chinuitor din viața lui: 38 de ani, Doamne, jumătate din viața lui s-a şi dus…
În drum spre Germania, mânați din urmă ca vitele, pe jos, numai pe jos, se întărea cu gândul simplu că este vorba de o chestiune temporară. Îl băgaseră într-un lagăr de ofițeri, ce-i drept. Foamete, promiscuitate, epidemii, mureau atâția… El nu se agita în nici un fel. Se pregătise să reziste, oricât de lung s-ar dovedi acest război. Au fost şi războaie de treizeci de ani, nu? şi totuşi unii le-au supraviețuit. Să nu iei în seamă zvonurile, să nu investeşti speranțe nesăbuite în fiecare adiere a vântului, care bate ba dintr-o parte, ba din cealaltă. E de amânat, e de rezistat, e de ajuns acolo unde te aşteaptă ai tăi…
Entuziasm, eliberare, puteți pleca oriunde în lumea asta, la buna dumneavoastră alegere, vă rugăm doar să ne spuneți numele localității şi țara de destinație, să completăm foaia specială de drum. Ce fețe făcuseră oficialii când îl auziseră: Slatina, România! Citise în ochii lor panica, aceeaşi în toate limbile pe care le

reprezentau în comisie: Eşti chiar bătut în cap!? Te arunci cu capul înainte, în zona de ocupație a bolşevicilor? Nu eşti la curent cu ce se întâmplă pe lumea asta? I se oferea o şansă unică. Era nevoie peste tot în Occident de brațe de muncă, la reconstrucție, o lume întreagă urma să fie repusă în matcă… Dar poate fi considerat încheiat un război, dacă oamenii nu se întorc în locul de unde au plecat, între cei din mijlocul cărora au fost smulşi?! Ceea ce pentru acei domni era curată nebunie, din punctul lui de vedere era lucrul cel mai firesc, într-o lume care voia să redevină normală.

Acum cărarea făcea o mică buclă, cât pe ce să se racordeze la drumul mare, dar în ultimul moment se ferea în lături, cu o eschivă, răzbătea pe un mic dâmb, de unde se despletea la vale în mai multe fire, dintre care unul se alegea, mai lat şi bătătorit, ținând-o drept spre capătul punții - pe care tocmai o trecea un pâlc de copii cu trăişti de gât, fără îndoială şcolari. Să-i întrebe pe aceşti țânci? Dar ce rost mai avea, nu trebuia decât să ia în sens invers drumul pe care ei coborâseră.

Sărind de pe punte la loc deschis, în iarba luncii, copiii părură a se risipi, dar se regrupară iute, înainte de a ataca priporul, fiecare încercând să se plaseze mai avantajos în dreptul cărării. La mijlocul grupului se avânta un băietan blondiu, diferit prin asta de ceilalți, mai degrabă smoliți la față, deja arşi de soare şi de vânt; toți trăgeau cu ochiul spre cel blond, căutând să-i rețină atenția. Străinul îşi făcu socoteala că nu e bine să le stea în cale, spărgându-le cioporul, căci fiecare se străduia să-i calce în pas celui din frunte – se trase de-o parte, păşind cu grijă pe iarba fragedă.

Băiatul din față, gesticulând, tocmai povestea celorlalți nişte întâmplări grozave, suprafireşti s-ar fi bănuit, care oricum n-ar fi avut loc de desfăşurare în această vale îngustă, de pildă, căci părea să fie vorba despre nişte ape mari, lățindu-se pe distanțe de kilometri, cu bulboane fără fund şi cu peşti uriaşi, ale căror

dimensiuni brațele larg deschise ale copilului nu le puteau indica… În clipa următoare, căutând privirilor sale un punct de sprijin mult mai departe decât propria-i făptură, copilul din fruntea grupului își pironi ochii asupra străinului cu valijoară în mână și strigă din toți rărunchii: Unchiul Mihail!

Băiatul aista o ținea numai într-o fugă? Dăduse buzna pe ușă și-i spusese doar atât: ”Papașa, s-a întors unchiul Mihail din prizonierat!” Timofei Spiridoncic făcu ochii mari: "Când?" reuși să îngaime. "Chiar acum. L-am recunoscut îndată", urmă băiatul, emoționat și încântat. Doar știa cu câtă nerăbdare îl așteptau toți ai lui. "Și unde e…?" dar nu mai termină întrebarea – ce-i drept, se cam zăpăcise și el. Unde să fie Mihail? Doar îi spusese deja că s-au întâlnit pe podișcă, spre Sărăcești. "Și tu?" "Dau fuga la școală, mi-e că am întârziat". "Aha, du-te degrabă. Bine că mi-ai spus…" Dar vorbea singur, băiatul o și zbughise pe ușă. Așa e la o mare bucurie, nimic nu mai contează… A venit Mihail! A scăpat din prizonierat, viu și nevătămat, cum se spune. Ce bine! Slavă Ție, Doamne! Slavă Ție!
Timofei se întoarse spre colțul cu icoana și se închină de mai multe ori la rând. Atâta timp, în lagăr. Străini. Foamete. Umilințe. A avut tărie, își zise. Acum bine că a ajuns aici. E la Vera. De dânsa măcar știa că e aici, de mine n-o fi aflat, eram pe drum când l-au luat prizonier. Ni s-a luat o piatră de pe suflet. În sfârșit, împreună! Când erau ei la Cioburciu, nu eram eu; când am ieșit eu la pensie, nu mai era Mihail, plecat pe front. Venirea asta a lui o să ne cadă bine la toți. Cu Vera m-am înțeles tot timpul, am mâncat la ei, nu pot zice, dar ceva pică mi-o fi purtând, pentru Tighina. Acum, că a venit și frate-său, o să se îmbuneze. A trecut atâta timp de atunci, nu?
Băiatul aista, Mihăiță, ce isteț! Nici n-a apucat să-l întrebe: Unchiul te-a trimis la mine? Sigur că nu, tare m-am zăpăcit, de

unde să fi ştiut că eu stau aici, la câțiva metri de şcoală? Tot aşa, isteț cum este, o să le spună la întoarcerea acasă că a trecut pe la mine şi mi-a dat vestea cea bună. Dacă nu i-o ia Mihail înainte, să mă pomenesc cu el aici, de cum şi-o trage sufletul… Şi eu, neras!
În pripă adună săpunul, briciul, pămătuful, castronelul de cositor, oglinjoara cea rotundă, scoasă de la lampă şi ieşi în pridvor. Se văzu: Doamne, neras de vreo cinci zile!… Țepi ca pe mirişte – şi urâți, pentru că nu mai erau negri, ci albi sau suri. Printr-o ciudățenie, uite că mustața se menține castanie, cu unele fire mai roşcate, pe care numai el le ştia - şi înspicată doar ici colo. De ce se lăsase pe tânjeală? Sunt săptămâni de când nu se mai rade în fiecare zi şi abia acum ia seama ce greşeală mare face. Se săpuneşte bine-bine, apoi îşi pune ochelarii din nou şi apucă briciul între degete. Briciul pe obraz face minuni. Auzi-l cum pârâie, nimic nu iartă, în urmă rămâne pielea catifelată, s-o mângâi, nu alta…
Trage cu nădejde, părul din barbă e mai îndărătnic. Cum s-or fi bărbierind unii, precum Toma, cu lamele alea bicisnice? Atenție aici, la buza de sus, să nu intre în mustață. Dar briciul se opreşte singur, de parcă simte şi el că acolo începe un alt fel de păr. Mustața lui dichisită, zisă în furculiță, ale cărei vârfuri răsucite şi presate şi iar răsucite îi ajung până sub ochi, falnice. Dar câte fire nesuferite îi ies din nări! Strecoară cu grijă vârful briciului şi răzuie rădăcinile. Parcă n-a fost niciodată aşa de mult păr. Ce să însemne? Vede că şi din urechi îi ies smocuri mari, adevărate şomoioage de păr, şi nu oricum, ci aspru, zburlit, negru cu dinadins. Sprâncenele s-au înspicat, cum e mai urât… Altora le cade părul de foarte tineri, nu ştiu cum să-şi lipească pe țeastă cele două trei fire, rămase printr-un noroc. Şi pe mine mă năpădeşte părul, îmi țâşneşte pe nas şi prin urechi…în loc să îmbătrânesc, eu mă sălbăticesc, precum mistreții. Pe sub bărbie, până la omuşor…

Copil fiind, se uita neclintit la tătâne-său, când acela se rădea. Apoi, om mare, bărbierindu-se, se pomenea gândindu-se la părintele lui, dus deja dintre cei vii. Şi abia acum, pentru prima oară se întreabă dacă fiul lui Mihail, elev la şcoala militară, se va fi gândit vreodată la el, în timp ce se rădea, la spălător. Să fie acesta un moment special, numai al bărbaţilor?
Se vede pe sine în oglindă, cu gura larg deschisă, ca o gaură cătrănită. Îl ia cu fiori, fără nici un rost. Îşi dă ochelarii jos. Să-şi potrivească perciunii, după desenul urechilor, să iasă egali. Dar asta ce mai e? Nu şi-a şters bine spuma de pe perciunul stâng? Mai şterge o dată. Degeaba! Acum bagă de seamă că acest perciun e alb de-abinelea, pe când cel din dreapta abia dacă are două fire înspicate. Bătrâneţea vine anapoda la mine! Strânge ustensilele. Îşi dă cu apă pe faţă, se şterge cu prosopul. De-acum chiar că poate să vină Mihail. În cameră la el e ordine, nu trebuie să aranjeze nimic, în pripă. De asta a avut grijă totdeauna.
Se aşază pe scaun. Au atâtea să-şi spună! Sunt ani de când nu s-au văzut. Despre Cioburciul lăsat în urmă; iar Mihail despre prizonierat. Şi ce are în plan, de acum înainte…Mihail al meu! Tresări: pentru o clipă i se năzărise că Mihail, copil de şcoală, fusese lângă el - şi această apariţie îi încălzi inima, aproape că i-o fripse. Ce copil delicat şi luminos! îşi spuse, tulburat. Abia acum, cu acea apariţie de-o clipă, îi veni în minte cuvântul ăsta, la care nu se gândise pe-atunci: un chip luminos. Dar de unde venea lumina aceea de pe faţa lui?
Părul castaniu închis, aproape negru iarna, ochii căprui,… însă un obraz aşa de curat, şi parcă străveziu ca porţelanul: Timofei se uita la el, în neştire, necuviincios de mult. Lumina venind pe fereastră părea să-i mângâie anume obrajii. Îl pândea să mişte uşor capul, să încline fruntea, să-şi schimbe căutătura, şi i se părea că mereu găseşte poziţii în care chipul copilului e şi mai dulce decât acum o secundă. Copilul meu!, îşi spunea, cu uimire. Sunt fotografii de pe-

atunci şi în toate Mihail are ceva de înger coborât printre oameni. Vera, şi ea, era tare drăgălaşă, cu chipul prelung, dar ochii ei te prindeau ca în chingi, nu le scăpai lesne. Pe când ochii lui Mihail, strălucitori şi umezi, înrouraţi, parcă, aruncau licăriri blajine, de sub genele negre, lungi, umbroase. Pe atunci copilul Mihail îi era mereu în preajmă, lui, dar mai ales Anei, dornic să fie luat în seamă de părinţi. Atent, săritor, căutând să le intre în voie. De-ar fi tot aşa mereu! se lăcomea Timofei. Acel copil isteţ-inimos şi luminos la chip, unde se răzleţise oare? Cum să-l regăsească acum? De ce nu-şi dăduse frâu liber iubirii sale de tată, pe-atunci, şi să-l fi ţinut clipă de clipă lipit de piept? Când o să mai fie pe lume un băieţel ca Mihail? se pomeni întrebându-se, cu mare jale în piept, arzătoare ca un ac înroşit… Un mare alean, ivid pe negândite şi gata să-l doboare la pământ.
Îşi aduce aminte că şi pe-atunci era nedumerit în ce-l priveşte pe Mihail: ori era un copil cu deosebire bun, ori îi ascundea cu mare dibăcie ceva de care el, ca părinte, nu-şi dădea seama? Mai târziu i s-a părut că s-ar fi putut ca ambele presupuneri să fie adevărate: fusese şi un copil deosebit de cuminte, care nu-i făcea niciodată pocinoage, dar îi şi ascunsese ceva, însă instinctiv, ca să-şi apere felul lui de a fi şi gândurile pe care orice copil mintos le învârte în capul lui, fără a da vreun semn…
Apoi, în adolescenţă, revăzându-l destul de rar, la intervale de luni, când îl vizita la Liceul real din Chişinău, sau când venea acasă, în vacanţe. Mihail creştea repede, se lungea nespus de iute, rămânând la fel de slab, iar în rest, chipul lui îşi păstra trăsăturile de o mare puritate: simţea o dulce durere în suflet privindu-l. Însă lucru de mirare, căci trăsăturile erau aceleaşi cu ale sale, fără nici cel mai mic împrumut de la maică-sa; şi totuşi, îşi dădea seama, el nu fusese decât un adolescent cam nesărat, prea timid şi prea serios, încât nimănui nu i-ar fi dat măcar prin minte să-l considere frumos. Pe când ochii strălucitori ai lui Mihail, albul curat, marmorean al

feței şi genele lungi, curbate, îi dădeau un aer aparte, ce nu scăpa nimănui. Tatăl rămânea gânditor. Iar ce-i spunea în minutele următoare fiului: să se ducă, să facă, să ia seama, să nu… acele sfaturi pe care se simțea dator să i se transmită, care îi sunau chiar lui străine şi nelalocul lor – cu atât mai mult fiului, care continua să-l privească, parcă nevenindu-i să creadă cele auzite. Se posomora el însuşi, de la o frază la alta, înțelegând că nu va reuşi nici să-i arate deschis lui Mihail, nici să-i ascundă pe deplin cât de mult îl iubeşte.

Prea repede se ridicaseră, el şi Vera. Cât fuseseră micuți, i se păruse în ordinea firii să-i vadă crescând de la o zi la alta - asta îi aducea bucurie şi încântare şi o mare speranță: că lucrurile vor cotinua aşa, din bine în mai bine. Ce urmase? În numai câțiva ani fiul îl ajunsese la înălțime, apoi îl şi întrecuse de-a binelea şi doar Timofei nu era vreun năpîrstoc! Se bucura şi acum? Ba bine că nu!

Îşi aminteşte că a avut atunci un vis, ale cărui amănunte s-au pierdut, la trezire. Zadarnic s-a frământat să-şi amintească, nu s-a ales decât cu această imagine: intrase la Mihail în cameră şi acesta nu i-a luat în seamă prezența, oricât de mult a întârziat el în încăpere. Pur şi simplu, băiatul stătea pe taburet, dintr-o parte şi se ocupa de lecțiile lui, nimic altceva nu-l mai interesa. Tatăl său putea să existe sau nu, să intre sau să iasă pe uşă, după cum îi era cheful, dar el, Mihail, nu avea nevoie de nimeni…Ceva cum nu se poate mai ciudat, din care rămăsese cu impresia sâcâitoare că dacă şi-ar fi putut reaminti începutul visului, atunci ar mai fi fost o şansă de a învinge înstrăinarea ce se instalase între tată şi fiu.

Toate întâmplările din anii următori nu făcuseră decât să-i întărească sentimentul că i se luase o parte importantă din bucuria ce i se cuvenea, de drept. Or el, Timofei, nu se schimbase defel, în tot acest răstimp. Mihail, devenit ofițer, tatăl lui simțise nevoia să meargă împreună la fotograf, să facă o poză, ca pentru a avea dovada că sunt tată şi fiu – de fotografia asta nu s-a despărțit

niciodată! Repede fusese trimis tocmai la Timişoara, la Şcoala Specială de Aplicații; apoi războiul, când abia dacă se întrezăriseră, la trecerea spre front… Prizonieratul… Pierdut şi regăsit! Mihail ar putea intra în încăpere în orice moment. Au să stea de vorbă pe săturate, ca să înlăture încetul cu încetul toată înstrăinarea care se înstăpânise între ei. Doamne, fă ca lucrurile astea să se aranjeze cât de curând!

Să-l caute pe Mihăiță la şcoală, şi să facă împreună drumul la Sărăceşti? Mihail e tare obosit, desigur, de unde vine el - şi cât s-a trambalat pe trenuri… are nevoie de un răgaz, să-şi tragă sufletul. Trebuie să te înarmezi cu răbdare. S-ar putea să nici nu apară în seara asta, ci abia mâine dimineață. Poate chiar aşa o să se întâmple. O să i se pară foarte potrivit să-l însoțească pe Andrei la şcoală şi cu acest prilej o să ajungă la poarta lui Toma Preda.
Tare mult ține Mihail la Verocica şi la copiii ei, dacă nu are o familie a lui, deocamdată. Când era mic, mă minunam ce tare îmi seamănă, îşi spuse; iar acum mi se pare că suntem foarte diferiți. Nu s-ar cuveni să ştiu ce e în mintea fiului meu? Cred că şi el îmi poartă pică, nu numai Vera, chiar dacă nu a avut de suferit, ca soră-sa.
S-a întunecat afară? S-a prea întunecat; să aprind lampa, să nu creadă că am adormit… Mai stau un pic şi apoi chiar că mă duc la culcare. Până mâine mai sunt doar câteva ceasuri, acolo…
Să se bage în pat? Se agitase cam mult, dar nu era obosit, propriu-zis. Mai obosit o să se scoale mâine dimineață. Gândul ăsta îl tufli. Ce să însemne? De la un timp se îndreaptă spre pat în silă. În viața lui muncise de dimineața până seara târziu, până când nu mai zărise lama sapei din mână şi scocul brazdei de sub tălpi. Ajungea acasă obosit-frânt. Mâncau şi se grăbea să se întindă în pat, cu un fel de bucurie scăpărătoare în tot trupul: să se odihnească, să se refacă; un om tânăr, rupt de şale după o zi de lucru în câmp,

aruncându-se acum în somn, cu nici un alt gând decât că după câteva ore o să se crape de ziuă şi el o să sară în picioare, ca să termine ce începuse ieri. Or, în ultima vreme nu mai are nici o plăcere să se ducă la culcare. Mai curând simte un fel de ciudă că s-a sfârşit încă o zi. Cât rămâne treaz, tot s-ar mai putea aştepta la ceva bun: o vizită, o veste, un gând, o amintire – dar somnul ce să-i aducă? Oricum, nu tihna. Timp pierdut, somnul ăsta, o scurtare a vieții şi nimic altceva!

Măcar de-ar şti cu precizie dacă mai au ceva împotriva lui. Dar cum să afle? Vera nu scoate un cuvânt. Să o întrebe el, tam-nisam: Mai eşti supărată… în privința ceea? Deşi nu el e primul vinovat, - şi Vera ar trebui să înțeleagă…

Nu se mai înțelegea deloc cu Ana şi a fost nevoit să i se ferească din cale. Şi în plus, seceta cumplită din '29. Hambarele goale. Agent agricol într-o comună unde nu se făcuse un spic! A trebuit să-şi caute un alt serviciu. Prin vărul de la Chişinău, om puternic. Deveni intendent la Tribunalul din Tighina.

Şi-a căutat o gazdă. Acasă venea la două trei săptămâni, drum anevoios, cu vreo căruță ce se nimerea la gara Căuşani. Dar aceste apariții rare, în loc să fie prețuite cum se cuvine, căci primul lucru erau banii aşezați pe colțul mesei, dimpotrivă, păreau să o scoată din minți pe Ana. Vera era de-acum vânzătoare, la Volintiri, Mihail pedagog la liceul pe care abia îl terminase şi în perspectivă să plece la facultate, oameni pe picioarele lor, se putea spune; dar nici asta n-o potolea pe mama lor: a plecat de acasă tocmai când era mai greu, treburile au rămas de izbelişte; uite, vecinul cutare deja a tăiat stuful din luncă, cutare deja a arat, noi suntem mereu în urmă şi în pagubă, banii se irosesc pe nimic, săpătorii îşi bat joc de treabă… Ce să răspunzi? Gura Anei melițând fără oprire. Timofei îşi lua sapa, ori coasa, ori altă unealtă şi se ducea la câmp, să nu-i

mai stea în faţă. Dar Ana îl găsea şi la câmp, să-şi verse veninul adunat în ultimele săptămâni de singurătate…
Cum îl mai căuta, la câmp, pe vremea tinereţii lor… nevestica făcea şi două trei drumuri, tocmai până la Arpintea! Când oare se înstrăinaseră - şi din ce? N-ar fi putut spune. Că doar el nu se schimbase în niciun fel. Observase că, de la un an la altul, veselia Anei, care era vestită între vecini prin hazul ei nemaipomenit, se schimba în ce-l priveşte în arţag şi parapon. Gura cea rea, de care s-a scârbit şi Ecleziastul.
Mai întâi s-a mirat foarte tare că îi face scandal din nimic: ce i-a venit, din senin? Apoi ţâfnele ei l-au pus pe gânduri, au devenit ceva sâcâitor. Însă pe cât se străduia el să fie calm şi să aştepte sfârşitul vijeliei, pe atât se înfoia nevastă-sa; ai fi zis că a prins un curaj nebun de a-l înfrunta, oricând şi de faţă cu oricine. Timofei simţea că i se urcă sângele la cap; se făcea roşu la faţă. Până la urmă, ridica mâna, să-i astupe gura, să n-o mai audă strigând de zbârnâiau ferestrele. Taci, femeie! Ce te-a apucat? Ne aude lumea! îi strecura, cu voce joasă. Or, vorbele astea parcă-i dădeau foc Anei. Începea să mişune prin cameră, bufnind, ţipând; se ducea după ea, acolo unde se afla şi o făcea să tacă.
O dată s-a pomenit cu Vera, zguduindu-l de braţ: Ce faci, Papa?! Abia s-a dezmeticit şi i-a dat drumul Anei din strânsoare. De-acum începuse să-i fie frică de aceste momente, când îşi ieşea din fire, când mânia şi revolta îi întunecau mintea.
Se întreba, neputincios: oare cum fac alţii de se împacă? El nu mai găsea nicicum calea spre sufletul chinuit al Anei. (Se zice că şi cele mai aprige certuri se sting în patul conjugal. Timofei era dornic de împăcare, de ştergerea oricărei amintiri neplăcute, a vrajbei, după marile răbufniri de peste zi. Se duceau la culcare, după ce puneau la cale toate cele prin ogradă. Dar Ana spunea de la început că e prea obosită, că îi e somn. El întindea mâna, încercând o ogoire a nervilor prea încordaţi, dar o auzea strecurându-i, fără pic de

răbdare: Hai odată, ce faci acolo?! La aceste vorbe răstite, simțea o mare descurajare coborându-i în tot trupul. Mai stătea o clipă două aşa, în speranța unei reveniri, apoi se întorcea el însuşi cu spatele…).
Om la cincizeci de ani, s-a încurcat cu Fenia, de numai treizeci. Gazda lui. O femeie de serviciu, fără familie… Nici nu i-ar fi trecut prin minte. Un an de zile nu i s-a uitat în față, necum să-i fi zâmbit. Îi dădea bună ziua. Îi achita chiria, la zi-ntâi. Dar locuiau numai ei doi în acea căsuță. Ea a văzut ce fel de om este. Serios, cumpătat. În zori, o simțea intrând cu făraşul de jăratec, să-i aprindă focul – lemnele le aşeza în sobă el însuşi, de cu seara. Era treaz la acea oră. Se culca devreme, plictisit să se învârtă prin odaie, singur. Pe întuneric, a întins mâna, în timp ce ea trecea pe lângă patul lui şi a prins-o de genunchi. Fără vorbă. S-ar fi putut crede că a întins mâna în somn. Ea n-avea decât să-i dea mâna la o parte şi să treacă. În schimb, i-a prins mâna în palma ei caldă şi a ținut-o acolo, apăsată. Timofei a tras-o spre el, cu curaj şi ea i s-a supus, tot fără un cuvânt. În zorii zilei următoare, iar nu l-a întrebat nimic; şi niciodată după aceea. Muți, amândoi. Şi mulțumiți în muțenia lor.
L-a simțit Ana. Pentru o femeie aprigă ca dânsa nici nu era greu. S-a înfățişat la Tighina, la adresă. Gazda tânără, gravidă. Soțul dumitale?… Ahaaaa! Şi imediat scandal… Vine Timofei, la masa de prânz, având de făcut multă alergătură, până hăt spre seară. Țipete: Trăieşti cu sluta asta, i-ai făcut un copil, neruşinatule! Timofei, căzut ca din cer. Feciorul! Nici nu ştie ce e aia! Şi hohote. Şi pe loc amenințări. Te reclam şi ai să-ți pierzi slujba asta blestemată! Atunci Timofei s-a făcut alb ca peretele. Ana a simțit că nu-i de şagă. Căzu pe marginea patului, prostită. Nu-i spuse decât atât: Ți-ai luat curaj de la cârciuma din colț? Ieşi din casa asta şi să nu mai pui piciorul în Tighina. Sau du-te şi te plânge oriunde pofteşti, că nu mi-e teamă. Eu la Cioburciu şi la tine nu mă

mai întorc, de-ai fi şi de aur! Leafa am să ţi-o trimit întreagă, însă prin mandat poştal, ca să nu poţi spune vreodată că nu ai primit-o. În rest, nu mai poţi să-mi faci nimic; puterea ta asupră-mi a încetat. Aşa cum te prezinţi acum, eu nu te mai cunosc!
N-a mai dat pe la Cioburciu un an, poate mai mult. Îl căuta pe Mihail, la internat, iar pe Vera la Volintiri. Nu i-a lăsat fără sprijin, fără un sfat. Zgârcit n-a fost decât cu el însuşi, dacă se poate vorbi de aşa ceva. Salariul, expediat la Cioburciu, cu confirmare de primire. Feniei, banii de chirie şi o parte din ce-i picau din bacşişuri. S-a născut fetiţa, pe care Fenia a declarat-o în numele ei. O roşcovană, sfrijită şi urâţică, de care Timofei nu s-a ocupat. N-a putut să se apropie măcar de pătuţ. Simţea că i-ar fi căzut braţele din umeri, că ar fi scăpat-o pe jos, pur şi simplu, după ce îi purtase în braţe, copleşit de fericire, pe Vera şi Mihail. Despre ea n-a discutat niciodată cu copiii lui. În ce-l priveşte, nici nu i-a considerat în vreun fel fraţi, deci nu aveau ce vorbi despre asta.

Se întinse în pat. Nu-i era a dormi şi nu reuşea să se încălzească sub pături. Nu se îndemna la somn. Uneori o visa pe Ana: ţipând la el, ţinându-se după dânsul dintr-o cameră în alta şi prin toată ograda, mereu cu gura cât şura. Îi vedea dinţii meliţând, ochii ficşi, scăpărând de furie. Dădea să iasă, să o ocolească, să scape, însă Ana i se aşeza în faţă, îi tăia calea, sub privirile oamenilor, nu-l lăsa să treacă, cu dinadins…De ce toate astea, se întreba, nu s-ar putea să ne înţelegem cu vorbă bună? Spune ce ai de spus, numai nu ţipa, nu ţipa, femeie! Vrei să ne audă lumea, să afle toţi ce nemernic sunt: Vă înşelaţi, oameni buni! Nu este insul cumsecade pe care-l credeţi… Ai terminat? Vreau să spun şi eu ceva, să-ţi explic… Râdea de el, îl badjocorea. Ce-ţi face aia? Te-a legat sluta slutelor? Dar ce să mai lege la unul ca tine! Ori crezi că e a ta spealba aia sfrijită?!… îi arunca pe piept toate zoaiele. Şi, în visul lui Timofei, copiii erau de faţă, ascultau ruşinaţi, scârbiţi… îşi

dădea seama că nu s-a trezit, că s-a lăsat din nou înhățat în ghearele coşmarului…
Se perpelise în pat, ba pe-o parte ba pe alta; acum se întinse pe spate. Nu-i mai era frig şi în rest încerca să se gândească la altceva. Da, viața e ciudată… Auzea nişte păcănituri în urechea dreaptă. Ce să fie? de la inimă? Îşi pipăia pulsul, dar păcăniturile păreau să n-aibă nici o legătură cu bătăile inimii, erau repezite şi amestecate, cam ca la telegraf. Şi sâcâitoare, pentru că îi transmiteau ceva ce el nu putea pricepe…
În picioarele întinse, o durere surdă. Nu în muşchii pulpelor, ci parcă în oase. Schimba picioarele în diferite poziții. Dar neplăcerea nu trecea, mai ales cea din genunchi; un fel e gâdilătură sau cum s-o numească? Ar fi vrut să-şi trosnească genunchii, dacă s-a mai pomenit aşa ceva! Sau să se scarpine pe dinăuntru şi să scape de mâncărime. Durerea rămânea acolo, în oase, o regăsea de câte ori era atent la ea.
Îşi asculta cu grijă trupul. Inima, capul, rinichii, ficatul? Nu dădeau deocamdată nici un semn. Dar întrebarea era: pe unde o să-şi strecoare moartea vârful coasei? Unii mor tineri, în floarea vârstei. Nici n-au când să se întrebe, bieții, din ce parte le-a venit năpasta. Dar dacă ți-e dat să trăieşti îndeajuns, ai timp să te gândeşti în fel şi chip, la toate amenințările.
Se încălzise în aşternut, aşa întins pe spate. Dar unde era somnul, unde odihna?! Îi venea să se afunde mai adânc în saltea, ca să înceapă să se simtă bine. În loc de asta se pomeni, ca în atâtea rânduri, că stătea lungit, cu brațele adunate pe piept, palmă peste palmă, de parcă… Domane fereşte! Nesuferit gând pentru om, noaptea şi singur.

Grigore stă lungit în iarba din fundul grădinii, la umbra rară. La o lungime de braț deasupra lui, crengile înflorite ale puieților de salcâm, răsfrânte de greutate.

Copiii se joacă, îşi schimbă mereu locul. Ancuța smulge de sub gardul lelii Vochița câteva fire de susai, le cojeşte şi-l îmbie pe Gelu să mestece lujerul dulceag. Andrei, venind dinspre casă, a adus de printre răzoare cine ştie ce buruiană, abia încolțită. Le-a explicat celorlalți: "Mult timp m-am uitat la ea, mi se părea că e un lăstar de stejar şi mă gândeam: ce-ar fi ca în mijlocul grădinii noastre să crească un ditai stejarul, ca acela de la Porcu? Când ți-e de joacă, te zbengui pe-afară, la soare, când ți-e cald, te tragi la umbra stejarului." "Şi atunci de ce l-ai smuls?" îl sâcâie fratele mai mare. "Păi eu n-am văzut, până la urmă, că nu e decât o buruiană!? Ce-i drept, cam semăna la frunză…" "Ia vezi, Mița ce face!" "Dacă vrei să ştii, acum Mița e cuminte. Călăreşte gardul şi atât…"

Grigore ascultă şi nu ascultă sporovăiala copiilor. Ascultă şi nu ascultă melițatul caprei, zumzăitul albinelor în crengile de deasupra, cântecul păsărelelor în lăstăriş, glasurile care fâlfâie peste vale. I-a pătruns căldura soarelui în toate ciolanele. Ce bine că Vera a întins o pătură dedesubt, să nu-l tragă umezeala. Nu-i ia nimeni seama, dar, dacă l-ar întreba cineva de vorbă, răspunsul lui ar fi unul şi bun: Eu nu mă clintesc din locul ăsta până la apusul soarelui! Nu-l întreabă nimeni…

Se aud paşii Verei coborând pe răzor. Se aşază pe un colț al păturii, cât să nu stea direct pe iarba jilavă. Trage cu ochiul dacă n-a adormit. Să-i spună? A mânat bobocii la vale. Când se întorcea, lângă şanțul de dincolo a auzit un cotcodăcit. Măi, ce să fie? S-a băgat prin stufărişul acelui gard sălbăticit şi a zărit o cloşcă cu pui. A strigat-o pe Măria lui Bâldău, care tocmai ieşise la poartă: Vino să vezi şi dumneata minunăția! Vine Măria, se uită: Aoleo, mânca-te-ar gaia, aci mi-erai? Păi asta e găina mea, de-mi dispăruse acu' vreo lună, de crezui că mi-o fură vulpea. Ce m-oi fi văitat, ce-oi fi căutat-o! şi ea şi-a făcut cuibar în mărăcini şi a clocit acilea. Că-n celar nu-i era bine! Huoo, proasto!, că nu ți-i iau, vrusei numai să-i înnumăr…

A ajutat-o să-i scoată din mărăcini şi să-i mâie în ogradă. O cloşcă arţăgoasă, spălăcită-roşcată la pene…
Vera spusese ceva despre o cloşcă sau…? Grigore tocmai privea, printre gene, un cal care se oprise în faţa lui, venind dinspre partea stângă. Stătuse o clipă nemişcat, apoi îşi scuturase coama şi coborâse cu picioarele dinainte într-un loc mai lăsat, poate în şanţul drumului. Acum îşi înfundase botul în iarbă şi păştea. În clipa asta Grigore nu vedea decât lumina, în arc de cerc, de pe crupa calului şi coada lui bogată, atârnând până-n pământ. Asemenea lucru nu mai văzuse, îşi dădu seama, nici în copilărie, nici în cei trei ani de armată la artilerie, printre cai, nici după aceea, prin câte târguri umblase: o coadă care în loc să se subţieze spre vârf, rămânând doar o şuviţă de fire lungi, şfichiuitoare, dimpotrivă, devenea în jos tot mai groasă, desfăşurată în plete, ca pe spatele unei femei şi atârnând cu capătul firelor în ţărână, întoarse puţin, ca nişte zulufi. Nu văzuse şi nici nu îşi închipuise că aşa ceva ar putea să existe; iar acum avea în faţa ochilor această podoabă, legănându-se uşor, gata oricând să pornească spre coastele calului, desfăcându-se ca dintr-un caier. Aştepta acel moment, zvâcnetul aripei - şi în timpul acesta una dintre potcoavele din spate, după cum cădea lumina printre crengi, strălucea ca un ciob de oglindă…
"…Când să mă despart de Măria lui Bâldău, continuă Vera să povestească, apare dinspre oraş nenea Radu Voiculeţ. Dă bună ziua, ne întreabă de vorbă. Şi Măria îi spune cum a dibuit cloşca ceea, în tufăriş. Dar, zice tot ea, nu de aia ieşisem eu la poartă, mi se păru că auzii aşa, ca nişte împuşcături dinspre vale. Ce să fie? Păi ce să fie, zice Voiculeţ, sunt pe vale Niţă Oprea şi Ghiţă Teodorescu, cumnatu-to. De vreo săptămână de când au auzit că-i epurează din armată, umblă ca haiducii. Zice că azi i-ar fi chemat să predea. Dar ei sunt pe vale, beau din damigeană şi trag cu puşca în Râpa Popii, ca la răzbel…"

Copiii, care prinseseră din zbor câteva cuvinte, se apropiară ca să asculte. Grigore înghiți de câteva ori, pentru că nu mai vorbise de mult. Dar mai ales ca să fie sigur că e treaz de-a binelea - şi înşiră cuvintele: "Şi tocmai acum Mihail s-a dus la regiment să ceară reangajarea!"
Grigore îşi dă seama că glasul lui sună ciudat, ca din somn sau ca din adâncul pivniței. Cu un fel de amânare şi de dogeală. Parcă ar fi vocea altcuiva. Dar alta poate că e cauza. De când nu s-a mai ascultat el vorbind lungit în iarbă, cu fața în sus, cutreierată de umbra crengilor care se leagănă deasupră-i! Pesemne de la Arpintea, când bântuia cu Vera pe dealuri, la livezi.
Vera şi ea ascultă cuvintele lui Grigore cu luare-aminte. Nu, nu doarme şi totuşi vorbeşte ca prin somn. L-a toropit căldura, oboseala… De câteva minute i se învârte în cap un gând caraghuios, s-a tot ferit să-l spună, dar o să-i dea drumul, măcar aşa, pentru cei mici. A auzit povestea asta pe când era copilă şi de ce n-ar spune-o, la rându-i, copiilor ei?
"… Se zice că nu e bine să adormi în iarbă pe o astfel de vreme", începe ea. O ascultă copiii? Cum să n-o asculte?! "Unui om care a adormit în iarbă, la umbră, i s-a băgat un şarpe pe gât, până în stomac. Se pare că omul acela băuse înainte nişte lapte. Şarpele a simțit mirosul de lapte, că doar el se dă în vânt după aşa ceva. Se zice că uneori, când vaca are ugerul plin, şarpele se strecoară în grajd sau pe câmp, unde e vaca, face în aşa fel de se suie pe piciorul ei, pune gura la țâță şi suge până se satură… vacii îi chiar place, pentru că dacă ugerul e prea plin, începe să o doară. Mulți au văzut lucrul ăsta, şarpele sugând la țâța vacii. Şi, fiindcă veni vorba, se spune că o femeie i-a turnat lapte în strachină copilaşului ei, i-a pus lingura în mână şi l-a lăsat să mănânce, ea întorcându-se în ogradă, să-şi vadă de treburi; după un timp, când a intrat în odaie, a dat peste un ditamai şarpele, care sugea lapte din strachină, iar copilaşul îl împingea cu lingura şi îl certa: Numai tu să bei?

Mai lasă-mă şi pe mine! Vă închipuiţi ce-a fost în sufletul bietei mame..."
Acum copiii căşună cu întrebările şi Vera trebuie să le răspundă, n-are ce face, doar ea singură a început povestea. A ieşit şarpele din burta omului aceluia? Murise şarpele? Îl muşcase pe om de stomac şi îl omorâse? I se făcuse operaţie? Da' de unde! Îl puseseră pe om cu capul în jos şi cu gura căscată deasupra unui castron cu lapte cald şi şarpele, simţind mirosul, a ieşit singur afară. Cum aşa, mamă?
Zarvă, nu glumă! S-a dus picoteala lui Grigore, îşi zice Vera, trăgând cu ochiul. Dacă nu cumva tocmai acum, ascultând astfel de poveşti, îl picneşte somnul de-abinelea.

Moldiţa m-a lătrat! Asta o să le spună, după ce-o să se apropie de cei tolăniţi în capătul grădinii. Ca să se mire şi ei, aşa cum el însuşi se mirase, că Moldiţa pe care a ţinut-o în braţe nu-l recunoaşte, deşi nu a lipsit decât trei săptămâni. Mihail se oprise pe răzor, exact în locul unde terenul începe să coboare spre acea parte din capătul grădinii unde de ani şi ani nu se mai săpase, fiind prea înclinată şi unde doar iarba creşte trosnind prin ţărână, la umbra lăstarilor de salcâm. Raiul caprelor! Destul de departe de casă, încât lătrăturile Moldiţei să nu se fi auzit şi destul de aproape de Vera şi ai ei ca să-i poată auzi şi vedea în cel mai mic detaliu. N-am nimic al meu, îşi zise, dar îi am pe ei…
Acolo, în prizonierat, lucrurile astea i se limpeziseră ca de la sine. Fugitiv, îşi imagina că la întoarcerea din Germania s-ar putea să fie trecut în rezervă, dar nu stăruia asupra acestui gând. Oricum, viaţa lui se va schimba definitiv. Dar e sănătos, pe cât de slăbit - se va descurca în vreun fel. Însă mai întâi de toate să se întoarcă în ţară, la ai lui. Şi iată-i pe toţi, în chenarul salcâmilor din fundul grădinii,

într-un sătuc prizărit. Grigore întins pe iarbă, cu Vera alături, iar mai încolo cei patru nepoţei, ciuciţi în buruieni, cu creştetele atingându-se, în urmărirea cine ştie cărui gândăcel. Ce-ar fi devenit el însuşi, de n-ar fi fost războiul, prizonieratul… şi dacă, mai înainte de asta, Claudia? Dar de ce să scormonească în spuză?! Mai bine să se apropie, să le spună pe unde a fost şi ce a întâmpinat…

Copiii roiseră în jurul păturii pe care se aşezaseră la vorbă cei mari. Cât să-şi primească partea de atenţie ce li se cuvenea. Cât să simtă bine că nu au uitat de ei. Apoi îşi văzuseră de-ale lor. Încercau să scoată cu un fir de pai un păianjen ascuns în gaura lui. Mihăiţă era mare meşter. El mai scosese astfel de păienjeni pe deal, cu copiii. Le spunea că îl zărise chiar adineauri, la gura găurii, dar nu e vorba de un păianjen oarecare, ci de unul cu cruce albă desenată pe spate. Aţi văzut vreodată? Sunt foarte rari. Se zice că vin pe sub pământ, direct din cimitir. Cum? Tocmai de acolo? Da, au nişte găuri adânci şi lungi ca nişte tunele, se tot duc prin găurile alea, pe sub deal, până la mormintele din cimitir. De aia au cruce pe spate, nu? Uneori, ies la gura găurii şi stau la pândă, prind gâze. Haaţ! Şi îi înţeapă veninul, gâza amorţeşte, nu mai ştie de ea… Păianjenul cu cruce albă o trage în hruba lui. Nu vedeţi? Oricât de lung e paiul pe care îl bag înăuntru şi tot nu-i dau de fund… Îl lasă pe Andrei să strecoare paiul în gaură şi să-l îndese până la capăt. Dar să nu-l scapi! L-ai scăpat înăuntru, se duce de nu-l mai găseşti, în adâncul adâncului… Sunt mulţi, zici? Puţini, patru cinci în tot dealul ăsta – ca să aibă loc, să nu li se încurce galeriile… Dă încoace paiul, uite cum îl mişc, păianjenul crede că e vreun duşman, se repede la firul de pai, îşi înfige colţii. Atunci trebuie să-l simţi şi să tragi iute paiul afară, uite-aşa! Na, că mi-a scăpat! Aveţi răbdare şi o să vedeţi ce n-aţi văzut…
Dar în tot acest timp auzeau ce vorbesc cei mari. Moldiţa l-a lătrat pe unchiu! (Andrei) Se află şi ea în treabă! (Mihăiţă) Unchiul

fusese în multe oraşe îndepărtate. La Getuţa. La regiment, să-l reprimească. Îl amânaseră, cu fel de fel de vorbe. Îl trimiseseră la corpul de armată. Alte vorbe, alte amânări. În schimb îl trăgeau de limbă: Cu ce alţi ofiţeri a fost în lagăr? Încotro au plecat când li s-a dat drumul? De ce nu-l reprimeau, doar nu dezertase?, se frământa unchiul. Până îl trăsese de-o parte colonelul cutare, fostul şef de la Şcoala Superioară de Aplicaţii şi îi spusese: Mihail, băiatule, tu chiar nu-ţi dai seama? Cum să te reprimească în armată, când au ordin să reducă drastic efectivele? E o condiţie a armistiţiului! Şi apoi, cum te-ar reprimi anume pe tine, care ai luptat împotriva ruşilor din prima zi a războiului şi până în clipa când ai fost luat prizonier? Nu înţelegi că armata asta de acum trebuie să fie o armată nouă, total diferită, alta decât cea care le-a fost inamică? Tata spune şi el: Cam aşa e, fir-ar să fie! Văd că şi pe-aici îi epurează pe capete…

I-au cerut o adresă, la o adică, pentru cazul că i s-ar aproba reangajarea… La întoarcere a trecut pe la Getuţa, a adus o parte din lucruri… şi binoclul, o să-l arate copiilor, cu prima ocazie când vor ieşi pe deal, la loc deschis. Oho, freamătă copiii, o să avem un ochean! Cine mai e ca noi!

La Bucureşti a dat de Căuşneni, de familia Covalschi - acum îşi zic din nou Fieraru. Finul Saşa, ca agent sanitar, şi-a găsit o slujbă, finul Matei şi el, este portar la un hotel – acum e bine s-o rupi pe ruseşte. S-a văzut cu un fost coleg de şcoală militară, s-a aciuat ca şef de lucrări la catedra de topografie din Politehnică. Va încerca să-l angajeze şi pe el, ca laborant. Ceva trebuie să-şi găsească, lucrurile nu pot continua aşa… Păi sigur, zice tata, ar fi bine… Astfel continuă să vorbească pe şoptite cei de pe pătura de alături; dar copiii nu se duc niciodată prea departe ca să nu audă, cuvânt cu cuvânt, tot ce-şi spun în taină oamenii mari.

Există o mie de secrete pe care cei mari le apără cu străşnicie, dar nu există niciunul pe care copiii să nu-l afle. De parcă lumea ar

vorbi numai pentru copii, ca să le transmită ceea ce pentru străini trebuie să rămână un secret. Îți vine să crezi că dacă n-ar fi copiii în preajmă, la urechile cărora să ajungă toate aceste lucruri de taină, cei mari nu şi-ar mai da osteneala să deschidă măcar gura, ar sta ca muții, cu zilele. Sau şi-ar aduce aminte că au glas doar ca să strige, ca acum: Gata cu joaca! Mihail o fi mort de foame, de pe drum. Grişa, leag-o pe Mița. Copii, dați fuga să vă spălați -şi cu toții la masă !

Moldița! Deci ai lui au ținut minte că a avut o cățelandră Molda. Şi, ca ofițer de artilerie, doi cai, pe Odor şi pe Mara; Nu era scrisoare să nu le spună ceva şi despre caii lui. Şi despre isteața Molda. S-a prăpădit, săraca, în apele Nistrului. Treceau dincolo, pe podul de pontoane, cu bateria; însă erau în mare întârziere, din cauză că trupele din fața lor se mişcaseră anevoie. O clipă de neatenție; şi faptul că a ezitat să o ia în brațe: s-a ruşinat de oameni. Înghesuială prea mare, nu reuşeau să urce pe pod. A sperat că Molda o să se strecoare cumva. A strigat-o: Molda, aport! Şi ea, în disperare, a sărit în valuri! Din nenorocire n-a sărit în aval de ponton, ci în susul lui. Vâltoarea a tras-o la fund, sub pontoane, s-a prăpădit… Le-a scris despre asta şi iată că nu au uitat, i-au dat numele cățeluşei ăsteia…
Le-a vorbit de regiment, de cei din Cioburciu, de Getuța. Nu le-a putut spune chiar totul. Vera înțelege şi aşa unele lucruri trecute sub tăcere. Getuța îi dăduse de înțeles că are pe altul. Un şef, divorțat, fără copii, în stare să-i asigure un viitor, inclusiv la slujbă. Mihail era tentat să creadă că lucrurile nu stăteau chiar aşa – locuise la dânsa vreo zece zile şi acel străin nu-şi făcuse simțită prezența. Mai ştii? Poate că Getuța încearcă să-i forțeze mâna în ideea căsătoriei. El ce să spună? Nu se putea angaja în vreun fel până nu se lămurea situația lui, până nu-şi găsea un rost, un serviciu care să-i permită să-şi asume nişte obligații. Ce l-ar fi

reținut, altfel? Drăguță şi devotată, deşi dintr-o familie simplă. Doar şapte clase. Însă funcționară, la o adică. Sigur, îşi dorise mai mult, cândva, dar nici asta n-ar fi contat.
Numai că… numai că nu reuşea să şi-o scoată din minte pe Claudia. Vera, oricum, bănuieşte ceva. Poate chiar s-ar mira să afle că a uitat-o, după ce îi vorbise cu atâta ardoare despre dânsa. Getuța, la rându-i, nu se poate să nu fi simțit că el e cu gândul în altă parte; îi vorbise despre ea în treacăt, ca despre o poveste încheiată. Era şi nu era aşa…
O cunoscuse încă de pe când era pedagog la Chişinău. Elevă de liceu în penultima clasă, sora colegului Nicu Novacov. Bilețele, întâlniri, curte asiduă, iubire împărtăşită. El va mai rămâne un an pedagog, ca ea să termine liceul şi să meargă împreună la facultate, la Bucureşti. El ar fi urmat Politehnica, ea Literele, între timp s-ar fi căsătorit. Deocamdată se considerau ca logodiți. Numai că a intervenit ceva, în vacanță. O plecare a Claudiei la Iaşi. La înapoiere, i-a comunicat că rupe logodna. Ce s-a întâmplat? Ridicări din umeri, nervi, lacrimi. A aflat de la Nicu: sora lui se va căsători cu un mare antreprenor, prieten de familie, mai în vîrstă cu şaptesprezece ani, care se obliga să îi asigure continuarea studiilor universitare.
Mihail nu putea admite că iubirea lor nu a existat, după ce se înflăcărase atâta. Dacă a existat, ea va dăinui, învingând oprelişti de orice fel. Scrisori peste scrisori, solicitarea unor întâlniri pentru explicații; nu obținu decât promisiunea amânării iminentei căsătorii, - dar ce promisiune era asta?! Probabil perspectiva unei studenții sărace o descurajase. Mihail va renunța la Politehnică, un plan ce se dovedise hazardat. Se va înscrie la Şcoala militară, în trei ani va fi ofițer: alt statut social, un salariu consistent, carieră deschisă. Din păcate, fu respins la vizita medicală pentru aviație: îi lipseau doi centimetri la capacitatea toracică… I-ar fi putut avea, de nu s-ar fi zbuciumat atâta în ultima vreme, slăbind grozav. Să

fie aviator! Să tremure inima în Claudia… Îşi alese altă armă: artileria. Era foarte bun la matematică, îşi putea permite… Şi apoi: arta de a trage, da?, iar nu orice fel de ofițer… Verei, care era la curent cu idila fratelui, dar nu şi cu ruptura ce survenise, ca să nu o mâhnească, nu-i scrise despre eşecul unei iubiri în care continua să creadă: Claudia se va întoarce la el, îşi va da singură seama că acel domn stafidit nu-i putea inspira decât silă.
Din Timişoara, nu-i mai scria atât de mult despre Claudia – erau acum la mare distanță unul de celălalt -, ci despre frumosul oraş, despre veselii colegi; apoi despre însuşi Colonelul Comandant al Şcolii, care, nostim, nu? îşi pusese în gând să şi-l facă ginere pe delicatul Mihail. Numai că fata Comandantului, oricât de răsfățată, era urâțică foc. Îi ofensa simțul estetic. Era Mihail omul tranzacțiilor sentimentale? Nu era acesta lucrul care îl scandalizase la Claudia? Aşa că se ținu tare. Termină Şcoala, fu făcut sublocotenent. Frumoase fotografii, cu dedicații tandre către mamă şi soră. Un an de stagiatură în aceeaşi Timişoară cosmopolită. Acel Colonel tot mai spera ca tânărul să vină la gânduri mai bune? Între timp Mihail scrisese familiei că i-a fost respinsă cererea de căsătorie cu Claudia, dânsa neavând dota cuvenită. Ceea ce, întraltfel, era adevărat, dacă s-ar mai fi pus problema… Nu se mai punea, pentru că numai după un an de la rupură, Claudia se căsători cu antreprenorul Stafidă, cum îl numea în gând Mihail. Claudia se înscrise la Litere, stătea în Bucureşti, de unde iubitul ei din Timişoara primi cosemnul că îi poate scrie la Post-restant, ceea ce făcea dezlănțuit, fie că i se răspundea mai pe scurt, iar alteori de loc.
Apoi lucrurile s-au deteriorat, ea nu şi-a mai luat licența, se plictisise singură; iar Mihail fusese transferat la Oradea, apoi la Brăila. (Episodul Getuța. Războiul. Prizonieratul.)
Acum totul trecuse, era mult în urmă. Dar trecuse? La ultima descindere în Brăila, în refacere fiind, lângă Getuța care îl menaja,

Mihail se gândea să facă o întrerupere în Bucureşti, să ia legătura cu cei din Cioburciu (Vera îi dăduse toate adresele), şi totodată să o caute pe Claudia. Îşi spunea că e absolut necesară o clarificare definitivă a situației, după aceşti ani învălmăşiți. Mai întâi trebuia să o revadă: să stea în fața ei, să se lase privit de dânsa. Să poată citi pe chipul ei, cu ochii lui de acum, lucrul pe care ea nu voise să i-l spună la momentul cuvenit: de ce îl dăduse de-o parte? Nu-l iubise chiar deloc? Oferindu-i totodată posibilitatea ca ea însăşi, privindu-l, să decidă: acest om îngrijit, demn, devotat şi care, după tot ce i-am căşunat, nu a încetat să mă iubească, merită oare indiferență şi tăcere, sau dimpotrivă? Căci chipul lui o să-i vorbească de la sine, cum nu se poate mai limpede: Claudia, fată iubită, dacă tu ai fost în stare să-mi faci un rău atât de mare, apoi iată că eu, Mihail, am avut tăria să-l îndur!

- Mihăiță mamă, ai dus gâştele celea la gârlă?
- Le-am dus, mamă.
- Şi ai lăsat bâtca în mijlocul ogrăzii, să ne împiedicăm de dânsa, să ne rupem gâtul…
- O sprijinisem de perete, mamă, nu ştiu cine o fi trântit-o… Dar de ce îi zici *bâtcă*, toată lumea zice bâtă. Bâ-tă!
- Apoi spune-i şi bâtă, nu e cine ştie ce deosebire. La noi aşa se spunea. Ba chiar, dacă vrei să ştii, Bâtcă era porecla neamului nostru dinspre papaşa. Neamul aista se cheamă Hanganu, pentru că se trage dintr-o comună din munții Moldovei, Hangu. Străbunii erau, vezi bine, ciobani – umblau cu oile de la streaşina munților până în lunca Nistrului şi mai departe încă. Unul dintre aceşti hangani şi-a făcut sălaş pe locurile noastre, ca şi alții, de prin alte părți, tot oieri. Acel străbunic a adus din satul părinților lui un soi de păpuşoi mai bun şi mai rodnic decât se cunoştea pe-aici. Lumea i-a spus păpuşoi hăngănesc sau românesc.

Străbunicul era un om mai de frunte, destoinic. Şi pe timpurile celea, când va fi fost, locurile de la Nistru au căzut sub stăpânire turcească. La soroace, veneau turcii călări şi adunau birul. Dar păgâni, îți dai seama. Bietele femei, nici gând să se mai arate prin ogradă, pe drum… Stăteau ascunse, prin cotloane, prin pivnițe, prin staulele vitelor. Dacă era musai să aducă apă sau altceva, se îmbrăcau numai în zdrențe, îşi poceau fața cu funingine, cu dohot, se prefăceau şchioape, de ți-era scârbă văzându-le aşa. Ei, şi pe vremea ceea, străbunicul nostru care a adus porumbul hăngănesc (dar există şi acum la Cioburciu un loc, pe malul Nistrului, numit "Cotul Hanganului"), el sau vreun fiu de-al lui, dar tot bărbat straşnic, fiind starostele satului, au tras turcii la casa lui, să ridice birul pe care-l strânsese. I-a poftit înăuntru, i-a aşezat în jurul vetrei şi i-a tot îmbiat cu fel şi fel de bunătăți, dar numai din carne de oaie, pentru că ei porc nu mănâncă.
Turcii s-au întins la căldură, că era toamna târziu, când se adună birurile de!, chiolhanul le cădea bine la ramazan. Iar de ici trăgeau cu ochiul, doar va apărea vreo femeie. Sunt văduv, le-a spus starostele. Se ascunsese toată partea femeiască din casă, ai înțeles. Se făcuse de-acum seară, noapte de-abinelea. Omul nostru le-a adus nişte băutură şi-i tot îmbia, ca şi cum, vezi doamne, n-ar fi ştiut că turcii n-au voie să bea (îi opreşte Coranul !). Au gustat ei, le-a plăcut, de-aici omul nostru le turna, s-au amețit turcaleții, de, neobişnuiți cu aşa ceva; s-au îmbătat, au adormit acolo, palancă la pământ, în jurul focului din vatră. Atunci străbunicul, pe la spate, i-a omorât pe toți şapte cu o bîtcă, de-aci i-a cărat, pe rând, prin fundul grădinii şi i-a aruncat în Nistru. I-au purtat apele la vale, numai ele ştiu unde. Iar caii turcilor i-a scos din sat şi i-a pus pe fugă. Să se creadă că stăpânii lor au fost răpuşi în cu totul alt loc… Şi de la isprava asta i-a rămas porecla Bâtcă. Dacă nu ştii de unde vine porecla asta, ți se pare că e de batjocură; dar dacă ştii povestea, vezi că e mai altfel …

- Unde sunt copii, Vera? Pune de mâncare, trebuie să plec imediat.
- Mai şi întrebi? Sunt cu jucăria aia pe care le-ai adus-o, cu tocălia, aleargă de-şi scot sufletul. Ce idee, să le cumperi aşa ceva! Se întorc acasă numai o apă. Barem Mihăiță, storci cămaşa de pe dânsul… S-a dus Mihail să-i adune de pe vale.
Grigore se aşază pe marginea patului. N-ar fi trebuit să o îmboldească pe Vera cu pusul mesei. Are să-i spună un lucru foarte important. Se ridică şi merge până în prag, se sprijină de canatul uşii.
- Vera, de ce crezi că m-a chemat Chițu? Ca să mă întrebe dacă vreau să cumpăr casa asta, cu tot cu grădină.
- Şi ce i-ai răspuns?
- Ce-i puteam spune? Decât că: nu am bani, domnule Chițu. Ar trebui să vând ceva. Ce să vând? Suntem, ai văzut şi dumneata, numai cu ce avem pe noi. Caii să-i fi avut şi să-i vând, cu căruță cu tot şi nu mi-ar fi ajuns de arvună. Şi restul? Ce câştig eu la Gălbenuş se duce pe mâncare, pe îmbrăcăminte la copii, că noi nu mai avem nici o pretenție, purtăm ce-am adus în refugiu… Acum fratele soției, ofițer de carieră, căpitan, nu?, e trecut în rezervă. Socrul, de unde primea pensioara lună de lună, nu mai primeşte nimic, cauza nu se ştie. Bate zi de zi drumul la oraş. Banii, ce să vorbim, nu mai au nici o valoare. Dumitale pot să-ți spun: pusesem de-o parte din solda cumnatului – el ne-o trimetea să ne ajute, ştiindu-se strâmtorați, iar noi, de aici, nu ne îndemnam să o cheltuim, cu gând că s-o întoarce şi să aibă un ban al lui, până una alta. Dar banii aceia, strânşi cu noduri, nu mai fac azi o ceapă degerată. Se joacă prin țărână cu ei copiii, îi dau de-a dura… Cu ce să cumpăr? Casa ar fi bună, nu zic…
-Ar fi, dar cu ce să cumperi? se întreabă Vera.
Aici ea nu are nicio putere. Dacă ar fi fost bani în casă, ar fi ştiut şi ea. Iar dacă, neavând ei bani, Grigore ar spune: Nu-i nimic, mă

împrumut de la cutare şi cutare, atunci Vera l-ar îndemna să cumpere casa Filomiței. Fiindcă trebuie să ai casa ta, să te poți gospodări omeneşte, nu să te muți ca țiganii Codrencei, de colo colo…Dar dacă Grigore nu suflă un cuvânt despre un posibil împrumut, el care umblă şi cunoaşte şi serveşte atâta lume, atunci ea, de aici din casă, e legată de mâini şi de picioare. Se gândi în pripă: Mihail, Papa, Dona, Vanea… de unde să aibă bani? Mulții lor prieteni? Risipiți care şi pe unde, la uşi străine. Dacă nu mai suntem la Cioburciu! Acolo, doar un semn să fi făcut, floare la ureche pentru un om ca Grigore. Dar aici suntem la Sărăceşti! Înghiți în sec şi doar atât. De altceva se temea acum:
- Are cumpărători?
- Tot oamenii ceia, din Proaspeți, de care ştii. L-au anunțat că vin cu banii, să facă formele.
- Şi cu noi cum rămâne?
- Chițu, la un pahar: Mai vedeam noi… să-mi fi dat colea o arvună. Când veneau ăia, scoteam banii pe masă, le închideam gura. Dar aşa… le-am spus că vând, dacă vin cu banii chită. Şi eu unde am scuipat nu mai ling. Eu: Asta e, trebuie să mă mut. El: Nu e nici o grabă. Le-am spus: Mă, oameni buni, ați văzut că în casa fie-mii băgai o familie de refugiați, nu poci să-i scot în drum, au copii… Ei, de colo: Oameni suntem, îi mai păsuim. Eu: Domnu Chițu, să fi venit cu ei încoace, să-mi spună cât mă păsuiesc, dacă zici că ai vândut. Am vândut, domnu' Grigore, de ce să mint? Dar nu vă las eu aşa. V-am ajutat până acu', vă aranjez şi de-acu' ncolo… Uite, e o casă în Satu Vechi, la răscrucea când vii de la oraş. Casa aia cu fântână cu roată de fier. Aha, o ştiu! O ştii şi tu, Verocica, nu?
Chițu spune că e casa unei văduve care a murit de câțiva ani şi fetițele ei sunt împrăştiate, una la o rudă în Curtişoara, alta nu mai ştiu unde. Fetele sunt mai mici decât ai noştri. Deci până la măritat şi la zestre mai va. Şi atunci, cum intru eu acolo, domnu Chițu?, îl întreb. E aranjată, domnule, cum zisei. M-am perpelit toată

noaptea: Mă, cum fac cu oamenii ăştia? Dis de dimineaţă dădui fuga, vorbii cu Gănescu, de e el dulgher, stă chiar în capul satului, spre vii. Zice că vă cunoaşteţi. Este rudă cu văduva aia, a rămas să aibă el grija casei. Zise că da, vă puteţi muta în orice moment, el n-are nici o *petrenţie*, doar să aveţi grija casei de-acu' înainte, cum ar veni de bătut o scândură, de reparat… şi aveţi şi grădina, câtă este, că fiind casa pe colţ, grădina vine mai micuţă... Că, zice, Gănescu e meseriaş, nu se prea omoară el cu sapa, de ea a fugit. Pui şi tale ce-ţi trebuie pe lângă casă, o ceapă… Eu, Vera, mănânc pe fugă şi îndată mă duc să stau de vorbă cu Gănescu ăsta. Unde e bicarbonatul?

Vera se duce să-i caute pacheţelul, paharul, linguriţa. Apoi spune:

- Grigori, dacă tot te duci, aş merge şi eu, *detca*. Să mă uit, să văd ce şi cum…

- Da, de ce nu?

Iar în gândul ei: O, Doamne! Iar să ne mutăm… Şi o luă cu fiori numai la gândul ce-o aşteaptă în zilele următoare. Închise ochii o clipă şi încercă să-şi amintească: îi apăru imaginea acelei case cu ferestrele oarbe, cu uşa baricadată; ograda pustie, năpădită de bălării, pe care o văzuse în chiar ziua sosirii şi după aceea nu mai avusese ochi pentru dânsa…O casă nici nouă nici veche şi care o izbise tocmai pentru că era părăsită şi uitată, la răscrucea principală a satului, unde lumea dă în clocot…Şi în acel loc urgisit să ne înfiripăm noi, refugiaţii. Măcar bine că n-a căzut mutarea asta acum o lună, când nu născusem. Cum m-aş fi descurcat? se întrebă, speriată. Mulţumescu-ţi Ţie, Doamne! Acum o clipă mă jeluiam Ţie şi, de cum oi termina cu mulţumirile, vin iar cu jelania. Nici timp n-am să răsuflu, de la una la cealaltă…

Îl aşteaptă din clipă-n clipă pe Mihăiţă să se întoarcă de la şcoală; în Ancuţa nu poţi pune bază, chit că împlineşte în curând cinci ani.

Bibliotecă pentru minte, inimă şi învăţătură
http://www.bibro.net

Fata asta e aici, sub ochii tăi, curăţică, cuminte, spăsită şi, când te uiţi din nou, ia-o de unde nu-i! Cu copiii, pe sub gard, sau la vreo vecină, gură-cască. Pe când Mihăiţă e de nădejde în casă; el ştie asta şi, de la şcoală, o ţine tot într-o fugă până-n vale şi apoi în sus pe Secuţa, ca să ajungă cât mai curând, să-i fie ei de ajutor. Lac de apă.
E curioasă şi Vera să afle ce a zis învăţătoarea de ştergătorul lui Mihăiţă, făcut din pănuşi de porumb; şi de calul şi călăreţul lui Andrei. Îl vedea că dă târcoale fratelui său. Aşa că, ducându-se după apă, a scobit din mal un boţ de lut, cât un pumn, şi a venit cu el acasă. L-a chemat apoi pe Andrei şi a început să frământe lutul între degete şi să-l bată de masă şi între pumni, până a simţit că toată împotrivirea lui s-a istovit. Atunci a împărţit lutul în trei, o parte a pus-o mai încolo, iar pe celelalte le-a împreunat la loc.
Ce-mi faci, mămico?, a vrut să afle Andrei. Dacă eşti atent, ai să ghiceşti şi singur. Ia priveşte numai! Şi, ca din joacă, aşa cum în copilărie îşi făcea din lut tot felul de vietăţi, a modelat un cal – mai întâi doar cât să înţelegi că va avea un cap cu urechi, un gât cu coamă, trunchiul cu greabăn, coada cu şfichi. Şi de la capăt: buzele, nările, ochii larg deschişi, urechile ciulite, să prindă orice zgomot, gâtul alungit, ca să-l poată întoarce în orice parte, coama înfoiată, spinarea numai bună de înşeuat, picioarele nervoase, călcând ca la intrarea în Cetate… s-ar fi zis că lutul s-a însufleţit. Mama întinde mâna după boţul pus de-o parte. Curiozitatea copilului nu mai are margini: ce-o să facă mama acum? Că doar nu-i mai ajunge humă pentru încă un cal. Un mânzoc? O sanie? Un călăreţ?! Andrei e numai ochi: să ghicească mai repede cu o clipă. Mama tace, mâinile ei iscusite modelează lutul de parcă îl vrăjesc…

Să fie Mihăiţă la poartă? Dar de ce atâta gălăgie, ca să i-l trezească pe Aurel?! Cineva bătând în gard, strigând… şi iar… Iute în prag!

- Ce-i, omule, de ce baţi aşa, în neştire? Trezeşti copilul…
- Asta e casa lu' Filomiţa lu Chiţu?
- Pe Filomiţa n-o găsiţi aici, spune Vera, răspicat; dar teama i-a năvălit în piept. Stă la tată-său, cam a şasea casă pe dreapta, chiar înainte de fântână…
- N-avem noi treabă cu ea. Venirăm să dărâmăm casa de-o vândură.
- Cine sunteţi şi cine v-a trimis?
- Ne-a trimis cine ne-a tocmit. Dima Niculae, din Proaspeţi, ăl de-a cumpărat casa de la Chiţu.
- Şi unde e proprietarul cel nou, de care vorbeşti? Să vină proprietarul, cu actele în regulă. Din câte ştiu, actele n-au ieşit încă.
- Da' s-a dat banii? S-a primit? Hai, bă, să ne-apucăm de treabă, că la nămiez vine Dima şi d-aci ne ia la rost de ce am stat gură-cască! Hai, intraţi, că boldeiu ăsta n-are ce vă face! Zic aşa: cât dăm noi ţigla jos de pe casă, matale cheamă vreo vecină să te ajute să scoţi ăle lucruri du pin casă…
- Ancuţa, mamă, dă tu o fugă la nenea Niculae Chiţu şi roagă-l să vină încoace cât mai repede, da?!
- Pe unde se intră în pod, ia spuneţi?
- Nu se intră pe nicăieri, pentru că vă încui uşa!
- Dacă-i p-aşa, poţi să încui şi zece uşi. Într-o oră-două am dat jos toată ţigla, de rămâne casa pleşuvă…
- Întâi că nu vă dau drumul în casă. Unde e proprietarul de care vorbiţi? De ce nu-l aşteptaţi pe domnu Chiţu, doar aţi văzut că am trimis după dânsul?…
Vera se postează în faţa uşii, gata să o încuie. În fapt, nu face decât să lungească vorba, până soseşte Chiţu. Bătălia este oricum pierdută. Te pui cu nişte găligani care au răngi în mână, plătiţi ca să dărâme?!
Oamenii se răspândiseră prin ogradă, se uitau încoace şi încolo.

Unul găsi scara de la pătul, o aduse şi o propti de zidul marchizei, se sui pe ea, zmulse o ţiglă din streaşină şi, privind în jos, spre ceilalţi, spuse:
- Ia dă colea! Unde le stivuiţi?
- Fă gaură, Mitică şi băgaţi-vă doi trei în pod. Ţigla o daţi din mână-n mână până colea, lângă gard.
Se apucară de îndată de lucru. Vera intră iute în casă. Ce să scoată mai întâi? Ea singură. Ce oameni! Nu puteau să fi trimis de aseară pe cineva, să-i anunţe? Aşa, Grigore e la Gălbenuş, Papa nu ştie nimic, Mihail plecat. De-ar veni Chiţu mai repede!
Ca vântul ieşi până la poartă. Îl zări pe Chiţu venind cu paşi mari. Ancuţa se ţinea după el, în fugă, gesticulând şi spunându-i cine ştie ce. Până să sosească ei, oricât îndemna Chiţu, Vera intră din nou în casă. Din pod se auzeau bocănituri, paşi cutreierând, lucruri împinse din loc, scânduri trosnind. O bucată de tenciuială se desprinse din tavan, căzu drept pe marginea copăiţei în care dormea Aurel. Vera trase dintr-o mişcare copăiţa pe marginea patului, o înşfăcă şi în clipa următoare era cu ea afară; o duse cât mai departe de casă, tocmai lângă poartă, sprijinind-o de stâlpul gardului, la umbră. Copilul nu se trezise, îşi vedea de somnul lui. Vera luă bucata de moloz, pe când Chiţu dădea să treacă şanţul, cu ochii la oamenii care ieşeau cu umerii prin acoperiş.
- Ce e, coană Vera, ce se petrece aici?
- Halal petrecere! Oamenii ăştia s-au apucat să dărâme casa, cu noi înăuntru. Spun că i-ar fi trimis noul proprietar…
- Cine v-a trimis, mă, încoace?
- Dima O. Niculae, din Proaspeţi; ăl de ţi-a dat banii pe casă.
- Şi v-a trimis pe voi, cu răngile? De ce n-a venit el mai întâi? Nu vă spuse că în casă sunt nişte oameni?
- Nu ne spuse. ‘Ce că să ne grăbim, că vrea să termine acilea şi să se apuce de casa de la Proaspeţi, cât mai e vreme bună.

Bibliotecă pentru minte, inimă şi învăţătură
http://www.bibro.net

- Şi o dărâmaţi peste femeia asta şi peste copii? Nu vedeţi că a căzut din tavan peste copilul din leagăn? Ce capete aveţi voi, mă? Ce inimă? A dărâmat, mă, capsomanule, cineva casa pă tine? Nu te gândişi o ţâră, bă, ăsta cu ranga, ţie nu ţi-e, aşa, ruşine? Cu tine vorbesc …
- Cu mine n-ai ce vorbi. Mai bine vorbeai cu Dima, de-ţi dădu banii…
- Păi unde e, mă, Dima? Nu trebuia să vină el mai întâi?
- Trebuia, nu trebuia, nu mă priveşte. M-am tocmit cu el, fac ce-mi zise. Iar pă mine să nu mă iei cu capsomanule, că de unde nu, te procopseşti cu o rangă în moalele capului, de te pupă baba rece!
- Aşa-mi vorbeşti tu mie? Om bătrân… păi eu am fost primar zece ani în comuna asta, mă ştie o lume…
- Ai fost, ori o să fii, nu-mi pasă! Da' nu mi te băga în faţă!
- Lasă-i, domnu Chiţu, nu vezi ce fel de oameni sunt? Sălbatici! N-ai cu cine te-nţelege!
- Ba nu, că într-o jumătate de oră sunt înapoi, cu jandarmii.
- La ce bun!? Vera îl apucă de mânecă: Dacă tot trebuie să ne mutăm, apoi să ne mutăm acum, cât mai e vreme bună. Te rog s-o trimiţi încoace pe Filomiţa, să mă ajute să scot lucrurile la poartă.
Chiţu ce să mai zică? Se uita cătrănit, când la prospeţeni, când la Vera. "Oameni păgâni, spuse. Nu degeaba li s-a dus buhul!" Şi el, om cu glagorie la cap, să se amestece în tărâţe…" Asta mi-a trebuit, asta am căpătat. Acum, n-am ce-i face…"

Şcolarii se iviră la poartă. Într-un glas: "Ce e, mamă?"
- Voi nu vedeţi? Ne mutăm... Puneţi-vă straiţele aici, lângă celelalte lucruri. Tu, Andrei, vezi de cel mic, să nu dea ceva peste el; iar tu, Mihăiţă, du-te până-n oraş, pe Obrocari, ştii unde, şi spune-i tatei ce e aici. Şi că e musai să ne mutăm până diseară. Să vină încoace cu căruţa şi să începem să cărăm, nu? Ţi-o fi foame?

Sigur că vă este… dar du-te degrabă, însă nici să n-o ţii într-o fugă, să transpiri şi să te doară iar capul. Da? Auzi, Mihăiţă?

Frate-său primise o însărcinare foarte importantă, dar el, Andrei, să stea de pază lângă copaie, nu era prea puţin pentru un şcolar ca el? O lăsă pe Ancuţa cu grija frăţiorului, iar el se duse în fundul curţii, să adune ce era de adunat: unelte, cratiţe, ligheane, jucării… Caprele, legate la gard. Au să le suie în căruţă sau au să le mâie în urma ei? Şi găinile de prin ogradă… şi gâştele de pe vale? La toate trebuie să se gândească, nimic să nu-i scape…

Să plece ei de aici, tocmai când îşi făcuse atâţia prieteni de joacă?! Doar ieşea în drum şi era în mijlocul copiilor, doar zece paşi făcea şi era pe coastă, unde scoteau vitele la păscut. De la gardul ţaţei Măria şi până în valea Porcului, lumea lor în lung şi-n lat. Mereu să fie cât mai mulţi, împreună, la zbânţuială, la joacă. Alergări, trântă, bătăi cu ciomegele între ei, băieţii, ca să se vadă cine e mai iscusit, dar să-i vadă şi fetele - şi să li se vadă lor ce au sub cămaşă. De aia născoceau jocuri, de aia se dădeau de-a rostogolul pe coastă, de aia se luau la hârjoană, ori le trăgeau de mâini până se împiedicau şi cădeau pe spate. Li se vedeau picioarele în sus de genunchi şi, cu puţin noroc, până să se acopere în pripă şi fără ca fata să fie sigură dacă ai văzut sau n-ai văzut, vedeai ce voiai să vezi. Era aşa de bine! Tăceai mâlc, nu spuneai nimănui, dar ţi se încălzea burtica, simţeai un zbârnâit dulce, îndată se înţepoşa cucu' de-l ai acolo. Împingeai cu podul palmei în jos, iute, dar nu ca să ascunzi umflătura sau să o potoleşti, ci ca să o simţi că este acolo şi se împotriveşte la apăsare. Asta îţi dă, nu ştiu cum, o bucurie şi o cutezanţă. Păi de ce le îmboldeau ei pe fete să se întreacă la săritul de pe mal? Sunt ele isteţe, ştiu să-şi ascundă picioarele, strecurându-şi poalele între genunchi, când se aşază pe şanţ, când sar de pe mal, când se suie în vreo salcie de pe gârlă. Hai, că poţi! Mai sus! Ţine-te cu mâna de craca aia! De jos, te uiţi drept în ochii

ei şi-i vorbeşti, dar privirile tale sunt acolo unde trebuie, poalele se îndepărtează pe nesimțite şi, oricum, mâinile sunt ocupate: zăreşti scoicuța…
Nu e nimic urât în asta, oare de ce nu poți privi pe îndelete, ci doar într-o străfulgerare? Animalele se încalecă şi ele. Câinii mai ales. A văzut odată, de pe prispă, nişte câini încălecați în curte la lelea Vochița şi prinşi de o mare grabă… N-a mai putut să-şi ia ochii de la ei. L-a apucat un tremur şi o fierbințeală, a plecat bolnav de la colțul prispei; a luat-o prin spatele grădinilor, prostit, căutând nici el nu ştia ce…
De la un timp îşi face drum la Gheorghița lui Goigulan, colegă de clasă. O fată cam spălăcită şi care nu ştie nimic la şcoală, deşi e cu vreo doi ani mai mare ca el. Părinții la muncă, ea singură acasă. L-a chemat să-i arate ce are de scris. Deodată, ca din întâmplare, fetița s-a întors cu spatele şi s-a aplecat să ridice de pe podea o strachină. De când s-a aplecat şi până s-a ridicat poate să fi trecut un veac. A văzut atunci ca o caisă pârguită şi dejghiocată până la jumătate. Ar fi putut s-o atingă cu degetele, atât era de aproape, dar a stat ca paralizat... Se şi mira mama: De ce se tot duce el la Gheorghița, mai în toată ziua, să-i arate ce au de scris! Se ducea mereu, dar degeaba! El pândea vreun lucru în spatele fetei şi apoi o întreba: dar unde e caietul? (sau tăblița? sau ghiozdanul?). Fata se ciucea şi ridica de jos lucrul pe care i-l ceruse, el rămânând cu buzele umflate. Dar tot trăgea nădejde că vreodată fata nu va fi atentă, ca atunci…
Mai avea două colege în vecini, dar cu ele n-ar fi îndrăznit, cu fata lui Patitică fiindcă era scundacă şi sâcâitoare, iar cu Constantina pentru că era prea drăguță şi i-ar fi fost ruşine de ruşinea ei. Înăltuță, cu obrazul subțire şi cu ochii mari, căprui, curați. Într-o zi din această primăvară care abia începuse, potrivise lucrurile în aşa fel ca să se întoarcă de la şcoală numai ei doi, pe cărarea din leasă; ajunşi în pădurice, o rugase să-l aştepte puțin, culesese câteva

viorele şi tămâioare. Îi dăduse fetei buchețelul şi îi spusese, mai-mai să se înece de emoție, o poezie pe care o ştia de la tata şi pe care n-ar fi spus-o în ruptul capului altor fetițe: o comoară păstrată cu mare grijă într-un loc tainic din mintea lui şi unde, de acum înainte se afla şi chipul cu ochi cuminți al Constantinei…
Şi acum, să se mute în mare grabă, când el plănuia să se întoarcă acasă pe cărarea din leasă, cu Constantina!? Să plece aşa-deodată dintre copiii cu care se îndemna la joacă. Ce-o să fie el fără joaca de fiecare zi cu copiii din vecini? Şi, te pomeneşti că jocul lor o să fie şi mai frumos de acum înainte… Să plece de pe valea Porcului tocmai acum, când hotărâse să-şi ia inima în dinți şi să se bage în tufiş, împreună cu băieții mai mari, atunci când se ascundeau ca să cânte: Un băiat şi cu-o fetiță / Făceau dragoste-n portiță. / Băiatu-i cerea guriță, / Fata-i da de sub rochiță…
Să fie puşi pe fugă, cum ai alunga nişte răufăcători, cum ai sparge cuibul unor păsări stricătoare, ca să scapi de răul lor… De ce să pățească ai lui această ruşine?
Andrei se îneca de obidă. Era convins că dacă tata ar fi fost acasă, urâcioşii ăia de prospețeni n-ar fi îndrăznit nici să intre în ogradă, necum să se apuce de smuls țigla de pe acoperiş!
O ajuta pe mama să care afară, lângă poartă, lucrurile de prin toată casa. Nu numai că o ajuta, dar ar fi vrut să-i spună ceva care să o îmbuneze. Ce să-i spună, pe cât era el însuşi de amărât?
Deodată i se lumină. Cum de uitase măcar o clipă? Se luă după maică-sa şi, ținând de un capăt al covorului pe care-l purta dânsa pe umăr, îi spuse:
- Ştii mamă, căluțul şi călărețul pe care mi i-ai făcut matale i-am dus cu bine la şcoală. Călărețul nu s-a clintit nici atâtica din şa. L-am arătat doamnei învățătoare Tătaru. Ştii ce a zis? A zis aşa: Uitați-vă, copii, ce minunăție! Şi mi-a zis să aşez căluțul pe marginea catedrei. Toți copiii au ieşit din bănci şi s-au înghesuit ca să poată privi de aproape. Unii îl mai văzuseră, când am apărut cu

el în curtea şcolii, alţii nu. Dar acum se uitau toţi, uimiţi. Doamna Tătaru s-a aplecat şi dânsa şi se uita cu mare plăcere la coama căluţului. Atunci, nu ştiu ce mi-a venit, de am strigat: Mama mea l-a făcut, cu mâinile ei! Şi m-am întors repede în bancă, pentru că îmi dăduseră lacrimile. Iar după aceea, în tot timpul lecţiilor căluţul a rămas pe catedră. Doamna a zis: Să nu se atingă nimeni de el! La sfârşit l-a luat cu grijă şi l-a dus în cancelarie, să-l păstreze acolo. A spus că de-acum e al şcolii. Chiar aşa a spus, să-l întrebi şi pe Mihăiţă, dacă nu mă crezi.

- Ba te-aş crede, dragul mamei, dar vezi bine că nu am timp nici să mor…

- M-au condamnat la patru ani muncă silnică, spuse unchiul Mihail.

Copiii au mâncat şi au fost trimişi la culcare. Dar cum să dormi când în tindă, cu uşa închisă şi la lumina lămpii, unchiul povesteşte atâtea grozăvii prin care a trecut? Acum două săptămâni, pe când Mihăiţă era cu caprele iar Andrei nu se întorsese de la şcoală, a venit jandarmul şi l-a invitat pe unchiu la post, cică să iscălească nişte hârtii – dar l-a arestat pe loc, ca spion străin şi l-a trimis sub escortă până la Iaşi. Acolo, regim de carceră. Şi proces, nici mai mult nici mai puţin, pentru înaltă trădare. N-a fost un proces propriu-zis, cu toate că era judecat de un tribunal militar, ci o înscenare mizerabilă, capul răutăţilor fiind chiar procurorul Mardare…

- Mi-au pus la nesfârşit aceleaşi întrebări în tot timpul procesului. Cum de-am căzut prizonier la nemţi, după ce noi întorsesem armele? Le spuneam că în dimineaţa zilei de 8 septembrie mă aflam pe poziţie, cu bateria, la 6 kilometri în spatele liniei întâi. La un moment dat s-a întrerupt legătura telefonică şi, după o oră de aşteptare zadarnică, am ordonat caporalului să plece la Comandament, pentru instrucţiuni. În aşteptare, am dispus să fie

scoase încărcătoarele de la tunuri, apoi am ordonat retragerea de pe poziție. Brusc, la ieşirea dintr-un lan de porumb, ne-am pomenit înconjurați de armata germană, care ne-a dezarmat şi ne-a făcut prizonieri. Am fost trimişi în Germania, pe jos, cale de două mii de kilometri. Erați în dispozitiv, pregătiți de luptă, cum de v-au dezarmat fără a opune cea mai mică rezistență? Ați tras măcar un foc de armă? Cum să fi tras? ne-au luat prin surprindere. Eram înconjurați, în inferioritate numerică, lupta era inutilă. Ai martori că aşa şi nu altfel au decurs lucrurile? Cel mai bun martor ar fi fost Nacu Ioan, locotenentul meu, dar din păcate el s-a prăpădit - şi nu în lagăr, ci la întoarcerea în țară. Era lângă mine când am fost somați şi, când să duc mâna la pistol, m-a apucat strâns şi mi-a şoptit: Domnule căpitan, vreți să ne măcelărească?! Aşa că le-am răspuns: Domnilor judecători, vă dau o listă cu zeci de martori. E vorba de toți militarii din subordine, vă asigur că le ştiu numele şi adresa la fiecare în parte. Bine, prezintă-ne o listă cu trei martori. După numai două zile, în sala de şedințe: Nici unul dintre martori nu s-a prezentat. Eu: permiteți, vă dau altă listă. Le-am dat-o. A doua zi: Martorii dumitale nu au fost găsiți la domiciliul indicat. Când să-i fi găsit prin satele lor? De azi pe mâine? Am văzut că nu aveu de gând să cheme pe nimeni care să spună adevărul. Eu: Permiteți să vă mai dau o listă, poate cei indicați nu s-au întors pe la casele lor din prozonierat. Şi le-am dat o listă cu treizeci de nume, toți cei din bateria mea. Acelaşi rezultat. S-a trecut la judecarea în fond. Erau în sală militari, câțiva foşti colegi, toți dădeau din cap a jale, ştiau ce urmează… Patru ani de muncă silnică, pentru înaltă trădare! Nu m-am putut abține să le strig în față: Pentru delictul de înaltă trădare numai patru ani!? Au ridicat din umeri. I-am înfruntat: Sunt căpitan în armata română, gradele acestea au fost câştigate cu sânge! Mi-am smuls epoleții şi i-am aruncat pe jos, la picioarele lor. După pronunțarea sentinței, când mă duceau pe coridor, mă ajunge din urmă un maior, fost coleg la

Şcoala de Aplicaţii. Le face semn militarilor să aştepte o clipă, mă ia pe după umăr şi-mi şopteşte: Mihail, dacă asta te poate consola cât de cât, vreau să ştii că sentinţa dată este o gogoriţă. De fapt lor le e frică să nu fii spion în slujba englezilor. Nu pot admite că ai venit ca prostul, scuză-mi expresia, în gura lupului… Nu se poate, gândesc ei, are el o misiune! Însă negăsindu-se dovezi de spionaj, deşi au cercetat la sânge, te asigur, te condamnă pentru o fantezie. Asta e situaţia… dar patru ani nu sunt o viaţă. Alţii au primit mai mult… Şi, ca să creadă militarii că am discutat fleacuri, m-a bătut pe umăr şi a râs. Dar ştii ce râs? Mi-a făcut greaţă, nu alta… oricum, era să mă prăbuşesc acolo, m-am rezemat iute de perete. Au sărit militarii să mă sprijine. Mi-am revenit şi am mai apucat să-l văd pe fostul coleg strecurându-se prin mulţime, pe coridor, cu capul între umeri…

- Ce oameni! Cum pot ei să condamne un nevinovat, care s-a mai şi chinuit în prizonierat? se miră mama.

- Vă repet: m-au judecat colegii mei cei buni, nu nişte inşi care nu ştiau despre ce e vorba. Şi m-au trimis la închisoare cu zâmbetul pe buze şi cu bătăi amicale pe umăr. Asta e piesa pe care o joacă dumnealor. Se vede că au uitat de onoarea militară, de vor fi ştiut vreodată cu ce se mănâncă… Păi eu…uite, vouă vă spun, pentru că în seara asta am încheiat subiectul şi n-am să mai vorbesc niciodată despre acea întâmplare… Eu, ca să ştiţi, atunci când ne-au încercuit, nu am dus mâna la pistol ca să-l împuşc pe ofiţerul neamţ, ci ca să-mi trag un glonţ în tâmplă!

- Cum asta?, de ce să-ţi iei singur viaţa? sare mama.

- Aici nu e vorba de căpitanul Hanganu T. Mihail, că doar nu sunt primul ofiţer român luat prizonier; aici e vorba că eu dădusem ordinul de retragere, fără consimţământul Comandamentului, deci eu purtam întreaga răspundere pentru căderea în încercuire. Toţi din bateria a opta căzuţi prizonieri. Cum să-i mai privesc în faţă pe oamenii mei?

- Şi ce-ai fi rezolvat cu asta? întreabă tata.
- Ce-aş fi rezolvat? Nu înțelegi că era în joc onoarea mea de ofițer? Credeam că tu, care ai făcut armata…
- Înțeleg, n-avea grijă. Dar, de fapt, nu sunt de acord. Şi nici oamenii aceia n-ar fi înțeles. Ar fi ridicat din umeri: Ce i-a venit domnului căpitan?

Se aude Moldița lătrând, la poartă. Cine să fie, la ora asta? E noapte de-a binelea, s-au luat cu vorba.
Grigore iese să vadă ce-i. Dincolo de poartă, în dreptul fântânii este cineva care s-a mişcat anume ca să fie văzut, pe întuneric, de cel care a ieşit pe prispă. În aşteptare, Vera şi Mihail privesc îngrijorați spre uşa rămasă deschisă.
Vorbe neînțelese, apropiindu-se, tropăieli; în uşă apare Gheorghe alu Majuru, urmat de Grigore. Mihail îl vede bine abia acum pe acest om trecut de jumătatea vieții, însă țeapăn pe picioare, cu doi dinți galbeni sclipind pe fața-i colțuroasă, bătucită de vânt, aproape neagră la lumina lămpii. Majuru aruncă priviri furişe spre colțurile tindei. Spune "Săru mâna, coană Vera" şi adaugă imediat un cazon "Să trăiți, domnule căpitan!", fără a îndrăzni să mai facă un pas în plus. Vera se ridică de pe taburet. Înțelege că nu degeaba a venit Majuru la ei, la o astfel de oră. Grigore îl îndeamnă:
- Stai jos, domnu' Gheorghe Gheorghe.
Dar Majuru pare să se fi gândit dinainte cum au să decurgă lucrurile şi ce trebuie să spună ca să se înțeleagă de la început că e vorba de un secret:
- Domnu' Grigore, să ştiți, am dat un mic ocol, prin spatele grădinilor, să nu mă vadă cineva…
- Da, cum să nu, îngaimă Grigore, neştiind pe moment cum să ia lucrurile.

- … aş avea de vorbit ceva, între patru ochi, cu domnu căpitan, adaugă noul venit şi face instinctiv un pas spre colțul cel mai întunecos al încăperii.
Numai de n-ar răsturna găleata, se gândeşte Vera. Dar acum au înțeles amândoi:
- Da, cum să nu, poftiți, repetă Grigore; şi îi face semn Verei să-l urmeze în camera unde dorm copiii.
Pe loc îşi dă seama că s-a zăpăcit. Nu era mai bine să fi ieşit el la o țigară, pe prispă? Acum e prea tîrziu, nu e cazul să se fîțîie prin tindă, mai bine să-i lase singuri pe cei doi. I-a venit apă în gură, numai la gîndul unei țigări, înghite zeama cu un cogîrț. Se duce fără nici un rost la sobă şi se reazemă de ea, în aşteptare. Vera se apropie de patul de la perete, al băieților, se apleacă deaspura, ca spre a-i înveli, de fapt vrea să afle ce e cu dânşii: au adormit de-a binelea sau doar se prefac, pentru că au tras tot timpul cu urechea? (Dacă îşi înghit saliva, înseamnă că sunt treji…)
Sigur, vor să ştie şi ei. Însă e prea din timp să laşi pe umerii lor firavi poveri atât de grele. Ceva îi spune totuşi că abia aceste taine de familie, mai mult chiar decât grija ce le-o porți pentru hrană şi îmbrăcăminte, îi leagă pe copii de familie, de părinți.

(*Nicamu, nicevo!* Astea sunt cuvintele lui Grigore, de câte ori pleacă dimineața de acasă. Şi e mai mult decât o poruncă: e un legământ pentru ei toți. Când spune acesta cuvinte, nu se uită spre Vera, ci spre copii, cu o privire gata să-i străpungă. Le-a explicat el vreodată ce înseamnă *nicamu, nicevo*!? Dar măcar trebuie să fie traduse aceste cuvinte ca ei să înțeleagă că nu au voie să scoată o singură vorbă despre ce se întâmplă în casă? I-ar fi greu lui Grigore să se răstească la ei: Nici o vorbă, nimănui? Însă tatăl lor vrea să sublinieze în acest fel faptul că ei, nefiind de pe-aici, ci nişte refugiați aduşi cu hârzobul, au motive întemeiate să se apere, să se baricadeze. Un legământ, un consemn numai al lor:*nicamu…)*

Cei de dincolo discută în şoaptă, cum o şi cer împrejurările, fiind vorba despre un lucru cu deosebire primejdios, totuşi nu aşa de încet, pentru simplul motiv că nu e firesc să-i şopteşti la ureche unui om pe care cu câteva minute înainte nu-l cunoşteai, cu atât mai puțin când acesta e căpitan. Majuru se cunoaşte cu familia refugiaților încă de la venirea în sat, iar cu tatăl ofițerului este chiar vecin. A fost el însuşi epurat din armată când nu mai avea decât un an până la pensie, ca atâția alți gradați sau ofițeri. Or, acum se pune problema unei strângeri a rândurilor, însă în mare taină, sub comanda unor înalți comandanți.
Avea nişte semnături pe o listă, sau avea o adeverință, îi arătă domnului căpitan documentul, ridicându-l puțin în lumina lămpii de pe corlată, ca să se vadă ştampilele…O organizație clandestină, dar mare, puternică, acoperind întreaga țară. Bine pregătită şi instruită şi înarmată până-n dinți, care în unele puncte din munți duce lupte decisive. Se menține legătura cu străinătatea. Foarte curând, printr-o lovitură bine coordonată pe întreg teritoriul, îi vor răsturna pe cei de la putere. Ruşii? Sunt peste tot, e drept, dar poporul îi urăşte, li se va alătura şi acest guvern de paiațe va fi răsturnat. N-o să se ajungă la un război civil, ruşii au probleme mai mari, cu americanii, cu… Iar americanii abia aşteaptă o ridicare generală împotriva unor aliați ocazionali, acum, când au acea armă teribilă… Asta voise să-i spună domnului căpitan.
Venise rândul lui Mihail să vorbească. Deci asta era! Îl privea pe omul cărunt din fața lui, înțelegea că s-a lăsat atras într-o încercare cu prea puțini sorți de izbândă. Foşti ofițeri, foşti militari scoşi din rândurile armatei, ofensați în onoarea lor şi loviți în interesul vital, deveniți de pe o zi pe alta inutili şi pauperi, încearcă să se organizeze… probabil contând şi pe sprijinul unor camarazi încă activi. Poate să fie prea bine o luptă. Dar nu lupta lui. Simțea asta desluşit şi ştia că hotărârea lui fusese deja luată; mai mult de atât nici nu-i trebuia, decât să i-o comunice majurului fără a-l jigni, dar

şi fără să fie luat drept laş. O va face cât mai pe scurt, deşi simţea, în mod ciudat, că în minte i se aduna noian de fraze. Spuse:
- Domnule Gheorghe (reţinuse gradul de plutonier major dar de la început nu voia să-i dea false iluzii), sunt onorat de faptul că v-aţi gândit la persoana mea, însă din capul locului vreau să aflaţi că, deşi regret asta, nu pot lua parte la acţiunea în care v-aţi angajat. Şi iată motivul: Azi abia am revenit de la Iaşi, unde am fost judecat de Tribunalul militar şi condamnat pentru înaltă trădare. Sentinţa nu este definitivă, am înaintat cerere de recurs, care se va judeca la Bucureşti peste trei luni. Mă aflu aici, la sora ma, cu domiciliu forţat. Tocmai despre asta discutam… când am auzit lătratul câinelui am avut o tresărire… Or, în situaţia asta şi având în vedere că acţiunea despre care vorbeaţi este prea importantă, n-aş vrea nici să vă încurc, dar nici să vă pun cauza în pericol. Vă daţi seama, eu sunt urmărit pas cu pas, considerat mare spion străin şi aşa mai departe… nu pot face nici o mişcare. Nu am de ales.
- Vera, pune-mi repede ceva de mâncare, că tare mă grăbesc. Avem de lucru până peste cap. Voi aţi mâncat, nu-i aşa? Auzi, Vera, ce întâmplare. Ştii că e o şcoală de minori, lângă calea ferată. Îi văd uneori pe copii prin oraş, încolonaţi, cred că îi duc undeva la muncă. Azi, pe Obrocari, un copil dintr-ăştia, să fi fost ca Mihăiţă sau ceva mai mărişor, a ţâşnit din coloană, s-a aplecat lângă trotuar, a ridicat o coajă de cartof şi a vârât-o în gură. Din doi paşi, instructorul a fost lângă el şi i-a ars, dragă, o palmă de s-a clătinat bietul băiat, mai să cadă din picioare. În rest, nici nu a crâcnit. Şi-a înghiţit lacrimile şi a intrat la loc, în coloană…
Grigore îşi drege glasul, face mare zgomot cu lingura, trage două trei sorbituri zdravene. Vera ştie ce înseamnă toate astea la bărbatul ei, mai ales când e vorba de copii neajutoraţi. Îşi stăpâneşte ea însăşi un oftat. Foarte ciudat! fiorul care o străbate e împletit din trei fire: spaimă, jale şi speranţă. Nimic mai mult, îi vine să se căineze în gura mare: Foametea! Foametea! Doamne,

astupă-i gura hâdă cu care rânjeşte la noi, săracii pământului! S-ar jeli, dar tace, cu gâtlejul strâns, întrebându-se: cât o să țină nodul ăsta, pe care nu-l poate nicicum înghiți? Se uită în fugă la Grigore, la farfuria din fața lui, aproape goală. Mâine cu ce o să-i mai păcălească?

- Jale mare!, spune Vera, ca să se elibereze de apăsarea de pe suflet. Zice că au găsit viermi în frunzele de ceapă verde… nu mai au nici viermii ce să mănânce! Ăsta e un an de groază…Azi a trecut pe drum un om venit din Moldova, cu un covor în spate. L-am văzut de departe, scoteam apă de la fântână. Fără un cuvânt, cred că nu-l mai ajuta glasul să strige… sau văzuse fântâna şi nu mai avea alt gând decât să-şi ostoiască setea. S-a abătut în şanț, a sprijinit sulul de ghizd. A dat binețe, dar cu ce glas… Stătea şi aştepta să-i dau să bea. I-am spus că apa asta nu e bună de băut, o folosim doar în gospodărie, dar am şi apă de la izvor. L-am poftit în ogradă, i-am dat o cană două de apă, apoi l-am omenit cu o farfurie de ciorbă. A mai prins glas.

De prin părțile Botoşanilor. Mi-a vorbit despre foametea de acolo. Prăpădul lumii, nu alta! Nu a plouat, nu s-a făcut nimic-nimic, iar ce s-a făcut totuşi, le-a luat statul. Ce n-au mâncat?! Au pus femeile în oală frunză din copaci, tot felul de buruieni, mulți au şi murit dintr-asta, otrăviți… scoarță de copac au mâncat, un mălai din ciocălăi de porumb ar fi fost prea bun… Câini şi pisici, tot felul de lighioane au pus la fiert. Zice că bietele femei îşi purtau ca năuce pruncii la piept, morți poate de câteva zile… S-a vorbit de frați care s-au sugrumat pentru un coltuc de pâine; de o femeie care, cu mintea rătăcită, dar crezând că face ce trebuie, a pus în ceaun la fiert pe copilaşul de țâță, care-i murise şi l-a dat de mâncare celorlalți plozi. Grozăvii, peste grozăvii şi mai mari… Să ferască unul Dumnezeu! Ce-ar fi sperat bietul moldovean? Să-i dau două trei puduri de grâu pe covorul cela. De unde, omule?! Nu avem nici noi. Abia o ducem, de azi pe mâine. Basarabeni suntem

şi noi, refugiaţi din faţa frontului, cu cinci guri de hrănit… L-am îndreptat la popa Ilie, să-i spună că eu l-am trimis. M-am gândit că trei puduri pentru o mândreţe de covor ca acela e un adevărat chilipir pentru preot.

- L-aţi văzut pe moldoveanul cu covorul în spinare? Tare-i greu să fii sărac şi flămând, prin străini. Să vă spun însă o întâmplare hazlie, ca să uităm de supărare… Zice că pe un om l-a prins noaptea la drum, de unde va fi venit. Noapte de-a binelea şi el în câmp. Zăreşte o luminiţă, îndeamnă la drum; dă de o casă mai răzleţită, la marginea unui cătun. Bate la poartă, cere găzduire pentru noapte. Da gazdele erau două femei, mama şi fiică-sa. Îi pun aşternut să se culce, într-un colţ al tindei. Însă ele se tot învârteau în jurul cuptorului, pe tăcutele, vezi că aşteptau să se coacă pâinea. Se face timpul, scot ele pâinile, da mirosea aşa frumos de-ţi lăsa gura apă. Străinul se foia acolo, în aşternut, cum vă foiţi voi acum. Li se face milă de drumeţ, se vor fi socotit: De obosit ce-a fost, s-a trântit fără să mai îmbuce un dumicat. Sau nici nu l-o fi având în straiţă. Cea mai în vârstă prinde glas: Străine, dacă tot n-ai adormit, poate ţi-ar prinde bine o îmbucătură de pâine, ia de colea, că e caldă-aburită… Îi întinde o pâiniţă. Omul o mănâncă pe dată şi tace, în colţul lui, nici mulţam nu zice. Ce-i drept, se nimerise o pâine mai micşoară. Femeia mai bătrână, că ea era stăpâna casei, îşi face socoteala: Nu s-a săturat, de aceea nici nu zise mulţam. Şi îi mai dă o pâine, cu gând să-şi facă pomana întreagă. Omul o mănâncă şi pe aceea şi tace. Îi mai dă o pâine. O mănâncă, tace. Şi în felul ăsta le-a mâncat toate cele şase pâini, câte scoseseră din cuptor. Dacă a văzut că nu mai primeşte nimic, s-a culcat în cotlonul lui, a dormit dus, s-a trezit de cum au mijit zorii, că se ştia la drum lung. Când să-şi ia ziua bună de la gazde, zice: Pe mine mi-ţi ierta, aseară eram de la drum şi am mâncat ca un om bolnav… Femeia mai în vârstă, auzind asta, ridică mâinile

îngrozită şi spune: Apăi când te-i face sănătos, rogu-te să nu dai pe-aici…
Şi Vera o dă pe râs. Copiii râd şi ei, care mai de care, minunându-se.

Vară. Vacanță. Cu caprele pe vale, ei doi, băieții mai mari. Amândoi de dimineață, amândoi după amiază, ca să se joace pe săturatelea. Dând caprele cu rândul. Însă cu caprele, rândul îți vine una-două. N-a prea greşit cine a zis despre capră că e animalul dracului. În tot satul nimeni nu mai are capre, cu care să le împreuneze, iar ciobanul Didu nu le primeşte în turmă.
Când eşti mai prins în joacă, trebuie să te întrerupi, să dai fuga după împielițatele de capre, care sar gardurile, strică tot. Îți ridică în cap satul!
Ce bine îi prinde că îl are totdeauna în spate pe Mihăiță, care, nu doar că e cu doi ani mai mare, însă este în frunte la toate jocurile, nu numai la carte. Nici un joc nu începe şi nu se încheie decât la voia lui. Comanda la mine! De unde o fi auzit vorbele astea? Băieții de pe vale îl ascultă fără crâcnire. Comandatură - aşa îi spun toți şi Mihăiță nu se supără. Lui Andrei nu-i convine că fratele lui e poreclit, însă pe de altă parte e mândru că nimeni nu i-o ia înainte. Împarte copiii în două tabere, îi pune să tragă de capetele unei funii, iar pe Andrei îl bagă de fiecare dată în echipa care o să câştige…
Lui Mihăiță toate îi ies de minune, din prima încercare, cu o nespusă uşurință. L-a văzut pe Gogu, un flăcăiandru, fratele mai mare al țigăncii Aurica, dând cu ciomagul într-o piatră pe care o aruncase în sus. A mai încercat Gogu o dată, de mai multe ori, dar piatra cădea alături, în cărare, ruşinată parcă şi ea. Atunci Mihăiță i-a luat ciomagul, a cules o piatră dintre cele căzute pe jos, a aruncat-o în sus şi, minune: piatra se înălță binişor, stătu o clipă bună în cumpănă şi porni apoi lin către pământ (Andrei ar fi putut

să jure că toți copiii din preajmă o văzuseră cu ochii lor!); apoi se auzi vâjâitul ciomagului, izbitura şi piatra țâşni ca din puşcă. Se uitau zadarnic după ea copiii, n-o mai văzură căzând, nici n-o auziră rostogolindu-se pe pantă şi prinseră să-şi dea cu părerea dacă se oprise în vreo tufă de la poalele dealului, dacă picase direct în gârlă sau trecuse dincolo, înfigându-se în vreuna din găurile prigoriilor din mal…

La joacă, pe vale, Andrei ca totdeauna în tabăra celor pe cale să câştige, când Mihăiță îi făcu semn: caprele! Andrei aruncă un ochi într-acolo. Se răzlețiseră de vite (afurisitele de capre se încăpățânează să nu pască iarbă!), trecuseră drumul şi atacau gardul grădinii lui Mudava. Păi nu e rândul tău? făcu Andrei. Al meu a fost, veni răspunsul. Şi le-ai dat? Nu le-am dat. Dar când să treacă drumul, nenea ăla care mâna căruța le-a alungat la vale cu biciul. Acela a fost rândul meu. Acum dă fuga! Lui Andrei îi venea să plângă de ciudă: tocmai acum!? Şi aşa de departe… cine-l aşteaptă pe el până se întoarce? Lui Mihăiță i s-a făcut milă, zise: Hai să le dăm amândoi; şi cu asta le mânăm acasă, că e prânzul. Gata joaca! Şi o zbughi la deal. Andrei după el. Dădură caprele: astea nu ştiau de băț, trebuia să le apuci de corn şi să le dobori de pe gard. Le trecură drumul.
Atunci se văzură trei ofițeri ruşi venind pe drum la vale, dinspre capul satului. Pesemne bântuiseră pe uliță, după băutură şi cu ochii după haziaice. Dar ce căutau în partea asta, spre Sărăceşti, când regimentul lor era la gară? Vorbeau cu glas tare, gesticulau, râdeau. Andrei se mira că nu înțelegea ce-şi spun, deşi vorbeau ruseşte, în gura mare. Se trase pe marginea drumului, stătea cu spatele, nu îndrăznea să mişte măcar şi genunchii îi tremurau, dar nu de încordare, ci de teama celor din spatele lui, la care nu avea curaj să privească. Nu mai treceau odată? Pe moment se opriseră din vorbit, se auzea doar zdup-zdup! bufnitura cizmelor şi

scrâşnetul pietrişului sub tălpi. Călcau parcă direct pe timpanele lui Andrei. Trase cu coada ochiului. Oho! Păi ruşii trecuseră de mult, erau departe, se tot duceau la vale, scădeau pas cu pas. În urma lor, pe mijlocul drumului, ceva lucind. Văzuse şi Mihăiță? Văzuse, căci îi şopti: Un pistol! Ruşii, la vale, găvărind…
Într-o secundă, Mihăiță fu în mijlocul drumului, ridică pistolul, îl răsuci pe toate părțile. Ce avea de gând? Andrei i-ar fi spus: Lasă-l! dar fălcile i se încleştaseră. Lasă-l şi fugi! ar fi spus. Nu putea scoate un sunet… doar ridică mâna să… să îi arate fratelui că primejdia e în spate: Ruşii se opriseră, întorşi încoace cu fața, crunți la vedere, pipăindu-se la şold. Agitau brațele. Arătau spre copiii din drum. Unul se năpusti încoace, zbierând: *Stoi, ibitfoimati! Stoi!* Mihăiță puse jos pistolul şi țâşni ca din arc, pe lângă Andrei, agățându-l de mână. Se prăvăliră pe coasta dealului, fugeau duduind spre dudul lui Didu, spre sat, spre casă. Fugeau alături, de le sfârâiau călcâiele. Din spate răsunară două focuri de armă. Văzduhul văii se sparse în mii de aşchii luminoase. Andrei alerga cu groaza în suflet, crezându-se împuşcat şi mort de mult, dar încă alergând, să nu rămână de fratele său, să ajungă împreună acasă…

Ce-o să spună tata, deseară, când o să afle? Mama ştie. Mihăiță i-a spus imediat. El o făcuse, el i-a spus. Mama nu i-a bătut, de data asta, nici măcar nu i-a trimis pe vale, după capre. Numai s-a uitat la ei, la chipurile răvăşite, năduşite şi a încremenit când a înțeles că nu de capre e vorba, precum că ar fi făcut cine ştie ce stricăciuni prin grădinile oamenilor. Lui Mihăiță: Ce-ai căutat să pui mâna pe arma ceea? Îi căzuse pe jos, mamă, i-a sărit din toc, în mers. L-am ridicat din țărână, să i-l dau. Habar n-aveau că le-a căzut. S-au întors şi au strigat la noi. L-am pus jos, la loc şi am fugit… Iar despre faptul că fuseseră în primejdie de moarte: Când rusul a pus din nou mâna pe pistol, a tras două focuri, în aer, ca să ne sperie…

O, Doamne! îi scăpă Verei. Mergeţi în casă. Eu mă duc după capre… Mihăiţă n-a zis nici măcar: Merg şi eu, mamă! Pur şi simplu s-a aşezat pe prispă, roşu rău la faţă. S-a aşezat şi Andrei, alături. Simţea un sfârâit în pulpe, auzea un clănţănit de dinţi şi nu-şi putea da seama dacă e numai de la el sau şi de la frate-său…

Ce-o să spună tata, deseară? Deseară e acum, însă lui Andrei încă nu-i venise rândul la scăldat, ca să se culce mai repede, să se prefacă adormit cînd va apărea tata. Nu o fi atât de hain să-l scoale din somn… Asta îşi zicea, cu ochii la Gelu, gol în albie: acum îmi vine rândul! Mama tocmai îi lăsase înapoi în albie piciorul pe care îl frecase cu cârpa: plici! Piciorul curat lângă cel murdar: Uite un boier lângă un ţigan! exclamă mama. Numai atât. Cine are urechi de auzit, să audă.
Altceva îl muncea pe Andrei: de ce minţise el, după amiază, pe şanţ? Toţi băieţii ştiau, auziseră împuşcăturile cu urechile lor, sau aflaseră de la alţii: băieţii lui Manu… Toţi ştiau, însă voiau să mai audă o dată de la "pătimaşi": Au tras direct în voi? Da, se grăbi să răspundă Andrei. Primul glonţ a trecut printre noi, cum fugeam unul lângă altul, al doilea mi-a găurit poala cămăşii –nu asta, eram cu altă cămaşă…De ce nu a spus doar atât: a tras în noi?, ceea ce ar fi putut fi adevărat, măcar că ei n-avuseseră timp să privească înapoi. De ce a trebuit să adauge povestea cu gaura din cămaşă? Îl luase gura pe dianinte? Voia să facă pe eroul? Sau se străduia să nu-i dezamăgească pe băieţi?

Veni rândul lui Andrei, mama îl ajută să se bage în albie, îl săpuni şi îl spălă pe cap de două ori. Ce m-a apucat? se întreba Vera. Nici măcar nu e sâmbătă, ziua îmbăiatului. Însă prea o răscolise întâmplarea cu ruşii. Simţise nevoia să-şi vadă îndeaproape copiii, să-i pipăie şi să se liniştească odată. Se gândea: Atâta alergătură zilnică, roboteală şi pierdere de sine în treburile gospodăriei… Şi-

mi rămâne prea puțin timp pentru copii, ca să mă bucur de ei așa cum sunt astăzi, cum nu au să mai fie peste câtva timp. Să mă bucur de ei şi ei să simtă că îi iubesc.
Îşi aminti că pe când Mihăiță nu avea decât trei ani îl visase băiat mare, de vreo doisprezece ani. Se mirase tare de un asemenea vis. Îți apar oameni aşa cum au fost cândva, iar nicidecum aşa cum au să fie…
Ruşii ăştia, peste noi… dar de ce nu stau în cazarma lor? Bântuie satul, după băutură, după alte prostii din capul lor… Spunea mai ieri țața Ioana, vecina: Ăştia bea orice le pui înainte şi aruncă uite-aşa cu banii. Dar o avem pe Chiva, de! Nu i-aş băga în curte să mă omori. O dată scoate pistoalele. 'Ce că s-a mai întâmplat, în Valea Mare. Proptesc poarta de zece ori, de cum îi văd pe uliță…
Îl freca pe Andrei cu cârpa săpunită pe piept, pe burtă şi la îmbinarea picioarelor. Puse cârpa de-a parte şi Andrei fiind băiatul ei, de şapte ani şi jumătate, îi spuse, arătând cu degetul: Uite ciucurelul! Iar dedesubt ai să simți că e o cusătură. Păi da! Se zice că Dumnezeu l-a făcut pe om dintr-un boț de humă. I-a dat înfățişare cu mâinile Sale şi, la urmă a suflat asupră-i şi l-a însuflețit. De-aci şi-a văzut de alte treburi ce le avea pe cap. Umbla omul prin lume, însă nu-i prea era la îndemână, că avea burta spartă. Dumnezeu se grăbise. Dar şi-a luat seama văzându-l că se chinuie, omul trebuia cârpit la repezeală… A pus Dumnezeu ață în ac şi l-a cusut. Uite-aici, simți cusătura? Mama îşi plimbă vârful degetului pe cusătura dintre picioarele băiatului. Andrei simte cu mirare că e vorba într-adevăr de o cusătură. Cum de nu şi-a dat seama până acum? Deci aşa! continuă mama. Când a terminat de pungălit spărtura din burta omului, Dumnezeu a făcut un nod mare: ăsta de-aici! Vera se opreşte din sporovăit, trezită ca dintr-o aiurare. Întinde mâna după cârpă, o săpuneşte bine şi se apucă să frece cu nădejde picioarele lui Andrei. Până aici! Mai multe n-avea de gând să le spună. Oricum, au să afle ei, cum le aflase şi dânsa,

dar tot nu de la părinţi. Şi aşa cum ea aflase câte toate despre bărbat şi femeie când sunt singuri şi îşi ies din minţi, tot aşa copiii ei au să afle ce trebuie, fără ca în vorbele şi în gesturile lor, când sunt de faţă, să răzbată ceva din ceea ce le otrăveşte simţurile – fiind convinsă că asta e taina fiecăruia dintre noi, care ne animă şi ne susţine printre ceilalţi oameni. Aşa cum pe ea însăşi o susţinuseră toate lucrurile de taină, la care se gândise cu înfiorare, fără ca măcar un semn cât de mic să se ghicească pe faţa ei de codană…

Mama nu a spus nimic despre fetiţe, dar Andrei, care se ţine zdravăn de marginile albiei, cu ochii închişi, aude în gând urmarea poveştii, de parcă mama nu s-ar fi oprit din vorbă:… şi făcând Dumnezeu un nod atât de mare la bărbat, se întâmplă că la femeie n-a mai fost destulă aţă; şi cusătura a ieşit cum a ieşit…

Ce să spună tata despre grozava întâmplare cu pistolul rusului, dacă nici nu apucă să o audă?! De cum intră pe uşă, mai târziu ca oricând, dă drumul la o veste care îi înţepeneşte în aşternut pe aceia dintre copii care nu au apucat să adoarmă:

- Vera, am avut de lucru până peste cap: lichidăm carmangeria! De astăzi, *hamba!* Nu mai este voie să se taie animale, decât ce ai în ogradă, pentru nevoile casei. Statul cumpără tot, la preţ de achiziţii, ca la ruşi! Nu primeşti bani, ci un bon, cu el poţi să cumperi ceva marfă, de la magazinele lor. Pâinea, pe puncte, îmbrăcămintea, încălţămintea, scândura, tabla zincată, orice fel de material ţi-ar trebui, numai pe puncte, dacă ai predat la achiziţii. La funcţionari, la muncitori, cartele. Ceilalţi să se descurce, Dumnezeu cu mila! Acum să vedem pe unde scoatem cămaşa… Carmangeria am închis-o, Vlad una-două a pus coada pe spinare: se duce la ţară, are pământ în Romanaţi. Franţ se gândeşte să plece în Ardeal, Caziu, săracul, abia se întorsese la noi, nu ştiu ce-o face. Joi am să vând

calul, să-şi împartă banii; totodată vând şi căruţa noastră, ce să mai fac cu ea? Da, Verocica, asta-i situaţia!

E ziua nămiaza mare şi Timofei încă nu s-a dat jos din pat, unde s-a trântit ieri la prânz, după păţania de la prunii şcolii. E vorba de dureri mari în pulpă şi în coapsă, unde l-a sfâşiat dihania, dar e vorba înainte de toate de sperietura din care nu-şi mai revine. Un tremur în picioare şi în tot corpul, de nu se mai opreşte din clănţănit. Degeaba îşi încleştează fălcile, degeaba îşi duce mâna la gât şi se trage de omuşor, în piept simte un zbârnâit continuu. Ce să fie? A avut o noapte cumplită, o noapte lungă cât moartea!
Încerca să se gândească la altceva, să-şi aducă în faţa ochilor chipuri de oameni, spunea ceva în gând sau pe şoptite. Nimic. Stai, opreşte-te! Trupul nu-l asculta, mintea nici ea nu se mai supunea ca altădată; mai trecea o oră… se crapă de ziuă şi el, din în ce în ce mai speriat. Îl înşfăcase o mare spaimă: că din asta o să i se tragă sfârşitul…
Dar ce sfârşit ruşinos! Ditamai omul, muşcat de un câine - şi nu oricum, ci din greşeală… La ce-i ajută acum faptul că nu mai stă la popândăul de Toma? că se mutase, în sfârşit, cu ai lui, dormind chiar în patul din care îl ridicaseră pe Mihail?! că Vera trebăluieşte în camera de alături? Să se târască până la uşă, să bată, să strige? O să-i sperie şi pe ei, fără vreun folos. Nici n-ar şti de ce să se plângă. Sânge a pierdut, dar prea puţin. Rănile sunt adânci, unde fiara şi-a înfipt colţii. Carnea zvâcneşte alandala, ca pielea de pe cal. "Tremur de se zgâlţâie patul cu mine" i-a spus Verei, în zori, când a venit să vadă ce e cu taică-său. "Nu mă mai opresc din tremuratul ăsta! Frigurile ar fi nimic…" a adăugat, cu ciudă.
Vorbea cu Vera şi deja era un câştig; dar vorbitul nu-i oprea tremuriciul din mădulare, nici zbârnâitul din piept. "N-am dormit nici un pic".

Fiică-sa îi puse mâna pe frunte, apoi sub guler. Să vadă dacă are fierbințeală. Se uitase atentă la fața bătrânului, cu riduri rare, adânci, la globii ochilor, care nu voiau să se astâmpere. Îi adusese ceai, pusese încă o pătură pe el. "N-am închis un ochi", repetase, aproape scâncind. "Ia să vedem rănile!", încercase Vera. Ce rost are ?! Nu se uitase el? Rănile erau foarte urâte, dar socotea că marea primejdie e în altă parte: inima îi bătea anapoda…
"Bea ceaiul, Papa. Am să-ți mai aduc. Asta a fost sperietură, nu şagă. O să-ți treacă…" Şi în gândul ei: Se vede cât de colo că n-a fost bolnav niciodată…
"Eram cu spatele…", gemu bătrânul. Oare Vera, femeie deşteaptă, înțelege ce-o fi cu tremuratul ăsta?

Era de ceva timp în prieteşug cu domnu' Barbu, directorul şcolii, un ins mărunțel, alb de-a binelea şi cu ochelari, care locuia singur, într-o încăpere din clădirea şcolii, în spate, la etaj, iar în grădinița de lângă monument ținea câțiva stupi. Casa lui Toma fiind vecină cu primăria şi şcoala, se vedeau des, se salutau, schimbau o vorbă. Timofei îl simpatiza pe micuțul director pentru că la clasele lui nu se auzea nici musca, fără ca Barbu să recurgă la nuia. Un învățător cam ca Trifan Caraman, i se păruse basarabeanului, când vorbeşte îl asculți chitic. Se oferi să-i scrie cataloagele: "am fost grefier, la Tighina" (nu fusese decât intendent, dar şi acolo ajuta la secretariat, având un scris foarte frumos). Domnul Barbu, sceptic la început dar politicos, fusese încântat în final: cu cataloagele ieşite din mâinile basarabeanului te puteai duce la expoziție!
Dar prietenia lor se porni, cum nu s-ar fi aşteptat Timofei, de la albine. Se întâlniseră într-o dimineață în fața şcolii, domnu' Barbu foarte cătrănit, cu ochii în pământ, mai să dea peste basarabean.
- De ce sunteți aşa supărat?

- Albinele mele! Nu ştiu ce să fie cu stupii. Uite, de la poartă şi până aici, am găsit trei albine pe jos. Încă vii, dar cu aripioarele mâncate… Ce să fie? Molii, furnici sau ce?
- Apăi, eu nu sunt mare priceput, dar se poate să ştiu despre ce e vorba. Mi-a spus un domn procuror de la Tribunalul din Tighina, Ciocan, mare apicultor, îi plăcea să aducă vorba despre prisaca lui. Îmi spunea: "Domnu' Hanganu, ai văzut că pălăria de floarea soarelui are un fel de clei? Ei bine, acel clei e ca un sacâz, înțelegi dumneata? se lipeşte pe aripioarele albinelor, în zbor ele se macină, tot frecându-se… Insecta e pierdută… Află de la mine: mulți se lăcomesc, duc stupii lângă lanurile de răsărită, dar mai mare e paguba, căci pierd astfel bună parte din familia respectivă.
- Asta să fie?
Şi domnu' Barbu se repezise să doboare cele câteva pălării de floarea soarelui din grădiniță, de care fusese aşa de încântat până acum. După ce isprăvise cu mândrețea de pălării, directorul spusese: "La fel pățim şi noi, oamenii. Te crezi zmeul zmeilor şi deodată, în mijlocul unei trebi pe care o făceai cu mare uşurință, simți că nu mai ai putere, te-au lăsat balamalele…"
Se apucaseră să vorbească despre vremea tinereții lor. Directorul îşi aduse aminte că în vara lui 1918, a ajuns cu regimentul până la Tighina, unde ruşii… Şi domnu' Barbu izbucni: "Ai văzut dumneata ce batjocură?! Să dea ei jos acvila de pe monument, ca să pună în locul ei o stea roşie! Păi, pentru steaua asta roşie de scândură vopsită au murit ostaşii români în celălalt război?! Ăştia de-i vezi trecuți pe placa monumentului. Şi eu, camaradul lor, rămas în viață prin mila Domnului, să încolonez şcolarii în fața unei astfel de blestemății!"
Acum vreo zece zile, tocmai când era prins cu mutarea de la Toma Preda, directorul îl rugase să stea de pază la "prunii şcolii". Trec oamenii la câmp, se agață de pruni, mai mult strică decât mănâncă. E o covercă acolo, pentru adăpost. Iar cu plata, din ce-au să scoată

prin vânzarea ţuicii… Acum se vedeau mai des, Barbu venea la lotul şcolii spre prânz, să mai schimbe o vorbă, dar mai mult ca să-l scoată la plimbare pe Leu, urgisit să stea în cuşca lui.
Ieri, îi spusese de la început lui Timofei: "Nu stau decât zece minute, am clasă după amiază."
"Să vă luaţi câţiva castraveţi, nişte roşii, vreun dovlecel doi…"
"Castraveţi da, mi s-a făcut poftă, roşiile le mai lăsăm, să se coacă, iar cu dovleceii ce să fac? Culege-i dumneata şi să-i duci doamnei Vera, pentru o mâncărică."
"Dar nişte prune nu gustaţi? Astea galbene s-au pârguit. Când am văzut că veniţi, am încercat să scutur singur pomul, dar n-am izbutit…"
S-au apropiat de prun şi au început să-l scuture, din două părţi. Atunci Leu… Timofei a simţit o izbitură în spate şi muşcătura până la os. Ţipase, ca înjunghiat. Barbu nu înţelegea ce se întâmplă. Apoi sărise la câine, trăsese de el, câinele încleştat pe paznic. L-a alungat cu bolovani: "Câine prost! Afurisitule! Uite ce-mi face el mie! O fi crezut că ne batem…", spuse cu năduf, ca o justificare.

"Ce-i, Papa?" îl întrebă Vera, din prag. "Tot nu mi-e bine." "Ţi-aduc acolo farfuria, am gătit dovlecei înăbuşiţi, aşa cum îţi plac dumitale." "Mâncaţi voi, mie nu-mi trebuie nimic. După aceea, să vină încoace unul dintre băieţi!" "Îl trimit pe Andrei, că Mihăiţă văd că se plânge de cap... Dar de ce?" "Să meargă la domnu' Barbu, cu un bilet, să-mi dea nişte păr de la câinele cela, să mă afum de sperietură, altfel nu-mi trece."
Vera se cam încruntă. Bolnavul o asigură: "Domnu' Barbu e om cu cap, o să înţeleagă…"

Andrei despătureşte încă o dată biletul; îi e cam ruşine să se ducă la domnu' Barbu cu o asemenea însărcinare. Auzi, păr de la câine,

ca să se afume bunicul… îi e ruşine şi pentru bunicul lui, care crede în aşa ceva, dar şi pentru sine, fiind elevul domnului Barbu. S-a uitat încă o dată la bilet, nu atât spre a-şi face curaj să-l strige pe director, ci mai mult ca să se minuneze încă o dată de scrisul bunicului. Mai ales literele mari sunt ca nişte flori desenate.

Andrei nu s-a dumirit încă dacă bunicul doar pare încruntat, din cauza zbârciturilor de pe frunte, sau chiar este un om ursuz. Cu ei, copiii, vrea să se arate chiar vesel. Îi întreabă ce cântece învață la şcoală, nu-l interesează neapărat cuvintele, vrea să-i fredonezi melodia. Aa! face imediat, aista-i un cântec rusesc. Sau: aista-i nemțesc! Andrei se miră: de unde ştie bunicul ce fel sunt cântecele astea? El crezuse că e un cântec rusesc şi află că melodia e nemțească. Cum vine asta?

L-a lămurit mama: Bunicul a făcut armata la ruşi, cinci ani pe muchie şi a cântat într-o fanfară militară. Ştie toate melodiile de pe lume. Are ureche muzicală. Şi unchiul Mihail, tot aşa. A cântat în orchestra Liceului real din Chişinău. Toate instrumentele erau pe mâna lui, el le acorda înainte de repetiții şi de serbări. E un har acesta, l-a moştenit *psânti* de la Papa, adaugă mama. Despre urechea ei nu spune nimic. Dar Andrei n-a auzit încă voce mai frumoasă ca a mamei, când cântă, arareori, parcă în vis, parcă fără să-şi dea seama ce face. Pentru că îndată ce ia seama, se şi întrerupe, ca şi cum ar fi greşit. Cântecele ei n-au decât început…

Bunicul se uită şi prin abecedarele lor, prin caiete. Îi mustră: Astea sunt litere la voi?! Andrei se simte ruşinat. Lui Mihăiță i se înroşesc tare urechile, transpiră: e premiant doar, şi atunci de ce…? Bunicul cere caiet, cere toc şi cerneală. Se reaşează la masă, într-un anumit fel, drept din spinate, cu coatele pe tăblie, cu umerii liberi – şi toată înfățişarea lui vrea să spună: cum să scrii frumos dacă stai cocîrjat? Cocîrjat stai, cocîrjat iese şi scrisul… Moaie tocul în cerneală, îl şterge de cîteva ori de buza călimării, stă o clipă cu ochii pe coală, probabil alege litera, se gîndeşte la ea în fel şi chip

şi, deodată, mîna dreaptă prinde să i se rotească prin aer. Şi se tot roteşte. Pe caiet s-a ivit ca din nimic litera P mare de mînă; însă cîte rotocoale, codițe şi înflorituri… Cînd au apărut toate? E frumos şi P mare din abecedar, însă al bunicului e mult mai măiestrit, din linii mai apăsate sau abia atingînd hîrtia şi pe care le simți că se continuă în aer, ca într-un zbor de fluture încîntat de sine. În ruptul capului nu ai crede că a fost scris cu acelaşi toc cu care se chinuie Andrei, şcolar în clasa a doua. Numai că bunicul nu se chinuie defel, la el scrisul pare o vrăjitorie, nu alta…
A intrat pe ulița bisericii, sunt câțiva oameni pe şanț, dar nimeni în curtea din spatele şcolii. Andrei se apropie de gard şi strigă: "Dom' director! Dom' director!" Aşteaptă un timp. Nimic. Se mută spre portiță şi strigă mai tare. Leu latră din cuşca lui; stă înăuntru, nu i se vede decât botul: se ştie vinovat… Apare domnu' Barbu. Acum Andrei intră în curtea şcolii, ca să nu facă directorul atâta drum şi nici să nu audă cei din uliță ce-o să-i ceară. Dă bună ziua, cu biletul în mâna întinsă. Domnu' Barbu zice: "Ce-i asta?" Dar zice numai aşa, de fapt a înțeles că trebuie să citească biletul. Întreabă cu altă voce: „Cum îi mai e bunicului?" " Îi e rău, stă tot în pat şi se zgâlțâie…" "Aşteaptă", zice domnu' Barbu, făcând un semn neînțeles cu mâna în care ține biletul.
Se întoarce şi pleacă direct spre cuşca lui Leu, din grădiniță. Pe drum se răzgândeşte şi o ia spre intrarea din spate. Andrei îl urmăreşte cu coada ochiului, de fapt e cu gândul la țiganii care ascut seceri, în şanțul dinspre Călin. Îi ard cîlcâiele să plece mai repede. Dar trebuie să-l aştepte pe domnu' Barbu. Apare cu o foarfecă în mână. Aha, nu mai durează mult. Deocamdată nu aude decât bătaia uşoară a ciocanului. Vine domnu' Barbu, îi pune în palmă un ghemotoc de hârtie. "Uite", zice. "Şi spune-i bunicului grabnică însănătoşire." Andrei: "Mulțumesc. Bună ziua".
Simte o mare uşurare: domnu' Barbu nu l-a luat în râs nici pe el, nici pe bunicul. Nu înțelege, dar îi pare bine. Bagă ghemotocul în

buzunar. Se strecoară îndată printre cei ce se uită la meştereala ţiganilor. Au făcut o groapă în fundul şanţului, acolo sunt nişte cărbuni aprinşi şi câteva seceri îndesate în jar până la mâner. Ţiganul tocmai trage o seceră din tăciuni, o bagă iute în apa dintr-un tuci. Se aşază mai bine în şanţ, cu picioarele goale încrucişate sub el. Aduce secera deasupra unei nicovale micuţe, înfiptă în pământ, cu stânga a dibuit de pe jos o daltă, o pune deasupra secerii. Ţiganca de alături se apleacă din şale, cu capul aproape lipit de al bărbatului, loveşte scurt cu ciocanul în capătul daltei. Ţiganul trage uşurel de secere, mută dalta şi în aceeaşi secundă se aude o nouă izbitură a ciocanului. După ce au făcut şi al doilea zimţ, nu se mai opresc. Andrei a găsit un loc bun, de unde vede mâinile ce se mişcă în acelaşi ritm şi zimţii ce se ivesc în urma dălţii şi se înşiruie unul după altul, egal de lungi şi de adânci, ca făcuţi cu maşina. Se minunează de aşa meşteşug şi nu se poate hotărî a cui e mai mare dibăcia: a ţiganului sau a femeii lui?

Grigore nu are decât un gând: să vină seara mai repede, ca să taie porcul şi să-l pârlească. Totul e pregătit; dar nicicum nu trebuie să se afle în sat că el a tăiat un porc. L-a cumpărat de vreo săptămână şi deja nu mai are rost să-l ţină pe mâncare. Dar nici să-l taie din prima zi, o asemenea prostie n-ar face. Dacă vreun răuvoitor a prins mişcarea, apoi acela, de cum îl vede dând porcul jos din căruţă, dă fuga să-l pârască. Miliţianul se grăbeşte să dea curs pârei. Găseşte porcul în cocina lui Grigore. Nu, dom şef, s-a înţeles greşit! L-am cumpărat joi, dar uite-l colea, pus la îngrăşat, pentru nevoile familiei, colo, de Crăciun… L-ar mai ţine câteva zile şi după control, cine ştie, poate mai vine o verificare. Apoi chiar îl taie şi îl distribuie la repezeală. A avut grijă să-şi găsească în oraş clienţi de încredere şi care să-i poată achita pe loc, în numerar. Ca să cumpere alt porc, nu săptămâna viitoare ci hăt, peste alte două trei săptămâni. Grigore nu se lăcomeşte. E bucuros să strângă la

loc banii pentru alt porc, iar în rest, să aibă Vera ce le pune pe masă celor mici.
Faci foc, iese fum… Îl ajută Vera: el taie, despică, tranşează; ea spală, şterge, râneşte, astupă urmele. Curăţă maţele. În timpul ăsta le-a prăjit copiilor bucăţele de carne, de ficat, i-a trimis iute la culcare. Îi deschide lui Grigore uşa de la pivniţă. El face o spintecătură sub genunchi, dintr-o singură mişcare se bagă sub jumătatea de porc, o umflă în spinare, o cară prin curte, pe întuneric, coboară orbeşte treptele pivniţei. Încă un drum, pentru cealaltă jumătate. Vera vrea să-l ajute cât de cât, apucă de celălalt picior, Grigore îi strecoară: *Ne nada, brosi evo!* Aşa că ea se întoarce din drum, să aducă ligheanul cu capul şi picioarele. Acum e-n regulă. Tu Verocica, du-te în casă. Termin aici îndată şi vin şi eu. Las carnea să se răcească şi…
Trebuie să se descurce şi un refugiat, nu? Mai ales că acum nu mai este un simplu refugiat: a venit în satul ăsta, dar o poate lua din loc unde-o vedea cu ochii. Acum are cinci copii, s-a lipit de pământul ăsta şi musai să reziste aici, cum va putea.

Pe unde să scoată cămaşa? I-au picat la poartă aceşti doi ofiţeri ruşi. I-au vorbit foarte frumos. Vor să bea şi ei în linişte un pahar de vin şi nimeni nu-i primeşte. Un copil din vecini i-a adus la poartă. Grigore dă din colţ în colţ, nu se repede cu vorbitul în ruseşte. Se face că nu înţelege unele cuvinte, îi pune să repete… îi cercetează cu atenţie în acest timp: tineri, cu grade de-ale lor, cu pistoale pe şold. Se pare că nu le dă voie în oraş neînarmaţi, după cele ce s-au auzit, că, dedându-se la furtişaguri, violuri, bătăi, militarii ruşi au mai păţit-o şi ei…
Aceştia doi par oameni cu scaun la cap. Nu ştie dacă îi poate ajuta. Vara e pe sfârşite, vinul la oameni s-a terminat. *Vino concilasi.* Unele cuvinte le poceşte întradins! Să încercăm la un vecin… Grigore agită mâinile de parcă el însuşi nu ar avea încredere că

spune ce trebuie. Îi conduce la prietenul Mărin Păun, câteva case mai spre capătul satului. Dacă şi Păun îl refuză… Bate la poartă. Unul dintre băieți, care tocmai voia să iasă în drum, la joacă, o zbugheşte înapoi; Grigore aşteaptă dar neprimind nici un semn, bate din nou. Iese stăpânul casei. Se pare că l-au deranjat de la masă, sau doar se preface că înghite dumicatul? O dă pe glumă:
- Ne primeşti cu colinda, nea Mărine?
Îi spune nea Mărin din simpatie, căci într-altfel localnicul e cu trei patru ani mai tânăr decât Grigore. Uite, aceşti domni ofițeri vor să bea şi ei un kil de vin…
- Şi-i adusăşi taman la mine?
Mărin face fețe-fețe.
- Păi la cine, dacă nu la un prieten?! Că lumea nu mai are, asta e. Un kil de vin, acolo, cât poate să dureze?
- Îi primesc, dar cu o condiție: să rămâi şi tălică. Zice că întâi sunt ca nişte mieluşei, da' după aia nu mai scapi dă ei…
- Bine, fie, eu i-am adus, eu plec cu ei.
Le spune ofițerilor ruşi ce pretenție are gazda; ruşii acceptă, n-au de ales.
- Unde stăm?, întreabă Grigore, ca să urnească lucrurile din loc. E un fel de a-i zice lui Mărin: Adă şi dumneata nişte scaune, aci sub salcâmul de la poartă şi ceva pe care să punem sticla şi paharele. Asta şi face Păun, aduce patru taburete, o masă de-a lor, rotundă şi tare scundă, cu trei picioare. Înseamnă că a trimis-o pe Leana în pivniță, să scoată vin din butoi. Nimeni din ai casei nu se arată în curte, bătrânii sau copiii, au înlemnit acolo unde i-a prins venirea ruşilor.
Unul dintre ofițeri, dacă a văzut că nu pot bea singuri, a cerut patru pahare. Grigore îi spune gospodarului: Rămâi şi dumneata. Mărin pleacă spre pivniță cu kilul de vin şi se întoarce cu încă două pahare şi o carafă plină. Un vin rubiniu, scăpărător. Toți pe-aici, cu rare excepții, au acest vin din mai multe feluri de struguri

amestecate; aşa sunt viile, vechi şi cârpite după cum s-a nimerit,– dar mai găseşti în altă parte vinuri cu gust aşa de bun? Ce-i al lor e al lor! Şi doar Grigore a avut ocazia să încerce.
Zdarovi-zdarovi! Ruşii beau şi spun că vinul este foarte bun. Însă între ei, dacă nu sunt singuri, nu prea se îndeamnă la vorbă. Se uită unul la altul, la pahare, prin curte şi iar. Grigore le mai toarnă. *Praşu!* Ofiţerii dau din cap, nu par să se grăbească, duc mâna la pahare, Grigore le-a zis stacane, să priceapă şi Mărin dar şi ruşii. Deja s-a hotărât ce-o să le răspundă la unele întrebări. Şi prima dintre ele chiar vine, din partea ofiţerului care lui Grigore îi aminteşte de cineva, însă nu-şi dă seama de cine: "De unde ştiţi dumneavoastră ruseşte?" Se arată surprins, parcă abia acum observă că doar el vorbeşte ruseşte pe-aici. Spune: "Oh, îmi amintesc unele cuvinte. *Nimnoşco, ia mnogo zabâl, uje.*" S-a născut în Basarabia, a învăţat la şcoală două clase în limba rusă. Se dă cu doi ani mai în vârstă, preluând biografia Verei, lucru foarte la îndemână… După aceea, fiind copil sărac, a plecat la Chişinău, unde a slugărit la un patron rus; acolo a mai învăţat câte ceva. L-au luat în armată aici, în România, aici s-a şi căsătorit şi nu s-a mai întors în Basarabia niciodată. *Ia tam ne vernulsia nicagda.*
A tras-o cum i-a convenit, că şi aşa Mărin Păun nu înţelege nimic. Iar dacă totuşi ar bănui ce minciuni croieşte, crezi că ar clipi măcar din ochi ? Şi aşa stă ca pe ghimpi, pe jumătate întors spre curte, să nu se ivească vreunul de-ai lui. "Bun vinul?" îi întreabă, a câta oară… ce le-ar mai povesti Grigore despre vinurile din Basarabia, despre cele trei vii ale tatălui, mare negustor şi angrosist de vinuri, furnizor al celor mai vestiţi restauratori din Chişinău… dar numai despre asta?! Cuvintele ruseşti îi vin puhoi, ca trase cu furtunul, cu o uşurinţă care îl uluieşte şi îl sperie. Oamenilor ăstora ar avea ce să le spună, să-i lase cu gura căscată. Îl mănâncă rău limba, asta e! În loc de toate astea, le zâmbeşte calm, aşteaptă să se isprăvească mai repede vinul din carafă şi să plece de aici.

Bibliotecă pentru minte, inimă şi învăţătură
http://www.bibro.net

Celălalt ofițer, mai ursuz, ca să spună şi el ceva, întreabă: "Aveți copii? Câți?" Grigore are cinci, iar dânsul patru. "Dar pe front ați fost? ați luptat?" Ştia Grigore că aici o să se ajungă. Ruşilor le-a rămas ca un cui faptul că românii au luptat împotriva măreței lor patrii. Acum noi am învins, suntem aici, mari şi tari, asta ar vrea să se ştie. Înțelegeți, nu? Ofițerul mai simpatic se foieşte pe scaun, duce mâna la pahar, vrea să dea de înțeles tovarăşului de arme că nu e cazul: Am intrat să bem un pahar şi ne vedem de-ale noastre. Însă Grigore simte tensiunea, vrea să le arate ruşilor că nu se fereşte de întrebări, nu are nimic de ascuns. *Niet*, nici el nici dânsul nu au luptat pe front. *Mî starichi.* N-au fost luate pe front contingente aşa de vechi.

Asta chiar e adevărat în ce-l priveşte pe Grigore, de ce nu l-ar trage după el şi pe prietenul Mărin, care a scăpat ca prin minune din încercuirea de la Stalingrad? Să le spună câte văduve şi câți invalizi sunt numai în această comună? Poate ruşii s-ar bucura, poate însă s-ar înfuria, amintindu-şi de chestiuni personale. Tot despre copii ar fi mai bine să aducă vorba. *A vî jenatî? U vas detei?* Sunt însurați, au copii ? Nici una nici alta. Sunt şi mai tineri, ce-i drept, iar războiul le-a furat cinci ani din viață. Acum e pace. *Miru... haraşo!* Grigore nu uită să pocească vorbele cele mai uzuale.

Pe poartă se strecoară o fetiță de vreo trei anişori. Nu e Pipina lui Nicolae Anghel? Ea pare să fie. Cum a ajuns aici? Nea Mărin se face alb la față. Asta mai lipsea ! Du-te d-aci, fetițo! Dar Pipinei îi scânteiază ochii de bucurie. Îi place când cei mari o iau în seamă. *Crasivaia devocica!* E a gospodarului? A, nu, nicidecum; dânsul e în vârstă, are copii mari. E o fetiță din vecini… Ofițerii se arată încântați: *Idi siuda!* Câți ani are? Grigore o întreabă pe limba ei. Fetița zâmbeşte, îngână ceva. Are trei ani, hotărăşte Grigore. Ştii să cânți ceva, ia cântă-ne ceva frumos! Hai Ileană la poiană, Ileană Ileană… Nu-l ştii? Dar Pă-ă-să-ri-că-ă mută-ți cuibul…? Fetița se

uită nedumerită: Oamenii ăştia vor să spună Păsărică? Păsărică păsărea / N-ai văzut pe mama mea ?/ Am văzut-o la cişmea / Scotea apă şi plângea./ De ce plângi, măicuța mea ?/ Plâng de mine şi de voi / C-a murit tac-to-n război./ Scoal' tăticule din groapă / De ne-ncalță şi ne-mbracă / Că mămica e săracă / Şi n-are ce să ne facă…
Păun, bucuros că Pipina a dus poezia până la capăt, aplaudă ca la serbare. Ruşii zâmbesc, amuzați de turuiala gureşei fetițe. Lui Grigore (ce prostie !) i s-au umezit ochii. Ca să nu-l observe ceilalți, o înşfacă pe fetiță şi o pupă, ințepând-o rău cu barba nerasă. *Maladeț,* zice, semn că e tare tulburat, în continuare. Iar dacă tot s-a ridicat în picioare, face câțiva paşi, ajunge la poartă şi o împinge afară pe Pipina. Când colo, ciucit lângă gard, Andrei, mai să dea peste dânsul.
"Ce e cu tine aici?" "M-a trimis mama să te chem acasă." "Dar de ce ?" "Nu mi-a spus." "Şi de ce n-ai intrat în ogradă?" "Am trimis-o pe Pipina…"."Pe Pipina ți-ai găsit? Hai că mergem acum."
Şi, ca să grăbească lucrurile, îl ia pe băiat de mână şi îl trage în ogradă, cu toată împotrivirea acestuia. Să vadă celovecii că familia a trimis după el, nu mai poate întârzia.
Ofițerul simpatic, cel care îi amintea de… da, de maistrul polonez Peterson, se uita cu mare atenție la Andrei. Grigore simți mâna băiatului tremurând şi încercând să se elibereze dintr-a lui. "Ce-i?" Băiatul şopti: "Nu ştiu, mi-e tare frică…" "Ce spune copilul?" "Spune să mergem acasă, mama lui l-a trimis…" Le toarnă în pahare, să termine ce mai rămăsese. "Cât costă?" vru să ştie ofițerul ursuz. "Cât le iei, nea Mărine?"" Păi, pentru două kile… ştii şi dumneata." Grigore le spune prețul. Ofițerul simpatic se apleacă peste masă şi-l priveşte încă o dată pe băiat. Îl întreabă pe tată: "*On balnoi*?" Nu, nicidecum, e sănătos şi vioi şi învață foarte bine la şcoală. Ofițerului i s-o fi părut cine ştie ce, pentru că băitului îi e frică, după întâmplarea cu pistolul; iar în rest Grigore

se întreabă: oare ofiţerul e doctor ? Ofiţerul prinde mâna băiatului. Îi caută pulsul, stă aşa un timp, cu ochii pe ceas, apoi îi cercetează din nou faţa. Nu spune că a găsit ceva grav. Sau doar face pe interesantul? "Icter!" spune rusul. Şi îl sfătuieşte pe Grigore să meargă cu băiatul la spital.

Domnul Vanghele are ciroză, vecinul lui de pat, nenea Pătulcea are diabet în ultimul grad, nenea Costică, slăbănogul de lângă sobă, s-a operat de ulcer perforat. Până şi Floricel, fetiţa roşcovană de la geam are ceva la băşica udului, numai Andrei nu are decât friguri…

E de trei zile la spital, doarme în patul de lângă uşă – sunt opt paturi în salon, bătrâni şi copii, bărbaţi şi femei – aici e "triajul", explică domnul Vanghele, înălţat în perne, cu boneta pe cap. Privindu-i pe cei din salon prin ochelarii care fulgeră.

L-au înţepat la deget, i-au făcut câteva analize, nu are decât friguri, iar femeia în halat i-a spus, după masa de prânz: Mâine dimineaţă vin ai tăi să te ia acasă. Însă asta sună a alungare. Aici, dacă nu ai o boală care să-l dea gata pe domnul Vanghele, nimeni nu se uită la tine. Andrei nu e decât "băiatu-ăla-cu-friguri-de-la-uşă". Frigurile, i-a explicat tot Vanghele, vin de la pişcăturile ţânţarilor. Andrei e cătrănit: să le facă atâtea griji părinţilor, să pună lumea pe jar din cauza unor ţânţari care bâzâie şi înţeapă în prostie?!

Azi dimineaţă după vizită a intrat în salon o femeie slabă ca o stafie. Domnul Vanghele, dintre perne, a vrut să afle ce boală i-au găsit. Zice că am gălbinare, făcu femeia.

Gălbinare?!, pufni Vanghele, cum să ai dumneata gălbinare? Nu are el băiatu-ăla-de-lângă-uşă şi ia te uită ce ochi galbeni la el! Friguri, nimic mai mult! Biata femeie se întorsese şi se uitase la cel de care fusese vorba. Nu-i vedea ochii, mai ales că se şi ferea, ruşinat, dar acum i se păru şi ei că s-ar putea să nu aibă gălbinare. O fi ştiind omu ăla ceva, că doar nu degeaba toţi din salon se uită

în gura lui. Domnul Vanghele nu crede în primul diagnostic, cu care te internează. Vin analizele, ele spun ce şi cum…
Asta e ultima seară. I-au dat chinină, au să-i dea şi pentru acasă. Dacă nu are decât friguri… Le-o fi zicând aşa pentru că atunci când te apucă, dârdâi ca în miezul iernii; şi-ţi vin ameţeli şi o căldură la cap şi un nor negru îţi întunecă mintea, de trebuie să te rezemi îndată de ceva, să te ţii de masă, de marginea sobei. De câte ori n-a păţit-o în vara asta! Dar iute îl lăsa. Dârdâia un pic, picotea un pic şi de-acilea, din nou afară, la joacă!

Seara se iscă fel de fel de discuţii. Vanghele şi Pătulcea îşi spun până târziu poveşti la care ceilalţi trag cu urechea, fără să se bage în vorbă. Cei doi o mai întreabă una alta pe Floricel, însă lui Andrei nu i-au dat nici o atenţie. În astea trei seri nu a avut şi el ocazia să spună un cuvânt, să povestească despre ai lui. Chiar, nu ar putea să spună şi el ceva interesant, ca apoi Floricel să vrea să stea de vorbă? I-a ţinut calea roşcovanei de vreo două ori; stătea cu ochii pe ea, căuta să-i ghicească mişcările, când o să se scoale ca să meargă la privată, ca să dea peste ea acolo. Nu i-a reuşit: se încuia pe dinăuntru. Şi mâine pleacă. Floricel rămâne. Şi, cine ştie, în locul lui o să se interneze alt băiat cu o boală serioasă, pe care ea o să-l ia în seamă.
Andrei crede că toţi cei din salon sunt aşa de răbdători în timpul zilei pentru că aşteaptă venirea serii, cînd încep poveştile… Unul, spune domnul Vanghele, de parcă ar fi fost acolo şi a văzut totul cu ochii lui, a înnebunit în noaptea nunţii. La miezul nopţii s-a retras cu mireasa în camera anume pregătită, nuntaşii au continuat petrecerea cu şi mai mare foc… Trece o oră, trec două, mijesc zorii, mirii nu mai apar. Obosiţi, nu? Se ridică soarele pe cer. Bat la uşă, aşteaptă, bat iar. Unii pufnesc în râs, femeile fac glume mai fără perdea, ca după un chef lung. Nimic. Însurăţeilor! amorezilor, gata pentru azi! Ce mai, au intrat la idei, au spart uşa. L-au găsit pe

mire cocoțat pe şifonier. O sugrumase pe mireasă, îi scosese ficatul şi i-l mânca…Altul, student în ultimul an la facultatea de chimie şi-a otrăvit mama, a tăiat-o bucăți-bucăți şi le-a băgat în nişte garnițe cu soluții, ca să vadă dacă se dizolvă…

...Undeva, spre Filiaşi-Strehaia, o bandă de tâlhari, loveau numai noaptea, dar nu puteai bănui unde şi când. Treceau luni şi jumătăți de an fără să mişte; şi deodată aflai că l-a călcat pe cutare. Numai lovituri mari. La boieri, la bogătaşi, la evrei, chiar la biserici sau mânăstiri vestite. Nimeni nu putea da lămuriri. Veneau destui, călări, mascați, în crucea nopții. Împărțeau ce prăduiseră şi se împrăştiau ca fumul. Vuia lumea: au călcat-o pe boieroaica Stoican, i-au luat saci de bijuterii şi bănet. Cunoşteau tâlharii toate ascunzişurile, au lăsat-o legată de dulap, cu căluş în gură, dârdâind de frig, numai în cămaşă de noapte, cum se nimerise. Şi peste nişte luni, la negustorul cutare, apoi la cârciumarul din alt colț al județului… Cine să fie răufăcătorii? Au pus pânde, momeli, iscoade… Zadarnic. Şi cine crezi că era tartorul? Un popă, da! Asta făcea el, cu oameni aleşi pe sprânceană, fruntaşi din mai multe comune, legați prin jurământ de sânge. Iar a doua zi dimineața, la utrenie, părintele, în stihar şi odăjdii, se uita încruntat, să nu lipsească vreun enoriaş de la slujba duminicală, că era mare supărare. Cum crezi că l-au dibuit? A spus preoteasa? Nu, că nici ea nu bănuise aşa ceva. Ori că o trimitea la rude, ori că se dădea el chemat la Episcopie, cumva o păcălea dracul de popă. Cum crezi că l-au prins? Popa e chemat la Episcopie. Se prezintă smerit, cum fac ei, oricât avea faima nepătată. Îl ia mai marele duhovnicesc la vorbe, de una de alta, de-ale popiei. Şi deodată: Să mi te spovedeşti! Tronc! Şi la spovedanie popa n-a mai avut curaj să mințească. De, cum l-o fi luat Sfinția sa nu ştiu. Deci e o putere, nu? A spus popa tot-tot, pe cine a călcat, ce a furat şi cine-i sunt oamenii. Au înfundat ocna, gospodari tot unu' şi unu', de nici cu gândul nu te-ai fi gândit că se țin de tâlhării…

- Fiecare faptă cu răsplata ei, după rânduiala lui Dumnezeu, îşi dă cu părerea Pătulcea. Şi are el însuşi de spus o poveste: Tot aşa, zice că un om săvârşise un omor. Dar în nişte împrejurări că nimeni nu a bănit măcar cine e făptaşul. Mortul mort de atâția ani, copiii lui se ridicaseră, erau de-acum însurați pe la casele lor. De ce să-l fi omorât, iar nu pot să spun. Gelozie? Avere? O ură veche? Trecuseră anii, lumea şi uitase, cum se-ntâmplă. Într-o noapte de vară, că fusese hramul bisericii, oamenii se mai chercheliseră. Omul nostru, făptaşul, de! să fi luat şi el un pahar două, că era ştiut ca unul dintre cei mai cumpătați săteni, pleacă de la hram spre casă, pe-o cărare. Avea casa într-un vârf de deal. Lună, stele, încă nu căzuse roua. O noapte vrăjită, cum ar veni.
Omul zăreşte o căpiță, se trage lângă ea, se reazimă, dă capul pe spate, se uită la lună, la norii subțiri, la stele. Cât să fi stat aşa? L-o fi luat somnul? Se trezeşte deodată vorbind cu voce tare: Măiculiță! Azi fu hramu bisericii. Se fac mâine douăzeci de ani de când îl omorâi pe Mitriță…
Asta a fost tot. Cine l-o fi îmboldit să dea glas păcatului celui vechi, iar nu pot să spun. Îngeru' sau diavolu'? Da' pe partea-ailaltă a clăii de fân se cuibărise peste noapte un om de nimic, bețivanul satului, altfel rudă cu răposatul. Nu dormea şi a auzit. Se duce tot atunci la jandarm şi spune. Jandarmul îl umflă pe făptaş. Se face proces. L-au condamnat pe viață. Recunoscuse fapta cu o zi înainte de a se împlini douăzeci de ani. Pentru că după douăzeci de ani orice faptă nedovedită şi nepedepsită se prescrie. D-aci poți să recunoşti în gura mare orice ticăloşie ai făcut, legea nu mai are nicio putere. Ei, îți dai seama, domnu' Vanghele, câți criminali nedovediți umblă printre noi, precum ucigaşul de care-ți spusei? Te gândeşti la asta şi ți se face pielea găinii…
- Nu numai că umblă printre noi, nebănuiți-nepedepsiți, cum zici, i-o întoarse Vanghele, dar te mai şi spurcă! Poate-i fi auzit şi dumneata, asta mai acu', după război, de restaurantul ăla clasa-ntâi

din Bucureşti, pe lângă Gara de Nord, ori prin Lipscani, n-am înțeles bine. I se dusese vestea: muzică din cea mai aleasă, dame nurlii, de!, cum e la astfel de restaurante cu hotel; dar ce să zic de mâncare, şi bună şi ieftină şi la orice oră, pe vreme de camuflaj! Ce mai, faima aduce clienții. Aşa e-n meseria asta, nimeni nu ştie mai bine ca Mandea! Restaurantu' ăla luase un avânt ce nu s-a văzut… Odată, un client dă de un deget de copil, în ce crezi? într-o chiftea! Scăpase de la maşina de tocat. Procuratură, anchetă, cercetări, arestări. Era caz grav. Omucidere. Se descoperă că aveau o instalație, o placă de fontă, pe trotuar, ca toate plăcile de la canalizare. Călcai pe ea, cădeai ca într-un puț. Acolo jos, cuțite, şpăngi: în aceeaşi secundă erai mort şi tăiat felii-felii. Iar placa de deasupra imediat se bloca. Puteai să treci cu tancu' peste ea. Aşa mecanism… I-a strâns cu uşa şi au spus tot. Doar câțiva inşi făceau treaba asta, restul personalului habar n-avea ce-ți pune pe masă, ba mâncau şi ei…

Andrei e cu gândul la acel biet copil, la părinții care l-au aşteptat acasă, apoi l-au căutat, l-au căutat… De ce l-or fi lăsat singur, noaptea, pe străzi, sub camuflaj? Sau va fi fost vorba de un copil al nimănui, părăsit de părinți, dintre cei care umblă şi cerşesc şi dorm pe unde apucă? Cum de nu le pasă oamenilor mari de copiii părăsiți? Simte o jale care îi prăpădeşte pieptul.

Ca să scape de apăsarea asta, se gândeşte la Floricel. Ce bine că Floricel nu s-a plimbat niciodată singură, noaptea, pe străzile Bucureştiului! Părinții ei stau la Dranovăț, la câțiva kilometri de oraş şi vin zilnic la patul dintre ferestre. Andrei se uită într-acolo. Floricel se uită la domnul Vanghele, care o răsfață şi care lui nu-i adresează un cuvânt. Jalea îl cuprinde din nou, mai avană. Mâine seară Floricel o să asculte alte poveşti. O să uite că în patul de lângă uşă a stat un băiat pe nume Andrei, care nu a apucat să-i spună că el şi ai lui au venit din Basarabia, tocmai de pe malul Nistrului, de la o mie de kilometri şi mai bine, într-o căruță trasă de

doi armăsari albi cum nu s-au mai văzut în toată Oltenia… Ca să facă din jalea lui o jale şi mai mare, Andrei îşi spune că nici dacă ar da peste un deget de-al lui într-o chiftea, Floricel nu s-ar gândi: Oare n-o fi degetul băiatului-cu-friguri-de-lângă-uşă?

Băieții joacă nasturi la gard sau la bară, pun la bătaie fel de fel de nasturi, cei mai de preț fiind nasturii militari. E seară de-a binelea. Andrei se temuse că de data asta n-o să apară niciunul dintre băieți, tocmai când el încropise un buzunar doldora de nasturi militari şi ardea de nerăbdare să-i pună la joc.
Copiii de prin vecini n-au fost de zărit toată ziua, duşi cu părinții la secerat. Aşa mititei, dar sunt numai vână, munciți în ogradă şi în câmp: la sapă, la secerat, la cules, la. Fac treabă la rând cu cei mari, secera însă e cea mai cumplită; se întorc acasă rupți de şale; după aceea umblă ca betegi, cu săptămânile. Să le mai ardă lor de ieşit pe uliță? Uite că au venit aproape toți… Au ieşit pe şanț şi femeile, țața Ioana lu' Zvâcu, țața Mița lu' Briceag, fetele lu' Magheru. Şi-au potrivit bine poalele sub genunchi şi stau direct pe marginea şanțului. Vine agale şi nenea Marcu să-şi fumeze țigara plugară. Dă bună seara. Întreabă unde au secerat azi, dacă au sfârşit sau mai au? Mult n-ar mai fi şi grâul nu s-a prea făcut. Rar şi pipernicit. I-a prăpădit de şale…
Băieții joacă la gard, se chiorăsc, nu mai văd pe unde au căzut nasturii, îi dibuie cu palmele prin țărână. Le aud pe femei chicotind. E şi Ştefan a lu' Briceag cu Costică. Râd de ce povesteşte nea Marcu. Copiii lasă nasturii, se apropie de grup, unii rămân în picioare, ca nişte stafii, alții se ciucesc lângă cei mari. Să picotească pe şanț.
… Ne-am nimerit cu nişte nemți într-o tranşee; începe atacul, cade o grenadă între noi. Un neamț, ce curaj pe el! o apucă cu mâna şi iute o azvârle afară... bau! încă în aer fiind. Chisăliță ne făcea, dar uite că avurăm noroc. Ce curaj pe neamț!

A, fiindcă veni vorba de nemți, zice că un neamț dintr-ăştia cu care luptam împreună, s-a umplut de la ai noştri de păduchi. Altfel ei erau curați, dar de! nimerisem la înghesuială. Ce mai, îl chinuiau pe neamțu' nostru de nu ştia de el. Bagă mâna în tunică, scoate în palmă un purece şi un păduche. Da el nu-i cunoştea, nu ştia ce-i aia… Purecele sare, iar păduchele rămâne în palmă. Şi neamțu', de colo: Tu ăla rău, ai fugit, la tine frica fost. Dar tu cuminte fost, tu nu făcut rău la mine… Şi neamțu îl bagă la loc în sân… Toți se pun pe râs de prostia din capul neamțului: lelițele, flăcăii care n-au făcut armata, băietanii cu pumnii plini de nasturi militari…

Secetă mare. Arşiță în toi. Acum cu grâul o ieşi cum o ieşi, l-au secerat oamenii spic cu spic, e adunat în şire pe arie; dar ce te faci cu porumbul, care s-a-ngălbenit, s-a ofilit, i s-au răsucit foile, tocmai bine împăturite ca să-şi facă bărbații trabuce din ele, că şi aşa fumează ca şerpii! Ieri a trecut batoza, o ditai hardughie, lungă ca un vagon şi înaltă cât şcoala, cu nişte roți de fier late şi înalte de un stat de om. Trasă de cinci perechi de boi. Vera, nici ea, n-a mai văzut cinci perechi de boi înjugați la un loc, dând în genunchi. De copii ce să mai zici, se uitau ca la altă minune. Aici la răscruce, oricât au ocolit oamenii: hăis, hăis! şi au băgat boii în gard la țața Ioana, tot au intrat cu roata din spate în şanțul nostru, mai să atingă ghizdul fântânii. I-ai mai putut ține acasă pe copii?! Au mers în urma ei şi pe lângă ea, prin şanțuri, împiedicându-se în țăruşi şi în podețe, cred că până la arie.
Vera se uita în urma alaiului, neştiind dacă să pufnească în râs sau să se supere. Măcar copii, bieții de ei, mai găsesc cîte un prilej de bucurie: în unele duminici; muzicanții, vreo opt la număr, oameni mai în vârstă, conduşi de un domn foarte prezentabil, palid, cu ochii albaştri, care cântă la flighorn, sunt o rămăşiță din fosta fanfară militară a regimentelor din oraş; în graba epurărilor se pare că au uitat să le ia şi instrumentele. După ce au suit coasta, se

încolonează la Ilie Lupu şi trec prin tot satul cântând un marş, până la şcoală. Îmbrăcaţi sărăcăcios, cu piese din vechea lor uniformă, desperecheate, decolorate. În schimb, alămurile strălucesc în soare. Pum! Puumm! face tuba cea mare, apăsat şi grav, de zbârnâie geamurile. Nici nu trebuie mai mult. Cred că i-ar place şi lui Papa, se gândeşte Vera, numai că el e zi şi noapte la prunii şcolii. Dar şi de acolo o fi auzind fanfara, cu urechile lui păroase.
De o lună de când joacă paparudele, goale, înconjurate numai cu bozii, le udă lumea şi cântă: "Paparudă-rudă / ieşi afar' de udă…" Degeaba! Unii au văzut pe geamul căsuţei de pe Sopot nişte chipuri de sfinţi arzând în flăcări. Vestea s-a întins, s-au perindat babele şi copiii să vadă, s-au minunat, apoi s-au plictisit. Cineva a spus: Baba nu mai ştie ce face, a spălat geamul cu cârpa cu care ştergea lampa de gaz…
Azi, fiind duminecă, e slujbă mare la biserica din Pârliţi. Au adus moaştele nu ştiu cărei sfinte. Puhoi de lume, din toate părţile. Popa Ilie are astăzi o zi foarte grea, crede Vera. Au dat băieţii o raită pe-acolo, n-au putut să-i spună mai în amănunt cum e cu moaştele sfintei, pentru că nici ei n-au răzbit prin mulţime. Dar în drum lumea se închina cu nădejde. Nişte oameni, pe şanţ, vorbeau că i-au luat pământul boierului Popescu, iar pe el l-au băgat direct la puşcărie. I s-a făcut o percheziţie la conac şi, sub podeaua unei încăperi, ar fi găsit nişte lăzi cu… Andrei n-a înţeles bine: cartuşe, arme, explozibil, ceva ce nu trebuia dosit. Acum boierul Costică Popescu e în puşcărie, pământul luat, conacul întors cu fundu-n sus şi, pentru că nu era de-ajuns, o fată de-a boierului, cea mai mare, a fost găsită moartă. Se zice că ar fi luat medicamente cu nemiluita. Era şi sicriul ei în biserică, sau de ce venise vorba tocmai atunci de boierul Popescu şi de fata sinucigaşă, Andrei nu se dumirise nici el. Dar lumea spunea că dacă nici moaştele sfintei nu aduc ploaia, o să ne mâncăm între noi, ca moldovenii…

Bibliotecă pentru minte, inimă şi învăţătură
http://www.bibro.net

Insolație, insolație… Puneți-i băiatului niște comprese reci! - asta i-a spus doctorul Lupaşcu, ultima oară când a dat prin comună. Se duce întâi la şcoală, întreabă dacă totul e în ordine şi repede o şterge înapoi, în oraş. La început se mai lupta cu etuva, cu păduchii, cu untura de peşte, trimisă, se zice, de americani. Acum, dacă vreun părinte se plânge de starea copiilor, doctorul îi prescrie repede un purgativ. Vezi că are limbrici! Doctorul Limbric, l-au poreclit şcolarii. Se vede cât colo că n-are nici un chef să se apropie de oamenii bolnavi. E şi de mirare că de data asta nu a zis limbrici, ci insolație. Mihail şi insolația? De fapt, se abătuse pe aici ca să-l întrebe pe Grigore dacă s-a ivit ceva, doctorul fiind unul dintre clienții de nădejde.
Acum cu Ancuța. Ce n-ar face ea pentru Dona, dar propunerea asta a răscolit-o rău. Nu-i intră deloc în cap un asemenea gând. E un chin prea mare numai să-şi închipuie: Ancuța dată de suflet, dusă de-acasă...
Grigore se opreşte din tocatul în neştire al frunzelor de dovleac şi de floarea soarelui, se întoarce cu totul spre Vera, ridică privirea şi spune: "N-o să fie vorba de nici o înfiere. Fata e a noastră şi rămâne a noastră. Să stea şi la ei vreo lună, două. Să încercăm în felul ăsta… Dona e femeie cu cap. O să-şi dea şi ea seama că nu se poate. "

Parcă s-a-nserat deodată, deşi e înainte de nămiezi. Nori mari, vineți, se adună în grabă din toate părțile. Copiii ştiu deja ce înseamnă, ieri a fost o ploaie şi o vijelie ce nu s-a pomenit. Fulgere, tunete şi un vânt care învălmăşea copacii, parcă ar fi fost de gumă. Şi puhoi de apă, şanțurile pline; spre seară, ca după potopul cel mare, soarele s-a mai arătat un pic. Nu-ți venea să crezi în lumina aceea…
Tutina lui nea Minică venea prin şanț, cu apa până la genunchi, udă leoarcă. O prinsese ploaia taman la Botu Calului. I-a spus mamei

că, pe sub vii, vijelia a smuls din rădăcini copacii şi a făcut prăpăd mare; s-au tăiat râpi noi, aşa ceva nu se mai văzuse încă. De, moaştele sfintei!
Acum iar începe să plouă. Întâi câteva picături, pe acoperişul de tablă al şopronului: Pam! Pam! Pam!… rar şi ca din greşeală. Apoi încă un plesnet şi încă unul. Nişte picături albe, aşa de mari că puteai crede că sunt grindină. Dar nu avea cum, mama deja înfipsese sapa în mijlocul bătăturii, să fie ploaia curată.
Nici nu stă bine ploaia, că vine acasă bunicul, cu gluga în cap, dar ud până la brâu. Mormăie ceva, e înfrigurat, se duce dincolo să se schimbe şi să se culce. Vera l-a văzut cu ochii împăienjeniți şi îşi dă seama că nu-i de-a bună. O să-i ducă o farfurie de mâncare caldă.
Aseară a venit abia spre miezul nopții, ud până la piele. Vera s-a făcut foc: "Papa, de ce-ai stat să te uzi în halul ăsta, doar nu eşti copil?" I-a scăpat vorba asta, de supărare. "Cum, nu e acolo o covercă, un adăpost pentru cazul că ar veni ploaia ?" "Ei, asta a fost ploaie mare", i-a răspuns bătrânul, moale. Îşi făcea de lucru, căuta haine uscate, aştepta să o vadă plecată pe fiică-sa, să nu-l mai certe.
Ce s-ar mai fi supărat Vera dacă ar fi ştiut tot adevărul: că ploaia trecea prin acoperişul covercii ca prin strecurătoare, nici el nu şi-ar fi închipuit că vijelia o să smulgă paiele cu care îl căptuşise. Zadarnic încerca să-l cârpească la loc. S-a făcut ciuciulete din prima clipă. Unde să te adăposteşti, pe ce să te aşezi? Pe jos lăcăraie, ca în toată livada. El îmbrăcat bine, ca pentru noapte, dar nu ca pentru ploaie. Asta era prima ploaie care cădea de când se făcuse paznic. Să fi dat fuga acasă? Ce i-a venit în gând, maşina de treierat era la două sute de paşi, nu s-ar putea aciua sub dânsa? Lipa, lipa, până acolo, prin ploaia care nu contenea, prin marile bălți de pe câmpul ariei. Sub batoză ploua ca şi afară… şi un curent…, numai el ştie prin ce-a trecut până să se însenineze afară.

Dacă a dat soarele, s-au mai uscat hainele pe el. A cărat doi snopi sub covercă şi a stat pe loc uscat până noaptea târziu.
Vera l-a simţit intrând pe uşă. A ieşit îndată. Timofei a crezut că o păcăleşte. Şi-a scos haina de pe umeri şi întorcând-o, a făcut să cadă din mânecă vreo câteva fructe. "Pentru copii, ca să le ştie gustul", a îngăimat bătrânul. "Nu trebuia, Papa, nu mai aduce. Ştiu că nu ţi-e la-ndemână…" De unde îi venise ideea că poţi aduce fructe în mânecile hainei, legându-le la gură, ca să nu se cunoască? "Mă întorc îndată la pruni " a adăugat, cu glas rebegit. "E abia miezul nopţii, întinde-te puţin şi înveleşte-te bine, te trezesc eu spre ziuă, n-avea grijă!" Şi a tras pătura pe el.
În ce încurcătură se băgase, cu aceşti pruni! Ce-i trebuia lui, om în vârstă, să stea ca un huhurez în covercă, în loc să doarmă noaptea acasă? Cică i-a promis domnului Barbu şi acela ce-o să creadă despre un om ca el? Vera este tare supărată pe bătrân.

I-a pus pe copii să-l pândească pe doctorul Lupaşcu şi să-i dea de ştire imediat. Degeaba zice Papa că e o răceală trecătoare, că mai stă puţin şi pleacă din nou la prunii şcolii. Poate că nici nu-şi mai dă seama ce spune, atât l-au zăpăcit tusea şi frisoanele. Ce-a fost când cu muşcătura câinelui e nimic faţă de acum. Vera nu mai prididește să-l schimbe şi să usuce: cămăşi, pijamale, izmene, cearşafuri – a pus pe el şi a scos după câteva minute tot ce era îmbrăcăminte bărbătească prin casă. Nici mâncare n-a apucat să facă. Şi Grigore, la târg! Cine ştie când pică, singur sau cu căruţaşul. Vera se gândeşte că fiind joi, "Limbricul" s-o fi încurcat şi el pe undeva, prin oraş. Te pomeneşti că nici nu vine astăzi!
- Dă-mi ceva de băut, şopteşte bătrânul şi face un semn spre gâtlej: nici nu pot vorbi, aşa mi s-a uscat gura…
Vera îi dă cana cu apă, strecoară mâna sub ceafă şi-i ridică de pe pernă capul. Ceafa, ca jarul, perna udă să o storci. Udă pe ambele părţi, a mai întors-o. Îi ţine mâna la ceafă până îşi reaşază capul pe

pernă, să nu simtă răceala locului ud. Ceainicul gol, cineva ar trebui s-o ajute, să aprindă focul în plită; o să-l strige pe Mihăiță. O strigă el, de pe sală:
- Mamă, mamă, trece!
Vera iese iute în prag. Andrei l-a oprit pe doctor în dreptul fântânii, nu se ştie ce i-o fi spus; ca să nu piardă timp, îi spune ea: Pe tata l-a prins ploaia în câmp şi de două zile are temperatură mare, transpiră, aiurează…
Lupaşcu înțelege că nu-i de glumă. Intră în casă, la bolnav. Ea rămâne să aprindă focul, să pună de ceai, să… Peste câteva minute, o cheamă: I-am scris o trimitere. Duceți-l imediat la spital, cu vreo căruță. Ştiți unde, la sanatoriul de pe Piteşti, e şi mai aproape. O să-l pună la raze, i se va da tratamentul cuvenit. Spuneți că v-a trimis doctorul Lupaşcu.
Şi deja vâslind spre poartă: Soțul nu-i acasă?
- Nu, e dus la târg…
- Aha! Dă din cap, apoi nu mai continuă ce voise să spună. Face semn spre primărie, spre şcoală: se grăbeşte într-acolo, ca să aibă de unde pleca înapoi, cât mai repede.
Vera se întoarce în casă, încearcă să descifreze ce scrie pe foaia de trimitere. Un scris groaznic, față de minunăția de stilou pe care l-a scos din buzunar doctorul. Pe de-alde ăştia cu scrisul infect ar trebui să-i lase repetenți!, nu să ajungă doctori.. Se miră şi Vera ce prostii îşi pot veni în cap tocmai când eşti mai necăjit. Oricum, de-ar vedea Papa scrisul ăsta, l-ar stuchi, nu alta! Dar Timofei nici măcar nu întreabă ce a zis doctorul, nu cere hârtia să o citească, punându-şi ochelarii. Semn mai rău ca ăsta nici că-şi poate închipui Vera. În gând se roagă numai atât: să apară Grigore cu porcul. Îl va convinge pe căruțaş să-l repeadă pe Papa până-n strada Piteşti. Bătrânul, trezit ca dintr-o picoteală, clefăie, să-şi umezească vârful limbii şi cu greu silabiseşte: Ce-a spus doctorul?

Peste zi mai e cum mai e. Poate de aia doctorul zice că este spre vindecare. Îl consultă dimineața, când lui nu-i e chiar rău de tot. Iar ce spun analizele, numai el ştie. Dar ce să zici despre un om care ia medicamente, poate mânca singur, se mişcă prin cameră, se duce la privată, poate lua coridorul de la un capăt la altul, ba chiar ajunge afară, pe prima bancă, la soare? Însă dacă l-ar auzi cum tuşeşte noaptea, ar mai spune că e spre vindecare? Poate ar spune, dimpotrivă, că e cel mai disperat caz din tot spitalul. Timofei e convins că pacienții nu se pot odihni din cauza tusei lui.
Seara, de cum se întinde în pat, după ce a amânat cât a putut, foindu-se pe scaun sau stând popândău pe marginea patului, de îndată începe să tuşească - şi nu se mai opreşte până la nu ştiu ce oră din noapte. Deja a înțeles: nu e bine să te întinzi pe pat, ca tot omul şi să-ți pui capul pe pernă. Îndată te îneci, prinzi să tuşeşti şi apoi tuşeşti de-ți ies ochii. Trebuie să stai oarecum în capul oaselor, cu pătura pe tine. Cum ai atins perna, o simți rece. Aici ai greşit! De-acum nu te mai poți opri din tuşit. Dacă ai început, dacă nu te mai poți stăpâni, ce-ar fi să te laşi tusei, - să tuşeşti şi să tuşeşti în ciuda ei, până când? până o obosi, până s-o scârbi ea de tine! Dar ai curaj? Poți să ştii unde ajungi? Ştii un singur lucru: că ți-e frică. După fiecare repriză, încerci să-ți revii, tragi aer mult în piept, înghiți, îți umezeşti gâtul. El e de vină, gâtul, de la el porneşte totul. Plămânii? Uite-i că funcționează. Însă e clar că din gât trebuie aruncat afară ceva străin, o sămânță a răului. Ai luat medicamentele, ai băut de câteva ori din sticluța cu sirop; duci mâna la frunte, umedă era şi înainte, acum ai transpirat de-a binelea. Te-a întrebat la prânz Vera: "Mai transpiri aşa?" Adică aşa tare. "Mai puțin", ai răspuns, ca să n-o mai necăjeşti în plus.
De cum faci o mişcare, un gest oricât de ferit, acea abureală care e mereu între trupul tău şi haine îndată se depune pe tine, ca roua: umedă, rece. Te face să strănuți din nou. Atunci, prin toți porii țâşnesc picături de transpirație, ca dintr-o rufă stoarsă. Eşti de-

acum asudat ca un cal. Să-ți scoți cămaşa? Cu ce să te ştergi mai repede? Cu ce să te schimbi, care să fie cald şi uscat şi să absoarbă broboanele de pe tine? Pe de-o parte simți frigul, pentru că te-ai dezbrăcat, pe de altă parte transpiri de zece ori mai tare, fiindcă te-ai zbuciumat atâta.
Ta-are ciudat! Un spital de tuberculoşi, s-ar zice, dar nimeni nu tuşeşte. Ce a văzut Timofei aici, în săptămânile astea două, cu ochelari sau fără ochelari, să te tot miri. Stafii de oameni. Dar niciunul fără țigară în gură sau între degete. Dar niciunul care să nu tragă la măsea. Care să nu joace cărți. Să nu piardă timpul de odihnă fâțâindu-se de colo colo. Apoi oameni ca ăştia chiar că merită să fie bolnavi, îşi zice, scos din fire, Timofei. Să-i spună lui doctorul doar atât: Domnule Hanganu, de azi înainte nu mai fumezi, nu mai bei, nu mai pierzi nopțile, nu mai… şi eu, doctorul Cutare îți garantez că te faci bine, cum ai fost. Păi el n-ar ieşi din cuvântul doctorului, în veci. Nişte neisprăviți! Exact ce nu i-a plăcut lui. Şi să ajungă printre ei, într-o stare mai rea ca a lor…
E individul ăsta, din patul de alături. Cică profesor de matematică. Fumează ca turcul, aprinzând țigară de la țigară, bea de stinge, iar în rest doarme sau rezolvă exerciții, dacă nu o tuleşte seara la crâşmă. I-a spus din prima zi, în loc de orice alte explicații: Tataie, nu mă deranjezi! Eu stau aici o lună pentru tratament, la 1 septembrie mă prezint la catedră… Aşa că Timofei e singur cu tusea lui. Singur cu frica, în brațe cu ea, noapte de noapte, ca doi amanți.
Din asta să mi se tragă? se pomeneşte întrebându-se. Încă nişte nopți ca asta şi s-a zis cu mine. Îşi dă seama, cu mirare, că nu s-a gândit niciodată la propria moarte. La a altora, uneori. Dintre ai tăi, dintre consăteni şi cunoscuți, mereu auzi: a murit cutare. E vorba de cineva cu care ai vorbit de curând, nebănuind nimic, cum nici el nu se va fi gândit că te vede pentru ultima oară. Şi uite că l-a călcat vaca neagră! Şi cu tine ce-o să fie? Dacă nu era ploaia ceea… o

duceai mult şi bine. Abia acum te întrebi: de câte ori am trecut pe lângă moarte, fără s-o simt?
Noaptea trecută a visat-o pe Odochia. Un vis îmbucurător, ai zice, de pe când erau copilandri. Ieşiseră de dimineață pe prispă şi Odochia, ca soră mai mare, îi dădea ghes să se spele mai repede, pentru că au un drum lung de făcut, la Arpintea. Îi turna în pumni iar el îşi arunca apa pe obraji. Până îşi dădu seama că soră-sa îi toarnă cu mâna stângă. Ce i-o fi venit? De cînd toarnă ea invers? Timofei se oprise din spălat şi voia să o întrebe – însă ştia că totul e în vis. Şi tot în vis înțelesese că ăsta e un semn rău…
Toate lucrurile de care te-ai bucurat au trecut fără urmă. Cele de care te-ai plâns şi te-ai necăjit au fost norocul tău în viața asta. Dacă ai trăit până acum, înseamnă că ai murit de o mie de ori, fără să ştii. Dacă n-ai murit până acum, ai să mori de încă o mie de ori până la moartea firească. Timofei tresare: nu ştie cine a spus aceste cuvinte, în spatele lui.
Să fi dat fuga la prima casă, de cum am văzut că se face a ploaie. Să-i fi spus gospodarului: Vine o ploaie straşnică! Să nu mă fi ruşinat de ce-ar putea gândi oamenii: Uite, moşului i se făcu frică de două picături, nici alea nu căzură… Să mă fi întors pe muteşte acasă. Dar să nu-i fi stat urgiei în cale; să nu-i fi stat în cale morții. Să fi pus capul între umeri; mă feream de ploaie, de-aci se coceau prunii, venea toamna, iarna - şi altă primăvară, cum au venit atâtea, – şi aş fi trăit, sănătos şi țeapăn pe picioare, încă o sută de ani!

Ar mai fi fost o cale: să se înțeleagă cu Vera măcar acum, trecând peste orice reținere şi trufie. Să-i spună curat că s-a zbătut din răsputeri, dar nu a reuşit să o îmbuneze pe Ana. Femeia ceea nu şi-ar fi plecat în veci capul! Cum o mai iubise, la început! Om în toată firea, cu cinci ani de armată făcută la ruşi, roşind în fața unei codane…

Ce s-a ales din toată acea înflăcărare? Ea nu a părut să-l ia în serios, decât poate la început. Pe-atunci îl căuta anume, el fiind la lucru, în câmp; l-a ademenit în patul ei chiar a doua noapte după ce o născuse pe Vera. Lucruri mai greu de înțeles, având în vedere ceea ce a urmat. E drept: i-a făcut doi copii frumoşi, deştepți, apoi i-a ridicat cuminți şi destoinici. La asta s-a priceput ca nimeni alta; şi la gospodărie. Câte minunății nu făcea, de se mirau vecinele. Şi la veselie, între consăteni. Dar pe Timofei abia dacă îl vedea… Ar vrea să o poată visa ca atunci, la început: el umblându-i în cale, trecând printr-o livadă cu pomi în floare, ca să o întâlnească.
Câte nu aveam în minte, să fac, să dreg… ar vrea să-i spună Verei. Acum s-au îndepărtat toate… am tras nădejde că o să precumpănească în ochii voştri partea mea bună şi de netăgăduit. Dar ce s-a ales din acea parte bună? Timpul le-a zburătăcit pe toate. Războiul, şi el, ne-a luat tot ce agonisisem. Averea de care nu m-am atins, pe care am ținut-o în picioare pentru tine şi Mihail.
Totul a rămas acolo, totul s-a pierdut. Eu cu sufletul pustiu, de parcă nimic nu aş fi păstrat pentru voi. Un soț rău pentru Ana, poate, dacă ea ar fi fost o soție bună pentru mine. Însă nu un părinte rău pentru voi.
Cu Fenia… ce e cu Fenia? Să spunem o dată lucrurilor pe nume. Să fi făcut altfel: dacă n-am mai putut trăi cu Ana, să fi divorțat, să mă fi căsătorit cu alta, să întemeiez altă familie, cu alți copii…? N-am avut suflet pentru aşa ceva. Cu Femia am trăit, ce-i drept, dar ca un om oropsit cu o femeie de jos. Copila ceea, ea a vrut-o. Eu cu prea puțini bani am contribuit. Îi e acum de ajutor. Sunt două femei, rămase sub ocupație, se sprijină una pe alta în viața care le va strivi…
Să fim drepți: Fenia n-a fost o femeie slabă. A fost tare. Nu ea a avut nevoie de mine, ci eu mi-am găsit un refugiu în casa ei. Mie mi-erați de ajuns voi doi, copiii mei, dacă n-ar fi fost gura otrăvită a Anei. Ea n-a obosit niciodată să arunce cu pietre în urma mea.

Eram vinovatul, neruşinatul, destrăbălatul, trădătorul. Dar vă spun asta în şoaptă: mi-e teamă că în mintea ei se cuibărise sământa răului… fie iertată, căci nici ea nu va fi fost de vină. N-a fost cu voia ei, ci aşa i-a fost ursit…

Mihăiță se clatină pe marginea patului, cu capul între mâini. Ce să fie, de data asta? Scarlatină au avut, ei doi, acum câțiva ani, au scăpat. Andrei a avut icterul cela sau friguri, ce vor fi fost. Acum e bine. Dar ce-o fi cu durerile de cap ale lui Mihăiță? Iar insolație? Sau îl va fi deochiat cineva? Se zice că acei cu ochii albaştri se deoache mai uşor. Şi Ana Melentievna, Dumnezeu s-o odihnească, se deochea uşor. Nici nu ştii ce să crezi. O fi, totuşi, Gica, din spatele casei? Dacă nu cumva păcătuiesc, îşi spune Vera. Îl poți deochea pe copil fără să vrei, fără măcar să bănuieşti. Dar se văzuse Mihăiță cu vecina, în dimineața asta? Nu ştie cum să-l mai ferească pe băiat.
S-a apropiat de el, îi pune mâinile pe tâmple, îl freacă de jur împrejur cu buricele degetelor, îi descântă în şoaptă: "A fătat măzilița nouă iezi / şi din nouă au rămas doar opt / şi din opt au rămas şapte…" Suflă asupra lui, stupeşte de trei ori, îl închină. Copilul se întinde de-a latul patului, cu pleoapele strânse. Verei îi e frică, o apucă o frică neînțeleasă.
Întreabă încet: Te mai doare, mamă?
Mihăiță răspunde cu întârziere: "Oleacă." Alteori răspunde: "aproape deloc, acum". Cu întârziere, de parcă se gândise înainte: ce să spun? că mă doare şi s-o amărăsc pe mama sau că nu mă mai doare? Acum mă doare de mă fulgeră, îmi dă cuțite în toate părțile, dar ştiu că o să-mi treacă. Aşa spune şi mama: o să-ți treacă. Şi-mi trece. Nici nu bag de seamă când nu mă mai doare deloc; bag de seamă când mă fulgeră din nou. Ca dintr-un nor negru. Dar orice nor trece, ploaia trece, se face timp frumos. Ies la joacă… Zic de nor, care se risipeşte, dar durerea nu iese niciodată din capul meu,

doar se ascunde, un timp… Un glonț de care nimeni nu știe? Vezi, nu l-a întrebat pe unchiul Mihail unde cad și ce se întâmplă cu gloanțele trase în sus. Se pierd în cer sau cad vreodată înapoi, pe pământ, nimerind pe cine știe cine…

- Pe unde ai venit? o întrebă.
Vera se gândește o clipă: ce vrea să zică Papa? Se uită împrejur și arată spre poarta cea mare a spitalului:
- Pe poartă, pe strada Pitești…
- Să te întorci acasă prin spatele spitalului. E o portiță, prin dos. Dai drept în capătul Pârliților…
La ce se gândește taică-său: să nu ocolească ea… parcă de asta e vorba acum?
- Doctorul mi-a spus că ești spre vindecare. Vrea să te trimită pentru refacere într-un sanatoriu, la aer. Spune-mi ce ai nevoie, să-ți aduc de acasă.
- Tu îmi aduci mereu… îmi aduci destule…
- Să mănânci tot! Acum, cât sunt calde. Știi că trebuie să te alimentezi bine, să te refaci…
- Mănânc, *slava bohu*, dar fără chef, parcă.
- Asta e acum! cu chef sau fără, trebuie să te întremezi. Arăți mai bine.
Vera dă din cap. Se gândește în ce hal era când l-a adus. Parcă ea nu știe: din dublă pneumonie poți să te prăpădești în câteva zile… Zici dublă pneumonie și simți că mai rău nici că se poate! Papa a scăpat. Dar e tare slăbit, cu ochii duși în fundul capului; i s-a ascuțit nasul; i-au ieșit pomeții în afară și mărul lui Adam îi atârnă jalnic.
Toată discuția asta e vorbă însăilată. Ceva o îndeamnă pe Vera să nu plece încă, deși a venit de mai bine de o oră. Doctorul i-a spus ce i-a spus, dar ea are o temere… L-a întrebat direct: e tuberculoză, domnu' doctor? Doamnă, nu vă faceți griji! Știu că aveți familie,

copii. Apă la plămâni, cum se zice, asta este. Tocmai de aceea îl trimitem la sanatoriu, ca să vi-l dăm acasă complet vindecat… De altă părere este Papa:
- Ei spun dublă pneumonie, ei spun apă la plămâni. Că aş fi spre vindecare. Dar eu ştiu că m-am îmbolnăvit de piept. Şi nu acum, mai demult. Cu ploaia ceea, boala doar a scos capul, dar deja se încuibase în mine. De la Toma Preda am luat-o. Să nu fi stat la el un minut, dacă am văzut cum cohăie! Acum trag ponoasele - şi te chinui şi pe tine…
- Nu mă chinui deloc, de ce vorbeşti aşa? Vreau să te faci bine cât mai curând…
Ar mai spune, dar glasul i se sugrumă. Abia acum, când papa şi-a mărturisit temerea, pe Vera a înhăţat-o groaza cea mare. Să intre boala asta în familia lor… N-a văzut ea? Atâţia tineri, din cele mai bogate familii, domnişoare care s-au stins ca o lumânare. Îngrozitor! În minte i se aprinde ceva, ca o pălălaie în stare să se înalţe şi să mistuie totul. Asta nu! Gândul îi fuge încoace şi încolo, dă să se ferească, mereu încolţit.
Cineva i se tot bagă în faţă, i-a zărit chipul. E Dumitra lui Mitică Lupu. La Sărăceşti îi despărţeau doar două case, a lelii Vochiţa şi a lui Niţă Oprea. Ai lu Lupu. Săraci lipiţi, cu o liotă de copii, de seama alor ei sau mai mărişori. Bălăiori, frumuşei şi rumeni în obraji, ai fi zis că duduie de sănătate. În fiecare an le murea măcar un copil. Nu dintre cei mici. Dintre cei ce se ridicaseră, de doisprezece-paisprezece ani. Biata Dumitra, un râu de lacrimi. Venea uneori şi, dacă o găsea pe Vera singură, se aşeza pe prag, fără o vorbă şi începea să plângă. Pesemne acasă, faţă de ai ei, nu mai avea curajul, s-ar fi întrebat: cine urmează? Or, la alde Lupu şi în vecini, la înmormântări, numeni nu pronunţa cuvântul tuberculoză. Era ca o superstiţie. După ce rosteai acest cuvânt, nu te mai puteai aştepta decât la prapuri.
Văzînd că fiică-sa întîrzie şi e îngrijorată, Timofei o întreabă:

- Vreo veste de la Mihail?
Vera îşi adună gîndurile. Cum de a uitat să-i spună? Nici un rînd scris, nimic de la fratele ei, de un an şi mai bine. Însă joia trecută, în mijlocul pieții, printre tarabele înşirate, un om s-a oprit în fața lui Grigore, l-a întrebat: Dumneata eşti cutare cutare? şi i-a spus doar atât: Să ştii că Mihail Hanganu, cumnatul dumitale, este în închisoare la Aiud... Şi în clipa următoare l-a dat de-o parte pe Grigore, a trecut pe lângă el şi dus a fost. Să fi strigat după el: Alo, domnu'! Să-l fi prins de braț, din primul moment, să creadă lumea că e vorba de vreun hoț? Grigore a rămas stană de piatră. Celălalt s-a strecurat printre cumpărători, a coborât treptele şi mai găseşte-l! Avusese o haină pe mână, a tras-o pe mâneci ca să nu fie recunoscut… Aiud? Adjud? Când s-a dezmeticit din buimăceală, deja nu mai ştia ce nume de oraş rostise acel om. Dar înseamnă că Mihail trăieşte şi s-a străduit să le trimită un semn din închisoarea unde-şi ispăşeşte pedeapsa. Ce mai sunt doi ani?! O să iasă el de acolo.
- Iar noi să ne ținem bine, Papa, nu-i aşa?

- N-am mai ajuns la timp, Vera.
Ştie că ar trebui să rămână în fața ei, cât ar fi de obosit după atâta drum şi să-i răspundă la întrebări. A încercat să-şi răspundă şi singur, în căruța cu care s-a întors de la Schitu-Greci.
Îşi trânteşte şapca tocmai în fundul patului, cu căptuşeala în sus, fiindcă a transpirat, îndemnând de la şosea. Scoate haina şi o atârnă în cui, după uşă. Să se scufunde în aşternut, până la subțiori – asta ar vrea. Nu se aşază nici măcar pe marginea patului, trece pe lângă Vera şi se opreşte în tindă, să bea o cană de apă.
- Cum aşa!? exclamă Vera. Şi nu ştie cum să dea glas întregii amărăciuni care a năpădit-o. De ce au făcut asta? Păgânii! Ne-au anunțat să venim, trebuia să ne aştepte!

Vera nu poate să creadă că o asemenea grozăvie a putut să aibă loc. A venit cineva de la spital şi a anunțat-o: A murit Timofei Hanganu, la sanatoriul Greci. Dacă aveți de gând să-l luați, trebuie să mergeți acolo, în grabă… Doamne fereşte! Când s-a întâmplat? Trimisul doctorului făcea figura celui care şi-a îndeplinit misiunea, el altceva n-are de unde să ştie. Vera a lăsat capul în jos, omul şi-a văzut de drum. Asta e, nici doctorii nu sunt de ieri, de alaltăieri, ştiu să se dea de-o parte la timp, lăsând nenorocita veste să ajungă prin alții la familia celui decedat.
Vera se gândea: noi aici, cu nimicurile zilnice şi n-am avut habar că în timpul ăsta tata îşi dădea duhul prin străini, departe de cei care ar fi trebuit să-i țină lumânarea. Această vinovăție netă, amestecându-se cu durerea cea mai grea şi cu uşurarea că lucrurile s-au ales într-un fel - şi cu spaima că Papa nu mai este, orice ai face de-acum încolo. A venit el pe jos timp de trei luni, anume ca ea să înțeleagă că nu are altceva mai important pe lume. Din păcate, la Găițoaia stăteau claie peste grămadă. S-a instalat la Toma Preda, un văduvoi hodorogit, de care se tot plângea. Vera crezuse că e vorba de firea cârcotaşă a tatălui ei. Mai bine ar fi încercat să-i găsească o altă gazdă, la nevoie să-l mute de acolo cu forța. La drept vorbind, spera că lucrurile nu sunt aşa grave, Papa era obişnuit să stea prin gazde şi să nu-i vadă cu lunile… Şi apoi, Vera îl aştepta pe Mihail, care la rându-i o să aibă nevoie de o cameră. Şi mai fusese, tot ascunsă, vechea ranchiună împotriva tatălui ei, socotit principalul vinovat al dezbinării de demult.
N-ar fi trebuit să-l lase să se ducă la prunii şcolii. Nu l-ar fi prins ploile acelea nenorocite, n-ar fi răcit. Acum ce-o să zică lumea? A murit tatăl cocoanei Vera şi ei nici habar n-au avut, i-au lăsat pe ăia să-l arunce într-o groapă şi atât!
Grigore revine în cameră şi se aşază pe pat. Simte şi el că lucrurile au ieşit cum nu se poate mai prost. Vera e tare cătrănită.
- Îl îngropaseră în cimitirul sanatoriului, încă de ieri, spune.

- Ca un câine, prin străini! Şi Vera izbucni în plâns. De parcă am fi tot pe front!
Se gândeşte la Odochia, la Ana Melentievna, îşi zise Grigore, bătându-şi capul să găsească un moft, ceva cu care să-i abată atenția.
- Ba l-au înmormântat creştineşte, au acolo preot şi tot ce se cuvine. Ți-am spus că e şi un cimitir, în grădină, împrejmuit cu gard. Sanatoriu cu oameni aduşi de la mari depărtări, pe unii nu reuşeşte să-i ia familia. Am văzut mormântul, cu cruce pe care scria: Timofei Hanganu, 1879-1947.
Pe colțul patului, Vera plânge. Grigore nu mai are grai. A fost plecat la alde Dona, cu fetița. Pur şi simplu, vestea a venit în lipsa lui.Dar musai să spună ceva, să n-o lase să plângă:
- Acum asta e, Vera. Nu mai e nimic de făcut. Dumnezeu să-l odihnească! Mi-a spus şi directorul, am vorbit chiar cu el. Zice: Noi ne-am făcut datoria, v-am înştiințat de îndată telefonic. Dar după trei zile… la morgă e cald ca afară. A trăit până la 68 de ani… sigur, putea să mai trăiască… Îmi spunea: sunt de-o seamă cu Stalin, născuți în acelaşi an şi în aceeaşi lună… şi a zîmbit nu ştiu cum, nu cu mândrie, cu un fel de mirare…
Grigore înşiră vorbele. Ce a zis doctorul, ce a adăugat paznicul… lucruri pe care Vera trebuie să le afle, fiind vorba de împrejurările în care a murit tatăl ei. Dar le spune în aşa fel ca pe Vera să o sâcâie şi astfel să-i abată atenția de la durerea propriu-zisă.
- Directorul m-a îndrumat la administrator. Acela mi-a dat actele, uite-le aici, pe toate - şi nişte haine. Nu le-am mai adus… le-am lăsat pe un capăt de bancă, erau nişte bolnavi pe-acolo, le-or fi luat…
Vera se şterge cu şorțul. Îi vine în minte, alandala, o imagine de pe când era copilandră. Murise un om din vecini, Daniil. Om în plină putere, chiar cu ceva tineresc în mişcări. Probabil inima… Un bărbat cu trăsături mari, armonioase, cu ochi verzi şi un zâmbet

şugubăţ, pe care Vera îl simpatiza. Nu-i venea să meargă şi să-l vadă pe năsălie. S-a dus, totuşi, în ultima zi, cu câteva minute înainte să vină preotul. Femeile ieşiseră, cu treburi. A pus florile pe margina sicriului, s-a apropiat de faţa lui Daniil. Încă zâmbitoare. Acest om, alaltăieri numai, îi aruncase o vorbă nostimă, trecând pe lângă gard. Aşa-i era felul. Acum îl privi cu atenţie şi, spre groaza şi scârba ei, văzu un viermişor ieşindu-i pe la colţul ochiului. Iar în urma lui scoteau capul alţii, de sub pleoapă, unde probabil nu mai încăpeau. Un muscoi nenorocit... şi căldura peste fire din aceste zile, căldura care mai înainte îi făcuse ţăndări inima lui Daniil. Vera se cutremură din tot trupul…
- Nu mai plânge, Verocica, prinse curaj Grigore. Aşa ne e nouă scris. Ţi-am spus că nici eu nu am ajuns la înmormântarea lui tata… şi doar îmi telegrafiaseră la cazarmă. Dar era tot vară, ca acum; plutonierul mi-a spus: Grigore, n-are rost, tot nu mai ajungi la timp. Dar uite, data viitoare cînd pleci în permisie, îţi dau bilet să stai şi cu prima serie şi cu a doua. Şi s-a ţinut de cuvânt.
Vera rămase încă un timp pe marginea patului, cu mâinile în poală, cu capul în piept. Erau multe lucruri care trebuiau să se mişte în mintea ei, să-şi reocupe de la o clipă la alta locul pe care li-l sorocea. Grigore se foise un pic, apoi se întinsese pe spate, de-a curmezişul. E şi el prea obosit şi descurajat. Deocamdată stă cu mâinile adunate în poală, mâini care de acum înainte n-au să se mai oprească până a doua zi, după ce toţi vor pleca de la praznic…
În mâinile ei, actele tatei, legitimaţii, taloane… Un carton se alese, maroniu, dintre hârtiile pe care le răsfirase pe genunchi. Fotografia Anei Melentievna cu cei doi copii: Mama privind drept înainte, încăpăţânată, în stânga ei Vera şi Mihail, aşezaţi sau mai bine zis cocoţaţi pe marginea unei lăzi, iar în cealaltă parte, colţul fotografiei rupt până la centura bărbatului de alături. Aşa îl smulsese Ana din inimă şi din viaţa ei pe soţul trădător – şi ţinuse ca acest lucru să se vadă de la orice distanţă. Iar copiii să nu uite că

au rămas sub aripa ei, pentru că omul ce-i stătuse cândva alături nici nu mai există, ea l-a aruncat în nefiinţă, cu mâinile ei aprige. Vera strângea între degete cartonul mutilat. Se întreba de ce oare, din atâtea fotografii de familie, unele foarte reuşite, Papa o alesese tocmai pe aceasta?

Vera a găsit un mănunchi de chei în servieta rămasă de la Papa, cândva elegantă, strălucindu-şi cataramele, acum scorojită, mucegăită, ca o buturugă râncedă. Câteva bucăţi de ziar şi un ciorap. Îl pipăise: greu, noduros. Ce să fie înăuntru? Oase? O trecu un fior. Când colo, trase afară un mănunchi de chei: cheile de la casa părintească, de la casa lor, de la prăvălie şi cârciumă.
De ce le mai luase Papa? De ce le cărase atâta drum, - un kilogram de fiare?! Şi, până la urmă, de ce nu li le dădăse, la sosire? Se va fi gândit că suntem şi aşa prea necăjiţi, să nu ne mai chinuiască în plus…
"Fiind un cetăţean conştient vă atrag atenţia asupra numitului Grigore Manu care actualmente locuieşte cu familia ca refugiaţi în satul Sărăceşti, comuna Satu Vechi, jud. Olt, plasa Slatina. Această familie am cunoscut-o bine în Basarabia, unde am fost funcţionar al statului înainte de 1940, însă fără a face politică. Numitul Grigore Manu fiind mare exploatator al poporului, ca propietar de pământuri şi arendaş şi totodată deţinea una prăvălie propie pe care ar fi obţinut-o prin sustragere de bani şi mărfuri de la prăvălia sătească unde soţia Vera a fost vînzătoare. Fratele acesteia numitul Mihail T. Hanganu a fost ofiţer de artilerie în armată şi a luptat împotriva marii noastre prietene sovietice, obţinând chiar medalii, asta am aflat mai târziu de la alţi refugiaţi, faţă de care se laudă numitul Grigore Manu că a fugit din faţa armatei roşii şi tot de ea a dat. Cunoaşte limba rusă şi poate fi trimis înapoi de unde a venit, ca şi socrul său, tatăl Verei, Timofei Hanganu care a făcut armata în vechea Rusie, asta înainte să fi venit eu în acea parohie. Am mai

aflat că a stat Timofei Hanganu până în ultima zi pe Nistru, la graniță, trăgând nădejdea că Armata roşie nu va ieşi victorioasă, dar a învins. Unii spuneau că s-a ocupat cu spionajul pentru armată, cunoscând foarte bine cele două limbi de mai sus.
Semnez, Un cetățean conştient."

Altor copii poate li s-a făcut lehamite de joaca asta cu cercul, pe când lui Andrei îi place din ce în ce mai mult. Alaltăieri ieşise în drum cu cercul, o luase spre şcoală, apoi cotise pe uliță la Majuru; ajuns la fântâna dinspre arie, ca să nu se întoarcă iar prin fața şcolii şi să-l vadă domnu' Barbu, îşi continuase alergarea prin spatele grădinilor, de unde revenise acasă. Când i-a spus lui Mihăiță pe unde a fost, el s-a mirat: Cum, aşa repede te-ai întors? Da, ori nu mă crezi? A doua zi a făcut turul de două ori, azi ar fi urmat să-l facă de trei ori, fără oprire.
Când a plecat în prima cursă, Reilie stătea la o masă, afară, între salcâmii dinspre țața Gica, împreună cu alți doi săteni cărora le spunea, pentru a câta oară: "care va să zică, eu, preşedintele comitetului provizoriu al puterii locale de stat şi subalternii mei trag unii într-o parte şi unii într-alta…" Când a intrat în a doua cursă puterea locală şi sprijinitorii ei îşi luaseră tălpăşița. Linişte şi în camera de la drum, devenită cooperativă sătească. Andrei se abătu cu cercul prin şanț, chiar pe lângă fântână; dacă mama, ieşită pe sală sau tata, de la tejgheaua lui de gestionar, l-ar fi zărit şi ar fi strigat după el, n-avea decât să întoarcă în dreptul fântânii şi să intre în curte, spunând că de-abia dacă pusese cheia pe cerc. Oricum, făcuse deja două ture, egalând performanța de ieri. Cînd să se îndepărteze, auzi din cooperativă voci ridicate. Aha, tata se ceartă din nou cu vreunul de pe-aici. Ia să vedem! Se aşeză pe placa de beton din spatele fântânii; stătea cu spatele rezemat de ghizdul răcoros şi, nevăzut de nimeni, urmărea cu sufletul la gură bătălia – căci despre o bătălie era vorba - în care tata, iscusit

luptător, îl purta pe adversar pe căi înşelătoare, pentru ca, pe neaşteptate, să-l trântească la pământ. În clipa anume când Dreptatea însăşi ridica mâna şi oprea lupta, spunând doar atât: sunt cu totul şi cu totul de partea dumitale! Adică a lui Grigore Manu.
- Ştiu, măi Floreo, că nu-ţi convine… Te gândeşti: Bă, 'tu-l în mă-sa de venetic, să ne mănânce pâinea noastră?! Ai patru copii, am şi eu cinci, de-o seamă cu ai tăi. Nu trebuie să trăim şi noi? Voi sunteți la casa voastră, aveți pământ, aveți vite, de toate…
- Nu te împroprietărirăm?
- Ştii bine că n-am unelte, n-am vite, hectarul cela l-am dat imediat în parte unui vecin de-al tău, mai sărac ca tine, Gheorghe a lui Bolborea. Acum m-am trecut la întovărăşire… Tu te-ai înscris?
- E sarcină, sunt membru de partid, de nu?
- Deci faci politică, Floreo. Bravo ție! Uite că eu nu fac!
- Păi sigur, Ha, ha, ha! Fugişi de comunism şi dăduşi peste tac-so!
- Nu de comunism am fugit noi, ci de front, deşteptule! Ştii tu ce e aia front? Păi pe Nistru, în comuna de unde vin eu, ruşii au bombardat satul zi şi noapte, timp de trei luni… Adevărul e că voi de-aici nici nu ştiți ce e aia războiul…
- Cum mă, n-au fost şi de la noi pe front? Nu muriră şi de-aci, din sat?
- Au fost acolo, la o mie de kilometri. Asta e deosebirea!
- Deosebire, pe dracu'! Care e, mă, deosebirea aia?
- Deosebirea e una pe care nu ai cum să o înțelegi: una e să fii pe linia întâi şi să-ți faci datoria de bărbat te împuşcă sau scapi, după cum ți-e norocul. Te gândeşti: mă, poate peste un minut nu mai sunt. Ți-e frică? Ba bine că nu! Dar cu totul alta e să ştii că nevasta, copiii, părinţii tăi au rămas în fața gloanţelor şi a baionetelor; ei bine, abia asta e Frica adevărată, mai cumplită decât moartea propriu-zisă. La asta te-ai gândit?
- De asta-mi arde mie?

- Păi vezi? Păi vezi! Eram concentrat când cu ocupația din ‘40. Zburau avioanele inamice la câțiva metri deasupra noastră, cât pe ce să ne atingă cu aripa. Mi-a fost frică, dar mi-am zis: p… măsii, un glonț şi gata! Însă ce-o să fie cu ai mei? Asta mă înnebunea…
- Ce-ar fi fost? Ei trăia, tu mureai…
- Vezi că nu înțelegi chiar nimic? Îi trimitea în Siberia! Ai auzit, mă, de Siberia? Nimeni nu se mai întoarce de acolo. Tu ştii una şi bună: a venit ăsta să ne mănânce pâinea! Ți-am luat eu din strachină?
Tăcere. Andrei simte că tata s-a ridicat de pe scaun, acum se plimbă ca un leu prin spatele tejghelei. Se apropie de Florea, rămâne în fața lui.
- Ia spune, dar drept, de ce n-ai vrut să iei gestiunea?
- N-am luat-o că te-ai băgat tu, de aia!
- N-ai luat-o de deştept.
- De deştept, ozâcă?!
- Da, da, ți-ai zis: e pericol mare, dacă mă găsesc ăştia cu un leu dator, puşcăria mă mănâncă…
- Şi nu e aşa? Dracu e cât capra…
- Păi sigur! Ai auzit că la Curtişoara şi la Valea Mare, în trei luni, trei gestionari au ajuns pe mâna procuraturii. Te joci cu banul poporului?! Uite la țoiul ăsta. Dintr-o mişcare îl umplu la semn. Ție îți tremură mâna. Vezi metrul ăsta? Uite un vig, scrie pe el 17,35 m. Măsoară-l de zece ori la rând, fac prinsoare că niciodată n-o să-ți iasă 17,35 m. Şi ştii de ce? Pentru că îți tremură metrul în mână, tremuri tot de frică! Să nu greşeşti… Or, eu am trecut dincolo de frică. De aia n-ar trebui să-ți fie ciudă pe mine, ci să-mi mulțumeşti: te-am scăpat de puşcărie!
Altă tăcere. Andrei face ochii mari: ce mai urmează?
- Dar pentru cine am pus eu țoiul ăsta? Îl iei sau nu?
- Nu-l iau că n-am crăițari…
- Atunci îl beau eu, să nu mai stea pe-aici…

Din cealaltă parte a fântânii se aud paşi. Cineva vine de la oraş. N-are cum să-l vadă pe Andrei; dacă trece mai departe, tot n-o să-l vadă, nimeni nu se uită înapoi după ce a trecut de fântână, de teama ispitei… Dar nu! omul a intrat pe poarta deschisă, se îndreaptă spre prăvălie. Precis că tata l-a zărit, că doar de aia e dată uşa de perete. Ridică puțin vocea, să-l audă şi noul venit:
- De ce crezi, Floreo, că m-au pus pe mine la zid, de trei ori, şi ruşii şi ai noştri?
- Dacă te-ai băgat în politică…
- Vezi că acum nu mai eşti deştept deloc? Tocmai pentru că mi-am văzut de treaba mea. Fusesem gestionar pe vremea românilor, au venit ruşii, ştiam ce le poate pielea, am vrut să mă retrag; mi-au pus pistolul în tâmplă: Nu vrei să slujeşti poporul? Am primit gestiunea, ce era să fac? La plecarea ruşilor, m-am furişat ca să nu predau marfa, am sperat că în marea lor grabă au să uite… M-au dibuit şi m-au acuzat de sabotaj, cât pe ce să mă împuşte dacă nu-mi lua apărarea un evreu – poate nu-ți vine să crezi… Ajung ai noştri la Nistru şi îndată mă înhață soldații români şi mă duc în fața plutonului de execuție, acuzat că am colaborat cu bolşevicii. Ce ştii tu?! Da, bună ziua. Ce doreşti dumneatale?

Din tindă, unde trebăluieşte, trage cu urechea la încontrarea celor doi. Florea ăsta, de ce se aține mereu în calea lui Grigore, de ce-l provoacă? Nu simte că Grigore atâta aşteaptă?
- Ia spune, mă Floreo, dar cinstit, de ce mă înjuraşi?
- Nu te-njurai, Grigore, zău!
- Înseamnă că numai pe mine nu m-ai înjurat azi. Că la voi se drăcuie şi se înjură din zori şi până la miezul nopții.
-Se-njură, pe dracu'!
- Vezi? şi acum înjuri… Trec pe drum şi, de la un capăt la altul al satului, nu aud decât femei care se ceartă la gard – ce-or fi având de împărțit?

- Au pe naiba! Muieri… Ele se ceartă, ele se împacă, parcă nu le ştii…
- La noi era invers: nu puteai trece pe uliță fără să te cheme cineva în casă la el, să te îmbie la un pahar, la o plăcintă. Numai să fi avut timp să intri la toți care te pofteau. Se mai adunau şi alții. Hai, cumetre şi pe la noi, că tocmai a scos Nastia plăcintele din cuptor! Era o lume binevoitoare, înțelegi?
- Noi, p'aici, suntem ai dracu', nu?
- Mă, nu zic asta. Însă pe de altă parte, la noi nu era râca asta printre consăteni. Îți săreau în ajutor, la nevoie. Uite, îl văd într-o dimineață pe Oneacă, venea numai într-o fugă dinspre oraş. Ce-i, Ioane? Târguii o vițică în Obor şi-mi lipseşte o mie de lei. Omu ăla a zis că m-aşteaptă doar o oră. Stai, zic, nu-ți mai scoate sufletul până-n Coteşti. Ia aici o mie de lei şi mi-o dai după ce ajungi cu vițica acasă. S-a şi mirat: Faci dumneata asta, domnu Manu? De ce nu? Doar o să mi-i restitui…
- I-ai dat fiindcă ai avut. Eu, să şi vreau, de unde…?
- Asta nu înțeleg: de ce nu ai?
- Păi din ce, Grigore, din ce?
- Ți-oi spune… Dar deocamdată ascultă aici. Înainte de-a mă însura, eram şef de tură recepție la fabrica de zahăr Ripiceni. Sora mea, Dona, o ştii, a venit pe aici, era guvernantă la directorul fabricii. Venea un bătrân evreu, prăpădit, ca vai de lume; bătea la poartă, îi deschidea Dona: Săru-mâna, duducă! Bună ziua, domnu' Şmil. Ce mai faci dumneata? Ia, ce să fac, mulțam de întrebare. Aş avea nişte ouă de vânzare, ouă proaspete, numai bune la aşa gospodărie ca a dumneavoastră. Bine, domnu' Şmil, şi cu cât le dai? Pentru dumneavoastră, că vă cunosc de atâta timp, le dau cu 75 de bani bucata, foarte ieftin, să ştiți şi sunt proaspete, garantez. Da' de unde le procuri, domnu' Şmil? Apoi chiar acum am venit cu ele de peste Prut, le aduc din Coconeşti. Şi pe-acolo cu cât se vând ouăle, la săteni? Vă spun drept, eu le-am luat cu 80 de bani,

mă jur pe ce vreți. Fie, domnu' Şmil, ți le iau pe toate, la prețul cerut. Câte ai aici? Numai 18 de data asta, negoț mic, știți, la mine… Uite banii. Dar lămureşte-mă, rogu-te, îți convine dumitale, la vârsta asta, să bați atâta cale pentru câteva ouă luate cu 80 de bani şi pe care mi le vinzi mie cu 75? Şi de ce nu?! răspunse Şmil. Aşa-i comerțul, duducă, știți, banul trebuie să circule… Auzi, Floreo: banul trebuie să circule! Mă întrebi din ce să faci tu bani. Din orice, numai nu să stai pe bancă, la poartă, ca boierii…
- Eu, boier?… Dacă şi asta înseamnă să fii boier, apoi…
- Ba eu cred că ai dus de când eşti şi duci în continuare o viață de boier. Ce faci tu, anul împrejur? Copiii cu vacile, Oița cu găinile, cu gătitul. Tu, dacă munceşti şaizeci de zile pe an: la arat şi semănat, la prăşit, la secerat, la cules. De aia ziceam că duci trai pe vătrai… Pe când eu de la paisprezece ani am plecat de acasă, am luat viața în piept…
- N-aveați de niciunele?
- Ba tocmai că aveam de toate! Aveam pământ arabil şi trei vii. Tata era negustor, angrosist de vinuri. Sub casă aveam o pivniță în care încăpeau treizeci şi şase de butoaie: pivniță mare de puteai întoarce căruța… Tata cumpăra vinul de pe la săteni, ce nu încăpea în pivniță rămânea la ei; tata sigila butoaiele, plătea țăranului. Din fiecare fel de vin avea câte o sticlă, numerotată. Pe la jumătatea iernii, când proprietarii marilor restaurante din Chişinău terminau vinul din pivnițele proprii, îi trimiteau un bilet tatei: vrem atâtea deca de vin cu numărul cutare, atâtea deca de vin cu alt număr. Tata le trimitea ce-i ceruseră. Tot pentru Chişinău tata cumpăra nuci de la săteni, cu sacii, le spăla de se făceau albe ca osul şi le usca în pod, apoi trimitea la târg căruțe întregi.
Țigăneştii era un sat numai între livezi şi vii. Vecinul nostru, boierul Russo, ca să-ți faci o idee, avea o livadă de nuci de patru kilometri pe patru. Trimitea vagoane de nuci direct la Paris. La noi era pământ mult şi mănos. Deci puteam să stau prea bine acasă, la

căldurică. În podul casei se prăsiseră porumbei de nu le ştiam numărul. Când se lăsau din zbor pe acoperişul grajdului, n-aveau loc unul de altul, stăteau uite-aşa, ciotcă. Dacă i se năzărea tatei, aducea puşca de vânătoare din cămară, trăgea într-acolo, cădeau câţiva porumbei, mama îi aduna din ogradă şi ne făcea o ciulama.
Erau şi oameni mai sărăcuţi, care se ocupau cu olăritul. Meşteri vestiţi în toată ţara. Marfa o duceau la Chişinău, acolo erau uliţe întregi cu dugheni evreieşti pe ambele părţi, unde se vindeau oale făcute la noi în sat. Cu o astfel de căruţă am plecat eu, la paisprezece ani. Şi ştii de ce?
- Că erai mai cu moţ, de aia!
- Nu, mă… Dar m-am uitat la tata, cum învârtea atâtea afaceri - şi doar singur îmi spusese că a venit în sat uite-aşa, ca degetul! Mi-am zis: Eu nu pot să fac ce face tata şi alţii ca el?
- Şi s-a ales praful din toate, este?

Grigore se uită la Florea, care stă rezemat de cealaltă parte a tejghelei, neconsumând nimic.Vine în fiecare zi, să-l încolţească. Poate că nu este decât un ambiţios, îşi spune. Nu-i poartă pică pentru asta. Alţii te vorbesc în spate, strecoară vorbe veninoase. Pe când Florea se repezise direct la el: De ce tu şi nu eu? Îl fură cu ochii, din când în când, iar în rest bate în tejghea cu buricele degetelor lui butucănoase, deformate la maşina de tocat şi îngână jalnic: "Că-n vara care-a trecut / Multe mândre am avut / dar acuma n-an!”, refrenul marşului artileriştilor.
Se întreabă încă o dată, nedumerit: Unde este vocea lui din tinereţe? În grupul lor de la Ripiceni, pe la întâlniri, pe la petreceri, nu se începea vreun cântec până ce nu dădea el tonul; altfel nu ieşea char nimic din toată strădania: unii nu puteau să ia partea de sus a melodiei, alţii pe cea de jos. Aşa că îi făceau semn lui Grigore să înceapă. Îşi aminteşte cu mirare: păi răsuna în toată sala o voce mai puternică decât a lui? Dacă se oprea numai o clipă, cât

să-şi tragă sufletul, puterea corului se reducea brusc la jumătate. Asta fiind situația pe atunci, recunoscută de toți.
La Cioburciu însă, se produsese o adevărată răsturnare. Obişnuit să o ia înainte, îşi dăduse drumul pe la cumetrii; erau cântece pe care le ştia şi le cânta toată lumea. Asta până a auzit-o pe Vera cântând. Atât de frumos, aproape neomenesc, că încremenise de uimire şi de admirație. Bucuros şi mândru că Vera lui înalță asemenea triluri minunate, încercase să o acompanieze în surdină, să ocupe un loc oricât de neînsemnat în matca melodiei. O hârâială reuşea, nimic mai mult. Se oprea din cântat, nemulțumit de sine, dar frumusețea momentului îl ispitea să i se alăture din nou soției sale. Aceeaşi hârâială, nimic în plus. Şi aşa rămăseseră lucrurile. Acum de câte ori o dădea pe cântat, îşi lua seama îndată. Se asculta pe sine, ca în acest moment şi era nevoit să-şi spună: ce jalnică voce am; păi una e melodia din mintea mea şi cu totul altceva scot pe gâtlej…

- Am stat şi m-am gândit: mă, care să fie cauza de ne tot ciondănim, eu şi cu Florea? Că doar nu am nimic cu el. Şi mi-am dat seama că aici la voi zîzania e pe primul plan.
- Şi adică de ce?
Exact întrebarea pe care o aştepta Grigore.
- Pentru că sunteți prea mulți olteni la un loc.
- Păi dacă suntem în Oltenia, ce-ai vrea?
- Să aveți pe-aici nemți, evrei, polonezi, turci… mai ştiu şi eu, nu doar olteni sută la sută…
- Aveați voi nemți în Basarabia, aida de!
- Cum nu? Erau în partea noastră sate întregi, colonii nemțeşti. În septembrie ‘40 au plecat nemții din satele Basarabiei; Stalin le-a dat voie, aşa fusese înțelegerea cu Hitler. Le-au pus trenuri la dispoziție. Erau buni gospodari, corecți ca vecini şi în afaceri… Iar de evrei, nu-ți mai spun! Tata era prieten cu evreii, făcea afaceri cu ei. Noi ne jucam cu copiii lor. Fratele meu se ținea după copiii

evreilor din sat şi a umblat vreo doi ani la şcoala lor. Eu, tot aşa, am avut patroni evrei. Multe am învățat de la ei, să nu te miri. Unii au dat vina pe evrei, alții pe ruşi, alții pe nemți. Dar nu oamenii sunt de vină. Statul, politica: Ăia poartă vina că noi trăim prost. Să-i împuşcăm până la unu'! Ba nu, ceilalți poartă vina… Ce e asta, domnule? Sminteală curată! Ehei, am văzut eu unde duce politica. Nu m-am amestecat în politică niciodată.
Aici, în Oltenia, ceva nu e în regulă. Şi, colac peste pupăză, toți din satul ăsta sunteți rude. Spune drept, cu cine nu eşti rudă, de sânge sau prin alianță? Păi vezi?! Asta poate fi bine, dar poate fi şi rău. Tu nu eşti liber să-ți alegi prietenii, pe când eu totdeauna mi-am ales prietenii după voia inimii, fie că erau români, evrei, ruşi, lipoveni, găgăuzi. După simpatie. Ai înțeles cum vine?

De după corlată trase săcoteiul şi-l aduse pe masa din tindă. Desfăcu anevoie şnurul de la gura lui şi lăsă boabele de fasole să curgă binişor pe mijlocul mesei. Se aşeză pe scăunel, puse castronul în poală, trase din grămadă un prim val de boabe, îl netezi cu palma.
Privi boabele lunguiețe, albe, lucioase, ca şi lăcuite, uşor încovoiate, ca nişte rinichi micuți, mirându-se că de atâta vreme n-a mai umblat la săcoteiul de pe corlată. Era fasole sănătoasă, din care ar trebui să gătească mai des. Suflă în lungul tăbliei, ca să nu fie pleavă sau praf, şterse castronul cu dosul palmei şi începu să tragă boabele înăuntru, câte patru cinci deodată, ascultându-le cum zuruie mărunt, cu un fel de neastâmpăr, gata gata să treacă peste marginile vasului. Continuă să le aleagă cu grijă, împingând cu un deget, de-o parte a mesei, pe cele vătămate şi în cealaltă parte bucățelele de păstaie, pietricelele, cine ştie ce alte semințe negre, de buruieni.

Trăgea noi valuri din grămăjoară, le netezea şi lua boabele la rând, făcându-le să alunece peste marginea mesei, cam în felul în care Grigore trăgea mărunţişul de pe tejghea în saltar.
Dar la câte nu se gândise în timpul ăsta, trăgând totodată cu urechea, măcar din când în când, la hărmălaia din prăvălie. Uite-l pe Grigore, ce se mai omoară! Fel de fel de poveşti, dintre care unele o luau şi pe ea prin surprindere. Şi asta de ce? Ca să le intre în cap acestor oameni că ei n-au plecat de bună voie din Basarabia. Că acolo trăiseră în îndestulare, şi ar mai fi putut trăi, dacă războiul…
Se pare că Grigore însuşi, dezbărat din locul unde "luase un aşa mare avânt", nu reuşise până acum să-şi scoată din suflet obida; povestind şi iar povestind, încerca să şi-l ogoiască, luându-i martori pe cei de faţă – ba, poate în primul rând pe ea, care trebuia să se convingă cât de mulţumit a fost de traiul dus de ei acolo. Am o rană, o rană adâncă, din care sângele curge fără istov. Cum vă puteţi preface că n-o vedeţi?, părea să spună. Ai fi zis că e chiar mândru de loviturile cărora le căzuse victimă. Dreptatea e de partea ta, a ta!, i-ar fi spus Vera. Nu te mai chinui atât! Ne chinuieşti şi pe noi…

S-ar fi certat ea în prăvălie, cum face Grigore?! S-ar fi certat ea la gard, cu vreo vecină, indiferent cât de rele şi nedrepte ar fi fost învinuirile aceleia?! Era prea mândră pentru asta. Se certa şi ea, când cu unul, când cu altul, noaptea, în gând. Ceartă la cuţite, care se prelungea minute şi ore. Şi, uneori, adormea încrâncenată, hotărâtă ca mâine să-l atace frontal pe preopinent. Numai că a doua zi, pe lumină, totul se spulbera, ca o fantasmagorie. Îşi zicea, cu uşurare: o ceartă de-asta fioroasă, noaptea, în gând, dusă cu toată brutalitatea, te scuteşte de mari neplăceri mâine şi îţi redă un prieten pe care era cât pe ce să-l arunci peste gard…

Bibliotecă pentru minte, inimă şi învăţătură
http://www.bibro.net

Ea alesese tăcerea. Dacă omul acela a ridicat piatra asupră-ți, nu-ți clama nevinovăția, nu-l învinui de năpastă – stai doar înaintea lui, drept şi demn, lasă-i timp destul ca să-ți vadă fața, să te cerceteze în amănunțime, să se convingă singur că nu eşti vreun căpcăun; că, până la urmă, eşti tot un om ca şi el, încolțit de griji şi nevoi, şi care nu vrea altceva decât să le poată pune copiilor în față o farfurie de mâncare…

Cât despre hărmălaia din mintea ei, asta era altceva. La drept vorbind, față de zarva şi gâlceava din capul meu, cearta ăstora e o nimica toată. Şi-n capul altora, o fi la fel? De ne-am da toți drumul la gură, pe cât de învârtejite ne sunt gândurile, s-ar speria ciorile, vrăbiile şi celelalte înaripate, s-ar ridica înspăimântate la cer şi n-ar mai cădea de acolo decât moarte de oboseala zborului… Zice el multe, Grigore, la necaz, dar n-or fi oamenii ăştia nici mai buni nici mai răi ca îndeobşte. Însă pe toți ne-a urgisit războiul…

I-auzi ce gălăgie dincolo, din nou. Cine-o fi intrat? Matei Ciungu, după glas. Pe mulți îi recunoaşte după voce, din spatele uşii. Când îl aude pe Burin, îşi zice: nu-ți trebuie de la Dumnezeu alt blestem decât un glas ca al ăstuia… Ciungu? Un fel de măscărici, asta ca să nu spui mai rău. Câte nu-i auziseră ei urechile, de când se ştie! Dar parcă niciodată ca acum, prin uşa prăvăliei. Asta nu poate înțelege: de ce simt aceşti oameni nevoia să spună şi să audă măscări, cu nemiluita! Om necăjit sau grăbit sau dărâmat de oboseală, de băutură. Destul să audă un asemenea cuvânt, parcă-l pişcă, parcă-l gâdilă-n tălpi, îndată sare în sus, cu ochii scăpărând, cu gura rânjind. O dă pe râs, pe chicoteli, pe zâmbre, se fâțâie pe scaun, nu-şi mai află loc… îi eşti prieten, i-ai făcut cel mai mare bine. E cineva pe aici, bărbat sau femeie, care să-l înghețe pe nenea Matei cu o privire plină de dezgust şi să-i pună stavilă cu un cuvânt aspru? Nu s-a pomenit. Or, el ştie ce ştie, de aia se gudură şi spune măscări, iar ciunga lui, totdeauna cu mâneca suflecată, se pare că-l ajută într-asta.

Când apare Vera în prăvălie, iute schimbă vorba şi priveşte numai în gura ţoiului. Deci, obraz ar avea, totuşi. Dar dacă vede că i se dă nas… iar la d-alde astea, ce-i drept, nici Grigore nu se dă în lături.
Acum salută pe toată lumea, se apropie de Grigore, cere o verde şi îi şopteşte, dar nu atât de încet pe cât ar vrea să pară:
- Astăzi n-am f… decât şapte muieri.
Grigore: Păi de ce numai atâtea?
- Ozâcă fură duse la sapă.
Grigore hohoteşte, îl bate pe umăr, îl iscodeşte, să mai râdă şi alţii:
- Da' cum faci, nea Matei? Spune-mi şi mie secretul, că m-ai pus rău pe gânduri.
- Păi, uite cum fac, e simplu, da' voi nu vă pricepeţi. Trec pe drum, Leana lu' cutare vine din partea-aialaltă. E mai tânără, mă salută ea pă mine, de: bună ziua, nea Matei! Eu dau din cap, dau din mâna asta, râd la ea şi mormăi: Te f… în p…, Leano neică! Pleacă femeia mulţumită: de-ar fi toţi aşa cu inima bună şi veseli ca nea Matei! Şi aşa, cu toate muierile pe care le întâlnesc sau le văd la poartă. Ei, ce zici de asta? E greu, ai? Ieri au fost fo douăzeci, să nu mint, azi doar şapte…
Vera se socoteşte în fel şi chip: dacă nişte oameni în toată firea trec peste orice ruşine, înseamnă că nu le e de-ajuns că se gândesc la aşa ceva, vor neapărat să şi vorbească despre asta…
Dincolo: râsete, icnete. Vera o tuleşte cu castronul în cealaltă parte a tindei, dar tot îi aude. Când simte că nea Matei o să mai trântească una, mută scaunul, scapă toarta găleţii, degeaba! Tot îl aude. Şi s-ar putea să fie vreunul dintre băieţi la capătul sălii, făcându-se că se joacă. Bine măcar că Ancuţa e la Dona, acolo, la oraş, se vorbeşte cuviincios.
Acum nea Matei se pregăteşte de o nouă mascaradă. Cere încă o verde, "dar să nu fie scurtă"…
- Asta ce mai e? îl zgândără Grigore.

- Asta e aşa, ca să ştiţi de la mine: omului patru lucruri i se par prea scurte în viaţă…
Troaie, prinzând de veste, îi atenţionează pe ceilalţi:
- Ascultaţi niţel, că nea Matei iar trânteşte una de-a lui!
- E aşa: copilului i se pare prea scurtă acadeaua; omului tânăr i se pare scurtă daravela de-o are, omului matur i se pare scurtă ziua, iar ăluia bătrân i se pare scurtă viaţa. S-o ştiţi de la mine!
Râd toţi, mânzeşte. S-or fi întrebând de unde le scoate Ciungu. Are dreptate, se gândesc. Au fost şi ei copii, au fost şi tineri, şi, oricât se vor fi fudulit în lume, de câte ori au rămas singuri cu femeia lor sau cu a altuia, niciodată n-au putut fi încredinţaţi că au făcut faţă cum trebuie, în aşa fel ca a doua zi acea femeie să nu-i privească de sus, cu dispreţ sau cu milă...
Săracii bărbaţi! îşi zice Vera, plini de fumuri şi nesiguri pe ei, dar cu gura cât şura! Ce ştiu ei despre femeie?! Pipăind-o pe întuneric, ca orbeţii. Pe când femeia, de când face ochi pe lume şi până îi închide, câte nu vede, câte nu află - la un avort, la o naştere, la o moarte – de la schimbatul scutecelor şi până la spălatul sămânţei celui ce şi-a dat duhul. De unde să ştie bărbatul d-alde astea?
- A, poate-l ştiţi, ridică glasul Grigore, întâlneam acum câţiva ani în oraş un om bărbos, zdravăn om, am auzit după aia că era basarabean. Umbla vara-iarna într-o manta lungă, militară. Ai fi zis că e cerşetor. Şi chiar dormea într-un gang, într-o ladă de lemn cu rumeguş în ea. Mă rog, bărbosul mai câştiga un ban, spărgea lemne pe la diverse case. Dar repede i s-a dus vestea, îl chemau cocoanele, de nu-şi mai dădeau rând. De, dacă-l vedeau aşa vânjos, despicând lemnele cu securea şi icnind... Pe semene că nu numai mantaua îi era lungă, nu?
Toţi chicotesc, bucuroşi, aţâţaţi. Ceva dorit de toată lumea. E bine, putem fi liniştiţi. Mai dă-ne o secărică!
Băutura asta, o pacoste pe capul oamenilor! Care e binele pe care li-l aduce? La ce se aşteaptă de la otrava pe care o înghit? Curaj?

Uitare de sine? Le aduce ea lumină în suflet sau înțelepciune? De unde! Năuceală, dureri de cap, vărsături. Şi ea, nevoită de soartă să le pună altora paharul cu băutură în mână. O făcuse la început cu tot dispreţul, apoi cu milă, acum chiar cu jale… Însă astea erau gândurile ei de taină, căuta să nu dea nici un semn din care alţii să le poată măcar bănui. Iar cu oamenii, când îi căutau tovărăşia, vorbea despre ce-i interesa pe ei.

Viaţa? Trudă nesfârşită. Să amâni mereu şi să aştepţi ceva, ca o limpezire a gândurilor… după care să începi a trăi cu adevărat, cum crezi tu că ar trebui să o faci. Oboseală, de azi pe mâine. Somn întrerupt. Zile desfăşurându-se ca mărgelele pe un fir. Nimic nu trece dincolo. Viaţa nu e mai mult decât o singură zi. Există o primă oară când părinţii te scoală din zori, cu de-a sila, deşi văd bine că ai vrea să mai dormi, să mai adaşti… Ceilalţi ai casei ţi-au luat-o înainte. Mama îţi dă să îmbuci ceva, pe fugă. Ieşi în ogradă, cu ochii după cei de-o seamă cu tine. Dar caii sunt înhămaţi, tata te ridică de subţiori. Aterizezi pe paiele din căruţă. Hai, că avem de săpat, cât e vreme bună! Mâine poate plouă… Pe drum zăreşti o fetiţă cu care voiai să te joci; un băietan de care te-ai îndrăgostit în taină, el nu va afla niciodată! Ajungeţi la capătul tarlalei. Ăsta e lotul nostru? Nici nu-l ştia, mânza... Mânuieşti sapa mai bine decât ceilalţi. Tinereţea, nu te pui cu ea, zice Odochia. Ieşi prima la capătul rândului. Te rezemi în coada sapei. Dar ce-i sfâşierea asta? Te-au apucat durerile facerii. Naşti sub căruţă, fără vreme, un copil mort. Bine că mai ai trei acasă. Hai în grabă, că le-o fi foame! Pe drumul de întoarcere îţi moare mama. Alergaţi toţi, care încotro, pentru rânduielile înmormântării. Nici n-ai avut răgaz s-o plângi ca lumea. Să-i spui: mamă, eu… îţi duci mâna la faţă, să ştergi o lacrimă, rămasă din copilărie. Tu nu mai ai dinţi în gură? întreabă nepoţelul…

- Aveam în baterie pe unul, Mustafa, turc din Babadag. Ştiţi că turcul nu ţi-ar mânca porc, nici să-l pici cu ceară. Ce să facă Mustafa? De cum intra în popotă, venea la ghişeu să întrebe: azi ce fel de carne aţi gătit? Eu eram artelnic, îi spuneam: azi avem vită sau avem porc. Dacă afla că e porc, nu se atingea de farfurie, o dădea vecinului. Aşa se chinuia bietul om. Parcă-l văd…
Ce-mi vine, într-o zi? După ce se ridică turcul de la masă, bat în ghişeu şi scot din cazan, cu furculiţa, o ditamai coadă de porc. I-o arăt, râzând, adică: te-am păcălit, uite ce-ai mâncat, de fapt… A împietrit turcul. S-a făcut alb ca varul. Apoi a scos un urlet, a luat de pe masă un cuţit şi s-a repezit la mine. A sărit prin ghişeu, drept în bucătărie şi, după mine, să mă omoare! M-a alergat prin toată bucătăria, prin popotă. O băgasem pe mânecă, ce mai! Au văzut şi ceilalţi că nu e de glumă, au tăbărât pe el, l-au pus jos, i-au luat cuţitul…Am scăpat. De departe, i-am spus: am glumit, omule, să ştii că n-a fost porc. Da, domnule, turcul îşi respectă legea, e în stare să te omoare dacă-l faci să o încalce. Ei, şi la scurt timp după asta, m-am împrietenit cu Mustafa, a căpătat încredere în mine. De la el am învăţat lupte greco-romane.
Ştiţi ce-s astea? Să vă explic: uite-l aici pe Costică, om zdravăn, se ia la trântă cu doi de-o dată. Şi mai tânăr ca mine cu vreo zece ani, nu? Ei, poate n-o să mă credeţi, dar eu îl pot pune la pământ în două secunde.
Se iscă o gălăgie de nedescris. Vera e îngrijorată: să vezi că Grigore îşi pune în cârd cu Troaie şi cine ştie ce-o să iasă, se mai şi face de râs. Dar Grigore o ţine pe-a lui, alde Codin şi Mărin şi Florea îl zădărăsc pe Troaie:
- Te laşi, mă? Pun pariu că-l trânteşti!
Troaie şi el, ştie ce ştie, că doar nu degeaba se luptă cu sacii, cu caii, cu… Se ambiţionează.
- Bine, nea Manule, să facem o încercare. Da' dai chilu de secărică, să ştii. Îl dai ca popa…

Grigore iese de după tejghea, lumea părăseşte prăvălia, toţi vor să vadă ce-o să urmeze. Se regrupează în mijlocul bătăturii. E prea târziu ca Vera să-l întoarcă din drum pe Grigore. Din umbra tindei, trage cu ochiul. Grigore găseşte că locul nu e bun: e prea tare, o să-i trosnească oasele lui Costică…
- Lasă, nea Manule, nu-mi purta atâta de grijă!
Grigore arată spre grădină, se mută cu toţii în colţul dinspre pătul. Grigore trage o linie pe pământ, îl plasează pe Troaie cu spatele la pătul, iar el rămâne spre cuiburile de porumb. Spectatorii îi înconjoară pe cei doi, vor să vadă, au pariat. Grigore zvâcneşte mâna spre faţa lui Costică, acesta ridică braţul să se apere de cine ştie ce lovitură neaşteptată. Însă Grigore îl înhaţă repede de braţ, cu amândouă mâinile, îl zmuceşte pe adversar către sine, se răsuceşte pe jumătate, ciucindu-se, se bagă cu umărul sub burta lui Costică, îl basculează ca pe un sac şi, dintr-o singură mişcare, îl răstoarnă cât e de lung între cuiburile de porumb…
Asta s-a întâmplat prea repede. Troaie nu înţelege nimic, dar se dezmeticeşte din căzătură şi se ridică, scuturându-se de praf. Cei din jur, ce să zică? Au fost de faţă tot timpul, dar iuţeala cu care s-au desfăşurat lucrurile i-a luat pe nepregătite. Se miră: Ia te uită! Ca să vezi! N-aş fi crezut… Şi s-ar spune că nu le convine, dar nu găsesc pe loc nici o chichiţă de care să se lege. Altfel şi-au închipuit ei că o să decurgă lupta. Dar asta ce-a fost? Se uită la basarabean, care râde, cu braţele desfăcute.
- Asta e situaţia, Costică! Am promis că te dau de pământ şi te-am dat. Apoi se întoarce spre ceilalţi: Aici n-a fost vorba nici-o clipă de vreo trântă, nu eram eu nebun să mă iau la trântă cu Costică; aici a fost vorba de ce m-a învăţat pe mine turcul Mustafa, în armată, la Bolgrad. Lupte greco-romane le zice. V-am dat un exemplu, altfel nu m-aţi fi crezut…

Bibliotecă pentru minte, inimă şi învăţătură
http://www.bibro.net

Vera se dezlipeşte de la locul ei din tindă, răsuflă uşurată. Se întoarce la oalele ei, căci treaba nu aşteaptă. Ograda e goală, lumea s-a întors în prăvălie, să bea secărică…
Numai Andrei a rămas în grădină. Se uită la linia din ţărână, la locul unde a căzut Troaie şi tremură de bucurie. Păcat că n-a fost şi Mihăiţă, să-l fi văzut pe tata învingător! Se uită peste gard. A mai văzut şi altcineva dintre copii, ca să-i fie martor când va povesti, la Vălcea, isprava tatei? O să spună la toată lumea. Deocamdată nu-şi revine din tremur, cu ochii pe cuiburile de porumb, strivite de căzătura lui Troaie…

- Ce vor mă, ăştia, cu măgăoaia lor?
- Vor pă mă-sa, aia vor! Au şi ei un tractor, de!, din alea făcute la I.A.R. înainte de război şi acu' îi puseră p'ăştia de i-au instruit lângă Aluta să umble cu el prin sate. Să vedem noi că au tractoare cu care să ne are pământul, dacă ne înscriem la întovărăşire…
Îi răspunde Lemnaru vecinului Majuru, pe care l-a prins din urmă, lungind pasul. Tractorul, făcând un zgomot îngrozitor, urcă din greu, hurducându-se coasta de la Vălcea. Roţile cele uriaşe, cu pinteni mari, de fier, se învârtesc anevoie, gata să se oprească la fiecare zvâcnitură, pintenii se înfundă în pământ, îl despică, îl smulg afară; în urma tractorului rămân două dâre frământate, ca sub şenilele tancului.
Vera a ieşit să aducă apă şi, dacă tot face drumul până la Vălcea, speră să-i găsească pe băieţi cu caprele şi să-i cheme la masă. Cu găleţile în mâini, merge la vale, dar nu pe drum, nici pe marginea lui, bătătorită de cei ce se duc la oraş, ci prin viroaga înierbată dintre drum şi coasta dealului, pe unde se strecoară o cărare spre fântână. Tractorul urcă opintindu-se, probabil că Ilie, noul tractorist, face nişte manevre în plus, anume ca să-i dea gata pe copiii care s-au luat după "măgăoaie", privind-o din toate poziţiile,

plini de curiozitate. E şi Andrei în grupul lor, dar nici măcar nu bănuieşte că maică-sa se află la cinci metri în spatele lui.
Au trecut cu toții la deal, însă huruitul şi larma scutură dealul din țâțâni.
- Ară, pe mă-sa, Ionele, face Majuru, la adăpostul huruielii. Cum să are cu mormolocul ăsta pământul dintr-un județ întreg?! Că am auzit că nu au decât treizeci de tractoare din astea, în toată țara… Şi atunci?
- Praf în ochi… L-au şi găsit pe prostovanu' ăsta să-l facă tractorist, care a început şcoala cu Truță, a continuat-o cu Tilică şi a terminat-o cu doi ani în urma lui. Că domnu' Barbu nu te trece! Nu vezi, pă ăi buni îi dă de-o parte şi îi saltă pe neisprăviți. Pe domnu' Barbu îl scoaseră forțat la pensie. Pe Chițu, cum erea el, îl deteră jos şi-l puseră pe bezmeticu' de Reilie. Îl luară pe tac-so al ăstuia de pe tractor, măturător la primărie în oraş şi îl trimiseră să iasă milițian… cu mintea lui a bicisnică…
Au trecut podul de la vălcea, acum suie coasta la Pârliți. Însă Vera încă îi mai aude, pe când trage de lumânarea fântânii: …americanii… Tito…

A venit Anişoara cu tanti Dona şi unchiul Gică. Să n-o mai cunoşti! A crescut, nu glumă, parcă şi vocea i s-a schimbat. Funde în buclele părului, şorțuleț cu buzunăraş roz, rochiță cu dantelă. La toamnă merge la şcoală. Le povesteşte de Janina şi de Mirela, prietenele ei; le cântă melodii învățate la grădiniță. Un cuvânt ciudat: Mama-Dona. A stat cu băieții până le-a arătat unchiu' Gică cum funcționează jucăria pe care le-a adus-o: te uiți printr-un disc în rotire şi vezi nişte siluete care îşi aruncă una alteia o minge, sar în sus şi îşi lovesc palmele deasupra capului… Apoi a dispărut împreună cu Săndica Gicăi, sau lăsând doar impresia că a plecat cu vecina, dar de fapt cine ştie unde s-a pripăşit, că doar satul e mare…

Vera a lăsat larg deschisă uşa de la tindă, să fie cu ochii pe copii, care se joacă în ogradă, şi să iasă mirosul de mâncare; Grigore discută la masă cu soră-sa şi cu Gică, la un pocheraş pe sume mici. Ea pretinde că nu cunoaşte jocul, dar din când în când vine şi se uită peste umărul lui Grigore.
- Ce m-am legat eu de comuna ceea! exclamă Grigore; după atâția ani trăiți la Chişinău, cu bani în buzunar, cu camera mea, ieşind să mă plimb pe Alexandrovscaia de câte ori aveam chef…
- …cu *bosiacii* tăi din Malaia Malina!… îi dă peste nas Dona. Dacă nu te chemam eu la Ripiceni, să stau cu ochii pe tine…
- …cu gura, vrei să spui…
- …şi cu gura, mă rog… Hai, cine le dă?
- Cine întreabă.
- Tu, precizează Gică.
Dacă spune Gică, înseamnă că aşa e, pentru că el urmăreşte jocul cu atenție.
- Da, şi la Ripiceni nu mi-am făcut prieteni?
- Pe Țupa şi pe Cucuetu - trei crai de la Ripiceni! îl ia peste picior soră-sa, de față cu Vera. Mie să nu-mi vorbeşti de fanții ceia, mie să-mi spui de doamna Vicol, de doamna Socolov…
- Ce e cu doamna Vicol? întreabă Grigore, prins la înghesuială. Şi până una alta trece la celălalt caz, mai lesne de explicat. Da, ai cam avut dreptate cu doamna Socolov. Eu am crezut că e doar aşa…, dar ea îmi pusese gând rău… Tu îmi spuneai mereu: Grişa, nu te mai duce pe la dânsa! Dar eu, de colo: Ce-mi pasă! Plecam de-acasă, seara, să mă plimb, îmi ziceam: Dona mă bate la cap cutare cutare, ia să nu mă duc eu la doamna Socolov, numai aşa, din ambiție. Cum necum, dar până la urmă băteam la uşa ei. Şi o dată, pleacă doamna Socolov la bucătărie să-mi facă o cafea. Eu aştept în salon. Fumam. Deschid uşița la sobă să arunc mucul, dar ştii, fără nici o bănuială. Când colo, zăresc în sobă farmecele: o ulcică, pene negre, câlți, mai ştiu eu ce prostii. Am închis binişor uşa

sobei. Doamna Socolov îmi aduce cafeaua, o beau. A fost bună cafeaua? întreabă. Foarte bună, săru-mâna! Şi nu mult după aceea am plecat. Nici măcar nu i-am trântit în faţă: Cu prostii dintr-astea crezi dumneata că ai să mă legi pe mine?! Am lăsat-o într-ale ei, însă nici pe acolo n-am mai trecut. Mai târziu, ne întâlnim întâmplător pe stradă. Tristă, spăsită. N-ai mai trecut, domnu' Grişa. N-am mai trecut… Săru-mâna! O fi înțeles ea, n-o fi înțeles… Da! deschid eu. Şi cer o carte, atât.

- Şi vrei să câştigi cu o carte!? se strâmbă Dona.

- De ce nu? Ia să vedem. (Filează cartea): Pas! A… mă gândeam eu pe-atunci la însurătoare? Draci! Nu-mi stătea mintea la aşa ceva. Uite, pe când eram încă la Chişinău am cunoscut o fată, Lena o chema, vânzătoare la prăvălia unei mătuşi de-a ei: serioasă, drăguță, îmi plăcea, de ce să mint. Vorbeam cu ea, o invitam la plimbare… Am văzut că şi ea mă place…

- Mergi, Grişa?

- Da, cum să nu! Uite, plătesc ce-ai cerut tu şi mai cer încă pe-atât, că nu sunt lacom. Plăteşti, Dona?

- De ce eşti sălbatic? Am cerut o nimica toată, şi tu te repezi! Nu, nu plătesc! Numai din ambiție.

- Deci nu plăteşti. Dar tu, Gică?

- Nu, nici eu.

- Şi mâna greblă se făcu…

- Ia să văd ce naiba ai avut?

- Sincer să fiu, surioară, n-am decât doi băieți: uite, să nu crezi că te mint.

- Nu ți-e ruşine? Îmi tragi cacialmaua? Aşa te porți cu unica ta soră?!

- Nu ți-am spus să nu te aşezi la pocher cu mine că ai să pleci pe jos la Severin? Asta e boala mea: să pleci la Severin în urma trenului!

- Dar cu mine ce-ai avut? vorba cântecului, se miră Gică.

- Tu, Gică, nu mai juca din aceeaşi grămadă cu Dona, ascultă sfatul meu, trage-ți banii de-o parte, ca măcar tu să poți lua trenul… Eu dau cărțile. Lena era din Străşeni, fată singură la părinți. Mă invită într-o duminecă la ai ei. Mergem, zic. Să nu credeți că nu ştiam ce înseamnă asta. Însă fata îmi plăcea: liniştită, cu vorbă bună. Ajungem la Străşeni. Casă mândră, gospodărie cuprinsă, părinți aşezați, pământ cât vrei. Mă plimbă pe la diverse loturi, la vii, la livezi. Seara stăm la masă, discutăm, un pahar de vin, cel mult două… Degeaba zici, tu, Dona, pe atunci nu mă îndemnam… Mi-amintesc de maistrul Peterson, îl părăsise nevasta, o femeie tare frumoasă. Mă invita la restaurant, să bem ceva, să-şi înece amarul. Ce ruşine îmi era, mă uitam în dreapta şi-n stânga să nu mă vadă cineva…
Da, cine deschide? Tu, Dona? Uită-te la ea, ce curaj! Merg şi eu... Discutăm noi. Fata e singură la părinți şi totul îi rămâne ei; mătuşa de la Chişinău e nemăritată, nu are pe nimeni, deci şi prăvălia tot Lenei o să-i revină… Eu dădeam din cap: da, foarte bine… Se face vremea să ne ducem la culcare, mâine dimineață aveam tren de întoarcere. Lena intră în camera ei, iar maică-sa mă conduce în altă cameră, unde-mi pregătiseră patul. Mă bag în pat. Linişte. Noaptea târziu. Somnul nu venea. Stăteam pe întuneric şi mă gândeam: Lena e aici, în camera de alături, iar părinții ei tocmai în celălalt capăt, parcă anume… Nu că aş fi fost băut… Ce să spun? M-am strecurat în camera Lenei. Cred că nici dânsa nu adormise. O aud, pe şoptite: Cine e? M-am dat lângă ea, în pat, am îmbrățişat-o, i-am spus câte şi mai câte la ureche. Însă ea mă ruga să fiu cuminte şi să mă duc în camera mea. Nu s-a întors o clipă spre mine, a stau numai cu spatele. De ce asta, nu-mi puteam da seama. Întreb: Eşti supărată pe mine? Am greşit cu ceva, sau nu mă placi? spune drept. Ba da, dar fii cuminte. Acum lasă-mă să dorm. Du-te în camera ta! Ce puteam face? Am plecat. Dar mi-era ciudă, înțelegi? M-am strecurat în pat şi până la urmă am adormit. A doua zi,

înapoi la Chişinău. Şi asta a fost cu Lena. Însă mai târziu am răsuflat uşurat. Mi-a trecut şi ciudă şi toate. Am ajuns să-mi spun: Deşteaptă fată, Lena!… Iar le fac eu?
- Iar, dacă jucăm cu o mână moartă…
- Am impresia că voi mă şmecheriţi. Sau nu?… N-am mai căutat-o, m-am luat cu altele, am şi uitat. Abia peste vreo opt ani am revăzut-o. Ştii când, Vera? Când am fost la Ţigăneşti să obţin actele de cetăţenie. Tot acolo, vânzătoare la acea prăvălie. Tot nemăritată. Încă frumoasă, zâmbindu-mi: Lena din Străşeni. Ce mai faci tu, Lena? Bine, Grişa, bine, mulţumesc… Nu te-ai măritat? Nu, Grişa. Am auzit că tu te-ai însurat… Da, m-am însurat în judeţul Tighina, acum trei ani. Avem doi copii, deja… Să vă trăiască! Mulţumesc. Ei, atunci rămâi cu bine, Lena… Mergi sănătos, Grişa… Uite, îmi pare rău de dânsa. Dar pe de altă parte mi-am zis din nou: Doamne, ce prostie era să fac! Bine că ea a avut mai multă minte…
- Păi cine să fi avut, tu? Care te-ai înhăitat cu Ţupa…
- Ce-ai tu cu Ţupa? Nu înţeleg. Era căsătorit, îşi vedea de munca lui, nimeni nu avea ce să-i reproşeze. Ce-o fi mai făcând ? Mai era la Ripiceni?
- Nu ţi-am scris? Ţupa a murit… încă din ‘43, nu, Gică?
- Da, în ‘43.
- Aşa tânăr! Nu avea decât trei ani mai mult ca mine… Doamne, câte n-am făcut împreună! Dacă am ajuns noi şi la Bucureşti! Ţi-am povestit, Vera? Într-o iarnă, era prin februarie, se încheiase campania. Umblam pe la petreceri, la Dângeni, sau treceam Prutul, la baluri… Unde era multă lume, hop şi noi! Ne distram. Ne mai şi plictiseam… Ce-i trăsneşte lui Ţupa? Grişa, bani avem, timp avem, ce-ar fi să mergem la Bucureşti? Eu: Hai, Ţupa! Zis şi făcut. Tocmim o trăsură până la Dângeni. Luăm trenul… Două zile am bântuit prin Bucureşti. Umblau taxiurile de-o minune, uite-aşa se încrucişau pe stradă; şi lumea, puhoi… Una alta, banii s-au dus. Ne

trezim că nu avem bani de întoarcere. Acum ce ne facem? Dar Ţupa: Grişa, am o idee, să mergem la Iusupovici. Ăsta, Verocica, era proprietarul cel mare al fabricii de zahăr Ripiceni; şi mai avea una la Bălţi. Om greu. Maiorul Genoiu nu era decât directorul general. Vremea legionarilor. Însă în spate se aflau tot evreii. Oameni cu bani, cu relaţii. Pe Genoiu îl scoseseră în faţă, ca fost ofiţer superior în armata română. Iusupovici, spune şi tu, Dona, ce om de treabă! Avea o casă-palat în Iaşi, alta la Bucureşti. Când ieşea de-acasă, dimineaţa, îl aşteptau la poartă evreii săraci, înşiraţi pe două rânduri, cu căciulile în mână, fiecare se ploconea în faţa lui: Am trei fete de măritat şi nu le pot face dota… sau mai ştiu eu ce spuneau… Iusupovici asculta, scotea carnetul din buzunarul de la piept şi scria o cifră. Pe toţi îi ajuta, nu-i aşa, Dona? Ne ducem la el acasă, Ţupa îi ştia adresa, ăsta era drac-împieliţat! Sunăm la uşă. Apare servitorul. Îi spunem ce şi cum, ne bagă înăuntru. Apare Iusupovici. Să trăiţi! Ţupa face un pas înainte, îi spune cine suntem. Lucrăm la fabrică, am venit la Bucureşti şi ni s-au furat banii. Ne-a dat bani pe loc. Ţin minte ca acum, mie mi-a dat cinci mii, iar lui Ţupa zece. Erau bani, pe-atunci… Ce om!

- Şi să-l păcălească nişte bosiaci! Vera, mă şi mir cum te-ai procopsit cu un pui de lele ca ăsta, spune Dona, răsucindu-se în scaun, ca să o vadă mai bine şi râzând din toată inima.

- Mai şi vorbeşti?! i-o întoarce Vera, de sub corlată. Apoi nu chiar tu mi l-ai adus pe cap? O dă şi ea pe râs: Uite-o cum se face că nici usturoi n-a mâncat…

- Aici m-ai cam pocnit, cumnată! admite Dona, pornită pe haz. Eu ţi l-am adus, aşa-i. Însă şi mai vinovată e Nadia cu scrisoarea ei: Dragii noştri verişori, ce-ar fi să veniţi la Talmaz ca să petrecem revelionul împreună?

- Şi tu, ce socoteală ţi-ai făcut? Ia să-l dezbar eu de-aici pe iubitul frăţior, poate scap de dânsul, mai ştii?

- Cam aşa, răspunde Dona. Dar de unde ai dibăcit tu toate astea?

- Ei, lasă, dragă Dona, că se vede cusătura de la o poştă… Vera râde. Însă iute cade pe gânduri: Mă mir şi azi cum de m-aţi zăpăcit. Aţi venit cu mare alai, cu vorbe meşteşugite…
- Parcă te văd venind pe mijlocul drumului, spune Grigore, dintr-o dată serios.
- Dar ce, eu nu v-am văzut? Mi-am spus, când am văzut sania: ei trebuie să fie…
- Nadia mi-a dat cu cotul: Dona, uite-o pe Vera, cea care vine încoace… Am făcut ochii cât cepele.
- Poate v-aţi mirat că nu vă aştept, anunţată fiind că veniţi. Dar mergeam în vecini, să duc un cadou de ziua naşului Vasile. I-am spus Nadiei: Vin şi eu imediat. Băgaţi sania în ogradă. Mama o să se ocupe de dumneavoastră.
- Ne-a primit cu toată cinstea, ce-i drept, confirmă Dona.
- Mi-amintesc ca azi, sania ne-a costat trei sute de lei. S-o fi speriat soacră-mea când ne-am dat jos din sanie: eu şi Dona, Nadia şi Zina, Hoitu, şeful Ocolului silvic, inginerul Vlăiculescu. Şi săteanul cu sania. Făcusem revelionul împreună, la Ocol. Beam noi, ne distram şi Nadia se leagă de mine. Zice: Grişa, ai de-acum douăzeci şi şase de ani, nu ţi-e în gând să te aduni de pe drumuri? Eu, ca să nu creadă că sunt vreun sălbatec: Dragă Nadia, să-ţi spun drept, până acum m-am descurcat destul de bine şi ca burlac, însă nu am de gând să îmbătrânesc holtei. Dacă aş da peste o fată bună, potrivită pentru mine… La vorbele mele, Nadia parcă a înghiţit flăcări: că are ea o bună prietenă în satul vecin, cu care merge pe la baluri. O fată aşa şi pe dincolo, are avere, prăvălie. Ce mai, Vera, te-a lăudat până la cer. Ne-am culcat spre ziuă, dar după câteva ore ne-am trezit. Iar discuţii. Nadia: Peste un ceas trece pe-aici factorul poştal, se duce la Cioburciu să ridice corespondenţa şi se întoarce; Grişa, dacă eşti hotărât, eu îi scriu un bileţel Verei şi dânsa o să-mi răspundă prin acelaşi poştaş. Zic, bine, scrie-i! Şi ţi-a scris. Iar tu ai răspuns: Poftiţi, vă aşteptăm cu dragă inimă!

- Da, chiar aşa a fost…
- De cum am intrat, pe masă bunătăţi, se întoarce Grigore către Gică. Dintre cei de faţă, numai el n-a fost atunci, la Cioburciu… Ne aşezăm la masa plină cu de toate, Ana Melentievna mai aduce platouri, carafe. Dona, la pândă. Eu, foarte calm. În fine, se aud bocăniturі pe scară, în antreu. Vera se întorsese din vizită. Intră, îi salută pe toţi oaspeţii, apoi cu mare curaj vine şi se aşază lângă mine. Asta mi-a plăcut cel mai mult…
- Asta ţi-a plăcut? întreabă Vera, mândră.
- Asta ţi-a plăcut? îl ironizează Dona. Nu face pe janghinosul, spune tot!
- Ei, am vorbit noi, s-a băut un pahar de vin, două, eu nici atât… la un moment dat s-a ridicat în picioare inginerul Hoitu, om umblat, care ştia să întoarcă vorbele. A mulţumit gazdei pentru frumoasa primire. Ne simţim aşa de bine, am mai sta, dar din păcate timpul petrecut în plăcere se scurge prea repede. Însă avem cu noi un tânăr, pe domnul Grigore Manu, şef schimb recepţie la fabrica de zahăr Ripiceni, cu care am discutat în aceste zile şi ne-am împrietenit. Dânsul mi-a mărturisit că vrea să-şi întemeieze un cămin. Ştim că aveţi şi dumneavoastră o domnişoară de măritat, n-ar fi bine ca tinerii să se cunoască mai îndeaproape, în vederea unei căsătorii? S-a aşezat Hoitu pe scaun, dar cu capul sus şi cu ochii ţintă la Ana Melentievna. Dânsa îşi drege glasul, ne mulţumeşte pentru onoarea ce i-am făcut cu această întrebare. Da, zice, avem o domnişoară de măritat. Pe Vera noastră. Şi eu, ca mamă, nu am nimic împotrivă ca tinerii să se cunoască. Dacă Vera e de acord… Acum toate privirile s-au aţintit asupra Verei. Ce era ea roşie la faţă, s-a făcut ca para focului. Ceva trebuia să răspundă, nu? Atunci ce-mi vine? Mă ridic de la locul meu, privesc la cei din jurul mesei şi spun: Vă rog să-mi permiteţi să schimb câteva cuvinte cu domnişoara, între patru ochi.

- Ei, asta mi-a plăcut la tine: că nu m-ai lăsat singură, la greu, punctează Vera.
- Da, asta ți-a plăcut? se miră Dona.
- Vera s-a ridicat pe dată şi a luat-o înainte, eu după dânsa, în cealaltă cameră, unde după nuntă am şi locuit o vreme. Şi acolo am ştiut eu cum să vorbesc. Iar Vera a fost de acord.
- Da, îi ia cuvântul Vera, în pripă (copiii sunt pe-afară, dar cine îți poate garanta că nu trag cu urechea, tocmai acum, când e vorba de o scenă atât de importantă…). Ți-am spus că şi eu sunt hotărâtă să mă mărit. Însă mai înainte se cuvine să-l întreb pe tata, care se află la Tighina şi pe fratele meu, care este ofițer la Timişoara. Trebuie să le scriu la amândoi. Da, sigur, e normal să le scrieți. Iată cum facem, dar mai întâi vreau să ştiu cât mai rămâneți pe-aici. Din păcate nu mai pot rămâne, poimâine trebuie să fiu la slujbă, ai zis. Atunci facem aşa: le scriu chiar mâine alor mei, au să-mi răspundă fără întârziere, iar dumneavostră veți avea răspunsul meu în două săptămâni. Tocmai bine, în cazul ăsta, ai spus tu, îmi pot lua concediul în prima jumătate a lui februarie, ca să vin aici la logodnă. Eu am adăugat: în recomandata mea am să vă trimit şi semnul de la deget, ca să comandați verighetele. Mi-ai sărutat mâna, te-am sărutat pe obraz, apoi ne-am întors în sufragerie, unde ne aşteptau ceilalți. Aşa a fost, încheie Vera, tăindu-i avântul lui Grigore.
- A doua zi am şi plecat la Căuşani şi de-acolo cu trenul la Ripiceni. Dacă nu m-o fi iscodit Dona de zeci de ori: Ce-ai mințit acolo? Ce-a zis Vera?
- Păi vezi bine că te descoseam, nu-mi venea să cred că am ajuns la un liman…
- Limanu, draga mea, e mai jos, spre Cetatea Albă, pufneşte Vera.
- Da, şi am început să aştept recomandata. L-am căutat pe poştaş şi i-am spus: Domnu' Vlas, fii atent, eu aştept o recomandată foarte importantă din județul Tighina. Dumneata cum o primeşti, mă

cauți imediat, prin fabrică sau la cameră, oriunde m-aş afla. Vii direct la mine cu scrisoarea ceea, iar eu îți fac dumitale o cinste de-ai să mă pomeneşti! Când să se împlinească două săptămâni, numai ce-l văd pe Vlas al meu venind cu scrisoarea întinsă. De cum am luat-o în mână, am şi simțit şnurulețul, semnul pentru verighetă. Atât mi-a trebuit. Domnu' Vlas, mulțumesc! Acum mergi dumneatale la cantină şi comandă după pofta inimii, în contul meu, că sosesc şi eu imediat. S-a dus întins la cantină, unde între mese se serveau băuturi. Eu, încă mai repede ca el, m-am suit la cameră să citesc recomandata de la Vera. Iar când am ajuns la cantină, domnu' Vlas, care comandase rom alb, asta era băutura lui preferată, vorbea în toate limbile pământului; în ziua ceea i-au căzut scrisorile din taşcă, le împrăştiase prin curtea fabricii…

- Domnu' Vlas bucuros, tu bucuros, dar cea mai bucuroasă trebuie să fi fost Dona, că doar ştia de cine scapă!

- Aici nu greşeşti chiar deloc, Vera dragă! Dar şi eu, ca să fiu mai sigură că îl dezbar definitiv de Ripiceni, m-am pus pe treabă. Am dat zvon printre cucoane că Grişa al nostru şi-a găsit mireasă, să ştie că s-au lins pe bot şi asta-i tot. Era o precupeață care aducea zarzavat pe la cucoane. O găgăuză bătrână, grasă şi vorbăreață-vorbăreață. De cum mi-a bătut la uşă, i-am spus: Ştii că Grişa se însoară? Kiru Grişa?! Ei, nu mai spune! Şi cu cine, mă rog? Cu o fată din Tighina, frumoasă, de familie, cu averi peste averi, sora unui ofițer… şi am început să o laud pe Vera în fel şi chip. Dacă mă auzeai, mă plăteai, zău aşa…(Vera: Pentru ce mi-ai făcut, să te mai şi plătesc?!) Iar precupeața, parcă o văd, proțăpită în uşă, cu mâna la gură, țistuind şi minunându-se: *Ță bahata! Ță bahata*… adică e procopsită, nu glumă. Până la prânz, vă asigur, tot cuconetul din fabrică şi din Ripiceni aflase că Grişa se însoară cu ditamai boieroaica. *Ță ba-ha-ta!*

- Boieroaică? Mai ştii dacă nu ajungeam, pentru că tocmai în perioada când ați apărut voi, îmi făcea curte un moşier din

Volintiri. Venea cu o şaretă trasă de doi cai ca doi luceferi. O lăsa la poartă…
Grigore se grăbeşte să abată discuția în altă direcție. Oricum, expresia "doi cai ca doi luceferi" l-a luat prin surprindere; când a mai folosit Vera asemenea cuvinte? Sau poate a făcut-o într-adins, ca să nu se creadă că n-a avut alți pretendenți de vază?
- Vera, oare ți-am spus că m-am întâlnit cu Vlas în gară la Râmnicu Vâlcea? Pusesem purceii la pat vagon. În tren aglomerație, stăteam în picioare, la fereastră. Când, în mulțimea de pe peron, zăresc un cunoscut: domnul Vlas. Încep să strig: Domnu' Vlas, domnu' Vlas! Trenul se urnise din loc. Îmi părea rău că nu mă vede. Auzise că-l strigă cineva, se uită în jur, se uită spre tren, mă vede şi el. Îi fac semne de la fereastră, îmi face şi el. Dar asta a fost tot…O fi locuind în Vâlcea, o fi venit acolo cu treburi? Uite aşa ne-am împrăştiat toți, care pe unde… Mai zilele trecute m-am întâlnit iar în târg cu Obogeanu, preotul de la noi din sat. Uitasem că e de prin părțile astea. A dat mâna cu mine, am vorbit de una şi alta. A întrebat de tine, Vera, de papa. Are parohie pe lângă Balş. Auzi, Dona, cu preotul ăsta am avut eu încă de la început o ciocnire mare. În iarna când am venit eu la Ripiceni, pentru încă o campanie. Am lăsat-o pe Vera cu prăvălia sătească; la un timp îmi scrie: Grişa, fă cumva şi vino acasă. Mi-au făcut inventar şi au găsit o lipsă foarte mare, iar pe de altă parte ni s-au furat hamurile. I-am spus Donei, ea m-a trimis la maiorul Genoiu. A înțeles, mi-a semnat îndată lichidarea, dar nu oricum, ci ca şi când aş fi făcut toată campania. Zice: mergi, Grigore, vezi cum stau lucrurile…
Ajung acasă, o întreb pe Vera despre ce e vorba. Asta şi asta. Am mirosit îndată că e ceva la mijloc. Cer să se facă un nou inventar. Vine comisia, cu popa Obogeanu în frunte, era preşedintele comisiei. Începem inventarul. Întreb: Cine primeşte marfa? că noi vrem predare definitivă. Dacă ieşim lipsă, plătesc pe loc. Am bani! Şi scot pe masă teancul: douăzeci şi cinci mii lei, tot ce ridicasem

de la casieria fabricii. Dar de primit primea un mucos, unul care nici nu făcuse armata, nepot de-al popii Obogeanu. Aici era lucrătura! Încep să predau, dar trimit şi după o damigeană de vin. Cei din comisie, scriau, făceau calcule, eu le turnam. Însă popii nu-i turnam. Fierbea de ciudă. Tocmai lui să nu-i torn, care trăgea la măsea, nu glumă!
Întrebam: Cât ar mai fi? Mai aveţi de predat opt mii. Am marfă! Şi aduceam: fiare de plug, şină de fier… Ştii, Vera gravidă şi ei se făcuseră că au inventariat tot de prin magazie. Întreb iar: cum stăm? Acum e bine, nu mai aveţi datorii. Staţi aşa, că eu mai am marfă! I-am dat popii peste nas, mama lui! La urmă ne-au rugat să rămânem tot noi gestionari. Şi am rămas. Dar în gândul meu: la anul o să am eu prăvălia mea, deştepţilor! Am trimis să mai aducă o damigeană de vin şi de data asta i-am turnat şi popii. A văzut el cu cine are de-a face.
Asta a fost prin ianuarie, cred. În curând s-a desprimăvărat. Am văzut pământul de-l aveau Hanganii, livezile din Arpintea, via, stuful din baltă; mi-am dat seama în ce sat de oameni gospodari am nimerit, aşa că mi-am zis: Grişa, aici e de tine! La logodnă, promisesem că o iau pe Vera la Ripiceni. Însă mi-am schimbat planul. S-a cam supărat Ana Melentievna…
- De ce vorbeşti? Nu s-a supărat defel…
- Dar nici bine nu i-a căzut. Fiul, ofiţer, om de mare viitor şi sora lui să rămână în Cioburciu, printre ţărani. Dar tu m-ai înţeles. Asta mi-a plăcut. Şi toate au început să ne meargă cum nu se poate mai bine…
- Şi mai zici că ţi l-am adus pe vătrai!, i-o întoarce Dona.

Mirosul de pere a invadat încăperea. Omuleţul cu căciulă ţuguiată a adus de la căruţă un paner cu fructe. Cu căciula pe cap a intrat aseară, rebegit de frig, aşa a stat cât a mâncat şi a vorbit cu mama; azi de dimineaţă, când a apărut din tindă, unde dormise, era tot cu

căciula pe cap - şi atunci te întrebai dacă nu cumva aşa şi dormise… Omulețul spune: Mulțumesc de găzduire. Mă prinse noaptea taman când intram în sat. Bătui la o poartă, la alta, nimeni nu vru să mă primească... Cineva mă îndrumă încoace. Bani nu prea am, că nu are nici lumea, acu' după stabilizare. Vă adusăi nişte pere, să dați la ăi copii.
Andrei se uită la perele din paner, pofticios. Mama a luat coşul din mâinile străinului şi iute l-a aşezat pe marginea mesei. A observat că munteanul nu a ales perele cele mai mari şi mai frumoase din căruță, ci pe cele mai pricăjite… S-o fi gândit că mai are mult pînă acasă, în Muscel şi dacă o să dea la fiecare gazdă câte două trei kile, el cu ce se mai alege?
- Mulțumesc! Sunt bune pentru copii.
- Aveți copii frumoşi, cocoană, să vă trăiască. M-am uitat aseară la tablourile de pe pereți, se cunoaşte că sunteți dintr-un neam de oameni mândri şi frumoşi.
- Suntem dintr-un neam de ciobani de pe lângă Piatra Neamț, adevereşte Vera, dar străbunicii s-au stabilit în Basarabia. De acolo am plecat în refugiu…
- Aha, Basarabia! Şi-şi ridică încă o dată ochii spre tablouri, de parcă ar fi vrut să-şi verifice amintirile. Ajunsei şi eu o dată în Basarabia.
- Cu frontul?
- Ba, înainte. Nici nu fusei însurat pe-atunci. Aveam oile împreunate cu mai mulți şi, spre toamnă, am mânat turma către bălțile de la Limanu.
- Apoi noi suntem ceva mai sus de Limanu, spre Căuşani-Tighina.
- Am fost şi pe-acolo… Mi-amintii că stăturăm noi până spre primăvară, aveau oile ce să mănânce. Se împrăştiaseră prin porumbişti de nu le mai puteam strânge. Se îngrăşară oile în iarna aia ce nu s-a pomenit. Şi fătară toate câte doi miei, avurăm greutăți din cauză că era prea grase… Când să mânăm turma înapoi,

numărarăm de două ori mai multe capete ca la venire. Bine ca-n anu' ăla nu mi-a mers niciodată, aşa locuri mănoase… După aia, îmi ziceam: Mă, să mai ajung eu o dată în locurile alea… N-am mai ajuns. Alteori mi se pare că nici nu a fost adevărat.
- Noi acolo am trăit, o viață de om. De-acolo am plecat în refugiu… Şi cine ştie dacă ne-om mai întoarce, vreodată…
- Şi noi avurăm turme, cum vă spusei. Acu' nu mai am eu în curte coadă de miel, dacă mă credeți! Ne-au topit cu cotele, cu impozitele, cu amenzile. N-ai unde întoarce un cârlan în țara asta. Pe drum nu e voie, amendă. Pe tarlale nu e voie. Prin pădure nu e voie. Ne hărțuie ca pe urs. Am dat şi am scăpat. Ca să umblu acu prin sate cu pere din câțiva pomi, de-i am pe-o coastă, şi dacă m-oi întoarce acasă cu trei saci de boabe. Poți să trăieşti din asta, cu familia? Atunci rămâneți cu bine, spuse omulețul cu căciulă neagră, întorcându-se în loc. Iese pe uşă fără să se aplece.
- Drum bun! Spune mama şi îl conduce până la căruță. Omul ia caii de căpăstru, scoate căruța pe poartă, în drum.
- Încotro ies la şuşea?
- La stânga, îi face semn mama.
Încă nu închide poarta la loc, aşteaptă să dea colțul, să nu creadă omul că abia a aşteptat să-l vadă plecând. Şi, din nimic, o apăsare pe suflet…De parcă s-ar fi despărțit de o rubedenie.

- Era să nici nu mai vin. Când să închid, apare Burin. Să nu mai scap de el. Se ține ca scaiu, domnule! Parcă mirosise ceva. Omul ăsta e mort după jocul de cărți…
- Dă-l în mă-sa de bețivan! Mai bine să nu ai de-a face cu el! se leapădă Codin.
- M-am făcut că plec spre casă şi am venit încoace pe sub grădini. Dar şi aşa mi-era să nu-mi iasă în cale. E ca piaza rea, cum să spun…

- Om periculos, întăreşte Costeacă. De când s-a înscris în partid nu mai dă pe-acasă cu săptămânile. Umblă cu lămureala, e ca trepăduşu' pe lângă Purgăroaica. Ozâcă vrea să-i ia locu' lu' Reilie.
Costeacă vorbeşte în timp ce face cărțile. Lipsa degetului arătător de la mâna dreaptă nu-l împiedică în nici un fel. Cum nu-l împiedică nici la trasul cu puşca de vânătoare. E unul dintre cei mai pătimaşi vânători din comună. Se vorbeşte că singur şi-a tăiat degetul, ca să scape de front. Alții poate-l judecă, îl consideră laş. Însă Grigore crede că pentru o schilodire ca asta îți trebuie mult curaj.
- Auzirăți ce 'ce lumea?
- De Burin? Dă-l, mă, iaca-cui, zice Mitică Pârvu, scârbit.
- Nu de el, de Reilie. 'Ce că în timpu' cât fu Sandu în armată, Reilie a trăit cu noru-sa. A recunoscut aia, ce mai… E borțoasă cu el. 'Ce că de câte ori se nimereau singuri în casă, ăl bătrân se arunca peste ea, în glumă, cică se împiedicase… Până au început să trăiască împreună. Nu ştiu ce-o ieşi…
- O să iasă cu ochi şi cu urechi, ascultă-mă pe mine, rânjeşte Grigore.
- Jucăm?, întreabă Ion Perceptoru, parcă mai negru la față ca oricând.

Alt huhurez! Cine să fie vlăjganul ăsta de pe mijlocul drumului? Grigore iuțeşte pasul, dar şi celălalt are catalige.
- Noroc, domnu' Scurtu! Mi s-a părut mie c-ar fi cineva cunoscut.
- Dumneata eşti, tovarăşu' Manu?
- Eu sunt. Încotro?
- La sediu, în oraş.
- Păi nu e cam târziu?
- Păi târziu terminarăm. Şi când să plec, Burin al vostru îmi zice să rămân în noaptea asta la el. Ce m-am gândit: Mă, ăştialalți trag să

ajungă acasă, la nevastă şi la copii, dar eu să iau tot drumu' ăsta în picioare ca să dorm pe un pat desfundat, la sediu? El: că să rămân, o să taie nevastă-sa o găină, se găseşte şi ceva de băut… Bine, zic, rămân. Maica ta! Trăieşte mai rău ca porcii, mi s-a făcut şi scârbă şi milă. Nevastă-se gravidă şi cu doi boraci pe lângă ea, gălbejiţi. O singură odaie şi la foc. Unde să dormim toţi? Ce-o fi în capu' ăla al lui? Trimite femeia în vecini, după un kil de ţuică. Îi auzeam de la foc: Păi fără crăiţari?, se împotrivea muierea. Mi-a zis de data trecută că nu-mi mai dă pe datorie… Nişte buşeli, i-o fi dat câţiva pumni. Pleacă femeia şi vine cu ţuica. Ne apucăm de băut. Da' nimic de mâncare. Burin toarnă în el ca disperaţii. Şi mi se mai şi laudă: Cu două pahare beam, în cârciumă la Vulpe, când am văzut-o primaj dată pe asta! Şi începe să o smotocească, nu mai ştia aia cum să scape de el. Se duce să culce copiii şi nu mai vine. Noi bem. Burin îşi aduce aminte că-i e foame. O scoală pe muiere, să taie găina, să o pună la fiert.
- Ce să tai, Mărine, că nu mai avem decât două. Ce să tai? Palme, buşeli, sughiţuri. Femeia o zbugheşte pe uşă, la nişte vecini, cred. N-am mai stat nici eu, mi s-a făcut nu ştiu cum…Mă duc naibii la sediu, să prind o oră de somn…
- Domnu' Scurtu, stai, domnule, la mine în noaptea asta.
- Nici nu mai ştiu ce să zic…
- Mai e vorbă, oameni suntem!

Vera s-a strecurat în pat, luându-l lângă ea pe cel mic. În patul de la perete, Grigore i-a adus, pe rând, pe cei doi băieţi mai mari. Îi spunea activistului: Nu-i nici un deranj. Păi nu aşa am dormit ani de zile, cât a fost cooperativa aici?
Le-a pus de mâncare celor doi în tindă, n-au decât să mănânce fără ea, la ora asta. Verei nu-i e ciudă că l-a adus tam nesam pe străin, nu e nici primul nici ultimul care pică la orice oră din noapte, mănâncă şi bea şi doarme la Grigore Manu. Ziua viermuiesc cu

comisiile astea, cu lămureala, iar noaptea se pripăşesc pe unde pot. Dacă l-ar putea face pe Grigore s-o mai rărească, ba la Troaie, ba la Codin, acum la Perceptoru: la cărţi, la un pahar…
În seara asta i-a părut mai zâmbăreţ, de parcă se simte cu musca pe căciulă. O fi băut ceva mai mult sau o fi pierdut la cărţi? Măcar acum mănâncă, vorbesc, dar nu au nimic de băut pe masă. Nu fusese aşa, la început. Când s-a obişnuit cu băutura? Poate că încă pe când se aflau la Cioburciu, prea trăgeau toţi de ei, la nunţi, la cumetrii… Pe atunci însă, întorcându-se noaptea de la petreceri, după ce dădea de căldură, îl auzea pe Grigore, foarte mirat şi făcând haz: *ia pianiţa v doscu!* Sunt beat criţă… Acum se fereşte să recunoască…
Vera s-a dat la perete, l-a luat în braţe pe cel mic, să se încălzească mai repede şi în rest îşi apasă tâmpla pe pernă ca să nu mai audă foşnetul firelor de păr, scîrţâitul unghiilor pe cearşaf, sporovăiala celor doi din tindă…
Aşa o să fie mereu? Cum scapă de o frică, dă peste alta şi mai şi. Grigore învârteşte atâtea lucruri, poţi spune că e un om şi jumătate… Dar mai ştii… parcă taică-său nu era mare negustor, cu afaceri la Chişinău şi Odessa. S-a luat de băutură şi a risipit tot-tot, nemaipăsându-i de ai lui, de cele trei fete, mai ales, pe care le-a lăsat fără pic de dotă... Din ce fusese cândva, ce-a ajuns? Băutura… sângele domnului, ia minţile omului… Vera tresare, se răsuceşte în pat. Această fierbinţeală care îi cuprinde capul. Şi inima strânsă ca într-o menghină.
Ce e, Doamne, cu frica asta? Are în faţa ochilor chipul răvăşit al lui kiru Vanea: slăbănog, pierit, o mână de om, din zmeul care fusese… Doar nasul mare ca o cârmă i se ridică aprig din faţa scofâlcită, dintre ochii duşi în fundul capului. Clipeşte jalnic, vinovat, îi spune lui Grigore, venit pentru recrutare: Nu te mai vede tata, nu te mai vede… Şi îi întinde o hârtie de cinci sute.

Vera tresare iar, caută să-şi ia seama, să nu-l trezească pe cel mic, dar prea e aproape chipul bătrânului, iar vocea lui de muiere mincinoasă o zgârie pe timpan. Sigur… sigur, gândeşte Vera, aproape cu voce tare, scoţându-şi mâinile de sub plapumă, pentru că acum îi e prea cald: bătrânul a avut mari necazuri, însă cine nu le are?! Să pierzi din senin pe cel mai drag copil… Atunci i se va fi părut că nimic nu mai contează - şi a încetat să se mai opună patimei care pândea de atâta vreme înăuntrul lui. Ceva ce avea în sânge şi mulţi dintre noi avem, fără să ştim. Ca la numai doi ani după asta să i se prăpădească soţia, în chinuri groaznice. Cam în ce an vine asta? Grigore trebuie să fi avut pe atunci paisprezece ani… I-a spus Verei, cu jale în glas: Numai la picioarele ei am stat, numai la picioarele ei… Mai mult nu spune când îşi aminteşte de moartea mamei. Se vede cât de mult a iubit-o.
Dar stai aşa! Nu e acela anul în care Grigore a plecat de acasă? Dona şi ea, a stat un an la mânăstire, cu gând să se călugărească. A fost mare tulburare la ei, atunci. Verei i se pare că dacă ar lămuri aceste lucruri, s-ar linişti şi nu s-ar mai teme atât. O fiară spăimoasă, cu faţa în întuneric s-a ridicat până în tavan, îşi agită ghearele şi stă să se prăvale asupră-i. Vera cască ochii, îngrozită. Dar e lumina lămpii scălâmbăindu-şi umbrele pe pereţi, pe tavan: cei doi au terminat de mâncat şi acum Grigore îl conduce pe străin la culcare.
Cuvântul ăsta "străin" îi dă un nou fior; însă nu de străini ca acest activist se teme dânsa. Cu ei s-a obişnuit. Ei îi e teamă ca nu cumva, într-o noapte ca asta, Grigore să se întoarcă acasă, să dea lampa mai mare, să mănânce, să bea o cană de apă, să fumeze ultima ţigară, să se dezbrace pe marginea patului şi să se culce alături, fără un cuvânt. Iar ea, în tot acest timp să tremure sub pătură, îngrozită la gândul că omul care se mişcă prin casă nu este Grigore, bărbatul ei, ci un străin care s-a strecurat înăuntru, după ce l-a sugrumat pe basarabean, luându-i hainele şi atât…

Grigore a luat lampa şi trece dincolo. Scurtu îşi scoate haina, o aruncă pe speteaza scaunului, peste serviată. Se aşază şi îşi descheie şireturile la bocanci. Îi împinge încolo, pe podea. Se lungeşte pe pernă. E obişnuit să doarmă îmbrăcat. Întinde mâna după serviată, scoate un revolver şi îl strecoară sub pernă. Oftează din rărunchi:

- Asta e viață ce duc eu acum, spune şi dumneata? N-ajung acasă cu lunile şi doar sunt din Ghimpețeni, la treizeci de kilometri de aici. M-au băgat în comisia asta şi nu e chip să scap o zi măcar… Ce mi-o fi venit să-ți spun ce nu i-aş spune nici lui frate-meu?! Simt eu ce e în sufletul dumitale. Domnule, să ştii, eu n-am nici atâta cu bolşevismul lor şi cu întovărăşirile astea. Dar sunt ca ursu' ăla, înțelegi? Purtat în belciug, musai să joc cum mi se cântă…

- Înțeleg. Ba bine că nu!

- Ce crezi mata? Fusăi la legionari şi ăştia m-au dibăcit, mama lor! Dacă nu vii cu noi, puşcăria te mănâncă, ca pe alții de-i ştii.

- Şi chiar, ai fost la legionari?

- Fusei, naiba să mă ia! M-am luat şi eu după văru-mio şi după alții de-i crezui mai breji. Ce zici că făceam? reparam vreun pod, când îl stricau ploile, căram pietriş pentru drumul comunal, ajutam vreo bătrână dacă-i murea vaca… de-astea făceam cu legionarii. Mă gândeam că e bine să nu stau de-o parte, ca momâile…

- Dar cu evreii ce-ați avut ? Că voi, legionarii, erați împotriva evreilor.

- La noi în comună nu fu picior de evreu. Da' zi şi mata, cum s-au purtat cu românii, în '40, că mai ştim şi noi câte ceva.

- Unii, domnule, şi nu cu românii ca mine, ci cu armata, cu administrația.

- Păi eu ce spun?

- Dar nu ştii de ce? Începuseră persecuţiile, lagărele. În Germania era şi mai rău. Noi ne-am unit cu Germanii. Crezi că evreii de-aici nu simţeau ce li se pregăteşte?
- Şi ni i-au adus pe comunişti?
- Armata evreilor?! Nu cumva nemţii au dat chix? Aşa şi de basarabeni se zice pe-aici că i-au adus pe bolşevicii. Noi i-am adus sau noi n-am ştiut cum să fugim mai repede? Dar pe frontul rusesc ai fost, că pari mai tânăr ca mine?
- Am prea fost – şi în partea aia şi în ailaltă.
- Atunci ştii ce le-au făcut evreilor legionarii, în Barasabia?
- Domnule… ce să zic, am auzit câte ceva, dar mai bine să nu vorbim…
- Păi mă vezi pe mine că bat toba? Dacă băteam toba, mai eram azi aici? Eu stau de vorbă cu dumneata la mine acasă, ca între oameni de încredere.
- Asta aşa e.
- Poate ai văzut sau nu, poate ai auzit sau nu… dar eu îţi spun ce-am văzut cu ochii mei, în comuna mea de pe malul Nistrului. De cum a coborât la noi în sat, armata română a luat poziţie, dar imediat după asta s-a format un grup de militari legionari, cu de la ei putere. Au luat casele la rând, ne întrebau: Aveţi evrei în gospodărie? Ştiţi de vreun evreu ascuns? Nu, răspundeam noi. Au fugit toţi, odată cu ruşii. În gândul meu: Ştiau ce-i aşteaptă! Şi într-adevăr, fugiseră când au văzut că frontul se apropie. Iar ruşii nu i-au împiedicat, ba i-au luat şi pe românii care îi ajutaseră în timpul ocupaţiei.
Aşa, şi cum spuneam, la noi nu au găsit decât pe un evreu bătrân, Marcu îl chema, pe maică-sa Deibora şi pe o fetişcană de-a lor. I-au dus prin zăvoi, pe cărare, până la malul Nistrului şi acolo i-au împuşcat. Parcă-l văd pe Marcu, avea o barbă mare, albă, până la brâu. Măcar maică-sa era uitată de ani, nu înţelegea ce se întâmplă, o ducea Marcu de mână… şi fetişcana, Ida o chema, mare păcat…

Toți ai lor plecau cu rușii, îi strigau lui Marcu: Grăbește-te, hai cu noi! Știi ce le răspundea? Eu aici m-am născut, aici vreau să trăiesc! Și de ce-aș fugi? Doar vin românii, frații noștri, eu sunt membru al Partidului Țărănist, nu am a mă teme de nimic! A murit cu carnetul în mână. Fiu-său însă, s-a temut. A trecut Nistrul cu rușii, am auzit că a intrat în armata roșie și a ajuns ofițer. A luptat până la Berlin…
Marcu ăsta, ce om cumsecade! Așa se legase sufletește de familia soției; dacă a intrat el și în biserică, la cununia noastră, numai din simpatie, mă crezi? I-au împușcat ca pe câini, întâi fetița, apoi pe maică-sa, la urmă pe el. Ce rău făcuseră ființele astea? Ca să nu mai spun că evreul Marcu mă salvase de la moarte, cu câteva zile înainte. Rușii voiau să mă împuște pentru sabotaj, comandantul striga: *streliaite evo!* Atunci a ieșit în față Marcu și i-a vorbit: *Tavarişci raispolcovnic, on nevinavat!...* și i-a explicat că fusesem plecat ca să fac rost de căruțe, fiindcă aici în sat toate erau la rechiziție. Bine, atunci faceți rost de câteva căruțe și el să meargă să predea toată marfa. M-a salvat de la moarte sigură. Și eu n-am putut să fac nimic pentru el. Le spusese că e țărănist. Dar ești evreu Da, sunt evreu. Și ei sunt evrei? Da… I-au împușcat…

- Stai jos, tovarășe Manu.
- Mulțumesc.
- Actele sunt gata, în fine! Te bucuri, nu?
- Mă bucur…
- Păi, e de colea? Buletine de identitate noi, certificate de naștere noi, pentru dumneata și copii. Nu-i primește la școală fără certificat, este?
- Da, așa-i.
- Să știi că eu le-am lucrat. N-a fost deloc ușor. De trei ori am scris în URSS, unde v-ați născut.
- În Basarabia, propriu-zis.

- Ei, ştii ce-mi răspundeau, în loc să-mi confirme documentaţia? Ia să văd, ştii?
- Nu-mi dau seama…
- Ne întrebau de ce nu-l repatriem pe numitul Manu Grigore cu familia, cetăţeni sovietici încă din ianuarie 1941, conform Decretului Sovietului Suprem. Ce să le răspund? Merg la şef, că toţi avem şefi, nu? Uitaţi ce scriu aici... ce facem? Păi n-ai ce le mai face, zice. Până acum, mai treacă-meargă. Dar dacă puseră ochii pe ei… înaintează formele de repatriere, ca la ăilalţi. Mă duc la mine în birou şi mă gândesc: ordinul e ordin, executarea! Dar tot eu stau şi-mi zic: Mă, omu-ăsta are cinci copii, că doar eu îi lucrai dosarul, la ce să-l pun pe drumuri? A plecat de-acolo, aici a luat-o de la capăt, la ce să-l întorc înapoi? Şi, dacă-i vorba, ori acolo ori aici, nu construim o viaţă nouă? M-am gândit bine?
- Da, vă mulţumesc.
- Mi-am zis: acum îl ajut eu, mâine mă ajută el pe mine. Ei, o să mă ajuţi, că-mi păruşi om de înţeles.
- Numai să-mi spuneţi cu ce vă pot ajuta şi eu … din toată inima. Căruţă cu cai nu mai am, dar mă pricep la mezelărie; de Crăciun îmi spuneţi unde să vin şi vă fac nişte preparate ce n-aţi pomenit!
- Ei, mai e până la tăierea porcului! E vorba de altceva. Să vorbim ca între bărbaţi: noi aici avem diverse sarcini. Eu trebuie să răspund de comuna dumitale, care e starea de spirit acolo. Sarcina e sarcină, o îndeplineşti sau pleci de-aci! O să mă ajuţi?
- În ce fel?
- Eşti gestionar la cooperativă, oamenii vin, mai beau un ţoi, mai vorbesc între ei… Noi trebuie să aflăm cine e contra regimului, cine răspândeşte zvonuri duşmănoase, cine vorbeşte de rău realizările…
- Să ştiţi, vă spun de pe-acum, oamenii nu sunt împotrivă. Toţi, după război, vor să trăiască în linişte.

- Atunci de ce nu se-nscriu la întovărăşire? Cine îi întoarce din drum?
- Se înscriu… N-am fost şi eu cu lămurirea, cu tovarăşa Purgariu?
- Păi chiar dânsa e cea mai nemulţumită!
- În chestia asta trebuie răbdare. Ştiţi cum e cu pământul, ba nu te lasă nevasta, că e zestrea ei, ba sare-n sus fata, care tocmai vrea să se mărite… se mai bagă şi ăi bătrâni…
- Nu-mi spune mie povestea cu cocoşu-roşu! Ştii bine că între ei vorbesc contra, îşi fac curaj…Dumneata îi ţii minte şi pui totul pe hârtie.
- Domnu şef, eu n-am auzit astfel de vorbe.
- Păi aşa ne-nţeleserăm? Eu nu te-am ajutat?
- Ba da şi vă mulţumesc.
- Era să zic ceva… chiar nu înţelegi? Am sarcină. Pentru dumneata, ca să nu te trimită înapoi, mi-am pus pielea pe băţ şi acum…
- Domnu' şef, sunt nişte bieţi oameni săraci, amărâţi ca vai de ei…
- Săraci, dar îndărătnici!
- Singuri o să-şi dea seama că regimul le vrea binele…
- Dar până atunci, zbor eu de aici! Unii cârtesc, stârnesc panica în populaţie. Uite cum facem: Nu semnezi cu numele dumitale, găsim alt nume.
- Cum adică?
- Găsim alt nume, dacă asta e problema. Ai făcut armata?
- Făcut.
- Mai ştii numele vreunui camarad?
- Cum să nu, ştiu toată bateria.
- Ei, vezi, ştiam eu cu cine discut. Spune un nume, la nimereală!
- Rogoz Petre Ion, din Târgu Cărbuneşti, judeţul Gorj.
- Foarte bine, stai să mi-l notez. Acum fii atent, noi doi ne mai întâlnim. Scrii aci, la Starea civilă, în plic închis. Iscăleşti Rogoz Ion, fără nici o adresă.

- V-am spus, eu n-am făcut în viaţa mea politică de nici un fel şi nu fac nici acum.
- O să verificăm noi asta. Dar dacă auzi, ne scrii, da?
- Dacă aud… Dar vă spun că oamenii nu sunt contra.
- Să ţii minte una şi bună: dacă vom constata că nu ne scrii, vom deduce că oamenii se feresc de dumneata, ca venetic şi atunci o să punem un alt gestionar, dintre localnici, că sunt mulţi amatori. Asta o ştii, nu? Ei, acum cred că ai înţeles. Noroc! Aştept să văd ce ne scrie Rogoz Ion.

…La poartă la Lemnaru ea şi Mihăiţă s-au suit într-un camion. De ce numai ei doi? De ce-i lăsase închişi în casă pe ceilalţi, asta nu-i era clar. Camionul a coborât pe strada Piteşti şi i-a lăsat în faţa părculeţului din centru. În camion Mihăiţă intrase în vorbă cu o fată de alături. Repede s-a împrietenit cu dânsa. La un moment dat chiar şi-a pus capul pe umărul ei. Ce lipicios băiat! Sau l-a luat iar ameţeala ceea? Acum lumea se dădea jos din camion, la răscruce, sărind direct pe caldarâm. Cu noaptea-n cap şi pe ceaţă... Pe moment, l-a pierdut din ochi pe copil. Ce-i drept, îl auzise şoptindu-i fetiţei că dacă tot a ajuns în oraş, nu are de gând să se întoarcă imediat acasă – vrea să umble pe străzi, să vadă târgul. Or, ea voia să se întoarcă fără întârziere acasă. Şoferul dădea semne că e gata să plece din nou în cursă. Lumea de prin piaţă venea în grabă. Fiecare se căţăra cum putea, punând piciorul pe roată, încălecând oblonul. Vera era cu ochii după băiat. Îl căuta în jurul maşinii. A început să strige: Mihăiţă, Mihăiţă! Nici un răspuns, nici un semn. Se repezea câţiva paşi spre vreun băietan sau spre un grup de copii, nu-i vedea bine, însă nici după ce se apleca spre chipul lor tot nu le putea distinge trăsăturile: era pâcla asta nesuferită şi era prea de dimineaţă.. dacă nu cumva se lăsase seara, de când îl căuta.

Bibliotecă pentru minte, inimă şi învăţătură
http://www.bibro.net

Primprejur, destui copii - şi toţi bălăiori, tunşi scurt, cu un fel de dungă mai deschisă în jurul capului, de nu puteai să-i deosebeşti. Îngrijorată, se repezea acum spre orice grup. Fie că acolo erau copii sau numai oameni mari. Striga tot mai tare: Mihăiță! Şi el, să nu răspundă… Să fi plecat pe străzi, fără să-i adreseze un singur cuvânt? Lumea se suise în camion, ciopor. A strigat spre cei de sus: În ce direcţie merge cursa asta? La Cârţişoara! Un nume ciudat, scârţâitor – oare îşi băteau joc de dânsa, sau spuseseră Curtişoara? Nu-şi putea da seama din cauza emoţiei. Deci pe unde plecau? Pe valea Oltului în sus mergeţi? Da, îi răspunseră. Asta înseamnă că nu treceau pe la Vila, nu era în drumul ei. O s-o ia înapoi pe jos, singură. Cei mici o aşteaptă, închişi în casă. Se zbuciuma: cum de-i dăduse drumul din mână băiatului? Şi el de ce nu-i răspundea? Căci doar o auzea, de asta era sigură. De când devenise el aşa prefăcut şi înstrăinat? De ce se ferea de mama lui? Sau voia să o pedepsească pentru că îl scăpase din vedere, de la o clipă la alta? Nu mai era de aşteptat, Lemnaru le spusese să se mute chiar azi. Musai să pornească degrabă spre casă. Dar Mihăiță o să ştie să se întoarcă singur, pe negura asta?

N-ar mai fi aşa mult… Dacă ajung la găzărie, cotesc la stânga, o iau pe stradă în sus şi după câteva sute de metri sunt la spital. Niciodată nu i s-a părut mai lungă strada Piteşti, deşi acum merg la vale şi sunt cu gabriolata lui Perceptoru. Îl roagă pe Grigore să îndemne şi totodată strânge din dinţi, părându-i-se că nu e destul de atent să conducă pe unde şoseaua e mai puţin desfundată. Mihăiță între ei, pe banchetă, stă mai mult în braţele Verei, care încearcă să-l susţină, să-l apere de zdruncinături. Palid, tremurând, cu ochii daţi peste cap, s-ar zice că mii de cuţite îl taie la cea mai mică hurducătură. Mă doare, mamă! Te cred, băiatu' mamii. Îndată ajungem… Dacă roţile ar fi cauciucate. Dumnezeule, camionul din

Bibliotecă pentru minte, inimă şi învăţătură
http://www.bibro.net

vis! Or, astea nu sunt decât nişte roţi cu şină de fier, zdruncinându-se prin gropi, pe caldarâm…

Cât ar mai fi? Drumul e-n urmă, aproape au ajuns… În dreptul găzăriei e o porţiune cu asfalt, Vera şi-o aminteşte, pe acolo roţile au să alunece lin, Mihăiţă o să aibă puţină linişte. Ea îşi adună toate forţele ca să-l ţină zdravăn în braţe.

Şi doar ieri băiatul a fost la şcoală, s-a întors acasă încântat de notele luate. De dimineaţă: Văleu! se zvârcolea, înţepenea, se zvârcolea iar. Grigore, fugi după gabrioletă! Iute, să nu fi scos Perceptoru calul la păscut!

În capătul străzii Piteşti, lume multă. Să fie coadă la găzărie? Cineva se hlizeşte la ei: Uite-i şi p'ăştia, i-a găsit plimbatu'! Oamenii se uită, nimeni nu se dă la o parte. Faceţi loc, vă rog! ridică glasul Grigore. N-ai unde trece, mă nene! spune cineva. Dar ce se întâmplă? E demonstraţie, 7 noiembrie, nene, defilează poporu' şi armata!… Sunt cu copilul, e bolnav, vreau să ajung repede la spital! S-a întrerupt circulaţia, nu vezi? Pe stradă în sus e numai armată, până la gară…

Grigore sare jos, se strecoară prin mulţime. Vera îl vede cum se opinteşte; calul bate din copită, dă singur înapoi. Ptruu! face Vera, în mare încurcătură. Noroc că Grigore aruncase hăţurile la picioarele ei. Domnule, fii bun să ţii puţin calul de căpăstru. Da' nu muşcă? Cum să muşte!? Da' copilu' ce are? De-aş şti… îl chinuie rău durerile de cap…

Se întoarce Grigore, cătrănit: Vera, nu-i de trecut. Mai bine întoarcem la intrarea în parc. Îl duc în braţe pe alee, e mai aproape…

Trase de frâu. Cât pe ce să dea peste moşneag! Sigur, mă grăbesc rău de tot, dar el, mototolul, să nu audă că în spate vine o gabrioletă?! Când colo, Niculae Chiţu din Sărăceşti, fostul primar. Când s-a rablagit aşa?

- Domnu' Chițu, mergi spre casă? Hai, suie!
- Mulțumesc. De unde vii?
Bătrânul lungeşte vorba, ca să nu vadă Grigore cu câtă greutate se suie în gabrioletă.
- De le spital, l-am internat pe Mihăiță.
- Da' ce-avu?
- Dureri de cap, vărsături… Nici nu ştiu ce să mai cred. Să vedem ce zic doctorii. A rămas Vera cu el. N-am avut cu cine vorbi: toți doctorii scoşi la manifestație. S-a mai pomenit aşa ceva?!
Grigore nu vorbeşte, strigă, să-şi verse năduful. Să nu se mai gândească prin ce-a trecut. La poarta spitalului nu-i lăsau să intre: Azi nu se fac internări! Domnule, e un caz urgent! Au ajuns pe un coridor, au dat de o infirmieră. Aşteptați! Doctorul de gardă e singur pe tot spitalul, aleargă dintr-o clădire într-alta. Curat balamuc!
- Şi eu venisem la farmacie, după ăle diftorii. Închis şi acolo. Bătui atâta drum de pomană…
Grigore ar trebui să-l întrebe de ce suferă. Cum a început boala. Cu ce medicamente se tratează. Poate-i spune Chițu singur. Nu-i stă mintea la aşa ceva… Doctorul nu mai venea. A început să-l caute pe coridoare, prin saloane, pe la toate etajele, dar pe unde nu l-a căutat?! S-a rătăcit în spital, om în toată firea. Nu-i mai găsea nici pe ai lui… Îl întreabă pe Chițu: Da' ce te doare?
- Burta, domnu' Grigore. S-a întărit ca lemnu' şi mă doare de nu pot măcar s-o ating cu deştu'. Nici cămaşa pe piele n-o sufăr…
- Doctorii ce zic?
Grigore nu poate urmări explicațiile lui Chițu… Doctorul de gardă i-a spus în față: eu îi fac foaie de internare, ca să nu-l mai chinuiți şi mâine pe drum, dar diagnosticul şi tratamentul o să i-l dea specialistul…
- Poate mă internez şi eu, că văd că nu mai ține capra… Altceva, ce mai e nou?

- Lumea se dă pe brazdă…
- Lumea ca lumea, dar oamenii? Uite ce pățesc… De Lemnaru auzişi?
- Ce? Şi Grigore apleacă urechea, pentru că bietul Chițu abia dacă mormăie: Ştii că-i are pe Tilică şi pe Truță dați la liceu, la Craiova. Ieri le-a făcut percheziție acasă şi zice că ar fi găsit o poezie împotriva lui Stalin, scrisă de Tilică. Da' lu' Tilică i-o dăduse să o copieze un alt coleg, după ce i-a citit-o. Apoi tot ăla s-a dus şi l-a pârât. 'Ce că azi noapte i-a ridicat pe băieți şi pe-ăl bătrân. Acu' mai înțeleg, Țandără le stătea în gât, cu întovărăşirea, ca şi alde Majuru, da' ce-avură cu tinerii?!
Probabil se teme să n-o pățească şi Majuru, care între timp s-a luat cu fiică-sa, Filomița, îşi face socoteala Grigore… I-au dat nişte pastile lui Mihăiță. S-a mai liniştit. I-a spus Verei că se duce să vadă ce e cu gabrioleta. Duce calul perceptorului şi o să vină din nou la spital, după masă. În față la Titi Georgescu, lume. Se umpluse tot capătul ăsta al Piteştilor cu oameni aduşi de prin comunele vecine, să defileze. În mijlocul străzii, Costică al Găițoaiei cu un tablou al lui Iosif Chişinevschi în brațe, striga lozinci. Prostovanul! De ce nu m-a-ntrebat pe mine, să-i povestesc eu despre *bosiacul* ăsta… Din grupul acela s-a desprins un om, i s-a aşezat în față: Noroc, tovarăşu' Manu! Să ştii că n-am primit nimic de la Rogoz Ion. Da? Nici mie nu mi-a mai scris. Mă gândesc să nu fi murit… Ticălosul, cum nu mă lasă în pace tăunul ăsta. I-a trântit-o să nu se vadă. De-asta îi arde lui acum! S-a tras de-o parte individul, morat de tonul lui arțăgos. Asta e situația, noroc! Şi din ochi căuta calul, să plece mai repede. Fi-le-ar 7 Noiembrie al lor! răbufneşte Grigore. A mai prins el un 7 Noiembrie de ăsta în Basarabia, vuia satul de difurzoare; şi a treia zi, pe 10 noiembrie, cutremurul…
- Acu', îți spui ceva. Atunci, când cu casa Filomiții, cred că greşirăm amândoi, trebuia să-ți fi vândut dumitale, pe datorie; aşa

nu s-a ales nimic, nici de casă, nici de bani. A rămas locul ăla berc…
A avut dreptate Grigore, Chiţu e tot cu gândul la Filomiţa şi la Majuru. Zice:
- Ei, n-a fost să fie…
- Uite-aci, căsuţa asta, pe lângă care trecem, fu a unei babe de muri în primăvară. Sora lu Ilie Mărunţelu, de stă în faţă. Acu aud că ăsta vrea să vânză. Locu e bun şi are grădină multă în spate.
- Da?
Omu ăsta-i vrea binele. Şi Grigore nici măcar nu poate să-l asculte ca lumea. Chiţu a ajutat-o pe Vera, de când a pus piciorul în comună şi după aceea în atâtea rânduri le-a ţinut partea. Au făcut negustorie împreună. Mai sunt şi oameni dintr-ăştia, binevoitori de la început până la sfârşit. Păcat că e aşa bolnav! Cât pe ce să nu-l mai cunoască, aşa de prăpădit a ajuns, din vlăjganul care fusese. Chiţu hârâie la urechea lui Grigore:
- …casa nu e cine ştie ce, o strici, mai scoţi ce mai scoţi, lemn. Faci alta, de cărămidă, cu mai multe încăperi. Ştiu nişte cărămidari la Clocociov, dacă ai noroc de vreme bună ăia îţi face douăşcinci de mii de cărămizi ca nimic, în două săptămâni. Cu lemnele, când o fi de ars cărămida, te mai încropeşti, din ce-ai scos din casa veche. Te mai ajut şi eu. Am nişte ălea de cioate, care s-au adunat în curte şi eu n-am mai chemat ţiganu' să le despice. La aşa ceva e numa' bune.
- Ar fi o idee… Să vorbesc cu Vera. Şi-aşa am auzit-o spunând că ar vrea să ne mutăm din casa Găneascăi. Prea ne-a mers rău de când stăm aici, dăm înapoi ca racu', să nu fie vreun blestem pe ea, Doamne iartă-mă… Şi mi-a dat de înţeles că Găneasca şi-ar fi făcut ceva ca să scape de o sarcină, înţelegi, chestii muiereşti. Eu nu mă iau după aşa ceva. Blestemate sunt vremurile astea pe care le trăim!

…ai deschis uşa şi te-ai năpustit afară în noapte… poarta, parcul… ți-ai zis: acasă ! El nu mai este! Cui să spun? Acasă, unde sunt toți… Toți? Vai mie, la ce mi-a folosit că am fugit din fața frontului o mie de kilometri… la ce mi-au folosit premiile şi deşteptăciunea lui... şi penicilina din beci, dacă n-am ştiut să-l salvez, dacă el nu mai e… Nu un bătrân, ci un băiat de doisprezece ani… copil cuminte şi destoinic şi al meu… mai bine nu era al meu, dar trăia! I-am strigat în față lui Dumnezeu: Doamne, nu mă rog Ție pentru că e al meu, ci mă rog pentru că e un copil nevinovat şi o floare abia îmbobocită şi o lumină sufletească… Lasă-l să trăiască şi să se deschidă şi să se bucure de viața asta aşa cum e… şi nu-l da pe el morții! O să mă prindă cineva din urmă şi să-mi spună că n-a murit? că trage din nou în plămâni acest aer de nimic şi al nimănui? Întoarce-te, femeie, e o greşeală la mijloc, ce-ai văzut nu e adevărat, băiatul tău cel mare n-a murit! Atât de crâncenă a fost durerea ce I-ai dat, că s-a frânt ca o mlădiță… şi n-a mai fost el, şi n-a mai fost viu, n-a mai fost… Şi atunci… atunci… la ce mi-a folosit, Doamne, că n-am luat dumicat în gură până nu i-am ştiut pe ei sătui… că l-am pus totdeauna înaintea mea şi nu ca pe primul meu copil, ci ca pe primul copil al lumii… din drag şi din devoțiune, iar nu din trufie, ca să-l vezi Tu, Doamne şi să mi-l iei… de ce nu m-ai luat pe mine în locul lui şi de ce nu mă iei o dată cu el… pentru că avea sufletul prea fraged şi aş mai fi aşteptat un pic până să-i spun cât îl iubesc… n-am apucat să-i spun, n-am îndrăznit… dar lui Grigore cum să-i spun… m-a lăsat cu copilul… şi acum? Dar am plătit, Doamne, am plătit! Mi-ai luat o fetiță de trei zile şi mi l-ai luat pe Aurelian, până nu-l înțărcasem… s-a scuturat de la sânul meu ca o floare de măr, îngeraşul… prea mulți îngeri aduni, Doamne, acolo sus, pe când aici, jos, ne înghesuie ticăloşii… acum mi-ai smuls mâna dreaptă, din umăr mi-ai smuls-o! Cum să mă mai lupt şi pentru ce? Era lumina sufletului meu… Oriîncotro aş fi privit vedeam numai

cenuşă, iar dacă priveam spre el vedeam lumină, mi-ai stins lumina ochilor, orbecăi prin noapte… încotro mă duc? De ce alerg nebuneşte? La ai mei, acasă… să-i spun lui Grigore că trebuie să ne pregătim de înmormântare, să-l coborâm din viață în fundul pământului întunecat… ca pe o stană rece, ca pe un trunchi uscat… Țărână deasupra şi să netezim locul, să nu se cunoască unde am zăvorât voioşia şi râsetele… şi cicorile ochilor lui să le soarbă țărâna… Unde şi când am greşit?… nu m-am dat în lături de la nici o încercare, am zis să iau asupră-mi tot răul lumii, să mă chinui eu ca să le fie lor mai lesne… am luat la rând toate caznele, le-am străbătut de la un capăt la celălalt şi niciodată n-am cârtit şi m-am rugat Ție doar atât: Dă-mi, Doamne, destulă tărie ca să pot răbda orice… Eram numai noi doi… s-a uitat în ochii mei şi a rostit apăsat: Mamă, mă doare prea tare… şi eu: Aşteaptă, băiatu' mamii, o să-ți treacă. O să vină doctorul… mâine e ziua ta, Sfinții Arhangheli Mihail şi Gavriil… dar el se uita la mine cu spaimă, apoi cu uimire… nu-i venea să creadă că n-am înțeles… ochii lui îmi spuneau desluşit: Lasă-l acum pe doctor, lasă-i pe toți… Ia-mi durerea asta, nu înțelegi că e prea mare pentru un copil? Dacă tu nu mi-o poți lua, dacă nu mă poți scăpa de ea, de ce mai spui că mi-eşti mamă? Ori nu eşti mama mea adevărată, ci m-ai amăgit în toți aceşti ani? Dovedeşte-mi! scapă-mă, scapă-mă! Tatăl nostru… dar durerea s-a umflat deodată, nebuneşte, a năbuit peste el, l-a frânt ca pe o mlădiță… de durere prea multă, cu ochii în ochii mei, cu mâna-n mâna mea, cu pieptul pe pieptul meu înlemnind… a căzut, m-a scăpat din brațe… mă privea peste cap, cu ochii rotunzi şi eu…? Nu i-am spus decât minciuni, şi tot ce i-am arătat eu: iubire, grijă, mândrie, nădejde s-au dovedit amăgeli… o să-ți treacă… o să vină doctorul… ce i-ar mai fi putut face un străin şi nu-i putea face mama lui? Doar Tu, Doamne, de n-ai sta cu spatele la noi, ca întotdeauna… Eram doar noi doi şi n-am putut să-l ajut, să-i păstrez viața…

BĂIATUL MEU CEL DRAG, EŞTI FOARTE DESTOINIC ŞI MAMA ÎŞI PUNE MARI NĂDEJDI ÎN TINE, i-am spus atunci, la refugiu, când era să-l pierd în gară… A venit în grabă sora şi mi-a zis: A murit, femeie, a murit, lasă-l acum!… dar ea nu fusese de faţă, n-avea cum să înţeleagă… m-a privit de parcă asta s-ar fi întâmplat demult, de parcă totul se terminase, ajunsesem la un liman, de-acum trebuia să ne ocupăm de altele, după rânduială… Cum să-l mai ogoiesc, cum să-i vindec trupşorul, mi-e milă de trupşorul lui, dar şi mai mult de sufletul lui… unde să i-l găsesc, ca să îngenunchez în faţa lui şi să-l rog de iertare… a fugit speriat, îngrozit… am să-l caut zadarnic… ca să-i spun că prin naşterea sa a făcut din mine, sălbatica, un om întreg şi iubitor de copii… măcar trupul să nu-l fi lăsat acolo, cine ştie pe ce laiţă au să-l împingă…l-am lăsat singur de tot… şi fug ca o netrebnică, de parcă n-aş fi vorbit cu el acum o oră… cum îl legănam, cum îi descântam: a fătat Măziliţa nouă iezi… la ce i-a folosit? Şi la ce mi-a folosit mie, oropsita? Cum să-i spun lui Grigore?… nu se văd cărări, nu ştii unde e aleea, dar e un gol care te înghite… te arunci înainte, printre momâi neguroase, reci, nemişcate… fugi şi pământul scade sub tălpile tale... Cazi? Nu, doar ţi s-a părut… nu cad decât oamenii, tu eşti o fiară rănită. Ba tu eşti Durerea, în loc de orice altceva… alergi mâncând pământul, mâncând negura… dacă ai fi un cal în galop, tropotul tău ţi s-ar părea amânat, prea târziu… dacă-ai fi pasărea-liliac, ar trebui să ocoleşti stâlpi şi copaci şi tufişuri, pierzând timp… dacă ai fi om ca toţi oamenii, ţi s-ar auzi paşii zdupăind, răsuflarea sugrumată, inima bubuind să sară dintre coaste… nu auzi nimic din toate acestea… nu eşti nimic din toate acestea… tu eşti Durerea… L-ai ţinut în braţe, l-ai strâns la piept… Lasă-l, acum! a zis… nu mai este… Aaau! ţi-a scăpat, doar atât… ai să-l plângi cât vei fi – şi te-ai văzut bătrână, pierită, la 80 de ani, plângându-l cu obidă… şi în preajmă câţiva necunoscuţi care se uită la tine cu jale, tăcuţi: ceilalţi fii ai tăi,

oameni în toată firea, aproape cărunți… durerea ți-a desfundat conductele vieții, vezi înainte şi înapoi cu mare uşurință, ştii ce-a fost şi ce va fi, totul ți se arată în clipa de față… Durerea ca fulger, ca lance şi torță… cum vezi prin noapte scocul întorsului acasă… ce-a spus femeia, infirmiera? Avu meningită… şi aici în spital, nici strop de penicilină… Nebunilor! criminalilor! de ce n-ați spus? Aveam acasă penicilină, ne-a dat-o un ofițer rus, pe băutură… pune-o în pivniță, Vera, la întuneric… la întuneric, nebunilor! Aaaaauuu! ți-a scăpat… să plângi? să te vaieți? Dar cum ar trebui să boceşti? Cu câte mii de glasuri deodată, ca el totuşi să nu te audă? Ca el totuşi să rămână întors, ca în visul acela de la trei ani, când Mihăiță ți-a apărut de doisprezece, câți are azi… Mihăiță, odorul meu… cu ochii ca floarea albastră de cicoare! Sufletul meu vrea să găsească sufletul tău… Dați-mi-l, dați-mi-l! N-am îndrăznit să i-l cer… aşteptam să mai creşti, să creşti! Vreau sufletul lui cel curat şi nevinovat… îl vreau, să-l țin în brațe, să-l păzesc de ce e rău, în veci, să-i fiu tot mamă, oriunde va fi… eu şi-acum îl plâng, îi spui lui Andrei, om la casa lui, ca să-i ostoieşti durerea… îl ajuți tu, mamă, tu durere… asta ți-e taina şi asta tăria - toate se duc, dar nu şi durerea… rămâne de neatins, de nestins, până tu însăți te stingi… ea trăieşte în tine, în locul tău… e sângele care-ți umflă arterele… Tu vii în goană de mult timp… nu te-ai oprit, n-ai scăpătat, n-ai dispărut… n-ai dispărut? Cine mai ştie… durerea venind prin negura nopții… dai poarta de perete, icneşti lângă prispă, nu zgâlțâi uşa-ncuiată… dai buzna la geam, bați şi bați… nu spui: Grigore, nu spui: Copii… doar bați şi bați… Ne-am trezit toți ai casei, tata răcneşte: Ce-i, Vera!? Sare în picioare, să aprindă lampa… sticla zuruie pe plită, au spart-o hohotele lui… se împleticeşte spre tindă, să tragă zăvorul… căzuți pe jos? înjunghiați?… tinda-n hohote… din întuneric, pumnul tatei, strâns…

DE ACELAŞI AUTOR:

PROZĂ:
Ningea în ochii ei albaştri, schiţe şi povestiri, Ed. Eminescu,1970;
Despre vii, numai bine, roman, Ed. Cartea românească, 1971;
Blana de viezure, povestiri, Ed. Cartea românească, 1979;
Rămăşagul, roman, Ed. Cartea românească, 1982;
Curtea interioară, roman, Ed. Albatros, 1983;
Capcana de piatră - O anchetă pe cont propriu - , roman, Ed. Cartea românească, 1987;
Veneticii, roman, Ed. Vinea, 2002;
Ruptura, roman, Ed. Albatros, 2004;
Sălbaticul, roman, Ed. Vinea, 2005

POEZIE:
Muzeul Poetului, elegii, Ed. Eminescu, 1981;

Bibliotecă pentru minte, inimă şi învăţătură
http://www.bibro.net

Poemul de dimineață, elegii, Ed. Vinea, 1996;
Cuvinte lângă zid, elegii, Ed. Vinea, 1999;
(A realizat antologia de versuri: *Haina de brumă*,
a poetului Valeriu Ciobanu, Ed. Minerva, 1984)

LITERATURĂ PENTRU COPII:
Întâmplări din pădure, povestiri, Ed. Ion Creangă, 1991; ed. II-a Ideea europeană, 2008
Cartea lui Andrei, poezii, ed. Vinea 2008

MEMORIALISTICĂ:
Himera literaturii, în colaborare cu Ion Murgeanu, ed. Curtea veche , 2007
Scene din viața literară, ed. Ideea europeană, 2008

ALBUM DE ARTĂ FOTOGRAFICĂ
Natura sculptează, Ed. Sport-Turism, 1984;

EXPOZIȚII DE ARTĂ FOTOGRAFICĂ
Pietre şi Oameni pe care i-am întâlnit.

ÎN CURS DE APARIȚIE:
Vreme închisă (jurnal, 2 volume),1979-1999.
Bucuria privirii,
Elegii noi/vechi
Odiseea plăcilor memoriale
Tinerețea pe sfârşite, proze scurte

Bibliotecă pentru minte, inimă şi învăţătură
http://www.bibro.net